

419

195
W. M. Eden,

To the Rev. J. Lawley

29/1/70.

ATV
26119

M. 55204
F. 55946

de S. Aug.
V I T A

ATV

I G N A T I I

L O I O L Æ Q V I

Religionem Clericorum

Societatis I E S V

instituit.

*A Petro Ribadeneira sacerdote Societatis eiusdem
pridem conscripta, & nunc denuò recognita
& locupletata.*

C V M P R I V I L E G I O .

M A D R I T I .

Apud viduam Alphonfi Gomezij Regij Typographi.

M. D. L X X X V I .

T A S S A

Yo Pedro çapata del Marmol, secretario del
 cõsejo de su magestad, doy fee q̃ auiedo se
 presentado ante los señores del dicho cõse
 jo, vn libro en latin intitulado la vida del pa
 dre Ignacio de Loyola, fundador de la Cõpa
 ñia de Iesus, q̃ cõ su licẽcia hizo imprimir
 el padre Pedro de Ribadeneyra de la dicha
 Cõpañia, le tassarõ a tres maravedis y medio
 el pliego de papel entero, ya este precio y no
 a mas, mandarõ que se venda, y primero que
 se veda ningũ libro, se imprima esta tassa en
 la primera hoja de cada volumẽ, y para que
 dello conste, de pedimiẽto del dicho padre
 Pedro de Ribadeneyra, y de mandamiento
 de los dichos señores di la presente firmada
 de mi nombre. En la villa de Madrid, a . 23.
 dias del mes de Iulio de mil y quinientos y
 ochenta y seys años.

Pedro çapata
 del Marmol.

E L R E Y

POR quanto por parte de vos el padre Pedro de Ribadeneira Religioso de la Compañia de Iesus nos fue fecha relacion, que vos auia descripto vn libro en latin de la vida del padre Ignacio de Loyola, fundador de la dicha Compañia, y tambien le auia des traduzido y añadido en Castellano, y con licēcia nra y preuilegio por diez años le auia des hecho imprimir: supplicadonos os diēse mos licencia para imprimir el de latin, y tambien el de Romance, pues el vno y el otro era vna misma cosa y muy conformes, como se veria por los dichos libros de que hizistes presētacion, y para entrambos libros os diēse mos priuilegio por diez años, los quales corriēsen desde el dia de la data desta nuestra cedula, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo, y como por su mandado se hizieron las diligēcias que la pragmática por nos vltimamēte hecha sobrela impressiō de los libros dispone, fue acordado que deuamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, e nos tuuimos lo por bien. Y por la presente por os hazer bien y merced, os damos licencia y facultad para que por tiempo de diez años primeros siguiētes, que corran y se quenten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula, a vos o la persona q̄ vuestro poder ouiere, podays hazer imprimir y vender los dichos libros que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licencia e facultad a qualquier impressor de nuestros reynos que vos nombraredes, para q̄ por esta vez los pueda imprimir, con que despues de impressos antes que se vendan los traygays al nuestro cōsejo, juntamente con los originales que en el se vieron q̄ vā rubricados y firmados al cabo de Pedro Capata del marmol escriuano de camara de los que en el consejo residen, para q̄ se vea si la dicha impressiō esta cōforme a los originales, o traygays se en publica forma en como por corrector nombrado por nuestro mandado se vio y corri-

gto la dicha impresion por los dichos originales, y se imprimio conforme a ellos, y que quedán así mismo impresas las erratas por el apuntadas para cada vn libro de los que así fueren impresos, y se os tasse el precio q̄ por cada volumen ouieredes de auer: y mandamos que durante el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia no los pueda imprimir ni vender, sopena que el que los imprimiere aya perdido y pierda todos e qualesquier libros, moldes e aparejos que de los dichos libros tuuiere, y se as incurra en pena de cinquēta mil marauedis por cada vez que lo cōtrario hiziere: la qual dicha pena sea la tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare, y la otra tercia parte para nuestra camara, y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidentes y Oydores de las nuestras audiēcias, alcaldes, alguaziles de la nuestra casa, corte y chancillerias, y a todos los corregidores, asistente, gouernadores, alcaldes mayores, e ordinarios, e otros juezes e justicias qualesquier d̄ todas las ciudades, villas y lugares de los nuestros reynos y señorios así a los que agora son, como a los q̄ seran de aqui adelante que vos guarden e cumplan esta nuestra cedula y merced, que así os hazemos, y contra el tenor e forma della, ni de lo en ella contenido, no vayā ni passen, ni consientan yr ni passar por alguna manera. Se pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Fecha en Arējuez a diez y siete dias del mes de Março de mil y quinietos y ochēta y seys años

Y O E L R E Y.

Por mandado de su Magestad
Iuan Vazquez.

CANDIDO LECTORI

Petrus Ribadeneira S.

in Christo.

I B E L L U M hunc de uita Ignatiij Loiola Societatis nostrae parentis, ante annos quindecim, iussu patris nostri Francisci Borgiae Praepositi tunc Generalis, Latine conscripsi. In eo scribendo tria mihi potissimum seruanda proposui. Primum, ne quid dubij affirmarem pro certo, ne quid incerti, proexplorato. Alterum, necopia rerum, quae in tam feraci argumēto, multae, magne & uariae se offerrebant, lectorem onerarem: sed potius habito delectu, ex tot, tantisque uirtutum exemplis, quaedam illustriora tantum exciperem, & uel ad permouendos animos ad pietatem, uel ad Societatis nostrae quasi cursum explicandum, aptiora. Tertium fuit, ne in uis styli affectatione res propositas amplificaream, & hederae (quod uunt) quasi uino minus uendibili suspendere. Haec in libelli huius confectione tunc secutus sum: absecutus ne sim, nescio. Ex hoc certe meo consilio factum est ut nonnulla praetermitterem, quae incerta mihi, certa alijs uidebantur: quaedam etiam si-

tentio

lentio præterire, quod similitudinem & cognationem
quandam habere uidebantur cum alijs, quæ a me narra-
bantur in historia. Denique dum breuis esse laboro,
& orationis copiam fugio, in obscuritatem fortasse in-
cidi: & res quasdam dum uerbis ornare nolo, breuiter
perstrinxi, & attingi potius, quam explicauit. Quodcir-
ca, cum P. N. Claudij Aquauia iussu, ac uoluntate
libellum hunc recognoscere, & typis rursus mandare
uellem, multa mihi necessario addenda iudicauit. Primum
noua quædam, quæ post libellum excusum, grauissimi
uiri & Ignatio ualde familiares, & ante Societatem
conditam intimi necessary, quasi testes oculati de ipso
Ignatio nobis retulerunt. Tum alia, quæ dubia antea
mihi erant, & diligenti postea inquisitione inuestigata,
certa esse cõperi. Deinde etiam nonnulla dicta, factaq;
Ignatij adieci, quæ ad sanctissimæ uitæ disciplinam,
& ad præstantem alios gubernandi prudentiã.
Ut Societatis uidelicet filij (quos potissimum meus hic
labor spectat) in hoc ueluti speculũ intueantur: & op-
timi atq; sapientissimi magistri, & parentis sui expres-
sum habeant, quod imitentur, ante oculos positum om-
nium uirtutum exẽplum. Multa tamẽ reliqui & pres-
si, ne prolixus forte ac molestus essem. Atq; hunc La-
tinum librum recudẽdi, augendiq; laborem, eo libentius
suscepi, quod hæc eadẽ Hispanicè etiam pridẽ scripsi,
atq; in uulgus emisi, & in nostrorum hominum mani-
bus sunt: & (quæ Dei benignitas est, cum fructu ut au-
dio, uoluptateq; leguntur. Ex quo Latine etiã scriben-

da uidebantur, & cum reliquis aliarum nationum pa-
tribus communicandi, quæ ad omnes pertinent: quo eo-
rum latius pateat utilitas. Sunt enim multa (nifalior)
in hoc libello, quæ non solum ad uirtutem, suiq; profe-
ctum nostros, sed etiam ad alios prudenter instituendos,
magnopere iuuare possint. Nam profecto Ignatius
noster, cum cæterarum omnium uirtutum, tum uero spi-
ritalis ac diuinæ prudentiæ laude maxime excelluit: ea
quæ non magis in constitutionibus, regulis, decretis, res-
ponsis, quam in factis illius eminent. Præterea, cur hūc
laborem subirem, illa etiam causa fuit, quod uiderem
præclaros nōnullos nostræ tempestate scriptores, mul-
ta de Ignatio nostro, & Hispanicè & Latine memo-
riæ prodidisse, erudite quidem atque eleganter, sed quæ
ingenium autorum ac pietatem magis indicent, quam
incredibile nostrorum desiderium expleant, & incen-
sam res omnes Ignatij audiendi sitim restinguant. Cu-
ius ego uiri historiã, quoniã à puero sanctissimæ ipsius
uitæ spectator, atq; admirator fui, pleniorẽ, ac maio-
ri rerum fide scribere potero, illumq; suis coloribus ex-
primere. Hæc te candide lector, in hac nostræ recogni-
tione admonitum uolui: tu pro tuo candore boni consu-
le, & uale in Christo.

CARISSIMIS
IN CHRISTO FRA-
tribus Societatis Iesu, Petrus
Ribadeneira salutem.

ITAM IGNATII

Loiolæ, nostræ Societa-
tis autoris, omniumquæ
nostrum parentis opti-

mi, scribere instituo. Magna certe pro-
uincia, tantum excellentium virtutum
splendorem, verbis non obscurare, &
parem rebus scriptionem afferre. Sed
in hoc tamen onere ferendo, multa me
sane consolantur. Primum, quod illud
ego, non mea sponte suscepi: sed illius
voluntate adductus, cuius apud me au-
toritas est, sicut debet esse, grauissima.
Nam R. P. Franciscus Borgia, Socie-
tatis nostræ Præpositus Generalis, hoc

* mihi

mihionus imposuit, cuius ego vocem,
Christi vocē putare, eiusq; nutus intue-
ri, summa religione, atq; obseruantia
debeo. Deinde, quod ad Deum, qui mi-
rabilis in Sanctis suis est, & fons, atque
origo Sanctitatis omnis, ex hoc meo la-
bore, laudis aliquid peruenturum con-
fido. Ille est enim, qui religiosa omnia
Matt. 7. instituta stabilivit: & viam arctam, &
portam angustam esse ad beatitudinē
docuit: & ne labore, aut perueniendi
difficultate deterriti, animos despon-
Ioan. 10.
& 14. deremus, ipsemet, qui & ostium, & via
est, dux etiam noster esse dignatus est:
& suo exemplo, tum compendiarium,
& rectam, tum vero facilem viam,
atque expeditam nobis efficere. Ille
admirabili prouidentia, omnibus pro-
pemodum sæculis, atque ætatibus, diui-
nos quosdam viros, quasi caelestes faces,
in terras mittit: vt singulari Euangeli-

ca disciplina, & Christianæ perfectio-
nis ardore flagrantes, ignem illum, quē
mittere ipse in terram venit, ex susci- *Luc. 12.*
tent: & inflammatis vocibus, atque
exemplis, extingui non sināt. Ille Igna-
tium donavit nobis. Quare de Ignatio
quæ à nobis dicentur, à Deo profecta,
in Deum omnia referantur: cuius tan-
ta est erga omnes homines bonitas, ut
eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius
dona. Quod Sancti ipsi agnoscunt, &
testantur, cum ante illius thronum co-
ronas suas capitibus detractas, reverē- *Apoc. 4.*
ter deponunt. Hūc accedit cum alio-
rum, quos permultos esse intelligo, tum
vero omnium vestrum, fratres, incen-
sum quoddam hæc audiendi, legendiq;
studium: cui ego quidem tam honesto
præsertim ac pro satisfacere pro mea
parte, vehementer cupio. Quis enim
cum extremis ijs, calamitosissimisquē

temporibus, hanc Societatem Dei Opt.
Max. beneficio constitutam, & tam
longe, lateq; disseminatam, atque bre-
uissimo tempore, toto propemodum ter-
rarum orbe propagatam intelligat, nō
iure eius ortum, initia, progressionem
requirat. Atque hæc quidem ratio fra-
tres, cum ceteris nobis communis est:
illa præcipua, vt quem ducem sequi-
mur, eius quoque virtutem imitemur.
Vt enim illustrium familiarum alumni,
suos quique duces sibi ante oculos po-
nunt, vt ad eorum normã, vitam omnẽ
suã, & actiones dirigant: sic nos Igna-
tium, ducem nobis diuinitus datum, &
sacræ militiæ nostræ antesignanũ, &
principem proponere nobis debemus:
& eminentem illius omnium virtutum
formam, moribus si minus exprimere,
certe quoad possumus adumbrare.
Erit etiam fortasse, noster hic vobis

non

non solum vtilis, sed etiam nō iniucun-
dus labor. Nam qui alicuius vestigia
persequi cupiunt, vitæ quoquē illius ex-
plicatione delectantur: & cū voluptate
audimus, quæ cum fructu imitamur.
Quid illa, quæ extremo loco à me posi-
ta, non extrema apud me debet esse,
grati videlicet animi pietas, & iucūda
quædam eius viri recordatio, qui me in
Christo genuit, aluit, educavit? cuius
ego pijs lacrymis ac precibus, meam vi-
tam & salutem acceptam ferre pla-
ne debeo? Quamobrem illius vitæ me-
moriam, iam prope senescentē, eo etiam
ab obliuione hominum vindicare cona-
bor: vt quoniam parē beneficij gratiam
referre nequeo, referam certe, quātam
maximam possum. Erit igitur meus
hic scribendi labor, Deo, vt spero, non
ingratus: Ignatio ipsi debitus: vobis
fratres, forsitan fructuosus: alienis

minime, vt opinor, molestus: mihi quidem, etsi propter corporis imbecillitatem grauis, propter officium tamen pietatis incundus: quem spero equidem, hac tantarum rerum compensatione, leuiorem futurum. Et quoniam historiae prima lex veritas est, hoc in primis profiteor, me nihil inexplorati scripturum: sed res mihi notas, certas, testatasq; literis proditurum. Ea enim in medium afferemus, quae nos ipsi, aut in Ignatio vidimus, aut ex ipso aliquando audiimus. Siquidem tanta erga me pater misericordiarum benignitate usus est, vt me puerum, ac vix quatuordecim annos natum, nullo meo merito (nondum Societate nostra à Paulo III. Pontif. Max. confirmata) ad cognitionem Ignatii, atque ad eam familiaritatem adduceret, vt ab eius latere non discederem; sed domi, foris, omnibus in rebus

illi

illi præsto essem, eiusq; dicta, facta,
vultum, motus obseruarem, magno cer-
te cum animi fructu, magna cum ad-
miratione. Quæ quidẽ tanto in me quo-
tidie magis augebatur: quanto & Ig-
natiij virtus in singulos dies magis eni-
tebat, & mihi eius splendorem, etate
progrediente, perspicere magis licebat.
Propter hanc igitur diuturnã cõsuetu-
dinẽ, & familiaritatẽ, nõ solũ exterio-
ra, & aperta cũ multis, verũ etiã inte-
riora, & recõdita quædã Ignatiij cũ pau-
cis, ex ipso sæpe cognouimus. Deinde ea
dicemus, quæ assidua multorũ annorũ
flagitatione victus, & omnium ferè pa-
trum contentione, ipsemet Pater, de
vita à se ante acta. P. Ludouico Gon-
zali aperuit: idq; eo anno, qui eius mor-
tem antecessit, meditato, magnoq; con-
silio fecit. Nam ex quo nostra primum
Societas est instituta, & clarissimi om-

num virtutum radij, quibus Deus animam serui sui Ignatij collustrauerat, erumpere, atque splendere ceperunt: magno desiderio omnes eius filij affecti sumus, ea cognoscendi, quae ad vitam patris nostri moresque pertinebant. Quibus videlicet eum rationibus Deus euocasset, quibus initijs, medijs, profectibus purgasset, illuminasset, perfecisset.

Aequum enim, & rationi consentaneum videbatur, eos qui spiritualis huius aedificij lapides essent, scire atque omnino intelligere, quibus fundamentis hoc ipsum aedificium niteretur: & eius potissimum Patris vestigijs insistere, quem caelestis doctrinae magistrum, atque huius viae ducem à Deo accepissent. Neque vero fieri poterat, ut probe imitemur, quae plene nobis cognita non essent. Quamobrem, summa diligentia res omnes Ignatij inuestigauimus, & ex eo ipso, pre-

preteritæ vitæ rationes tantopere au-
dire cupiuimus, postulauimus, efflagi-
tauimus: ipse vero continuis precibus,
& ardenti nostrorum studio cessit tan-
dem, & se vinci passus est. Neq̄ enim
quæ seruis suis Deus confert beneficia,
ipsis solis confert, sed ad multorum
etiam vtilitatē: & quanuis illi ipsi qui
accipiunt, occultēt sæpe quæ accipiunt,
& silentij & humilitatis velo tegant:
Deus tamen illos interdum mouet, &
ad proferendum impellit. Ex quo cum
beatus Franciscus sacra stigmata, qui-
bus mirabiliter fuerat insignitus, oc-
cultare primum quidem vellet, postea
tamen dubitare cæpit, ea ne proderet
Deo gratius futurum esset? quod cum
in cōsultationem sanctus Pater addu-
xisset, & ex socijs suis quæsiuisset, num
illustrationem quandam, quam à Deo
acceperat, patefacere deberet, an dis-

Bona. in *Vita .S.* *Frācisci* *.c. 13.* *simulare ac silentio premere? Quidam*
ex socijs respondit, quod à D. Bonauen-
tura ijs verbis memoriae proditum est.
Frater non solum propter te, sed etiam
propter alios, scias tibi ostendi aliquan-
do sacramenta diuina: timendum pro-
pterea iure videtur, ne si quod pluri-
bus profuturum accepisti celaueris,
pro talento abscondito reprehensibilis
iudiceris. Hæc igitur causa fuit, cur
per multi sanctissimi viri ea promerēt,
& in hominum vtilitatem proferrent,
quæ occulte, in secreto cordis, atque
intimis animi sensibus à Deo accepe-
rant. Immo vero plurimi hæc ipsa con-
scripserunt, & liquidas purissimasque
animi voluptates, spiritus suauitates,
diuina plane, & quæ omnem sensum
exuperāt solatia, quibus benignissimus
dominus eos excitabat, sustentabat,
inebriabat, & in se (vt ita dicā) transf-
for-

formabat, literis etiam consignarunt.
Quæ omnia in tenebris certe iacerent,
nisi illi ipsi in lucem protulissent: & ni-
si Deus, qui tam liberalis erga illos fuit,
summa etiã in nos benignitate, sanctos
suos permouisset, ut quæ in tenebris ac-
ceperãt, in lumine dicerẽt, & quæ in au-
re audiissent, prædicarent super tecta. Mat. 10.
Quãobrẽ, hanc Ignatio etiam nostro mẽ-
tem iniecit, autorq; fuit, ut de se ipse ea
narraret Ludouico Gonsaluo, quæ ille
accurate diligẽterq; ex Ignatij ore ex-
cepit, & totidẽ ferme verbis perscripsit.
Eaq; omnia, quẽadmodũ tũc quidẽ scri-
pta sunt, apud me habeo. Postremo ea
etiam narrabimus, quæ à R. P. Iacobo
Layne, Societatis nostræ Preposito Ge-
nerali, vel sermone, vel scripto accepi-
mus: qui propter arctissimã coniunctio-
nẽ, & summam cũ Ignatio Societatẽ, in
perferendis pro Christo & eius ecclesia
immen-

immensis prope laboribus, ipsis illis primis initijs, cum esset tempore ex socijs fere primus ex decem, amore omnium carissimus filius, multa vidit, multa notavit, eaque in quotidiano sermone, optanti mihi saepe narrauit. Ex ijs igitur fontibus hæc nostra manarunt. Quæ vero incertis autoribus, aut non satis locupletibus dici poterant, ea ne scribenda quidẽ, putauimus. Est enim persuasum nobis, cum in omni re mentiri turpe esse, tum vero, in sanctorum vita referenda, turpissimum. Nam neque Deus, ad gloriam suam illustrandam, mendacijs nostris indiget: neque primam, & summam veritatem, falsis narrationibus, & commentitijs honorare velle, fas est. Atque hoc etiam, spe aggredior maiore ad scribendum, quia non de antiquissimi alicuius viri Sanctitate, mihi agendum est: in quo

Veri-

Veritati quicquam affingere liceat, ne-
mine propter vetustatem refellen-
te: sed hæc ijs cognoscēda proferimus,
quorum permulti coniunctissime cum
eo ipso, de quo loquimur, familiarissi-
meq; vixerunt: vt summum virum ijs,
qui illum non viderunt, eorum quibus
ille notissimus fuit, viuorum, & præ-
sentium testimonio commendemus. De
instituto autem nostro, & omni scribē-
diratione, paucis accipite. Ego cum
initio proposuissem, Ignatij tantummo-
do vitam conscribere, & præclara il-
lius exempla hominum memoriæ com-
mendare, postea tamen animo plus
etiam aliquanto suscepi. Nam quod
viderem, ab optimis viris nostrique
amantissimis desiderari, & Societatis
nostræ ortus, atq; progressus cognitio-
nem requiri, illud etiam attingere de-
creui, breuiterq; explicare, Societatem
quam

quam longe Ignatius, lateq; propaga-
uerit, nonnullaq; complecti eorum, quæ
in vniuersa Societate, dum ille viueret,
scriptione digna mihi visa sunt. Quæ
quidē, quoniam illo vel duce gesta, vel
defensore propulsata, vel moderatore
constituta sunt, implicata mihi cū eius
vita, cōnexaq; ita videbātur, vt seiun-
gi commode, secerniq; nō possent. Ne-
que mihi tamen hoc propositum est, om-
nia vt persequar; sed vt pauca quedā
deligā, quæ vel illustriora sunt, vel So-
cietatis quasi cursum declarāt: & quæ
nisi nunc recenti memoria, literis con-
signata sint, obliuione forsità obruan-
tur. De eorum Patrum vita, qui primi
Ignatij filij, ac socij fuerunt, & vno
Ignatio, mortui sunt, de nonnullis præ-
terea, qui pro Christi fide amplificāda,
sanguinē profuderunt, singulatim men-
tionē faciemus: de illis, quia nos genuerunt

rūt in Christo: de his, quia mortē naturæ
debitā, p̄ Christo potissimū reddiderūt.
De ijs, qui adhuc viuūt, parcè loq̄mur,
de mortuis paulò plenius. Ante mortē,
ait Sapiens, ne laudaueris hominē quē-
quā: quasi dicat, lauda post vitā, magni-
fica post cōsummationem. Reliquū est,
fratres, vt Deū precemur, nostris vt
cœptis adspiret, & hos libros quinque
quasi minuta quinq; pie à nobis ad Ec-
clesiæ Sanctæ edificationem, in eius ga-
zophylatium oblata, benigne ad gloriā
suam, atq; ad hominū salutem, utilita-
temq; suscipiat. Vos vero, fratres, pro
fraterna, & mutua caritate nostra,
vehementer obsecro, vt à Deo impetre-
tis, vt mihi tribuat summum hoc be-
neficium, vt Ignatij morum sanctitatē
aliqua saltem ex parte possim imitari.
Cuius quidem, si in se deprimendo,
constantia; in castigando, seueritas; in
peri-

periculis, fortitudo: in turbulentis re-
bus, tranquillitas: in lætis, moderatio:
in omnibus pax, & gaudium in Spiri-
tu sancto: si deniq; lectissimus, virtutũ
eius omnium comitatus, assidue nobis
ante oculos versabitur, rectissimam
habebimus regulam atque certissimã,
ad quam non solum mores nostros, vi-
tamq; conformare, sed etiam verum,
germanumq; nostræ vocationis spiritũ,
examinare possimus: cuius solida effi-
gies, & expressa in illius vita planè
conspicitur.

VITAE IGNATII

LOIOLAE

LIBER PRIMVS.

ORTVS IGNATII,

et vita, antequam à seculi vanitate conuerteretur.

CAPVT PRIMVM.

GNATIVVS Loyola Societatis Iesu auctor, atque institutor, nobili loco natus est, in ea Hispania, atq; Cantabriae parte, quae Guipuzcoa, vel Prouincia vulgo dicitur,

anno humanae salutis, 1491. Innocentio VIII. Pont. Max. Federico III. Caesare Augusto: Ferdinando, atq; Isabella, Catholicis Hispaniarum Regibus. Patrem habuit Beltranum Loiola Dominum, Loiola familiae peratiquae, atq; illustris caput,

A Matrem

Matrem verò Marinam Sonem æquè nobilè m fœminam, quæ filias quinque genuit, filios octo: ex quibus Ignatium postremum fœlici partu enixa est. Qui puerili ætate transacta, in cùriam Ferdinandi Regis à parentibus missus est. Adolescentiam autem ingressus, & bellica gloria, & fratrum emulatione commotus, in eo multum operæ ponebat, vt rei militaris laude esset illustris. Anno igitur Domini 1521. cùm Pompeiopolitanam arcem Galli oppugnarent vehementiùs, (est autem Pompeiopolis ciuitas regni Nauarræ caput) ipsiq; duces, re desperata, deditiõnẽ cogitarent, eius potissimum opera factũ est, vt res differretur, & acrius resisteretur ab Hispanis. Sed cùm omnes ad oppugnationem machinas Galli admouissent, & tormentis continenter mœnia verberarent, anea pila bombardæ in eam muri partem, qua Ignatius propugnabat, impacta, crus eius dextrum penitus confregit, atq; comminuit: sinistrum verò lapis de muro vi globi labefactato excussus, grauitèr vulnerauit. Ignatio prostrato, reliqui omnes, qui illius virtute nitebantur, ipse defensionis abiecta, deditiõnem Gallis fecerũt,

à qui-

à quibus captus Ignatius, & in castra deductus, humaniter acceptus est, atque à medicis diligenter curatus. Post aliquot dies liberaliter etiam ad suos dimissus, lecticariorum humeris in patriam reuectus est. Ibi cum vulnus, dextri præsertim cruris, in dies ingrauesceret, accersiti sunt denuò medici, & Chirurghi, qui Tibiã rursus esse disiungendam censuerunt: ut quæ ossa, siue aliorum medicorum incuria, minus aptè coagmentata, siue itineris agitatione luxata fuerant, suis locis restituta, eoalescerent. Quam excarnificationẽ ita pertulit, ut neque ingemisceret, neque vultum mutaret, neque vllum infirmioris animi signum ederet: quod & antea, & postea semper in reliquis corporis cruciamentis, quæ passus est, fortiter præstitit. Inualecebat interim morbus quotidie magis, eoque iam processerat, ut ab extremo vitæ periculo non multum abesse videretur. Itaque admonitus, peccatorum suorum confessionem fecit, sacramentorumque armis se præmuniuit pridie illius diei, qui beatissimis Apostolis Petro & Paulo sacret est. Cũ igitur res iam ad summum vitæ discrimen adducta esset, mortemque imminere iudi-

VITÆ IGNATII

carent medici, si ad mediam vsque noctē,
 nihil melius eueniret: ea ipsa hora vis
 morbi remitti apertē cæpit: quod nō abs-
 que diuinæ prouidentię consilio, diuo Pe-
 tro deprecatore, factum credimus, quem
 præcipua quadam Ignatius religione sem-
 per coluerat, quemque adesse, sanitatēq;
 adferre, sibi videre visus est. Depulso mor-
 tis periculo, ossa solidari iam cæperant, &
 arctius constringi: duo tamen supererant
 incommoda, alterum efficiēbat os sub ge-
 nu relictum, quod extra prominebat fœ-
 dūs, alterum tibiæ contractæ breuitas,
 quæ & rectē illum incedere, & pedibus fir-
 miter consistere prohibebat. Quibus incō-
 modis vt mederetur, cū elegantia esset,
 habitusque corporis studiosissimus, atque
 institutū militaris vitæ cursum prosequi
 statuisset, ex medicis primū quæsiuit, pos-
 setne os illud quod deformiter emine-
 bat excidi? Posse quidem affirmarunt, sed
 grauissimo tamen dolore, & omniū, quos
 in curatione tolerasset, maximo. Verū il-
 le nihilominus, vt suæ voluntati satisfacere
 ret, & (quod me audiente narrauit) vt
 habiles, atque elegantes urbanas ocreas
 gestare posset, secari os iussit: neq; à pro-
 posito

posito abduci potuit, ligarique se omnino vetuit, eademque constantis animi firmitate cruciatum illum pertulit, qua superiores vicerat. Atque hoc remedio deformitas ossis sublata est. Tibiæ contractio aliquantulum curata est, cum alijs medicamentis, tum machinis quibusdam, quibus magno multorum dierum dolore, continenter eius breuitas protendebatur, neque tamen vsque adeo produci potuit, quin altera breuior aliquanto relinqueretur.

QUA RATIONE A SÆCULI VANITATE AD DEUM CŌVERSUS SIT.

Caput II.

INtereà cum in lecto iacere cogeretur, essetque in prophanis libris legendis multum temporis collocare solitus, aliquem eiusmodi librum sibi ad manum dari iussit, vt eius lectione tempus falleret. Negantibus familiaribus domi eiusmodi esse libros, duos Hispanica lingua scriptos accepit, ne prorsus ociosus esset, quorū alter Christi Saluatoris nostri, alter sancto-

VITÆ IGNATII

rum vitas continebat. Atque horum qui-
dem librorū lectione, sensim eius animus
immutari, & imitandi quæ legebat, studio
quodam affici videbatur. Sed quoniā an-
teactæ vitæ consuetudo corroborata erat,
inanium rursus cogitationum concursu
obruerantur, ne coalesceret illa tum pri-
mam excepta pietatis semina. Aderat ta-
men militi suo diuina misericordia, & cō-
fopitam virtutem exsuscitabat interdum,
indicrisque, & fallacibus cogitationibus,
veras, solidasque cogitationes ex recenti
lectione rursus obijciebat. Quibus com-
motus eius animus ad Christi, & Sancto-
rum imitationem tam vehementer accen-
debatur, vt nullis difficultatibus (quæ mul-
tæ occurrebant) ab eo proposito deterre-
retur. In hac contrariarum cogitationum
vicissitudine, distrahebatur in varias sen-
tentias, & ancipiti deliberandi cura, huc,
atque illuc impellebatur: cū mundus
apud se retinere Ignatiū conaretur, Chri-
stus verò ad se illum vocaret, & traheret.
Erat tamen illud, in hac cogitationū va-
rietate discrimen, quòd fluxæ illæ, & va-
næ principia habebant læta, exitus ama-
ros. Nam præsentis cū aderant, suauiter
qui-

quidem sensibus blandiebantur, sed recedentes, quasi aculeo quodam infixio, mentem aridam, & sibi met displicentem relinquebāt. At verò illę cogitationes de Deo, de Hierosolymitana profectioe, de vitę asperitate sectanda, de virtutis dignitate complectenda, non solùm dum aderant, iocunditatis plenissimę erant, verùm etiã abeuntes, præclara relinquebant suę lucis, & suauitatis impressa vestigia. In quod discrimen à se multis quidem diebus præteritum, & incognitum, quodam die diuinitus illustratus, animum intendere cœpit, & tum demum intelligere, quantum inter vtrasque cogitationes interesset. Quam comparationem cogitationũ cum cogitationibus, & spiritus cum spiritu contentionẽ, primam omnium ratiocinationẽ fuisse perhibebat earũ, quas plurimas postea de diuinis rebus Ignatius habuit. Ex qua, vsu deinceps vberiore spiritualium rerũ aucta, omnium, quas in exercitijs tradidit de spirituum diuersitate, præceptionũ riuuli profluxerunt. Etenim animaduertit primùm duos esse spiritus, Dei & mundi, non solùm diuersos, sed penitus etiam inter sese pugnantes, tum dili-

VITÆ IGNATIÏ

genter obseruauit vtriusque spiritus pro-
 prietates. Qua ex obseruatione, diuino
 munere, & lux consecuta in ratione est ad
 eiusmodi spiritus discernendos, ac diudi-
 candos: & vis quædam in voluntate ex-
 cellens ad ea, quæ mundus suggerit, con-
 stanter repudianda, ea verò appetenda,
 & suscipienda, quæ Dei spiritus propo-
 nit, ac suadet. Quæ principia in omnè po-
 steà vitam diligentissimè seruauit. In hūc
 igitur modum ab oculis depulsa caligine,
 cum processus aliquos iam effecisset, & as-
 sidua piorum librorum lectione diutur-
 naque consideratione diuinarum rerum,
 quas animo cōceperat, se aduersus omnes
 diaboli impetus obfirmasset: cæpit seriò
 & grauitè mutandæ vitæ cogitationem
 suscipere, in mentem reuocare peccatorū
 suorum maculas, ac secum expendere, qui-
 bus illas supplicijs deleret. Quod cū pia
 cogitatione versaret, & sancta illa amu-
 landi Christum, & sanctos viros desideria
 animo recurrerent, ad omnes difficulta-
 tes perumpendas, satis ea se cogitatione
 munitum esse existimabat: in Deo omnia
 potero, dat velle, dabit & perficere. Cū
 igitur vitam commutare deliberatū ipsi
iam

iam esset, atque constitutum, de nocte (ut solebat) surrexit è cubili ad orationē aliquando, anxia illa, atque ancipiti deliberrandi cura liberatus, ut se se perpetuū Deo atque suauissimum sacrificium offerret. Dum autem ante imaginem immaculatæ virginis Marię in genua procumbit, & feruentes atq; humili fiducia mixtas preces benignissimo atque dulcissimo filio purissimam matrem offert, seque spondet vanitatis castris contemptis, in eius potestate fore, eius signa fortiter atque perseveranter sequuturum, sub illo Imperatore omnino meriturum: ecce tibi, terræ motu de repente facto domus tota contremiscit, fragor ingens exauditur, cubiculum ubi Ignatius erat à fundamentis concutitur. Itaque, quemadmodum locus, in quo Apostoli orabant diuinitus contremuit, & carcer, ubi Paulus & Silas vincti de nocte in oratione vigilabant, terræ motu concussus est, eoq; signo declarauit Dominus, & seruatorum suorum virtutem, & orationis efficacitatem: sic nunc Ignatio orante, & cubiculo contremiscente voluit fortasse idem Dominus ostendere Ignatij preces sibi gratas, & ad impetran-

Act. 16.

VITÆ IGNATI

dum efficaces. Vel certè quod in alijs hi-
 storijs Sanctorum legimus, Demon iam vi-
 ctus ab Ignatio, atque superatus aufugit,
 & fremens ac fremens, non obscura diri-
 tatis atque indignationis suę dedit signa.
 Hęc gesta sunt: certi tamen ab Igna-
 tio nihil aliud constitutum est, nisi vt Hie-
 rosolymam vbi conualuisset, proficiscere-
 tur, seque prius flagellis, ieiunijs, & id ge-
 nus asperitatibus generosa quadam in-
 dignatione conficeret. Atque his deside-
 rijs tam incensis cogitationes illæ sordi-
 dæ, & inanes paulatim refrigescebāt. Sed
 hæc illius desideria excitata iam & confir-
 mata, multo quàm antea inflammavit ar-
 dentiùs, præclara quadam, atque admira-
 bilis visio. Nam vigilanti nocte quadam
 Ignatio, clarissima beatissimæ virgi-
 nis Mariæ, vnâ cum sancto puero Iesu
 species obiecta est: qua aliquandiù perma-
 nente, mirificè recreatus est, & diuina qua-
 dam voluptate perfusus. Vnde tãtùm eum
 præteritæ vitæ tædium cœpit, maximeq;
 earum rerum, quæ cum obscœna delecta-
 tione coniunctæ sunt, vt omnium impudi-
 carum rerum imagines, ex animo eius ef-
 fluere omnino viderentur. Et sanè veram
 fuisse

fuisse visionē, ac fructuosam, res ipsa comprobavit, cū ab ea hora ad extremum usque spiritum, castitatis integritatem diuino beneficio conseruauerit. Hæc meditantem, & res maximas animo molientē, frater eius, reliquique domestici, sui factum esse dissimilem, non magno negotio deprehenderunt. Quamuis enim animi sui sensum nulli detegeret, vultus tamen satis, illo tacente, loquebatur. Cū præsertim accederet iugis precatio, frequēsq; lectio, non iam sermones ludicri cum familiaribus, sed de diuinis rebus pietatis, grauitatisque plena colloquia, multa & diligens scriptio. Scribebat enim pulcherrima quæque, ac maximè insignia Christi, beatæ Virginis, aliorumque sanctorum, tum verba, tum facta, & in librum perpolitum, atque elegantem, memoriæ causa, quàm optimis litterarum notis referebat. Et quidem aureis litteris Christi, puniceis beatæ Virginis, varijs coloribus reliquorum sanctorum exempla. Sed quanquàm ex hisce occupationibus magnam ipse voluptatem caperet, illa tamē erat maxima, quam ex fixo cœli, stellarumque omnium percipiebat aspectu, quod quidem & sæ-

pè, & diu faciebat, quod se vehemèter accendi ad Deo seruiendum, cœlestium orbium contemplatione sentiret: quod non eo solum tempore, sed in omni postea vita seruauit. Audiuius enim sæpè illum, extrema etiam senectute, cùm in cœlum, quâlibet circumspectus erat, oculos sustulisset, eosque aliquantisper fixos habuisset, obortis præ lætitia lachrymis, dicentem: Heu quam sordet terra, cùm cœlum aspicio. Hoc eodem tempore in pijs exercitationibus, quas diximus, versanti, & animum ad maiora paranti, illa etiam cogitatio subiit, quidnam, Hierosolymis rediēs, potissimū facturus esset. Exquirebat enim optimum vitæ statum, in quo totum se, omnibus rebus posthabitis, collocaret: & summa parsimonia, atque austeritate victus maceraret.

EX PATRIA IN MONTEM Serratum proficiscitur.

Caput III.

SAnitate utcunque recuperata, specie quidem Ducis Naiaræ inuisendi (quo
cum

cum magna erat Loioleæ familiæ, vetusq; coniuñctio) sed reuera vt egrederetur de domo, & cognatione sua, profectiõẽ parat Ignatius. Quem Martinus Garcia frater natu maximus, & familiæ caput, rem odoratus, seuocatum in interius cubiculũ rogat, & obtestatur, ne se, suosq; omnes perditum eat, etiam, atque etiam cogitet, quàm directum ad gloriam iter sit ingressus, quas res gesserit, qua spe & animi, & ingenij sit. Omnia, inquit, in te magna sunt: ingenium, iudicium, animus, nobilitas, gratia principum, ciuium beneuolentia, rei militaris vsus, prudentia: ad hæc florens, ac firma ætas, magna expectatio omnium: siccine tot spes, tam solidas, tam florentes euertes? omnium expectatiõẽ falleres? familiam nostram tot ornamentis, quæ tibi cæptam viam insistenti sunt proposita spoliabis? etsi ego ætate, tu tamen auctoritate maior es. Vide quæso, ne quid in te admittas, quod non solũ speratum nobis, nostræq; familiæ decus adimat, sed etiã ignominiaẽ notas inurat. Ad hæc Ignatius breuiter, se sui, maiorumq; suorum esse memorem, daturum operam, ne ab illis degenerasse, aut familiæ suæ splendorem

ob-

VITÆ IGNATI

obscurasse videatur. Quibus verbis non
 tam placavit animum fratris, quam illum
 ab se excussit, atque itineri se dedit. In hoc
 igitur itinere, quod ad beatæ Virginis
 ædem, in Monte Serrato fecit, duobus ab
 se famulis dimissis, singulis se noctibus
 verberibus grauitè affliciebat: quod qui-
 dem ab eo die, qui initium profectio-
 nis fuit, semper in itinere seruauit. Et ut intel-
 ligamus, quibus Deus quasi gradibus in
 milite suo rerum diuinarum cognitionem,
 animique virtutem auxerit, hoc ille tem-
 pore, minimè sanè inuestigabat, quid cari-
 tas, quid humilitas, quid patientia, quid
 sui contemptio, quæ cuiusque virtutis vis,
 & natura esset, quibus finibus temperan-
 tiæ modum circumscriberet, quid ratio,
 quid spiritalis prudentia postularet: sed
 id complexus, quod optimum tunc vide-
 batur, & præsentì statui maximè congrue-
 bat, totus in eo erat, ut res maximas, & ma-
 ximè arduas, quæ positæ sunt in corporis
 afflictatione, perficeret: idque hac ratione
 ductus decernebat, quod ad hanc normam san-
 cti viri (quos sibi ad imitandum proposue-
 rat) se conformassent. Nam iam tum ita Deus
 regebat Ignatium, ut id semper spectaret,

id

id quæreret, quod ad maximam Dei gloriam fore iudicaret, idque antiquissimum semper habuit. Illa tamen accelsio iam facta erat, ut in ijs corporis acerbitatibus cōsectandis, non tam peccatorum suorum, quàm Deo placendi rationem duceret. Itaque, detestabatur ille quidem præteritæ vitæ crimina, in ijs tamen pœnis, quas ad illa diluenda sponte subibat, tam erat accensus, & Deo gratificandi studio quodam inflammatus, ut illas cùm susciperet, non tam peccata, quàm Dei honorem atque gloriam sibi poneret ante oculos.

Pergentem cæpto itinere Ignatium, & rectâ Montem Serratum versus progredientem, Sarracenus quidã, siue Maurus assecutus est. (Erant per id tempus in Hispania Tarraconensi adhuc aliqui ex antiquis eius gentis reliquijs). Cùm vnã irent, incidit (ut fit) illis sermo de virginitate beatæ Virginis Mariæ, quam cùm in conceptu filij concederet Maurus, à partu negaret, ad eamque rem naturales rationes aliquot adferret, neque ad veritatem flecti posset ab Ignatio, celeriter præcessit, solumque Ignatium reliquit, hærentem diu, multumque dubitantem, utrum ab se

pietas

pietas Christiana exigeret, vt Maurū con-
lequeretur, & pugione confoderet, quod
de beatissima & immaculata Virgine co-
ràm se ignominiosè locutus fuisset. Homo
quippe militaris, & fallaci veri honoris
imitatione olim delusus, dedecori sibi ef-
se ducebat, si quid à religionis Christianæ
inimico, se audiente, de inuiolata sacro-
sanctæ Virginis integritate impunè detra-
heretur. Quæ quidem cogitatio in speciẽ,
pia, diu, multumque rudem tunc Christi
militem torfit, in eamque deliberationem
tandem induxit, vt vbi ad biuium (vnde
è via publica ad oppidum vicinum Mau-
rus declinabat) constitisset, habenas mulæ,
qua vehebatur, permitteret, & si ad locū,
vbi Maurus erat, diuerteret, quæsitum il-
lum, atque inuētum interficeret, sin rectā
pergeret, omitteret. Atque ita diuina pro-
uidentia factum est, vt iumentum lata, fa-
ciliq̃ue via prætermissa, suum iter seque-
retur. Vt omnes intelligāt, quibus initijs,
quibusque progressibus, Deus militem
suum ad extrema perduceret. Nam vt ait

L. 22. cō.

Fah. c. 70.

D. Augustinus, animæ virtutis capaces, ac
fertiles præmittunt sæpè vitia, quibus hoc
ipsum indicent, cui virtuti sint potissimū

accom-

accommodata, si fuerint præceptis exēul-
ta. Vnde & Moyses interficiēs Aegyptiū, *Exod. 2.*
adhūc incultus, vitiosa quidem, sed ma-
gnę fertilitatis signa fundebat.

Cū igitur non longè à monte Serra-
to abesset, in pagum quendam petuenit,
vbi eum vestitum emit, quem Hierosoly-
mam proficiscens gestare decreuerat, ta-
larem videlicet ex canabina tela aspera,
& aculeata in modum sacci tunicam, pro
militari balteo, funem, calceos ex sparto
contextos, baculum peregrinātis insigne,
& ad aquæ vsum cucurbitulam. Quoniam
verò carnis suę imbecillitatem extimscēs,
sibi ipse diffidebat (quamuis & diuino vi-
so erectior, & Deo placendi studio multò
iam esset confirmatior) spes suas in beatif-
simæ Virginis patrocinio defigens, casti-
tatis voto in hoc itinere sese obstrinxit,
eamque perpetuam Christo, & castissimę,
atque purissimæ eius matri, feruens spiri-
tu consecrauit: cuius beneficio eam pror-
sus integram (vt paulò antè dictum est)
semper obtinuit, tantum & deuotionis
ardor, & piū ipsius Virginis
patrocinium apud Deum
valet.

VITÆ IGNATI
IN SERRAIO MONTE

vestitum mutat. Cap. IIII.

VT venit in Serratum montem (is locus Dei genitrici dicatus itinere unius diei Barcinone distat, estque peregregia Benedictinæ familiæ cœnobio, & religionis causa eò confluentium cōcursu maximè celebris) ibi optimo confessario totius vitæ suæ crimina per triduum ex scripto confessus est, illique homini omniū primo animi sui propositum aperuit: iumentum reliquit: gladium, pugionemq; quibus mundo meruerat, ante aram beatissimæ matris Dei appendi iussit. Pridie verò eius diei, qui hominibus, verbo Dei incarnato, salutis initium attulit, Anni. 1522. noctis tenebris tectus, quâ occultissimè potuit, ad mendicū quendā, pannosumq; hominē adit: suas vestes sibi detractas illi dono dat: ipse verò optato illo suo vestimento induitur, & ad sacram diuinæ matris aram consistit. Cū autem in prophanis libris legisset ritum, quo noui milites olim inaugurabantur, vt eius ritus imaginem quandam spiritaliter in se repræsenteret, nouis contra diabolum ar-

mis

mis accinctus, partim stans, partim in genua procumbens, totam noctem illam coram sacratissimæ Dei genitricis imagine, insomnem duxit, se illi commendans, sua flagitia deflens, meliora animo concipiēs, ac ne à quopiam agnosci posset, mane antè lucem (non quidē recto itinere, quod Barcinonem ducit, sed deflexo) in oppidū Minorissam, quæ hodie Manresa dicitur, & à Monte Serrato novē passuū millibus distat, festinus diuertit, vili tegumento ex tela (vt diximus) tectus, baculo armatus, fune præcinctus, nudo capite, & pede altero. Nam alterū, quod ex recenti vulnere infirmum haberet adhuc, & crus fascijs conuolutum, singulis noctibus intumesce-
 ret, calceo aduersus cœli, sôliq; iniuriam muniendū sibi existimavit. Vix à Monte Serrato tria passuum millia processerat, cū illum inusitato gaudio expletū, & noui habitus lætitia gestientem, homo quidam curriculo cōsecutus, percontari cœpit, dedissetne dono vestes suas egeno cuidam, quæ hoc ipsum affirmantē, Prætor in vincula cōiecisset, furto ab eo sublatas arbitratus? His auditis, Ignatius vultū, vocēq; mutauit, & lachrymas etiā profudit,

illud apud se etiam, atque etiam cogitans, ne potuisse quidem se sine damno alterius, & iniuria benefacere. Ex quo periculo, ut immerentem hominem eriperet, vestes se dedisse confessus est: neque tamen quisnam, vnde, cuias esset, interrogatus, aliud respondit: cum hæc ad miseri hominis liberationem, nihil pertinerent.

DE VITA ABEO
Manresa instituta. Cap. V.

MAnresam vbi peruenit, in Xenodochio mendicorum hominum pedem primò fixit, ibi sese ad strenue secum, & cum diabolo decertandum comparauit: nihilque prius habuit, quàm vt genus suum, præteritæque vitæ rationem occultaret, & omnibus ignotus delitesceret. Vestitus is erat, quem supra diximus: sed quòd in capillo curando, comendoq; , & reliquo corpore exornando curiosior in seculo fuerat, vt nimium cultum diligentem neglectu compensaret, cæsariem, quàm pro illius seculi more elegatam habebat, solutam, & impexam reliquit: caput diu, noctuq;

noctūque semper nudum habuit: vngues,
 & barbam excrescere per incuriam sinit:
 ter se præterea diebus singulis acriter ver-
 berabat, septem horas in oratione, fixis hu-
 mi genibus, ponebat: idq; magno studio &
 ardenti. Missæ sacrificio, Vesperarumque
 & Completorij precationibus intererat,
 ex eaque re magnam capiebat animo vo-
 luptatem. Cogebat quotidie stipem, aqua
 & pane vitam tolerabat, carnibus, vinoq;
 semper abstinens, omnibus diebus, præter-
 quam Dominico, ieiunans, humi cubitans,
 noctis maximam partem vigilans, singulis
 diebus Dominicis peccata sua confesio-
 ne eluens, & sacræ synaxis præsidio sese
 confirmans: tam impensè corpus suum in
 seruitutem redigens, vt quicquid oblecta-
 tionem vllam corpori posset adferre, stu-
 diosè refugeret. Quocirca cum esset maxi-
 mis viribus, & corporis firmitate præ-
 stans: breui vigor omnis eius emarcuit, &
 hac vitæ acerbitate non mediocriter debi-
 litatus est. His rebus fiebat, vt hominum
 animos in se conuerteret, & alliceret, qui
 plurimi cum ad eum venirent, in illiusq;
 se familiaritatem insinuare cuperent, mul-
 tò etiam magis eius sermonibus inflam-

VITÆ IGNATII

mabantur. Nam etsi rerum adhuc erat spiritalium rudis, & parùm in virtutum exercitatione versatus: ijs tamen erat facibus diuini amoris incensus, vt facilè, quod intus continebat, se foras efferret. Itaq; eius ardens de diuinis rebus sermo, ac vehemens ad virtutè cohortatio, cum sanctæ vitæ exemplo coniuncta, animos hominũ, & Deo conciliare, & sibi ipsi beneuolètia deuincire, atq; etiam admiratione suspendere, spiritu sancto iuuante, facilè poterat. Cùm eò præsertim accederet peruulgata iam eius nobilitatis opinio, quæ rumoribus aucta, supra veritatem etiam (vt mos est) multorum sermone celebrabatur. Permanerat enim, rumore nuntio, quod in Serrato Monte remotis arbitris, Ignatius fecerat, & quamuis ipse lucernam sub modio absconderet: Dominus tamè eam super candelabrum ponebat, vt luçeret omnibus.

Mat. 5.

SCRUPULIS ANGITUR, & probatur à Deo. Cap. VI.

IN hanc palæstram noster miles ingressus, quatuor iam menses pugnâdo traxe-

rat

rat, calliditatem dæmonis, quicùm pugnam inierat, cogitationesq̃e prorsus ignorans. Tenebat enim eundem tenorem vitæ, & in æquabili conscientia tranquillitate perstabat. Nondum tentationum aculeos exeruerat Satanas, nondum terrores, minasq̃ suas tyroni Christi intentauerat: nondum depulsis tenebris, rursus consolationis lumen redierat, nondum denique commutationes rerum, & spiritualis hominis afflicti & læti, iacentis, & exultantis vicissitudines, conuersionesq̃ perspexerat: cùm illum die quodam, situ lqualoreq̃e confectũ, & in xenodochio versantem aggressus est: & quid tu in his sordibus, inquit, in hoc pedõre iaces? quid vilibus vestibus, & obsoletis sordidatus incedis? & quid cum abiectis hominibus sedens, generis tui nobilitatẽ obscuras? Sed Ignatius confestim se mendicis sociũ propiorẽ adiunxit, & familiarius etiam versari inter eos cœpit, atq; hoc eius facto diabolus repulsus est. Alio item die, cùm fessus valde esset, illam etiã cogitationem permolestam passus est. Qui inquit, fieri potest, vt duram hanc, & feram agrestium hominum vitam, septuaginta annos, ad

VITÆ IGNATII

quos victurus es, perferas? cui ille: Nunquid tu mihi vnius horæ spatium certum præstabis? vitæ enim momenta nõ in tua, sed in Dñi sunt potestate, & .70. anni laborum ac pœnitentiæ, quid sunt cum æternitate collati? Atque his duobus tantum rebus apertè intentatis, per vniuersam vitam appetitus eius animus est, vt à cœpto viuendi cursu pedem referret. Quòd cum eius omnis vitæ laborum, periculorũ, molestiarum, vexationum plenissima fuerit, (vt ex ijs quæ fecit, passusque est facilè apparet) perspicuum est diuinæ erga Ignatium benignitatis argumentum, quâ illũ dominus præuenit in benedictionibus dulcedinis. Illud tamen noui, ab hac tentatione, eius animo accidit, quòd magnas interdum permutationes, contrariolque quasi spirituum impulsus sentire cæpit. Nam oranti aliquando illi, & in pijs exercitationibus religiosè versanti, exarescebat repentè nonnunquàm animus, & in eas angustias incidebat, vt se explicare vix posset: sibi que displiceret, & diuini spiritus suauitatem minimè sentiret. Rursum tanta, tam copiosa diuinæ consolationis vis affluebat, vt in eius luce, præceden-

tis mœstitiæ caligo ne appareret quidem?
 Quod ille discrimen, varietatemq; atten-
 dens admirabundus, & rei nouitate per-
 cussus, quid hoc, inquit, rei? quam nos viã
 ingredimur? quod militiæ genus arripi-
 mus? Sed interim ità scrupulorum stimu-
 lis pungi, & peccatorum suorum consciẽ-
 tia torqueri cæpit, vt lachrymans dies cū
 noctibus iungeret, semper anxius, sem-
 perque sollicitus. Etsi enim quàm accura-
 tissimè omnia præteritæ vitæ crimina fue-
 rat confessus: illa tamen semper cura exti-
 mulabatur, num hoc confessus sum? num
 illud benè explicauit? num satis apertè quæ
 ad rem pertinebant adieci? num aliquid
 vel affinxi, vel omisi? quibus quidem acu-
 leis adeò vexabatur, vt nusquam acquies-
 ceret, nullis orationibus, vigilijs, ieiunijs,
 flagellis denique leuaretur: sed mœrore
 prostratus, & quadam acerbissimi doloris
 carnificina exanimatus, & confectus iace-
 ret. Ad sacratissimam Eucharistiam de mo-
 re, quasi ad sacram anchoram cōfugiebat:
 sed cū ori iam admoueretur panis viuifi-
 cus, scrupulorum vi, & subito quasi ven-
 torum concursu abreptus, surgebat, & la-
 chrymis se, gemitibusque penitens dabat,

VITÆ IGNATI

& ad Dominum clamabat, Domine vim
 patior, responde pro me: & Infœlix ego
 homo, quis me liberabit de corpore mor-
 tis huius? Occurrebat quidem vnum illi
 remediũ, idq; præsentissimũ, si spiritualis
 pater, cui conscientiam suam, & internos
 animi motus omnino aperiebat, tranquil-
 lo se, pacatoq; animo esse iuberet, & Do-
 mini nostri Iesu Christi nomine mādaret,
 ne exacte vitæ peccata amplius confitere-
 tur. Sed tamẽ, ne à se profecta medicina
 sanitatẽ non faceret, sed dolorẽ augeret,
 spiritali hoc patri dicere non audebat.
 Cũ igitur aliquandiũ hanc mentis vexa-
 tionem pertulisset, quodã die tam graui-
 ter, dolenterq; ab ijs scrupulorũ tormẽtis
 est habitus, vt omni solatio destitutus, se
 totum orationi traderet, & fidei feruore
 succensus, clara, magnaque etiã voce cla-
 maret. Infœlix ego homo, quis me libera-
 bit de corpore mortis huius? Domine vim
 patior, responde pro me: Succurre Domi-
 ne, subueni Domine: Emitte manũ tuam
 de alto Domine, misericordia mea, refu-
 gium meum, liberator meus: protector
 meus in te spero, quia nullam ab homi-
 nibus, nullam à creata vlla natura pa-
 ciam,

Isa. 38.
Rom. 7.

Rom. 7.
Psal. 143.

Psal. 17.

eem, aut requiem inuenio. Attēde, & fac: *Pfal. 118.*
 illumina faciem tuam super seruū tuum:
 ostende mihi viam, in qua ambulem, quia
 Deus meus es tu. Quod si vel catulū prae-
 ceptorem mihi, & perturbatae mentis pa-
 cificatorem dederis, ego verò nō recuso:
 libenter illum ducem, illū vitę magistrū
 te auctore sequar. Inter hæc rursus vehe-
 mentissima hominem cogitatio inuade-
 bat, vt ex cellula, vbi erat (nam ex hospi-
 tali pauperum domo in Dominicorū cœ-
 nobio emigrarat) sese præcipitē daret. Sed
 ille, non faciam, non te offendam Domi- *Pfal. 41.*
 ne: quia tu es Deus meus, fortitudo mea:
 quare me repulisti, & quare tristis incedo,
 dum affligit me inimicus, dum dicitur mi-
 hi quotidie, vbi est Deus tuus? In has vo-
 ces erumpenti, & præ dolore gementi ve-
 nit in mentem cuiusdam sancti viri, qui,
 vt nescio quid à Deo impetraret, tam diū
 cibo abstinuit, donec illud conseque-
 retur. Ad cuius imitationem, statuit non
 prius cibū vllum, aut potum capere (nisi
 fortē mors illi immineret) quàm optatam
 mentis tranquillitatem inueniret. Quocir-
 ca septem integros dies ita ieiunus fuit, ni-
 hil vt omnino gustaret, cum tamē interea,
 vel

vel de quotidiana precatione (cui septenas flexis genibus horas vacabat) vel de verberationibus, quas ternas in dies singulos vsurpabat, vel de alijs vsitatis instituti ipsius officijs, nihil iccirco remitteret. Et cum se viribus adhuc integris, minimeq; debilitatum videret, & progredi longius vellet, prohibitus à Confessario est, ac vehementer deterritus, iussusq; cibum capere, cum die Dominico suo more illi peccata sua, & quid etiam fecisset, indicasset. Paruit confessario neganti absolutionem se daturum, ni cibum sumeret, & hortanti vt peccata sua, de Dei benignitate confusus ab illo sibi remissa piè crederet, ne repugnare Deo velle videretur, eoq; se die, & proximo liberū sensit: tertio verò post die oppugnatus iterum est, sed oppugnationis is finis fuit, vt disiectis tenebris, quas rebus clarissimis diabolus obducere conabatur, & reddita diuina luce, quasi apertis oculis, è somno excitatus, magnanimi claritate, constantiaque antea vitæ memoriã obliuione obruere, & obducta peccatorū vulnera, amplius in confessione non refricare decerneret. Tantamq; mentis tranquillitatē, & spirituum discre-

discretionem, atque scrupulosarum mentium curandarum gratiam à Deo est consecutus, ut nemo ferè hac ægritudine affectus, sanitatem ab Ignatio non inueniret. Neque enim sibi solum probabatur, sed nobis etiam erudiebatur Ignatius. Probat enim Deus cum omnes milites suos, tum eos maximè, qui reliquorum duces futuri sunt, humiles, & probatos consolatur, ut possint & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt.

2. Cor. I.

POST TENTATIONES

illustratur. Cap. VII.

CV M igitur Dei misericordia ex tentationum angustijs emerisset, & tamen iccirco de summa animi cõtentione ad virtutum omnium verã in se imaginem exprimendam nihil omnino remitteret: placuit remuneratori bonorum omnium Deo, seruum suum diuinis consolationibus mulcere, & mentem illius celestium mysteriorum cognitionibus illustrare, ut secundum multitudinem dolorum, quos in corde suo pertulerat, cõsolationes

Psal. 93

tiones

tiones Domini lætificarent animam eius. Ergo quamuis iam inde à principio tractaret Deus Ignatium (vt ipse dicere solitus est) præceptoris more tenerum pueri animam informantis : post prima tamen tentationum rudimenta plenius illum erudit. Ex quo cum magna erga tres sanctissimæ Trinitatis personas deuotione teneretur, singulisq; suas preces, statasq; quotidie persoueret, die quadam in scalarum gradibus templi Dominicanorum consistens, & horarias B. Virgini preces recitans, cepit ita in Deum intellectu ferri, quasi sanctissimam Trinitatem specie quadam visibili id significante exterius, quod interius percipiebat, cerneret, ea diuinę consolationis magnitudine, & copia, vt sibi à suspirijs, fletuq; etiã inter ipsas publicas supplicationes, quas deinde prosequutus est, ad prandium vsque tēperare nequiuerit, aut verò à prandio aliud omnino vel cogitare, vel loqui, quàm de sanctissima Trinitate, tanta, tamq; varia rationum, similitudinum, atq; exemplorum copia, vt admirationi omnibus audientibus esset. Quæ res ita in eius mente hoc ineffabile mysteriū inscripsit, ac veluti impressit, vt illo ipso

tempore, homo legendi, scribendiq; tantum sciens, de eo librū scribere sit aggressus, & ad totā vitam insculptæ illius veritatis vestigia extarent. Semper enim cum ad sanctissimam Trinitatem orationem funderet, (quod frequenter, & diū faciebat) eximiam diuinæ consolationis suauitatem percipiebat, & aliquando quidem singularem quandam in Deum patrem totius diuinitatis fontem, & reliquarum personarum originem, atque principium deuotionem sensit: deinceps etiam in filium: postremō in spiritum sanctum, singillatim se singulis personis commendās, & tradens, & simul ex omnibus, quasi ex vno, atque eodem gratiarum omnium plenissimo fonte, virtutes omnes abundanter hauriens.

Alio item tempore, magna cum spiritu alacritate modus eius menti obiectus est, quo mundum Deus condidit: quem lōgo post interuallo, cum hæc eadem ipse pater narraret, se non satis affirmabat explicare posse.

In templo etiam eiusdem monasterij, cum rei diuinæ venerabundus interesset, & corpus Domini adorandum populo propo-

proponeretur, mentis oculis quodam die clarè vidit augusto illo, atque tremendo Sacramento Dominum Iesum Christum, verum Deum, atque hominem verissimè contineri.

Sapissimè orationi intentus, & diu quidem Christi Redemptoris nostri humanitatem interiore animi vidit obtutu, & aliquando beatissimam etiam Virginem Mariam; neque id Manresæ tantum, sed post etiam Hierosolymis, & non longè ab vrbe Patauio, & aliàs sæpè. Quibus quidem visis, ita in fide, ac spiritu confirmatus, & cœlesti lumine completus est, vt sæpè hæc secum reputans, illud etiam statueret, si aut sacrarum litterarum monumentis cõsignata mysteria fidei non essent, aut certè si sacra scriptura (quod fieri non potest) intercideret, sibi tamen ita esse certa, penitusque infixæ, vt ex illis tantum, quæ viderat, non dubitaret, & rectè ea intelligere, & alijs tradere, & pro illorum defensione etiam mortem oppetere.

Egressus die quodam Manresæ ad templum, quod ab oppido mille passibus abest, diuinarum rerum contemplatione suspensus, paululum consedit in via, quæ fluius

præterlabitur, faciemque conuertit ad flumen: ibi mentis ei oculi aperti, atque illuminati sunt, non ita quidem, vt speciẽ aliquam, aut in sensus cadentem imaginem videret, sed vt permulta, tum quæ ad fidei mysteria pertinent, tum quæ ad scientiarum cognitionem, optimè intelligeret: tanta, tamque clara luce, vt ab eo res ipsæ nouo quodam lumine cernerentur. Porro hæc mentis illustratio, vsque adeò copiosa fuit, atque excellens, vt ipsemet Ignatius negaret, reliquas omnes illuminationes atque diuina adiumenta, quæ per totam vitam ad annum 62. ætatis suæ à Deo accepisset, in vnum coaceruata, cum hac vna posse conferri: seq; quidquid alias, vel studio, vel labore, vel supernaturali lumine iri dicisset minus esse, quàm quantũ tũc quidem accepit. Quæ res, cum fixum hominẽ, hærentemque diũ tenuisset, ad crucẽ quæ iuxta erat, genuflexo procubuit, vt Deo Opt. Max. pro hoc tanto beneficio gratias ageret. Antè verò quàm huiusmodi visis illuminaretur, cum in hospitali domo adhuc ageret, & aliàs frequẽter, sese illi clara luce pulchra quædã species obiecerat, quã non satis discernere poterat, aut quid esset,

esset, ex quo esset, ex quoque constaret, inter noscere: nisi quòd serpentis nonnullam formam præferre videbatur, multis quasi oculis resplēdens, cuius præsentis quantum aspectu recreari videbatur, tantundem ex discessu doloris, ac mœstitiæ sentiebat. Hoc igitur visum sæpissime ipsi ante oculos versatum, nunquam tamen cognitum, illi se ad crucem istam iacenti, rursus obiecit: sed diuino iam lumine plenus, & ante crucem procumbens, facile perspexit rem illam non ea esse pulchritudine, atque splendore, quo se illi antea offerebat, aperteque cognouit illum esse dæmonem. Ex quo, longo etiam post tempore sæpius illi apparuit, non in via tantummodò, sed Lutetiæ etiam Parisiorum, & Romæ, non iam luce coruscus, sed aspectu deformis, & abiectus, ita ut baculo, quem gestare manu solitus erat, facile illum ab se abigeret.

Porro Manresæ cùm adhuc versaretur, ijs, quas diximus, occupationibus tam ardentem deditus, accidit ut die quodam sabbathi, sub horam Completorij, à sensibus sic destitueretur, ut à pijs quibusdam viris, & mulieribus repertus, pro
 mortuo

mortuo haberetur, & nisi cordis tenuem palpitationem quidam deprehendissent. sepulturæ proculdubio mandauissent. Mā sit autem in hac ecstasi, siue abstractione à sensibus, ad alterum vsque diem sabbathi sequentis hebdomadæ: quo die hora Completorij quasi è somno excitatus, multis, qui cum obseruabant, præsentibus, oculos aperuit, sacratissimum I E S V nomē ingeminans. Atque huius quidem rei qui testes fuerunt, iidem illi auctores sunt, nā ipse Ignatius hoc tam insigne domini beneficium mirificè occultauit, & (quod ego quidem sciam) aperuit nemini.

Incredibilia cuiquam fortasse hæc videbuntur, & supra ordinem rationis atque cūsum, in eo potissimum viro, qui tyro & rudis omninò miles Christi adhuc erat, qui vix nomen dederat, vix militari sacramento se obstrinxerat, vix ab hostium castris ad Christi domini nostri signa transfugerat. Sed vt hæc magna profecto, præclara, admirabilia Dei dona esse in confesso apud omnes sapientes est, ita incredibilia videri non debent, nisi ijs fortè qui dona Spiritus sancti, & inæstimabiles benignitatis diui-

næ thesauros, ne per somnium quidem
 audiuerunt. Qui neque lumen cœli vi-
 derunt vnquam, neque diuinarum illus-
 trationum participes facti sunt, qui nul-
 lam vnquam voluptatem liquidam, & so-
 lidam animorum esse putant: sed omnes
 voluptates corporis sensu definiunt, easq;
 vndequâque conquirunt & captant, & no-
 uas semper veteribus addunt, turpissimas
 illas quidem, & honestati cōtrarias, & ho-
 mine ipso indignas. Qui hac quidem in re
 audiendi nō sunt. Animalis homo (inquit
 Apostolus) non percipit ea quæ Dei sunt,
 neq; enim potest, cœcus enim de colori-
 bus non iudicat. Alij sunt tamen viri eru-
 diti, & in monumentis Sanctorum versati,
 qui sciunt huiusmodi illustrationes Dei,
 extraordinarias quidem esse, sed concedi
 tamen solitas nōnunquam, ijs qui eximio
 & præcipuo quodam iure à Deo eligun-
 tur & tractantur. In quibus magna in pri-
 mis cautio adhibēda est, ne fallamur. Ali-
 qui enim sunt qui falsa persuasionē de-
 cepti, existimant Dei esse dona, quæ
 satanæ transfigurantis se in Angelum lu-
 cis præstigiæ sunt. Alij quorum animus
 est mobilis, & facilis leuitate, vel occul-

ta superbia cordis, vel attrabili, vel capitis imbecillitate obscuratus, putant se ea videre atque audire, quæ reuera neq; audiunt, neque vident. Quæ quamuis ita sint, tamen negare non possumus, in Dei ecclesia veras esse atque diuinas reuelationes, quibus amicos suos & familiares, aliquando Deus, benigne sua- uiterque permulcet. Quod si in illorum seruatorum numero, cum quibus Deus se ita communicat, & pleniori manu tanta bona largitur, Ignatius fuit, nemi- ni sanè mirum videri debet. Nam quan- quàm tyro, multum tamen iam tunc vir- tute processerat, & erat ab ipso met Deo electus, vt innumerabilium filiorum pa- ter, & sacræ huius militiæ antesigna- nus & princeps esset, vt exercitum du- ctaret, acies instrueret, & signa cum hu- mani generis hoste strenuè, fortiterque conferret. Quod absque dubio præsta- bilius est, maiusque Dei donum, quàm rerum abditarum intelligentias accipe- re. Certè quidem si attentè considere- mus, quis fuerit Ignatius, & quid effece- rit, facile intelligemus illum neque viri- bus naturæ, neque propriæ industriæ ar-

VITÆ RIGNANTII

tibus rem tantam aggrediac perficere potuisse, sed cœlesti quodam ac peculiari Dei dono indiguiffe, vt quod videmus opus efficeret. Nam qui fieri potest, vt homo militaris, illiteratus, vanitatis vile mancipium, delectum haberet, milites conscriberet, societatem cogeret, religionem hanc institueret, & breuif-
 simo tempore per vniuersum terrarum orbem propagaret, ac summa prudentia re-
 geret, & aduersariorum impetus propul-
 sare, tantosque fructus ad Dei gloriam, suis ex laboribus colligeret, nisi Deus ipse suo illum ornasset spiritu, prudentia instruxisset, virtute armasset? Quam Idcã, quodue exemplar habuit propositum, ex quo huius societatis exemplum duceret? Quo in libro legit illius regulas, constitu-
 tiones, documenta? Vnde speciem for-
 mamque societatis accepit? quæ quidem vt in ijs quæ religionẽ continet, vna ea-
 demque cum reliquis religionibus est, ita ab illis disiuncta atque distincta in mul-
 tis, quæ nostris temporibus congruentia, & præsentì ecclesiæ statui sunt necessaria. Accepit nimirum ab eo, qui hæc solus da-
 re potuit, qui ex lapidibus suscitatur filios
Abrahæ,

Abrahæ, vocatque ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt. Qui ad subijciendam & prosternendam sæculi huius vanitatem, duodecim piscatores elegit, ut patefacta Euangelij luce, tenebræ errorum, vitiorumque omnium, ab animis hominum depulsæ, penitus euanescerent. Hac enim ratione, se rerum omnium dominum verissimè ostendit, & ut rebus omnibus vim suam largitur atque naturam, ita nomen cuique atque pretiũ imponit, ut tanti quæque res sit, quãti eam Deus æstimat. Neque enim Deus, principibus huius sæculi est similis, qui ministros quidè eligunt, sed bonos ministros efficere non possunt. Ipse verò eligit ministros noui testamenti, & sua electione idoneos facit, & ad omnia quæ vult habiles atque instructos. Quapropter cum effectus diuinæ virtutis, & tam multas admirabiles videamus in Ignatio, eæque apertæ, expositæ, oculisque omnium ita subiectæ sint, ut negari non possint (nisi ab eo qui neget solem meridie lucere) & maiora Ignatio dare cogamur: demus etiam illi hæc quæ minora sunt, intelligamusque omnes illos perfectæ vitæ radios, ex hac diuinarum

illustrationum luce, & quasi ex copiosissimo cælestis gratiæ fonte, tot riuulos profluxisse. Quas quidem illustrationes partim narrauimus, partim deinceps narraturi sumus,

*DE EXERCITIORUM
spiritualium libro. Cap. VIII.*

HOC eodem tempore, Exercitiorum (spiritualium librum (quem appellât) ex accurata eorum, quæ sibi contigerant, obseruatione conscripsit. Quorû exercitiorum vsus, quantum adiuuenti Christianæ Reip. in omnem partem attulerit, satis cõstat. Nã vt pauca ex multis de illorum vsu, atq; vtilitate dicamus, primò illis ipsis Societatis nostræ institutionem acceptam ferre debemus. Omnes enim fermè primos illos patres, quos instituentæ societatis adiutores, & socios habuit Ignatius, per exercitia ad perfectionis studium, mundi que despicientiam excitauit. Qui postea consecuti sunt, & in societatem iam stabilitatem ingressi, viri vel doctrina, vel ingenio, vel nobilitate, vel alijs nature for-

fortunęq; ornamentis insignes, maxima ex
 parte, exercitijs huiusmodi, ad hoc vitę ge-
 nus complectendum, adducti sunt. Neque
 vero tantum hoc beneficium Religionis
 nostrę solummodo proprium est: sed etiã
 commune cum cæteris. Meditandi enim
 huiusmodi ratio, Cœnobia multa refei-
 sit: multos religiosos viros labantes, in susce-
 pto vitę consilio confiamavit: solutos, va-
 gosque vinculis disciplinæ seuerioris ad-
 strinxit. Non tamen Religionum spatijs
 eorum fructus circūscribitur: omne enim
 hominum genus, statum, officium, ætatē,
 vitęq; rationem comprehendunt. Nam &
 viri tum Ecclesię, tum Sęculi principes, &
 infimi homines: docti, indocti: mariti, cœ-
 libes: iuuenes ætate, ac senes: Deo iam di-
 cati, & omnino liberi in hanc exercitiorũ
 meditationem ingressi, inultum vel in per-
 ditæ vitę emendatione, vel in bonæ incre-
 mento progressionis fecerunt. Et quod di-
 gnũ magis admiratione est, multiviri erue-
 ditione florentes, & sapientia omnium cõ-
 sensione principes, post tot doctrinæ suę
 laudes docendo, ac disceptando partas,
 discipuli Ignatij facti sunt: & ab ea quę
 inflat scientia, ad salutarem sapientiam cœ-
 lestemq;

lestemq; traducti. Nā quod in hac spiritali propria cognitionis schola discimus, non solum ad excolendum intellectum pertinet, sed ad inflammandam etiam voluntatem: itaque non tam cognitione, quā actione perficitur: ac finem habet, non ipsam scientiam, sed operationem. Ex quo, hæc cognitio non subtiles, & argutos, atque acres disputatores efficit: sed fortes, efficaces, atque ardētes effectores: eosque vehementer permouet, atq; ad benè beateq; viuendum impellit. Hæc enim cœlestis est sapientia, quæ ædificat, vngit, inflammat: illa alia sepe numero inflat, exiccet, hominem ventosum reddit, atque inane. Sed cum eorum utilitas quàm latissime pateat, tum in ijs solet elucere potissimum, qui de vitæ genere deligendo cōsultant, idque constituere ex diuina voluntate cupiunt: ne quod plerisque contingit, certo aliquo cursu viuendi implicentur, priusquàm quid rectissimū sibiq; maximè conducibile sit, iudicare potuerint. Neque enim omnia omnibus conueniunt: neque idē vitæ genus in omnes quadrat, sed alia alijs congruunt, atq; apta sunt magis. Quid autem cuique magis expediat, ille so-

Ius nouit, qui nos immeritos in gloriam
 suam creauit, & sanguine suo, immortalis,
 & sempiterna beatitudine dignos effecit.
 Quam obrem vitæ genus cuique sincerè,
 consideratè, attentèque eligendum est,
 magnisq; & assiduis precibus Dominus
 est inuocandus, ut auctore illo, ac duce, il-
 lud genus viuendi quisque eligat, quod
 optimum sit, cuique atque aptissimum.
 Nunc autem secus fit. Plurimique enim mor-
 tales, vel libidine quadam obcecati, vel
 utilitatis specie decepti, vel parentum,
 amicorumue exemplo inducti, vel alijs
 denique rationibus minus idoneis impul-
 si, ætate imbecilla, cum neque vis ani-
 mi, neque consilium adhuc viget, præ-
 cipitanter ac temerè se se proijciunt, ge-
 nereque vitæ eo implicantur, cuius sta-
 tim eos fera capit penitentia: erroris enim
 sui pænas, per totam vitam, incredibi-
 libus quidem sed inutilibus lachrymis pè-
 dunt. Et meritò quidem. Nam cū reliqua
 negotia diligentissime inquirant, discu-
 riant, & in vtramque partem dispiciant,
 & conferant: summum sui ipsorum nego-
 tium, quod in vitæ genere eligendo po-
 situm, & negotiorum omnium est maxi-
 mum,

VITÆ IGNATI

mum, supinè atque oscitanter tractant, in-
 prudenterq; , & vt fors aut libido tulit, cu-
 sum quèdam viuendi arripiunt, quem ne-
 que tenere iucundè, neq; deserere, hone-
 ste possunt. Quod certè non cueniret, si in
 genere vitæ eligendo, Dei voluntatem an-
 te oculos propositam haberent, finè suum
 vltimum spectarent, eòque consilia diri-
 gerent, vnde omnis certa, rectaque pen-
 det deliberatio. Denique si rerum naturã
 non peruerterent, sed sequerentur potius,
 fine, vt fine vtentes, medijs, tanquam ijs
 quæ ad finem referuntur. Ad quod quidè
 Dei in primis gratia nobis opus est, quam
 oratione, meditatione, solitudine etiã, &
 à reliquis negotijs vacatione facilius con-
 sequemur. Animus enim liber, & ab alie-
 nis curis vacuus, vacabit sibi liberius, da-
 bitque operam vt siquid insidet affectus,
 quod syncerum de rebus iudicium possit
 corrumpere, id totum rescindat, & ampu-
 tet, præstetque se dignũ Deo, quo præeun-
 te & prælucente menti nostræ, nihil erit
 non rectum, vtile nobis atque salutare. Si
 ne Deo autem omnia nostra cõsilia, cæca,
 præpostera, & peruersa sint necesse est.
 Que cum ita sint, non tamè iccirco defue-
runt

runt aduersarij, qui hanc rem tum ratione, tum perpetua experientia comprobata eleuare conati sint. Sed in nihilum eorum conatus reciderunt, simul atque Apostolica sedes, post diligentem inuestigatione exercitijs serio examinatis, aduersarijs sese opposuit, & sua auctoritate, eorum vsum non modo permisit verum etiam collaudauit, ac suauit. Quod ex literis Apostolicis Pauli Tertij Pōtificis Maximi constat, quas anno. 1548. scribi iussit, quibus cōmunitus exercitiorum liber, postea typis excusus, in lucem editus est.

*IN GRAUEM MOR-
bum incidit. Cap. IX.*

CV M in ea vitæ ratione, quam supra diximus versaretur, accidebat illi sepiissime, vbi se noctu quieti dederat, vt illustrationes permagnæ, & spirituales consolationes mirificæ quædam eius animo immitterentur. Quæ cum de exiguo, & somno destinato tempore multum eriperent, & noctes hominem cogere fere insomnes traducere, diligentius id animaduertēs,

maduertēs, dubitare apud se cœpit, quo ex
 fonte caderent. Rebus omnibus prudēter
 discūsis, statuit tandē reiectis illis, satius
 omnino esse, cōstitutum tēpus somno tri-
 buere. Ex magnis tñ laboribus, & perpetua
 animi contentione in morbum grauem in-
 cidit. Ægrotāti suppeditabat omnia perli-
 beraliter Manresæ magistratus, & matro-
 nę honestissimæ officiosè ministrabant. Vt
 que adeo vero vis morbi inualuit vt mors
 instare ipsi videretur. Paranti se ad mortē
 ea cogitatio subiit, se iustum esse, cui cum
 summa vi repugnare conaretur, peccata
 preteritæ vitæ in memoriam vsq; reuocās,
 & nihil tamen proficeret, cruciabatur mi-
 ris modis, sic vt vim morbi intimis visceri-
 bus grassantem, leuem præ ea molestia du-
 ceret, quam ex conatu ad resistendum ad-
 hibito, sentiebat. Cum meliusculè pauld
 habuisset, & ab extremo illo vitæ pericu-
 lo non nihil recessisse videretur, vocife-
 rari palàm cœpit, & nonullos, qui officij
 gratia eò venerant, compellare, contesta-
 rique, vt cum se rursus in extremis laborā-
 tem cernerent, magnis vocibus clamarēt.
 O miser peccator, o infelix, etiam, atque
 etiam cogita, quibus te sceleribus obstrin-
xeris,

xeris, quibus vitijs Dei in te iram prouocaueris. Vbi aliquantulum conualuit, statim ad consuetas pœnitentias, & eandem vitæ asperitatē redijt, in morbumq; de integro incidit, quod & tertio fecit, cum indefesso studio, & obfirmato animo se ipsū peruincere, & labores viribus maiores reperere, perferreq; adniteretur. Sed tamen experiētia doctus, & stomachi grauissimo eoque frequenti dolore exagitatus, & rigidi cœli hyemali asperitate cōmotus, piorum hominū cōsilijs obtēperare coactus est, & ex pāno admodum crasso, coloris cœsij exiguas duas vestes, & quasi semipileum eiusdem panni, ad se contegendum, accipere.

NAVIGAT HIERSO lymam. Cap. X.

ANnum vnū plus minus Manresę trāsegit, in ea quā diximus vitæ asperitate. Quo elapso tempus interim appetebat, quo profectionem Hierosolymitanam aggredi statuerat. Ergo Barcinonem versus Manresa discessit, & quidem solus, sic enim peregrinari decreuerat. Quamuis enim essent, qui se illi vltro comites

comites offerrent, quique illum hortarentur, ac vrgerent vehementius, vt aliquem vel latinè, vel italicè sciètem, quasi vię ducem, ac sermonis interpretem, sibi ascisceret: nullum tamen admisit, ea maximè ratione adductus, quod spes omnes suas in Deo positas habere cuperet. Quod si vię socium secum haberet, verebatur ne præstās illa in Deum fiducia, in socium deriuata, minueretur. Neque vefò sociorum auxilium excludebat tantum, sed etiam sollicitam viatici omnis curam: ne quid esse videretur, quod spem suam infringeret, & animum ad cœlestia properantem, in suo cursu redderet tardiolem. Erat Barcinone myoparo, erat & nauis oneraria in Italiam parata, voluit igitur in myoparonem conscendere, quia breuiorem fore traiectum sperabat: sed quo minus id faceret hæc causa fuit. Primaria quædam atque honestissima matrona Isabella Rossella, in tēplo quodam eruditum virum de superiore loco ad populum verba facientem, attēte aliquando audiebat. Quæ oculos in reliquam cōcionem forte intendēs Ignatiū, in ipsis altaris gradibus cum pueris confidentem aspexit: eumq; rei nouitate, & ho-

minis

nis aspectu cōmota attentius cæpit intueri. Vidit enim (sicut ipsamet Romæ mihi narrauit) caput Ignatij circūquaq; fulgere, & clarissimos quasi radios emittere, seque interius admoneri, ac veluti stimulis quibusdam vrgeri vehementius hominē vt accerferet, atque alloqueretur. Dissimulauit tunc quidem Isabella, pro loco & tempore, sed concione expedita, simul atq; domū redijt, viro suo æque atq; ipsa nobili, sed cæco, rem quæ sibi in templo euenisset totam narrauit, rogauit que maritum, vt hominem euestigio cōquiri iuberet, & ad se adduci. Adductus Ignatius apud illos pransus est, remota mensa, de Deo, de virtutibus, de beata vita sermonem instituit: omnesque qui adstabant mirabiliter ad pietatem inflamauit. Ex Ignatio tunc recitum est, ipsum commodam in Italiam nauigandi tempestatem prestolari. Quò etiã Episcopus sanguine cū nobilissimo illo viro cōiunctus nauigabat. Itaque sanctitatis Ignatij admiratione capti, ipsum rogant cum Episcopovti nauem conicendat, myoparonem relinquat, in quem libellos etiã coniecerat. Quod ita factum est. Porrò, in ipso Barcinonis conspectu, myoparo

naufragio perijt, fluctibusque haustus est. A nauis autem nauarcho, ea lege admissus est, si panis nautici, quantum sibi ad victum ea in navigatione opus esset, in nauim inferret: aliter admitti posse negabat. Cœpit igitur de pane illo quærendo Ignatius agere: sed cum hoc eius proposito repugnare videretur, simul grauiter angi cœpit, & secum: Hæcine est illa tam stabilis, tã secura fiducia, nihil à Deo tibi defuturum? numquid ille panem non poterit dare, & parare mensam peregrino suo? Ex quibus spinosis cogitationibus cū exire ipse per se non posset, ad confessariū, vt in eiusmodi solebat rebus, causas defert in vtranq; partem dubitandi: quanto, quam incenso perfectionis ardeat desiderio, exponit, idque pro viribus, quod Deo gratissimum sit, amplectendi: illi deinde rem totam permittit, eiusque iudicium secutus, panes in nauim imposuit. Sed cum pauculi oboli ex ijs, quos ostiatim emendicarat, ipsi nauim ascensuro superessent, illos in publico iuxta nauium stationem reliquit, ne quid amplius viatici, quam quod necessarium omnino videbatur, secū ferret. Tantum in eo inerat perfectionis studium

dium, & tam incensus, paupertatis amor. Hoc tempore inanis gloria aculeis plurimū extimulabatur, sic, vt neque patriam neque genū suum retegere auderet, multo verò minus, quò iter suum dirigeret, ne forte bona hominum de se opinione intumesceret. Sed redeo ad nauigationē in Italiam; qua nauigatione, magna, fœdaq; tēpestate iactatus, quinque dierū spatio Barcinone Caietam applicuit. Grauis ille, & pestilens annus Italiae fuit. Sequiebat enim multis locis pestilentia: quapropter summa cautio adhibebatur à custodibus oppidorum, ne quis aduena admitteretur. Ex quo Romam proficiscens, multa in itinere passus est, graua, & permolesta. Nam oppidorum ingressu sæpe arcebat, & ita erat fame, macieq; debilitatus, vt subsisteret aliquando, & longius progredi præ corporis imbecillitate, non posset. Romam tamē ad diem Dominicum palmarū Anni. 1523. venit: sacra vrbis loca piè obiuit: benedictionemque summi Pontificis Adriani sexti reuerenter accepit. Cum autem plurimi illum à profectiois Hierosolymitanæ consilio deterrent, fierique posse negarent, vt absque pecunia cōperueniret, neque tā

men infractum eius animum, & in Deo de-
 fixum, longa periculorum enumeratione,
 à sententia dimouere potuissent, sex septē-
 ue aureis coronatis octauo post Domini-
 cę resurrectionis die abeuntem donaue-
 runt, quos Ignatius, eorum, quæ audierat,
 metu victus, accepit, vt nautis soluendo
 esset. Sed paulò post, cum à diffidentia, &
 humano timore id profectum agnosceret,
 & conscientia morderetur, non quasi cul-
 pa esset, pecuniam accipere, sed quasi de-
 siderio id suo repugnaret, & de proposito,
 perfectissimam paupertatem omnibus in
 rebus sequendi, remittere aliquid videre
 tur, se inculpans, & damnans, & de proijciē-
 da pecunia secum ipse cogitans, decreuit
 tandem in obuios pauperes, & mendicos
 illam conferre, quod quidem cumulatè
 perfecit. In hoc itinere, quod Roma Ve-
 netias habuit, multa aspera, & acerba
 pertulit. Propter grassantis enim pestis
 metum, vel in porticibus excubare, vel
 pernoctare sub dio cogebatur. Et viatores
 exanguem illum, ac luridum intuiti, sum-
 maque macie confectum, se infugam ali-
 quando dabant. Alij vero, qui se in via il-
 li socios adiunxerant, lentius, præ vi-
 rium

rium tenuitate ambulans, sub noctem deseruerunt. Sed qui dixit, Non te deseram, neque derelinquam, ille desertum inuisit Ignatium, abiectum suscepit, & cōplexus est. Namque obtulit se illi nocte, postquam relictus est, proxima, Christus in latissimo quodam campo à Fossa Clodia pergenti Pataviū: plurimumq; aspectu suo recreauit eius animum: & ad grauiora perferenda roborauit, & ita eius iter direxit, vt Patavinæ vr̄bis custodię ingredientem, egredientemue illum nihil omnino remoraretur, aut interpellarent, & aditum Venetias perfacilem haberet. Publicis quippe exploratoribus omnia excutiētibus, intactus ipse solus prætermissus est: cum tamen desertores illi socij laboris multum subierint, vt liberum in eam vr̄bem ingressum inuenirent. Legatum Catoli V. Imperatoris, ac Hispaniarum Regis conuenire numquam voluit. De pecunia, qua Hierosolymā nauigaret, minime laborabat, certissima spe nixus, Deum expeditam sibi nauigationem daturum, vt sanctorum locorum conspectu aliquando frueretur. Atq; cum multi multa contra adferrent, & peregrinorum bona pars, recenti, miserabi-

VITÆ IGNATIÏ

liq; Rhodi expugnatione exterrita, retro
 celsisset, eius tamen sensibus insitumerat,
 etiamsi vna tantû nauicula eò cursum di-
 rigeret, se illo anno Hierosolymam peruē-
 turum. Venetijs dū moraretur, veteri suo
 instituto stipem cogebat: in platea Diui
 Marci noctes agebat. Sed ex Senatorio or-
 dine quidam noctu domi suæ cum esset, ex-
 citari se repente huiusmodi vocibus sen-
 sit? Tunc, inquit, vt mollibus vestitus do-
 mi tuæ sis, seruus meus seminudus in porti-
 cu iaceat? tu in lecto pretioso molliter dor-
 mias, ille dura cubet humo? quibus stimu-
 lis concitatus Senator, surgit cōfestim, fo-
 ras proruit, per incerta vagatur, humi cu-
 bantem offendit, Ignatium, domum ea no-
 cte perducit, & liberaliter tractat. Deinde
 ne in honore haberetur, ab eo Ignatius di-
 scessit, & ad hominem Hispanum, eius ro-
 garu, diuertit. Ducem Venetiârû Andreã
 Gritû Hispanicè allocutus, facile impetra-
 uit, vt in Prætoria nauis, qua eius insule Præ-
 fectus traſmittebat, in Cyprum vsque gra-
 tuitò transportaretur. Prætoria porrò na-
 uis idoneam nauigandi tempeſtatem ex-
 pectabat, cum altera, qua peregrini vehe-
 bantur, è portu prius soluisset. Operientē
 nauim,

navim; & cōscendere parantē, gravissima subito febris illū corripuit: & cum dies aliquot afflisset, tandē discessit; sed illud in commodē cecidit, vt solvendi tempus in eū diem incurreret, quo pharmacū à medico præscriptū sumpserat, qui eo quidē die citra magnum vitæ discrimen, Ignatiū navim posse ascendere negabat. Sed ille sapientioris, diuiniq; medici cōsilio ductus, eo, ipso die, hausto cōscēdit. Atque ita accidit, vt cum multū maris iactatione euomisset, magna is dies principio morbi leuationem, deinde etiam sanitatem integram adferret. Cum autem quorundā flagitia grauiter ferret, & magna spiritus, & orationis libertate acrius insectaretur: neque ab alijs vectoribus aliquod ei exitium rimentibus, reprimi vllomodo posset: consilium ceperunt nautæ, vt illum in Insula quadam deserta, & vasta exponerent. Sed cum navis ad destinatum locum pene esset appulsa, subito vehementique vento repulsi, perpetrare mediatum facinus nequiuerē. Itaque breui Cyprum attigit: natusque peregrinorum navim, in eam trāscendit: nihilo plus viatici secum inferens, quam in priorē intulerat, verissimā

nimirum spem in Deum. Qui sæpè Ignatio toto nauigationis tempore sese ostendit, illumq; incredibili consolatione permulsi, ac sustentauit, & in portum à se toties tam vehementer optatum tandem inuexit.

HIEROSOLYMIS LOCA *sancta perlustrat. Caput XI.*

DEcima quarta die mensis Iulij, anni domini 1523. (sicut in commentario lo quodam eius ipsius manu scripto inuenio) Venetijs soluit. Quod huius mensis reliquum erat, & totum mensem Augusti in nauigatione consumpsit. Itaq; pridie Kal. Septemb. Ioppem nauis appulsa est. Quarto verò die Septembris sub meridiem in sanctam ciuitatem ingressus est. Nam vel ex hac tam diligenti dierum obseruatione, & curiosa annotatione temporis facilè conijci potest, quanta Ignatij iantum esset in Deum pietas, quanta in consilijs factisque omnibus meditatio. Hierosolymam igitur cum primùm venit, admirabilem in ipso sanctæ ciuitatis aspectu
conso

consolationē percepit, quam constātem, quandiū in ea vrbe fuit, perpetuamq; semper habuit. Deliberatum erat Ignatio Hierosolymis remanere, & sacris locis, qui ex impressis Christi domini nostri vestigijs, miram redolent pietatem, religiosè colēdis, visendisq; reliquum vitæ traducere, proximorumq; salutē pro sua vitili, deseruire. Cuius propositi alterā de mansionē partem (nam alteram de salute animarum curanda, nulli hominum aperiebat) Diui Francisci Hierosolymitani Cænobij præfecto indicauit, & in eam rem commendatitias litteras, quas adferebat, reddidit: ac ne ipsis inopia fortè laborantibus, oneri esset, nihil se aliud velle dixit, quàm vt suorum peccatorum confessionem audirent. A quo benè sperare iussus est, re tamen in aduentum ministri provincialis reiecta. Qui cū paulò post rediisset, hortatus est Ignatium, in Italiam vt reuerteretur, ne pio quidem, sed præcipiti consilio deceptus, in ea mortis vel seruitutis pericula incideret, in quæ permulti alij, simili pietatis specie adducti, incurrissent. Sed cū Ignatij animus periculorum magnitudine ab incæpto deterre-

VITÆ IGNATII

haud posset, seque (nisi conscientia forte,
 aut religione aliqua impediretur) in sentē
 tia permansurū omnino præferret: Pro-
 vincialis minister ab Apostolica sede po-
 restatē se habere dixit, amandandi aut re-
 tinendi, quos amandos, aut retinēdos
 existimaret: sacris præterea interdicendi
 eis, qui sibi non obtemperarēt. Discederet
 prouide bono ac libenti animo, quādoqui-
 dem facilè poterat in animum inducere,
 Dei hanc esse voluntatem, quam ipse loci,
 rerumque naturę gnarus, amicè, fraternè-
 que declarabat, ne tradita sibi potestate
 contra voluntatē suam vti cogeretur. Qui
 bus verbis fidem habuit, consiliūq; Dei
 aliò ipsum vocantis, secutus, se dicto au-
 dientē fore dixit. Cū de reditu cogitaret,
 magno reuisendi montem Oliueti deside-
 rio incēsus (in cuius lapide quodam Chri-
 sti Salvatoris nostri ascendētis in cœlum,
 pedum vestigia cernuntur impressa) clan-
 culum se à focijs subduxit, solusque nullo
 duce, nullo comite, nullo Turca custode
 (quæ res periculosissima est) in montem
 aduolauit. Et cū ei aliud nihil suppete-
 ret, gladiolum scriptorium, vt admittere-
 tur, custodi pro mercede dedit: atq; exi-
 mia

mia lætitia perfusus, in Bethphage propera-
 uit: sed statim in Oliueti montē recurrit,
 vt qua in parte pedis dextri vestigiū, qua
 sinistri esset, diligentius animaduerneret,
 forficesq; ex theca detractas, vt rursus ad-
 mitteretur, custodi dedit. Sed redeuntem
 gaudioq; maximè exultantem Christianus
 quidam à Franciscanis ad eum perquiren-
 dum missus Ignatium inuasit, multa mini-
 tans, ac truci vultu frendēs, quòd se in tā-
 tum discrimē obiecisset, brachioq; appre-
 hēso ad Cœnobium vsque pertraxit. Ipse
 verò facile duci se passus est, magnamq; in
 eo itinere, atque singularē à Domino con-
 solationem accepit, cū ita correptus bra-
 chio, & impulsus, Christū semper supra se
 astantem, atq; incedentem, & in Cœnobiū
 vsque sibi veluti præcuntem aspiceret.

REVERTITUR IN
Hispaniam. Cap. XII.

Posteaquàm intellexit, diuinam non
 esse voluntatem, vt Hierosolymis re-
 maneret, ad reditum se accinxit, quo
 in reditu nonnulla illi memoratu digna
 acci-

acciderunt. Erat hyems maxima, rigidū, ac niuosum cœlum, neque ille vestimenti plus habebat, quā femoralia ex crassa quadam tela ad genua vsque demissa, & thoracem ex nigra tela multis à tergo locis incisum, per exiguam vestem, eamque attritā & vilem. In insula Cypro tres naues reperit, quarum prima Turcarum erat, altera locupletis potentisque hominis Veneti ingens ac valida, & aduersus maris, vētorumque impetus satis vt videbatur armata atque instructa: in quam, vt Ignatium admitteret, cū peregrini rogarent Natarchum, hominemque collaudarent: si sanctus est, inquit ille, naui non indiget, super vndas feratur. Itaque in tertiam cōscendit, paruum, & iuncturis malè coagmentatam. Eodem die, secundo vēto tres simul è portu soluerunt: sed exorta grauis sima tempestate, naus ea, quæ Turcas vehabat, vnà cum vectoribus perijt. Veneta scopulo illisa, naufragium, saluis hominibus, fecit. Exigua illa, & minimè stabilis, in qua Ignatius erat, ægre quidem, sed tamen portum quendam Apuliæ tenuit. Inde Venetias salua peruenit, duobus, & cō amplius mensibus in ea nauigatione consumptis.

sumptis. In ea vrbe nonnihil recreatur. Quindecim, sexdecimue nummos argenteos hospitis cuiusdam sui liberalitate, & ad fouendum stomachum frigoris vi debilitatum, panni aliquantulum accipit: inde Hispaniam versus discedit. Ferrariae dū orat in templo, ab illo (vt fit) etiam medicus quidam eleemosynam petijt: Ignatius benignè dat: eius qui acceperat admonitu, reliqui egeni qui pro templi foribus astabant, certatim ad Ignatium confluūt: quibus ille quotquot habuit nummos, ad vnum elargitur: atque è templo exiens (mendicis omnibus magnis illum vocibus sanctum inclamantibus) mendicare ipse è vestigio incipit panem, quo eo ipso die vesceretur. Ferraria Genuam profectus est: sed cum bello atroci inter Hispaniarū Galliarumq; Reges Gallia Cisalpina omnis arderet, admonitus est, vt de via desisteret, ne à militibus exceptus pœnas acerbissimas daret, quas multi antea dederāt. Ipse verò qui dominum habebat ducem, firma in eum fiducia septus, ire perrexit. Aliquantulum progressus, in militum Hispanorum potestatem venit. Qui exploratorem ex habita, & specie rati, primo quidem

dem verbis hominem mulcent: deinde diligēter excutiunt, omnesque partes corporis petulantius etiam perſcrutantur. Cū eorum nihil, quæ ſuſpicabantur, inueniſſent, veſte ſpoliatum ad Præfectū adducunt. Atque ante id tempus quidem, ut ruſticanus, & agreſtis haberetur, omnes quos alloquebatur viros etiam principes, inurbanè erat ſolitus, & contra communem aliorum morem compellare. Sed dum ducitur ad Præfectum, noua quadam formidine correptus, dubitare cœpit, nū expediret ſuam illam conſuetudinem intermittere, & alium loquendi vrbaniore modum, & communi vſui propiorem vſurpare, ac Ducem illum alloqui, quàm alios ſolebat, honorificentius: ne ille fortè contemptum ſe putans, acerba in ipſum ſupplicia conſtitueret. Hæc tamen cogitationem ab humano metu profectam intelligens, ita repulit, ut eam ipſam ob cauſam, nullum planè honorem Duci habere decerneret: Quod & fecit. Nanque ex illo Dux, cuius ſit, quærit? ille verò tacet. Vnde veniat? ſilet: nomē ſciſcitur: nihil reſpondet: denique ad interrogationes varias, multiplicēſq; fixis in terrā oculis animo

mo in cœlū, tacitus perseuerat, ad vnā il-
lam, Es ne explorator? tantū inquit, Non
sum: ne iustam iniuriæ causam dedisse vi-
deretur. Tūc Dux ira percitus, milites gra-
uissimis verbis corripere, stultitiam accu-
sare, quod insanum hominem ad se addu-
xissent, & simul præcipere, vt eū amoueāt,
& abire permittant. Hic milites Ducis in-
crepatione irritati, pugnis hominē, & cal-
cibus tundunt, varijsq; contumelijs indi-
gnum in modū afficiūt. Narrabat ipsemet
postea mirabilē quandam se id temporis
consolationem accepisse, cū eius igno-
minia veniret in meotem, qua Christus
Redemptor noster ab Herode, & ab eius
militibus affectus est. Post hanc derisio-
nem, & per ora hominum traductionem,
non defuit militi suo Deus. Nam Hi-
spanus quidam communi humanitate du-
ctus, ieiunum adhuc, fatigatumque Igna-
tium, ac pessimè acceptum refecit. Qui
postridiē iter suum prosequens, à Gal-
lis speculatoribus ex turri excubias a-
gentibus, captus iterū est, ad Ducem-
que perductus: à quo perhumaniter acce-
ptus, ac dimissus est: Genuamque per-
uenit: & inde opera Roderici Portundi
hominis

hominis Cantabri Hispanicarum trire-
mum præfecti, sibi quondam in Catholi-
ci regis Ferdinandi curia noti, in nauim
ascendit, & Barcinonem, non absque pe-
riculo, renauigauit.

*STUDIA LITTERARUM
aggreditur. Cap. XIII.*

IN Hispaniam eo consilio redijt, vt ope-
ram studijs litterarum daret, ad eamque
rem Barcinonem commodam sedem sibi
& maximè opportunam delegerat. Nam
sacris Hierosolymæ locis exclusus, sese in
omnes partes versare cæpit, & quid age-
ret, potissimum quærere, quod Deo esset
quàm gratissimum. Cùm omnia secum di-
ligentius reputasset, denique statuit, quo
proximis eius opera vtilior esset, ad spiri-
tus diuini vnctionem, litterarum quoque
cognitionem adiungere. Quamobrè cum
fœmina quadam primaria, & de ipso opti-
mè merita, & cum ludi magistro quodam
nomine Ardebalo, viro probò, & ad om-
nem pietatem propenso, suum hoc consi-
lium cõmunicauit, quo vtrique probato,
altera

altera sumptus, operam suam alter, & industriam est pollicitus. Cœpit igitur Anno nostræ salutis, 1524. grandis iam natus (annum enim agebat. 33.) studia non ætati, sed spiritui suo conuenientia exercere, prima que Grammatices rudimenta deuorare. Sed cum neque exilium, spinosarumque rerum subtilitas, neque inusitati studij labor vlla eius animum molestia afficeret: perturbabat tamen illustrationum, quas inter ea ipsa studia percipiebat, tum magnitudo, tum crebritas. Nam cum nominum, & verborum memoriæ mandare inflexiones vellet, tanto splendore animus illustrabatur ad res diuinas intelligendas, vt noui ediscere nihil posset: & si quid antea esset memoriæ traditum, id totum facile efflueret. Neque omni studio, animique contentione poterat, aut arcere appropinquantes, aut ingressas huiusmodi cogitationes abigere. Cuius rei nouitate perculsus, quid hoc, inquit, rei? cum oramus, cum confitemur, & supersubstantialem panem accipimus, cum vigilamus, cum nos verberibus cœdimus, cum spiritalia omnia, ac diuina munera obimus, neque tam frequentes, neque tam magnæ, ne-

E que

que tam vehementes se nobis illustrationes offerunt? cum puerilia agimus, & de Deo propter Deum non cogitamus, tum speciosæ nostræ menti imagines, & cælestes illustrationes occurrunt? Agnosco, agnosco importunissimi hostis calliditatem: agnosco veteratoris dolos, & astutiã. Cuius conatibus vt occurreret, & consiliũ diaboli se à studijs malitiosè auocãtis eluderet, præceptorem suum, in templũ, cui sanctæ Mariæ à mari cognomẽ est, vt veniat, rogat. Illi dæmonis tentamenta narrat: suã in duos proximos annos assiduitatem pollicetur, se à lectionibus non abfuturũ (panis modo sibi, & aqua ad victũ superpetat) fidẽ suam obstringit. Et simul sese ad pedes abijcit, ab eo etiã, atq; etiam petit, vt se pro puero habeat, verberibus grauitet accipiat, sicubi minus attentũ, aut diligentem esse deprehenderit: Atque hac tã vehementi eius animi contentione, diaboli fraus repulsa est, & pax tum illi diuinitus reddita. In hac studiorum palæstra versanti, pij quidã, ac docti viri cõsiliũ dederunt, vt Erasmi Roterodami, qui eo tempore bonus latinitalis auctor habebatur, libellum de milite Christiano legeret,

ret, ut sermonis, scilicet elegantiam cum pietate coniungeret. Cuius consilij Confessarius etiam ad reliquos auctor accessit. Quod cum Ignatius simpliciter fecisset, obseruauit illius libelli lectione refrigerare in se spiritum Dei & deuotionis sensum ardorem restingui. Qua re animaduersa, librum de manibus omnino abiicit, & ita est auersatus, ut nec ipse amplius legerit illius auctoris libros, & passim in Societate nostra legi vetuerit. Thomæ de Képis de imitatione Christi libello plurimum utebatur, illiusque lectionem valde semper probauit. Atque ita illius libri spiritum & doctrinam hausit, tam auidem arripuit, tam perfecte in se expressit, ut (multorum iudicio) Ignatij vita solida quedam, eminens, ac uiua esset imago, eorum preceptorum omnium, que aureo illo libello continentur. Barcinonem postquam reuertit, ualentiore stomacho fuit, quam Marselæ fuerat: quocirca acriores penitentias propter stomachi imbecillitatem, ac itineris difficultates, intermissas repetere statuit: cepitque calceorum soleas perforare, & paulatim magis magisque discindere, sic, ut ineunte hyeme dissolutis iam ac fractis soleis, plantis omnino nudis,

pedibus supernè tantùm tectis, ad vitandã ostentationẽ, incederet. Barcinone duos annos operam Ardebalo diligenter dedit, tantũque in latinæ linguę cognitione profecerat, vt præceptori aptus iam ad grauiora studia videretur. Cuius iudicio cum alij nonnulli eruditi viri assentirentur, illumque omnes ad philosophiæ studium capeffendum hortarẽtur: ipse tamẽ, qui ad reliquas disciplinas optima iacere latinitatis fundamenta cupiebat, nõ prius illorum consilio paruit, quàm Doctor quidam, præstantq; Theologus, cognito quãtum in litteris profecisset, cæterorum sententiam probauit, & vt commodiùs philosophiæ studijs vacaret, ad Complutensem Academiã vt proficisceretur, suavit. Quod & fecit anno domini 1526.

COMPLUTI IN CAR-
cerem conijcitur & absoluitur.

Cap. XIII.

Complutum ingredienti Martinus Olaius puer occurrit, eleemosynãque primus omnium est impartitus, is
qui

qui longo post tēpore, atate iam confir-
mata, excellenti doctrina, magnaque au-
toritate præstans, Societatē nostram est
ingressus. In eo oppido ad hospitalē pau-
perum domum diuertit, ostiatim, ex more
panem in victū mendicat. Id dum aliquan-
do facit, à sacerdote quodam irriderur: ab
alijs etiam ociosis hominibus præteriens,
contumelijs afficitur. Sed noui Altozanę
nosodochij moderator id grauitè ferens,
Ignatium ad se vocatum, in nosodochium
suum perduxit. Ibi commodiore loco ha-
bitus, animum cum ad logices, ac philo-
sophiæ studium contulit, tum verò ad pie-
tatem religiosè colendam, & proximorū
salutem studiosè procurandam. Nā & ege-
nos, fameque pressos, conquisitis vndique
eleemosynis alere, & exercitationibus spi-
ritalibus ad pietatem informare multos,
& Christianæ doctrinæ rudimenta popu-
lo rudi explicare aggressus est tanto, tam-
que insigni fructu, vt vniuersa illa ciuitas
commota post eius ingressum videretur.
Quam rem humani generis hostis non fe-
rens, conceptum in ipsum odium decreuit
effundere. Erant id temporis Ignatio so-
cij tres, qui hominis vita permoti, sese illi

VITÆ IGNATII

cuius vitæ sectatores adiunxerant, eodem panno vestiti, quibus quidam Gallus adolescens comes accesserat. Quos propterea à pãni similitudine, ensayalados, vulgo Hispanico vocabulo appellabant. Itaque tum horum societate, tum hominum ad audiendum Ignariũ concursu, tum verò consecuta eximia utilitate excitati multi, multa, vt fit, pro sua quisque opinione loquebantur, variaq;, & supra veritatem etiã aucta in vtramque partem spargebantur in vulgus. Rem ad Inquisitores fidei Toletũ rumor pertulit, qui rei nouitate commoti, vt nascenti malo (si quod esset) occurrãt, Complutum veniunt: quid doceat, quid agat Ignatius, quemadmodum viuat, diligentissimè inquirunt. Cũ autem omnia ex ordine, tum illius verba, tum facta, rectæ fidei, pietatiq; consentanea reperissent, ne appellato quidem illo, rem integram Archiepiscopi Vicario, qui tum Ioannes Figueroa erat, relinquũt, ipsi Toletum reuertuntur. Interiectis aliquot diebus, Vicarius Ignatio, socijsq; ad se vocatis dixit, inquisitum esse diligèter in eorum vitam, atq; mores, totamq; inquisitionem, & causam accurate esse perscriptam

ptam

ptam: nullum tamen errorem in doctrina, nullū in vitæ ratione vitiū inueniri. Quo circa posse illos pro suo arbitrio agere, citraq; impedimentum vllum in proximorum salutem incumbere. Illud tamen sibi haud placere, quod vno omnes vestitur, cū religiosi non essent, vterentur, satius fore, idque se velle, atque etiam præcipere, vt socij duo nigris vestibus, duo alij ruffis induerentur, Gallus adolescens suum habitum retineret. Ignatius, facturos se quæ iubebatur, respōdit: quod & fecerūt. Post paucos item dies Vicarius Ignatium nudis pedibus vetat incedere: ipse verò calceamenta induit, vt erat in huiusmodi rebus, cū præciperentur, facile obsequēs. Aliquot mēses effluerāt, cū denuò in eius vitam inquiritur: sed post magnam inquisitionē, tum etiā intactus relinquitur. Nequē tamē iccirco quieto esse illi in posterum licuit. Etenim in eorū numero, qui multū in pietate Ignatij cōsilijs profecerāt, duæ scēminæ erāt viduę mater, & filia, nobiles, & honestæ, filia etiā etate florēs, & forma. Quæ pio quidē, sed nō secundū sciētiam desiderio permotæ, primum quidem Ignatio improbante: postea verò etiā

VITÆ IGNATII

nesciente, solæ suis pedibus, & in speciem mendicæ, longam peregrinationem religionis causa susceperant. Quæ res Ignatio magnam immeritò conflavit invidiâ. Nâ ad eum iam extra Xenodochium habitantem, ac nihil tale suspicantem apparitor Vicarij venit, facilè sequentem, in carcerem ducit. Aestivum tempus tunc erat, carcereque liberiori utebatur, quocirca frequentes ad eum auditores confluebant, quibus Christianas ipse institutiones enucleabat, spiritalesque exercitationes nihilo quam antea remissius tradebat. Illustribus nonnullis viris, atque fœminis (in ijs Teresæ de Cardenas genere, & pietate præstanti, & Leonoræ Mascarenæ Philippæ Hispaniarum Principis postea moderatrici) sua ad illum liberandum studia profitentibus remisit, neque illorum auctoritatem interponi, neque vllum omnino patronum, aut advocatum adesse sibi apud iudicem passus est. Nam cum nullius sibi conscius esset culpæ defensionem necessariam non putabat, & simul optabat multa pro Christo subire incommoda, & ab ecclesiasticis magistratibus dirigi, quibus obedientem semper se, ac facilem præbuit.

præbuit. Vnus ex socijs Segouix id tempo-
 ris erat, nondū planè ex graui morbo con-
 firmatus. Qui cū in vincula coniectū Igna-
 tium accepisset, properè Complutum ve-
 nit: in eundem se carcerem vltro includit:
 Ignatij monitu Vicario se sistit: illius ius-
 su in carcerem reducitur. Sed paulò post
 Ignatij cura eximitur, de imbecilla illius
 valerudine magis, quam de sua incolumi-
 tate solliciti. Septimum decimū iam diem
 in carcere Ignatius agebat, cum nihil ipse
 vel sciret, vel coniectura assequi posset,
 quam obrem esset in custodiam à iudicib⁹
 traditus. Tunc Figueroa in carcerem ad
 eum venit, multa de homine sciscitatur, in-
 ter alia, easne, quas dixi, matrem, ac filiā
 nosset? annuit Ignatius: tum Vicarius. Ec-
 quid illis profectionis auctor, aut conf-
 cius, antequam abirent, fuisti? Nihil cer-
 te minus: immò hoc tibi affirmo, percur-
 sationes eiusmodi in vniuersum illis dis-
 suasisse me, ne filia ea ætate, ac forma in
 cuiusquam petulantiam incurreret. Posse
 illas intra domesticos parietes, non minus
 pietati vacare, quam foris, & quidem tu-
 tius, ac liberius. Cui iudex arridens. At-
 qui isthæc ipsa, inquit, est causa, cur com-
 E s   prehen-

VITÆ IGNATII

prehensus sis. Duo, & quadraginta dies abierant ab eo die, quo in carcerem primum missus est: tum reuersis iam mulieribus, & interrogatis, publicus Vicarij scriba Ignatium conuenit: iudicis sententiam legit. Ea sententia tria continebantur. Primum, Ignatium, sociosque prorsus integros, atque innocentes videri. Alterum, vt idem habitus illis, qui reliquis scholasticis, idemque vestitus esset. Postremum, vt quoniam essent in sacris litteris rudes (quod consultò ipsemet non obscure præseferbat Ignatius) ne ad populum de sacrosanctis Christianæ religionis arcanis, ad quattuor proximos annos, loquantur, quibus quidem cognitionem rerum maiorem sibi parauissent. Ea sententia audita, respondit iudici de ea parte, quæ ad vestitum pertinebat, Ignatius. Cum nos iussistis vestes nostras inficere, non grauatè obtemperauimus: quia facile erat eisdem panno alium colorem inducere: nunc vero, cum pretiosum habitum, & minimè egenis conuenientem imperatis, obedire non possumus: neque enim id præstare in nostra est potestate. Itaque iudex vestes illis, pileos, cæteraque scholasticorū more

re emi à se iussit. Sed Ignatius post sententiam non nihil hæsitavit, quod cursum suum impediri, aditumque sibi ad salutem proximorum intercludi cerneret. Itaque statuit ad Toletanum Archiepiscopum Alfonsom Fonsecam Pintia commorantem, se conferre: eiusque iudicio stare, ad quem eum in modum, quem diximus, indutus cum socijs discessit. Illum benignè exceptum Archiepiscopus fouit, & sua sponte ad Salmanticensem Academiam propensum vitico iuuit, suamque, & suorum operam atque omne genus officij humanissimè detulit.

SALMANTICÆ RUR-
suscõrehenditur, & liberatur.

Cap. XV.

SAlmanticæ cœpit, vt consueuerat, populi animos ad Christi imitationem acuere. Ex more sæpius confitebatur pio cuidam, & Religioso ex Dominicana familia viro, qui in doctissimo illo Diui Stephani conuentu commorabatur. Haud ita multo post quam Salmanticam venit, Confessarius Ignatio significat,
 sui

VITÆ IGNATII

sui Cœnobij fratres, magno ipsum allo-
 quendi audiendique desiderio teneri. Cū
 se præsto esse respondisset, ad prandium in-
 diem Dominicum inuitat, simulque vt se
 se præmuniret, præmonet, velle illos mul-
 ta de ipso sciscitari, multa cognoscere. Ad
 condictum diem Ignatius cū socio venit,
 pransi, in sacellum ipsi, Confessarius, fra-
 tres præterea duo conueniunt, quorum al-
 ter Cœnobium pro Priore gubernabat. Is
 blandè Ignatium intuitus, ac beneuolè
 Gaudeo, inquit, cum tam multa de tua vir-
 tute, ac moribus passim prædicari audio,
 teque cum esse, qui non tibi solū, sed alio-
 rū etiam salutis seruias, & Apostolicum in-
 morem circumiens, populos doceas. Ne-
 que hoc præcipuum mihi, sed commune
 etiam cum reliquis nostris gaudium est.
 Quod quo solidius gaudeamus, cupimus
 his de rebus sigillatim aliqua ex te sane au-
 dire, in primis que in quo studij genere cui
 gilaueris, quibus in literis versatus sis?
 Cum simpliciter, candideque id quod erat
 Ignatius respondisset, quid est, ergo, in-
 quit, quod tam tenui doctrina præditi, ac
 primis vix litteris imbuti, concionami-
 ni? Nos vero, Ignatius inquit, non concio-
namur

namur, sed interdum cum res fert, de diuinis rebus familiariter loquimur. Et ille, de quibusnam inquit, diuinis rebus? hoc enim est, quod maximè scire auemus. Tūc Ignatius. nos aliquando, Pater, de virtutis dignitate, ac turpitudine vitiorum loquimur: eos, qui nos audiunt, ad virtutes hortamur, à vitijs abducimus. Vos, Prioris Vicarius inquit, indocti estis, vt vos ipsi profiteamini, de virtutib⁹ tamen, & vitijs sermonem habetis, atqui de his quidem verba rectè facere, nemo sanè potest, nisi aut doctrina labore parata, aut diuinitus infusa: id vobis doctrina non præstat, spiritus ergo sanctus. Atque hoc est de Spiritu Sancto, quod scire cupimus. Hic aliquā tisper Ignatius hæsit, nouo illo genere argumentandi commotus. Post aliquantulū vero silentium, cum se collegisset, sit, inquit, fatis, nihil enim est opus, vt ultra progrediamur. Cum verbo de Spiritu sancto Vicarius premeret, & vehementer ad respondendum Ignatium vrgeret, elicere ab ipso illud tantum potuit. Ego pater, nihil quidem amplius dicam, nisi id fortè iubeant, qui superiores sint, & mecum agere suo iure possint. Cum tot mundum, Vi-

carius

VITÆ IGNATIÏ

carius inquit, errores infestent, tot nouæ
 pestes quotidie existant, quæ doceas expli-
 care non vis? atqui facilè efficiemus, om-
 nia vt dicas. Hic inquit, manetote. Rema-
 nent Ignatius, & socius in Sacello. Illi fe-
 stinanter abeunt. Omnis Cœnobij fores
 occludi iubent, in cubiculum homines ab-
 ducunt: tres ipsos dies eos retinent in Cœ-
 nobio: qui quidem dies Ignatio fuere læ-
 tissimi. Cum monachis cibum vna capie-
 bant: vbi Ignatius erat, eo multi ex ipsis ad
 illum audiendum ventitabant: cubiculum
 fere semper erat auditoribus refertū, qui-
 bus ipse audacter, palamque de diuinis re-
 bus ex more loquebatur, multisque suum
 institutum, ac docēdi rationem probabat.
 Quocirca dissensio quodammodo inter il-
 los facta est, cū alij probarent, alij verò im-
 probarent eius doctrinā. Interea religiosi
 patres, temporū calamitatibus admoniti,
 & Ignatij de diuinis rebus loquendi vi, ac
 libertate, hominum ad eum concursu, ru-
 more denique ipso (qui aliquid veritati
 semper astringit) commoti, ne quid forte
 malisubesset, rem deferunt ad Episcopi Vi-
 carium. Vicarij apparitor post triduum in
 Cœnobium venit: Ignatium, sociumque
com-

comprehendit: in carcerem contrudit, nō quidem in inferiorem cum facinorosis hominibus, sed in superiorem quemdam à communi habitatione seiunctum, malè materiatum, peruetustum, repletum sordibus fœtore tetrum, atque eadem cathena duodecim, tredecim uè palmorū longitudine, altero utrumque pede colligat, atque ita constringit, ut alter alteri semper adesse cogeretur. In hunc modum noctem illam peruigiles, orantesque traducunt. Postridie ubi rescitum est, eos in custodia esse, lectorum stragula, cibos, reliqua vitæ necessaria abundè suppeditarunt pij viri, quorum magnus numerus, audiendi causa, ad Ignatium concurrebat. Ille vero morem suum illum retinebat, virtutes ornandi, accusandi vitia, excitandi omnes ad humanarum rerum despicientiam, Baccalarius quidam Frias Episcopi Vicarius, ad eos in carcerem venit: utrumque separatim interrogat: illi Ignatius scripta sua, hoc est, exercitationum spiritualium librū ad examinandum tradit: duos (præter eum qui secum erat) socios sibi esse monet: locum, ubi sint, indicat. Socij illi, Vicarij iussu, in inferiorē carcerem detruduntur, ubi
 reli-

VITÆ IGNATII

reliquæ custodiæ asseruabantur, quo ab Ignatio, parietibus disiuncti essent. In hac item iactatione, & oblata sibi tempestate, nullum innocentiaæ suæ defensorem adhibuit. Præterierant aliquot iam dies, cum ad iudices quattuor, viros eruditos, & graues, Ignatius adducitur. In ijs tres Doctores fuerunt, Isidorus, Parauigna, Frias, quartus, is qui est à me nominat⁹ Bac calaureus Frias, quem pro Episcopo fuisse iam diximus. Hi omnes traditum exercitationum librum legerant, & curiosius etiam expenderant. Productum ad se Ignatium multa rogant, multa non modo de libro illo, sed de abstrusis, reconditisque theologiaæ quæstionibus, de inexplicabilibus sanctissimæ Trinitatis, incarnationis, atque Eucharistiæ mysterijs, & id genus alia percontantur. Ad quæ Ignatius (se ineruditum modestè præfatus) tam doctè grauiterque respondit, vt magis admirationi esset, quam reprehensionis locus. Deinde Episcopi Vicarius quæstionem ex iure canonico enodandam Ignatio proposuit: quam ille (cum se prius ignorare Doctorum de ea re sententias dixisset) ita dissoluit, vt scopum ipsam attingeret. Denique

que iussus est, primū Decalogi præceptū,
 vt populis solebat, exponere. Ille verò tā
 multa, tam exquisita in eam rem disseruit,
 vt omnem illi vltra interrogandi cupidi-
 tatem abijcerent. Vnum erat, quod iudi-
 ces non satis probare videbantur: quod
 initio ferè exercitationum spiritualium po-
 situm, eam doctrinam continet, qua doce-
 mur, cogitationem, quæ peccatum venia-
 le sit, ab ea cogitatione, quæ sit mortifera,
 verè secernere. Id vitio ppter eā vertebāt
 Ignatio, nō quod falsum esset, sed quod cū
 minus esset doctrina excultus, ea consti-
 tueret, quæ discerni absque magna doctri-
 na non possunt. Ad quod Ignatius tātūm,
 Vera ne sint an falsa, quæ scripsi, vestri iu-
 dicij est, (ego enim, meum non interpo-
 no) si vera sunt, probate, si falsa, reiicite. Il-
 li tamen nullo modo improbare ausi sunt.
 Multi, vt suprā diximus, ad Ignatium vi-
 sendi, audiendique gratia, conueniebant:
 ex quorum numero Franciscus Mēdotius
 (is qui Burgenſis Episcopus, & S. R. E.
 Cardinalis postea excessit è vita) vicem il-
 lius dolens, ab eo familiariter aliquando
 quæsiuit, dolenter ne ferret carcerem il-
 lum, ac vincula? cui Ignatius: An tantum

malum tibi videtur carcer esse? at verò nō tam multæ Salmanticæ compedes sunt, non tot catenæ, quin ego plures pro Christo cupiam. Atque etiam sacratę quædam fœminę sanctitatis Ignatij opinione commotæ, & priuatis eius colloquijs ad pietatem aliquando incensæ, ad ipsum in carcere inclusum epistolã scripserunt: in qua & eius iniurias dolebant, & eos, qui Ignatium in periculum illud discrimenq; coniecerant, grauius accusabant: ad quas Ignatius rescripsit, oppidò se mirari illas quibus crucis Christi mysteriũ notũ ac pertractatũ esse oportebat immēfos glorię thesauros, in cruce inclusos penitus ignorare: se quidē gaudio exultare, & maiora, & grauiora propter dominum suum patiēdi, perferēdiq; cupiditate vehemēter ardere. Idq; grauisimis verbis, atq; ardētibus scripsit, prorsus vt illas, & puderet sui, & Ignatiũ imitādi, patiēdiq; propter Christũ inflāmatũ quoddã desiderium incesset. Dum in custodia Ignatij, socij tenerētur, accidit vt reliqui vincti, præterquã illi, aperto carcere fuga oēs euaderent. Itaq; socij postero die manē, soli patentibus foribus reperti sunt. Idq; tum apud iudices, tũ apud popu-

lum multū admirationis habuit: quocircā
 è carcere emissi sunt, & in amplā domum
 traducti. Secundo, & vicefimo die, ex quo
 capti fuerāt, accersiti sunt à iudicibus, vt
 sententiā, quæ in eos ferebatur, audirent.
 Huius sententię summa erat, vitā atque do-
 ctrinā Ignatij, lociorumq; integrā, nullaq;
 omninò labe aspersam videri: liberū illis
 esse, pro sua cōiuetudine, populū docere,
 deq; omnibus rebus diuinis colloqui: illud
 vnū cauerēt, ne, quid mortale peccatum,
 quid veniale esset, definirēt, nisi quatuor
 adhuc annos in litterarū studio posuissēt.
 Quā sententiā tandiū seruaturū se dixit Ig-
 natius, quandiū in illorū iurisdictione, ac
 potestate esset. Neq; enim esse æquum, vt
 nullo vitio in vita deprehēso, nullo erro-
 re in doctrina, ianuā sibi ad animarū utili-
 tatem obstruerēt, ac loquendi liberè facul-
 tatem eriperent: se sui iuris esse, suæq; vi-
 tæ rationibus consulturum.

IN P A R I S I E N S E M

Academiā studiorum causa con-

tendit. Cap. XVI.

EX quo primum Ignatius animum ad
 studia contulit, magna deliberatione

VITÆ IGNATII

sollicitari cepit, vtrumne, decurso studio-
 rum curriculo, Religionem aliquam in-
 gredi, an liber, atque expeditus ad salutē
 animarum vagari, aliosque sibi eundē pro-
 positi socios deberet adiungere. Quę sanē
 consultatio valdē eius animum sollicitū
 habuit. Quòd si religio complectenda es-
 set, ea demū sequenda videbatur, quę la-
 be factata esset, ac planē dissoluta, in qua
 videlicet multa pati, multa ab hominibus
 seueriorem disciplinam recusantibus, per-
 ferre cogeretur. Sed in hac deliberatio-
 ne multò in eam partem eius animus erat
 propensior, vt socios cogeret, quo libe-
 riùs, pleniusque omnes suas curas commo-
 dis proximorum consecraret. Quę senten-
 tia, quia melior, vicit. Itaque hunc animū
 etiam tunc habuit, cum ferrea illa cathe-
 na deuinctus erat, ex qua simul atque expe-
 ditus fuit, Salmanticęque tantum impedi-
 mentum obijci suis consilijs vidit, aliò si-
 bi emigrādum existimauit. Quod & fecit,
 multis optimis, atque clarissimis viris re-
 pugnantibus, molesteque eius discessum
 ferentibus. Re igitur cum socijs commu-
 nicata, & composita, solus a sellum libris
 onustum agens, in viam se Barcinonem
versus

versus dedit, vt Lutetiam Parisiorum studiorum gratia sese conferret. Barcinonē ubi peruenit, omnes eius necessarij ac familiares, cognito eius animo, vehemēter profectiōnem illi Parisiensem dissuasērunt. Erat summa hyems, bellum inter Hispanos, Gallosque ingens, & sœuum, iter infestū, ac periculosum, multa crudelitatis exempla, eaque recens, ac hostiliter à militibus in viatores exprompta, proferebantur. Hæc omnia tamen constantem Ignatij animum, ac diuino concitatū impulsu, retardare non potuerunt. Quapropter viæ se commisit, Deoque duce, ita pedibus iter illud cōfecit, vt mense Februario incunte, anni millesimi quingentesimi vigesimi octauī, Lutetiam Parisiorum sanus, incolumisque peruenerit.

VITÆ IGNATI
LOIOLÆ

LIBER SECVNDVS.

STVDIORVM ILLIVS

labor & fructus.

Caput I.

INGRESSVS Lute-
tiam Ignatius, cogitatio-
nes suas eò potissimum
cōtulit, vt rationem ali-
quam inueniret, quò eorū,
quę ad vitā necessaria
sunt, cura liberatus: in stu-
dijs ingenuarū artium sedulò versaretur.
Quę res fecus lōgè accidit, magnā enim in
illa studiorū tractatione molestiā, & diffi-
cultatē sustinuit. Principio, quandā pecu-
niæ summā, dono sibi ex Hispania missam,
accepit, eamq; contubernali cuidam suo
seruandam tradidit, in vsus ille suos com-
modumq; conuertit: soluendo postea non
fuit,

fuit, itaq; Ignatio periit. Qui in eas angustias adductus est, vt in hospitalē diui Iacobi domum diuertere, & ostiatim quaritate victum quotidie cogereur. Quod tãetsi vsitatum ipsi erat, & per se iucundũ: multũ tamen impediementi studiorũ progressibus adferebat. Iam illud permolestum, quod à gymnasio, vbi discerebat, tam procul aberat. Nam cùm explicationes à præceptoribus hyeme ante lucẽ haberentur, in noctem producerentur vespertinæ, ipse cum sole domo exire (vt Xenodochij leges seruaret) cum sole redire cogebatur. Cùm igitur inchoata studia minimè sibi ex sententia procederēt, magnoq; labore exiguum fructum caperet, eam tãdem rationem excogitauit, vt herum sibi aliquẽ quæreret, eruditũ in primis virũ, cui ipse deseruiret, vt quod à domesticis ministris daretur temporis, id totum in litterarum meditatione cõsumeret. Quem si inuenisset, statuerat illum Christi loco habere, in condiscipulis verò Apostolos ipsos cernere, & Christum ipsum sibi, sanctissimumq; discipulorũ illius cætum, pia cogitatione representare. Quæ eius cœlestis veluti pictura quædam, & conformatio in

VITÆ IGNATII

communi vitæ consuetudine, & religio-
 sa fratrum inter se communicatione, ma-
 gnopere à patre nostro commendabatur,
 utpotè quæ ad retinendam in superiores
 obseruantiam, fraternam erga pares cha-
 ritatem, valeret plurimû. Herum, magna
 diligentia multorum conquisitum, inue-
 nire non potuit. Quare vbi hæc non suc-
 cessit, aliam viam commodiorem iniuit.
 Re Domino in oratione diligenter com-
 mendata, consilium religiosi cuiusdã vi-
 ri sequutus, in Belgas annis singulis ire
 constituit, vt ab Hispanis mercatoribus,
 hominibus copiosis, qui in illa prouincia
 negociabantur, aliquid pecuniæ in sum-
 ptus corrogaret, & paucorum dierum ia-
 ctura, studiorum omnium perturbationẽ
 redimeret. Hac via, tantum quotannis mer-
 catorum liberalitate pecuniæ refere-
 bat, quantum ad vitam sufficeret fru-
 galiter sustentandam. Primo & altero an-
 no in Belgicam Galliam profectus est, ter-
 tio etiam in Angliam excurrit. Post trien-
 nium verò, eundi ac redeundi cura libera-
 tus est. Nã mercatores ipsi suaptè sponte,
 pecuniam mittebant Ignatio in annos sin-
 gulos, quæ ad eam addita, quæ ex Hispa-
nia

nia subministrabatur, neque tenuis omnino erat, neque vsque adeò angusta, vt ad illum parcè modicèq; viuentem, atque ad alterum etiam socium alendum non sufficeret. Atque hunc in modum Ignatius vitam tolerabat. Sed non inopiæ solùm incommodis illius affecta studia sunt, alia etiam extiterunt impedimenta. Nam diabolus, qui sibi ab Ignatio timebat vehemèter, incitatum illius in litterarum studia cursum, auertere moliebatur. Quamobrè philosophiæ curriculum ingredienti, eadem illi impedimenta ex cogitationum spiritalium importuna copia intulit, quæ Barcinone obiecerat in rudimentis Grammatices versanti. Sed fallaces illas imagines facilè depulit, & callidi hostis impetum, eadem ratione, qua superiorem illum, refutauit ac fregit. Morbis etiã studiorum finem, grauissimè est conflictatus. Nam etsi initio aliquantò meliùs illi à stomacho fuit: postea tamè voluntaria corporis vexatio, & pœnæ (quas aliqua ex parte vel remissas, auxit, vel interdum etiam intermissas, Lutetiæ reuocauit) studiorum labor, animi grauis, ac perpetua contentio, cœlum ipsum Parisiense ipsi insalubre,

VITÆ IGNATII

& aduersum, ità Ignatium afflixerunt, vt
 quò perditæ valetudini parceret, studiorū
 cursum interrumpere cogeretur. Atq; his
 tamen tot incommodis oppressus, tantum
 in literis profecit, vt fructus minimè pœ
 nitendus videretur. In Hispania, quorun-
 dam consilio inductus, & animas citiùs iu-
 uandi desiderio quodam incitatus, minùs
 explicatas studiorum suorum rationes ha-
 buit. Nam & Logicæ, Philosophiæ, Theo-
 logiæque studia vno tempore complexus
 est: quæ præpropera festinatio magnam il-
 li moram intulit. Quapropter vt tarditate
 cursum corrigeret, Lutetiæ primū in Mon-
 tis Acuti gymnasio, se bonis latinitatis
 præceptoribus reformandum tradidit, in
 eoque studio biennium ferè consumpsit:
 deinde satis iam Latina lingua promptus,
 Philosophiæ cursum, anno 1529. est in-
 gressus: quē feliciter sanè confecit. Qua-
 re lauream magistralem est adeptus, cum
 seuerè de eius scientia periculum esset fa-
 ctum, lapideo (vt vulgo vocant) examine,
 quod omnium in illa academia, solet esse
 grauissimum. Id, magistro suo auctore, nō
 ad futilem ostétationem Ignatius, sed ad
 eruditionis testimonium fieri permisit:

cum

cū animo versaret multa ob inopiã doctrinę Cōpluti & Salmanticae ad proximorū salutem sibi obiecta fuisse impedimenta. Spacio Philosophiæ emenso, reliquum tempus, ad annum trigesimum quintum exeuntem, sacrae Theologiæ tribuit, parq; suscepto labori fructus Dei benignitate, respondit. Illud sanè, quoniam res admo-
net, silentio non præteribo. Ex his tot tan-
tisq; difficultatibus, quibus Ignatij stu-
dia implicata fuere, eam curam natam es-
se, quam de nobis prouidus pater suscipie-
bat. Pressus est magna ipse inopia: at ve-
rò cupiebat, diligenterq; curabat, vt
dum in studijs litterarum versarentur, ità
nostris ad vsus vitæ necessarios esset pro-
uisum, vt absque vlla victus quærendi so-
licitudine viuerent. Aiebat enim in sum-
ma mendicitate, sapientiæ studium haud
facile posse consistere, atque animi cul-
tum, anxia illa cura alendi corporis, im-
pediri. Ex quo his nostram Societatem in-
stitutis temperauit, vt Collegijs nostris
communiter habere ea bona liceret, quæ
paupertati nullo detrimento, scientiæ
comparandæ magno essent adiumento.
Vexatus est ille cælestium rerum haud
oppor

opportunis imaginibus. Ne verò istiusmo-
 di rebus ab exercitijs auocarentur littera-
 rijs, voluit studiorum tempore, & medita-
 tiones, & ipsas proximum iuuandi occu-
 pationes nostris esse moderatas. Debilita-
 runt eum morbi, & idcirco filiorum suo-
 rum valetudini, diligentissimè dū vixit,
 per se consuluit, & vt idem semper fieret,
 essentque scholasticorum nostrorum co-
 natus ex intermissione diuturni, in consti-
 tutionibus prouidit. Perturbate initio di-
 sciplinas multas vno tempore complexus
 est. Quod ne nobis eueniret, sapienter ca-
 uit, vt nostrorum studia nihil haberēt aut
 præposterum, aut mutilum & concisum:
 sed rectè omnia, atque ordine fierent: in
 eo enim, in quo passus est ipse, & tētatus,
 didicit eis, qui tentantur, auxiliari. Itaque
 hac ipsa de re loquens Ignatius, percupe-
 re se dicebat aliquem ex studiosorum nu-
 mero nancisci, qui tot tantisque difficulta-
 tibus, incommodisque constrictus, atque
 ipse fuisset, tanta contentione, parem an-
 norum numerum in studijs litterarum po-
 suisset. Et meritò quidem id dicebat, ipse
 enim studuit magna in primis paupertate
 pressus, eaque voluntaria, atque spontanea
 omninò,

omnino, & nullo modo ab obediētia profecta, tum multis morbis diuturnisq; confectus: deinde neque honores neque dignitates spectans, neque vllum omnino premium humanum, quod attrahere homines solet, atque ad labores perferēdos animare. Nulla prætereā voluptatis, quam ex studijs caperet, inuitatus illecebra, quæ magnum inuitamentum mortalibus est laborum. Imò verò & suapte natura, & propter ætatem iam maturam, & ad disciplinas addiscendas minùs idoneā, & propter degustatam spiritus suauitatem, à studijs litterarum abhorrebat. Habuit deniq; toto studiorum tempore occupationes multas, persecuciones permolestas, magnas atque innumerabiles curas, quæ studiorum illius cursum vel impedirent, vel retardarent. Et tamen tot rebus aduersis, tātis implicatus molestijs, duodecim annos litteris nauauit operam, assiduè atque strenuè, seipsum frangens, diuinæ voluntati per omnia obsequens, suamque subiiciens. Atque vt id faceret contentiùs, omnia quæ impedimento ipsi esse poterant, studiose summouebat. Quocircà Lutetiæ inter *ignatium* philosophiæ cursum ingressum, Fabrumque

Fabrumque conuenerat, ut ipso studendi tempore, de rebus spiritualibus ne loqueretur. Propterea quod in eiusmodi rerum colloquium si forte incidissent, ita Ignatius diuini amoris quasi estu quodam atque impetu abripiebatur, ut cætera oblitus, longius sermocinando proueheret, tempusque consumeret, atque id totum, de studendi ratione atque utilitate detraheretur. Eadem de causa, ab exercitationibus spiritualibus tradendis aliisque pijs occupationibus, hoc ipso Philosophici studij tempore abstinuit, ne alienis distractus negotijs, remissior in studendi proposito, atque segnior esset. Quo tempore cum magna tranquillitate vteretur, nemine ipsum tunc persequente, quidam ipsius familiaris ad Ignatium: nonne (inquit) vides quanta rerum vicissitudo, quanta voluntatum commutatio facta sit? qui te paulò antea deprimebant, extinctumque cupiebant, nunc extollunt, & laudibus in cælum ferunt, quid hoc rei est? Ad quæ Ignatius. Ex istis (ait) vinculis sine me expediam, expecta dum cursum Philosophiæ cõficiam, & tunc causam huius tranquillitatis intelliges. Me enim tacente, tacent, quiescen-

quiescente, quiescunt: vbi me commoueo inuidiæ continuò tēpestas exoritur, eiusq; quasi fluctibus exagitor. Euēnit quod enēturum prædixit, & decurso Philosophiæ spacio, vbi sese ad homines iuuādos trās-tulit, & contentiūs agere cepit, odij & inuidiæ aculei qui excussi videbātur, denuò in ipsum emissi sunt, sicut paulò pòst explicabo. Quæ dicta sint, vt robur Ignatij & animi in studijs contentio magis eluceat.

*EX CHARITATIS OFFI-
ciji in inuidiā vocatur. Cap. II.*

STudiorum tempore, non studijs solùm dabat operam, sed etiam commouendis vitæ exemplo scholasticorum animis, & consilio, monitisq; ad Christum adducendis. Nam & antequàm ad Philosophiæ studium aggredereetur, nonnullos honestos iuuenes ingenio & doctrina præstātes, ita inflāmauit, vt cōtinuò rebus omnibus se abdicarēt. In ipso aut Philosophiæ cursu, ab hac (vt diximus) iuuādi alios occupatione, quasi minus propria, & studijs apta ferè abstinebat. Cursu verò per actō, optimos quosq; & ad cultū cœlestis doctrinæ

VITÆ IGNATII

doctrinæ appositissimos adolescentes, ita ad hanc perfectionis disciplinam incitauit, vt in eius ex Lutetia discessu, plurimi eius familiares, rebus omnibus nuntium remitterent, & in sacrae Religionis portum sese conferrent. Nempè vsque eò diuini amoris ardore incensus erat Ignatij animus, vt quòcunque accederet, quo ipse ardebat igne, hominum mentes facillè accèderet. Semper tamen virtutis illius comes erat inuidia. Ex quo magnæ Lutetiæ tempestatē in illum iunt concitatæ. Nam cum Ignatij opera, Hispani quidam eam morum, vitæque mutationem fecissent, vt omnia bona sua pauperibus largirentur, stipem ipsi ostiatim rogarent, & suis domibus relictis, in diui Iacobi hospitali domo diuersarentur: eius rei fama sensim spargi primum cæpta est: deinde hominum sermone ita percrebuit, vt omnem academiã Parisiensem peruaderet, & varijs in vtramque partem opinionibus oppleret. Hispani quidem certè nonnulli, homines nobiles, & cum hisce Ignatij iam tum discipulis amicitia, necessitudineque coniuncti, hoc factum illorum molestissimè tulerunt. Quamobrem ad eos celeriter veniunt,

ueniunt, homines, domū suam vt redeant, hortantur, contendunt precibus, vrgent minis, omnia miscent: persuadere tamen non possunt. Tum verò ira perciti, armati multi, homines vi abstrahunt, in eam oppidi partē, in qua Academia est, pertrahunt, id tandem extorquent, suis vt studijs finē imponant, animo suo deinceps obsequantur. Cū autem eiusmodi consiliorum auctor Ignatius haberetur, in summa offensione apud multos erat. In ijs Petrus Ortizius, eruditionis laude florens, rei nouitate fortasse permotus est, vt eius doctrinā, de qua tam multa in vtramque partem iactari audiebat, examinandam, interiusque etiam perspicendam curaret. Itaq; accusatus est apud fidei Inquisitorem Ignatius. Quod simulatq; ille intellexit, nulla mora interposita, vltro ipsi iudici se sistit. Is tū erat eruditus quidam, grauisque Doctōr Matthæus Ori, ex Dñicana familia Theologus. Huic Ignatius, quid audierit, narrat, se, siue verū id sit, siue quid ipse aliud velit, præsto esse, vt sui rationem reddat. Iudex tranquillo animo hominem esse iubet, eius quidem nomen ad se delatum, nihil tamen sibi videri cur timeat. Alias itē,

VITÆ IGNATII

cum, studijs iam confectus, iter illi instaret in Hispaniam necessarium, renuntiatum est Ignatio, inquisitum criminose ite eius vitam esse, rem ad fidei Inquisitorem delatam. Quod ille audiens, nihil sibi curandum ratus, iudicem ipsum conuenit: illud etiam, atque etiam orat, causam uti cognoscat, proque veritate sententiam ferat. Se quidem non esse iam solum, sed habere socios, de quorum fama, atque existimatione laboret: non esse integrum sibi, rem tantam negligere, & proficiscentem in Hispaniam, falsos, inanesque rumores de sese dissipatos relinquere. Negat iudex crimen vllum in accusatione esse, quod Ignatio sit extimescendum: vana quædam, atque inania hominum vel errore, vel improbitate iactata, contineri ait, quæ quod falsa ipsemet intelligeret, se ne Ignatium quidem appellasse: cupere tamen se exercitationum spiritualium eius librum legere. Quem cum legisset, ita probauit, ut eius describendi peteret sibi fieri potestatem. De causa tamen iudicanda, cum aut procrastinare Ignatio, aut dissimulare videretur, ne veritas mendacij tenebris demersa iaceret, publicum scribam

ad

ad iudicem adducit: testes vocari iubet: postulat suæ innocentiaë testimonium. Quod Iudex veritati dedit: in tabulas scriba retulit: Ignatius scriptum accepit, ut contra falsi criminis infamiam, si quando opus esset, hac videlicet testificatione vteretur. Autores habeo ex nostra Societate idoneos atque graues, qui Ignatij factum quoddam referunt, ad rem qua de agimus maximè pertinens, quod quidem ego, tametsi in alia libelli huius editione præterij: propterea quòd Ignatius ipse in narratione de vita sua illud prætermisit, tamen scribendum nunc putavi. Est enim Ignatij moribus consonum, eiusq; animi fortitudini, atque prudentiaë valde consentaneum. Narrât igitur ij patres, eo ipso tēpore, quo Ignatius nudis pedibus, ieiunus, tâto charitatis ardore incēsus Rhotomagū profectus est, ut eum hominē qui pecunia ipsum fraudauerat iacentē in lecto erigeret, atq; afflictū recrearet (quemadmodū lib. 5. dicā) apud fidei quæsitore tūc accusatum, falsoq; rumores per totam Academiam Parisiensem dissipatos, multumque de illius bona existimatione apud imperitos fuisse detractum. Alij enim

Lib 5. c. 2.

VITÆ IGNATIÏ

ipsum ex conscientia fugisse affirmabant, alij vanam illam hominis sanctitatis speciem atque ostentationem erupisse tandem & in nihilum recidisse, nimiaq; omnia atque extrema tum suspiciosa esse, tum periculosa: alij alia pro suo quisque sensu, atque affectu loquebantur. Ea amicus quidam ad Ignatium scripsit, & ipsum de omnibus quæ vulgo iactabantur peramanter certiorum fecit. Accepit amici literas Ignatius Rhotomagi, in platea fortè consistens, atque è vestigio, publico Scribæ coram testibus accito litteras, quas à tabulario acceperat ostendit, docetque hominem, simul atque eas legisset, neque in hospitium reuersum, neque cum vilo mortaliū locutum, sese in viam dare, & Lutetiam Parisiorum regredi statuisse. Atque huiusce rei testimonium à Scriba petit, quo ipso, & testibus pro sequentibus, Rhotomago egressus est. Lutetiam ingressus, nihil prius habuit, quàm rectâ ad fidei inquisitorē pergere, illi fideliter simpliciterque exponit, quid Rhotomagi amicorum litteris cognouisset, quid ad falsam illam depellendâ suspensionem fecisset, seq; (ait) totum in eius potestate fore.

VIRGARUM PERI-
culo liberatur. Cap. III.

EX suorum condiscipulorum numero Ignatius multis persuasit, vt familiaritates voluptatū poti⁹ illecebra, quā coniunctione studiorum, atque virtutis conciliatas dirimerent, diebus festis, pietati sedulò ac religioni vacarent, & confessionis, atque Eucharistiæ sacramenta, ritè fusciperent. Quapropter accidebat, vt à constitutis literarum scholis, interdū per illos dies abessent. Quod Ignatij præceptor molestè ferens, & discipulos dilabi, se deseriri, aliter quam par erat, interpretatus, Ignatium monuit, sua vt curaret, aliena relinqueret, discipulos suos in nullam fraudem deduceret, nisi sibi fraudi esse, ac vim suam experiri vellet. Ignatius verò, ne tertio quidem admonitus, à proposito desistit. Magister igitur, cum Iacobo Goueano (qui gymnasio præsidebat) re communicata, minas illius nomine iactare cepit, ac verberum terrorem intentare: sed nihil minis Ignatius cōmotus est. Quare Goueano moderatori magister, vnum Ignatium esse dicit, qui inani nescio, qua

VITÆ IGNATII

simulatione sanctitatis, optimum illius gymnasij statum, ac disciplinā peruertat? se non semel atque iterum cōmonuisse hominem, minas precibus miscuisse: vsque adeo tamen aduersus omnia obduruisse, vt neque illius, neque suam auctoritatem veritus, tantillum de pertinaci sententia decederet. His dictis, irritatum iam tum Goueanum, propter Hispanum quendam Amatorem nomine, qui suo gymnasio relicto, nudus nudum Christum fuerat auctore Ignatio secutus, & sua sponte satis incensum, ardentius etiam Ignatij magister inflammavit, vt de illo, quasi de communis ocij perturbatore, penas sumere decerneret. Iubet igitur, vbi primum Ignatius venerit, obserari gymnasij fores, signum dari, hominem corripere, virgas expediri. Quæ res cū emanasset, & ad amicorum Ignatij aures esset perlata, admonitus ab illis est, sibi vt caueret. Ipse vero expletus gaudio, præclaram occasionem de se triumphandi, prætermittendam non putauit. In illud ipsum gymnasium, vbi cruciatus sibi, atq; ignominia parabatur, pedes cōuertit. Hic caro Ignatij metu exalbescere, trepidare, detrectare imperium.

Sed

Sed ille, ita ne aduersus stimulum calces? Ego te, inquit, a sine, literas docebo: & simul properè gymnasiũ ingreditur. Occluduntur ianux, ad verberandũ signum datur, virgis præceptores armantur, in cænationẽ discipuli omnes cõueniunt. Tũ verò duæ res inter se quidẽ contrariæ, eodẽ tamen spectâtes, agitare Ignatij animũ cœperunt, & varias in partes distrahere. Nã Dei charitas, summũ pro Christo patiendi, ferendiq; ignominiã desiderium, in eam partem illum impellebat, vt sese verberibus, & paratæ infamię vtrò obijceret. Ex altera porò parte, proximorum amor vrgebat, & inclinatum iam animum suo pondere illa reuocabant. Quid illis fiet, qui nunc primum Dei viam sunt ingressi? quam multi ab instituta vita desciscent? iliorum nẽ ego iacturam in meo lucro ponam? Quam turpe præterea est, atque nomine Christiano indignum, Christianum hominem in Christianorum conuentu virgis cædi, quod Christum sequatur? quod alios ad Christũ adducat? Haud ita: sed Dei amor Dei amorem vincat, quò victus ille, vincat, atque exardescat magis: mea utilitas fratrum utilitati cedat: desiderio nunc,

VITÆ IGNATII

quidem aduersa patiendi, & voluntate, re, vbi sine detrimento alicuius fiat, Deo seruiamus. Hæc secum, & simul ad Goueanum moderatorem in cubiculo adhuc cōmorantem, adit: facti sui consilium exponit: sibi quidem, nihil accidere in vita posse iucundius, quàm verbera pro Christo experiri, qui carcerem etiam, & vincula expertus esset: se tamen pusillorum imbecillitati timere, illorum, non sui rationem ducere. Quid multa? prehensa manu Goueanus, ad cœnationem Ignatium adducit, hic repentè se, omnibus inspectantibus, illi ad pedes abijcit: lachrymis veniã petit: se nimis credulum, illum virũ sanctum clamat, qui non intentati cruciatus terrore, sed Dei tantum honore tangatur. Hoc factò, & improbi perculsi atque afflicti, & probi erecti, & ad virtutem ardentius inflammati sunt: & Ignatij verborum vis, & animi robur magis enituit, & omnes didicerunt, quàm opportunè liberet Dominus sperantes in se. Quanta autem ex intentato hoc supplicio emolumenta in Dei Ecclesiam redundarint, alio loco huius historię dicam.

Li. 2. c. 16.

Quos

QUOS SOCIOS SIBI
asciuerit. Cap. IIII.

CVM primum ad studia literarum
 animum adiecit, eò semper inclina-
 uit Ignatius, vt aliquos commilito-
 nes, consiliorumque suorum socios sibi
 aggregaret. Ex quo iam inde ab eo tempo-
 re, quo in Hispania tam variè est, graui-
 terque exagitatus, comites illos habuit,
 qui se in illius societatem dederant. Quæ
 tamen recens conglutinata, Ignatij disun-
 ctione, & ab Hispania discessu: facilè di-
 uulsa est. Nam cum Ignatius Lutetiæ, tot
 angustijs premeretur, eos de rerum suarum
 statu certiores fecit, ex quo facilè intelli-
 gerent, quàm exigua spes Lutetiæ ipsos
 alendi ostenderetur. Quamobrem alius
 aliò dilapsi sunt. Cùm igitur ad Philoso-
 phiæ studia Lutetiæ animum Ignatius ap-
 pulit, Petrus Faber, Franciscusq; Xauier,
 in collegio diuæ Barbaræ, non modo stu-
 diorum, verumetiam eiusdem cubiculi so-
 cij erant, cursumque Philosophiæ iam fe-
 rè peregerant. In idem contubernium, vi-
 tæque societatem admissus Ignatius est,
 G 5 qui

VITÆ IGNATIÏ

qui iuuenes illos indole, ac doctrina excel-
 lentes, deuincire paulatim sibi officijs cœ-
 pit. Fabrum in primis sibi maximè obstrin-
 xit, cuius opera in auditis lectionibus repe-
 tendis multum utebatur. Ex quo factus
 est eius in Aristotelica, atque naturali do-
 ctrina discipulus: in spiritali, ac diuina,
 magister: breuique hominem ita vitæ ad-
 miratione permouit, vt sua studia cum Ig-
 natiij studijs, voluntatem cum voluntate
 coniungeret. Neque tamen subito in illo
 demerendo, vim omnem suam Ignatius
 profudit: sed paulatim, pædementimque
 progressus est. Namque illum docuit, pri-
 mum consciētiam suam quotidie examina-
 re: tum, totius vitæ crimina, generali con-
 fessione eluere: deinde, octauo quoque die,
 sacratissimam Eucharistiam percipere. De-
 niq̄ue cum quattuor iam annos in hac vi-
 uendi ratione consumpsisset, eiusque rei
 maturitas esse videretur, magno Deo ser-
 uendi desiderio flagrantem Fabrum, exer-
 citationibus spiritalibus perpoliuit. Qui
 rātum ex illis fructus cœpit, vt tum demū
 se respirasse, atque ex magna anteactę vitę
 iactatione, cōquiescisse diceret. Ante exer-
 citationes enim illas, ipsemet Faber scri-
 bit,

bit, nullam sibi securitatem fuisse. Quibus adductus, ad Ignatium sese totum contulit. Franciscus Xauier etsi consuetudine familiaris, animo tamen in principio alienior fuit: sed ipse tandem vim spiritus loquentis in Ignatio sustinere minimè potuit. Iacobus Laines adolescens, confecto Philosophiæ cursu, Lutetiam ex Complutensi Academia, cum Alfonso Salmerone, item adolescentulo, venerat: tum studendi, tum etiam Ignatij inquirendi, videntiq; causa. Quem vitæ integritate, ac parsimonia plurimum iam tum Compluti, hominû sermone celebrari audierat: in eumque ipsum primum omnium Lutetiæ incidit, estque illi haud multo post familiaritate adiunctus: & eodem tempore, quo Petrus Faber, vnâ etiam cum Salmerone, exercitationibus spiritalibus eruditus. Atque in hunc modum, additi etiam Ignatio sunt Simon Rodericus, & Nicolaus Bobadilla. Qui omnes numero septem, confecto Philosophiæ cursu, Lauteaque magistrali insigniti, anno, 1534. die Assumptioni beatæ Mariæ Virginis facto, ad ædem beatæ Mariæ, quæ Mons Martyrum vulgo dicitur, & ab vrbe Lutetia non
procul

VITÆ IGNATII

procul abest, vnà omnes conuenerunt. Ibi ritè, confessione facta, atque sacra synaxi percepta, voto se obstrinxerunt rebus omnibus (excepto viatico) ad condictâ diem renuntiandi, procurandæ proximorum salutis, Hierosolymam nauigandi: idq; præstituto tempore, atque ea conditione, vt si intra præscriptum anni tempus, eò nauigare, aut in sacris locis postea viuere nõ liceret, Romam reuerterentur: Romano, summoq; Pontifici sese ad pedes abijcerent, vt ad suum arbitrium, ipsis in salutem animarum vteretur. Atque hoc votum duobus sequentibus annis, eadem ipsa die, cæremonia, & loco confirmarunt. Sed tum quidem tres alij Claudius Iaius, Ioannes Codurius, Paschasius Broetus, eiusdem propositi socij, ad septem iam primos accesserant. Ex quibus quidem rebus a nostris patribus tunc gestis, quartum votum solenne, quod professi nostri edunt de obedientia P. Max. in missionibus præstanda, & renouatio item votorum simplicium, quæ à nostris ante professionem usurpatur, ortum habuerunt. Interea, ne collectus spiritus paulatim dilaberetur, illos sic Ignatius instruxerat, & communierat,

vt eorum studia, neque conciderent, neq;
languescerent, oratione in primis, medi-
tationeque rerum diuinarum, crebra pec-
catorum confessione, atque sacratissimi
Domini nostri Iesu Christi corporis sum-
ptione, tractatione ipsa literarum, quæ
quoniam sacræ erant, & in Deum iam tum
referbantur, magnum pietati etiam adiu-
mentum adferebant: ardenti se Deo con-
secrandi desiderio, paupertatis voto iam
edito, & in annos singulos renouato, fre-
quenti ac penè quotidiano congressu, con-
cordissimæ vitæ consuetudine, rerumque
omnium, atque animorum communica-
tione. Solebant etiam, veteri sancto-
rum more, alij apud alios cœnitare, & spi-
ritalibus colloquijs sese ad sæculi con-
temptum, rerumque diuinarum studium
incitare, Quibus rebus factum est, vt to-
to illo tempore, quo Lutetiæ, vt institu-
ta studia absoluerent, remanserunt, non
modò nulla de illorum ardenti volun-
tate decessio, verum etiam ma-
gna in dies accessio
fieret.

VITÆ IGNATII
LUTETIA IN HISPANIA,
nam, inde in Italiam discedit.

Cap. V.

INterim Ignatius grauiſſimis ſtomachi
doloribus cōficiēbatur: quare cum rebus
omnibus tentatis, nullum morbo reme-
dium inueniret, medicorum conſilio, ſo-
ciorumque cohortatione, in Hiſpaniā eſt
redire coactus, atque experiri, num loci
mutatio, natiuiq; ſōli ſalubritas, vel ſanita-
tem poſſet, vel morbi certē leuationē ali-
quā adferre. Quod Ignatius eō libentius
fecit, quod ex locijs nonnulli ea negocia
habebant in Hiſpania, quæ ſi ipſe expedi-
uiſſet, magna illos cura, ac moleſtia libe-
raſſet. Itaque anno 1535. Ignatius ſocijque
res ita inter ſe cōponunt, vt ipſe in patriā
reuertatur, ex morbo confirmatus, ſociorū
negocia diligenter agat, Venetias tū pro-
ficiſcatur: ſocij verò, vſque ad diē octauū
ante Kalēdas Februarias. 1537. Lutetiæ in
ſtudio literarum ſint, eoq; ipſo die Vene-
tias verſus decedant, vt ſeſe cum Ignatio
coniungant. Ignatius igitur, iumento pro
pter

pter summam illius imbecillitatem à socijs coempto, iter in Hispaniam ingreditur in patriamque firmior paulò, quam Lucretia discesserat, venit, vbi obuiam illi sacerdotes omnes processerunt. Vt verò ad fratrem suum diuerneret, adduci nulla ratione potuit, sed in publica, hospitaliq; domo diuersatus est, stipemq; colligere ostiatim cœpit (multum fratre repugnante) & Christianæ fidei rudimenta, pueros docere. A cuius quidem explicatione, frater natu maior, vt Ignatium auerteret, futuram auditorum paucitatem obtendit. Sed Ignatius vel vnum modò puerum, sibi instar omnium fore dixit: nihilque vel voluntatem fratris, vel prudentiam veritus, eam ipsam institutionem fidei tradere aggressus est: ad quam deinde frater etiam ipse ventitabat, magnaque hominum copia confluebat. Ad conciones verò, quas singulis diebus Dominicis, ferijsque nonnullis, magno audientium fructu ad populum habebat, tantus ex longinquis illius prouinciæ locis fiebat concursus, vt præ multitudine, ipse in agris concionari, & auditores arbores complere cogerentur. In prima autè concione, quam Azpetiæ ha-

VITÆ IGNATIÏ

habuit, magna totius nobilitatis, ac populi multitudine audiente, dixisse fertur Ignatius, quiddam quòd hîc subijciam, tum vt quanto studio, & suæ mortificationi atque contêptui, & alienæ famæ, atq; estimationi consuleret, tum verò vt intelligamus, quantum inter Dei vias & sæculi intersit, & quàm diuersum atque omninò contrarium iter sequantur illi, qui Deo Duce atque authore viuunt, ab alijs qui carni & sanguini seruiunt, & per omne genus flagitij volutâtur. Quod videre etiam est in Beatissimi Patris Augustini confessionum libro, in quo amarissimè deflet adolescentiæ suæ errata: & pro magno atque grauissimo scelere enumerat quod puer fecit, huic exemplo simile quod Ignatius de se narrauit, suntque sanctorum historiæ similibus exemplis passim refer-tæ. Dixit itaque Ignatius in concione sequidem in patriam rediisse, cùm alias ob causas, tum verò potissimum: vt quos populos deprauatis moribus olim grauer adolescentens offenderat, aliqua melioris vitæ cõmutatione, si posset ædificaret, & præteritæ vitæ maculas lachrymis tergeret, culpasque contractas, bene factis palàm expia-

*Li. 2. cõf.
c. 4.*

expiaret, quò pœnitentiæ suæ ijdē testes essent, qui solutæ atque profligatæ vitæ antea fuissent. Præcipuè verò se diù, multumque in magno dolore atque mœrore fuisse, aiebat, & acerbissimis conscientiaæ stimulis exagitatum, quod adolescens vnà cum alijs adoleseētibus in hortum cuiusdam ciuis simul intrasset, & fructuum aliquantulam copiam furtim abstulisset, magno domini damno. Qui quòd furti autorem nesciret, falsa suspicione deceptus, hominem quendam in custodiam tradi curasset, ac pecuniæ certa summa mulctari: itaque nulla sua culpa, nullo merito, & fama & bonis illum miserum spoliatum fuisse. Ego inquit sum reus, ille innocens est: ego deliqui, ego erravi, ille pœnas haud debitas luit, hominemque ipsum, qui in concione fortè aderat, proprio nomine appellans, etiam atque etiam rogat, sibi vti ignoscat. Se quidē publicè voluisse bonæ illius existimationi (vt par erat) satisfacere: & vt iacturam bonorum, quâ sua causa fecerat, etiam refarciret, & quantum posset compensaret, habere se (dixit) possessiones duas, quas illi dono omnibus audientibus dedit. Quibus quidem operibus,

VITÆ IGNATI

ribus, & vitæ exemplo, prudentiaque tantum apud illos homines profecit, vt errores multos corrigeret, vitia, quæ in sacerdotum etiam mores irreperant, & longam consuetudine honestatis nomen obsecerant, emendare non destitit: multaque constituit, quæ ad hominum mores conformandos, pietatemque augendam pertinerent. In his seueræ leges fuerunt, eius opera latæ à magistratibus, de alea, de concubinato sacerdotum. Nam cum patrio more, Virgines, quoad viro traderentur, capite aperto essent, pessimo exemplo multæ, cùm apud clericos turpiter viuerent: perinde caput obnubebant, ac si legitimo eis matrimonio iunctæ fuissent: quibus fidem, quasi maritis, præstabant. Quod nefarium institutum, ac sacrilegum, funditus tollendum curauit: & vt egenis, mendicisque hominibus sumptus ad vitam tolerandam suppeditaretur, prouidit: atque etiam vt ter in die, mane, meridie, vesperi populus ad orandum, cæpanæ pulsu, admoneretur, Deoque maximè pro illis supplicaretur, qui mortifero aliquo peccato obstricti tenerentur. Quibus rebus, alijsque id genus constitutis, releuat⁹ morbo, quo in patria etiã

impe-

impeditus est, ad negocia sociorum gerenda decessit. Sed cum pedibus, & absque vlla prorsus pecunia ire vellet, alia Ignatio cumfratre contentio renouatur. Ille enim, qui sibi esse ignominia duxerat, fratrem suum ad pauperes potius, quam ad se diuertisse, abiectum, despectumque summa sui contemptione, mendicato etiam in oculis suis vixisse, ut huic dedecori mederetur, & obscurati honoris (ut minus prudentibus rerum aestimatoribus videri poterat) damnum refarciret, illud vehemētissimè pugnabat, ut eques, ac bene nummatus, comitatusque discederet. Què ut leniret Ignatius, quo minùs se proficiscentè, frater reliqui que necessarij prosequerentur, haud multum laboravit. Cū digressi comites essent, sine illius prouincię ipse excessisset, equū reliquit, pedibus, pecuniaque vacuus, Pompeiopolim primū venit: tum Almazanum, Seguntum, Toletum peragrauit, ut negocia sibi data ab socijs ageret. Quibus cum illorum parentibus ita transactis, ut ne obolum quidem ab illis vltro etiam pecuniam, liberaliter offerētibus, acciperet: denique Valentiam venit. Ibi, amicis con-

tradicientibus, atque dissuadentibus navigationem (quod Ænobarbus, nobilis Turcarum archipyrate, valida classe Tyrrenum mare tum forte obsidere diceretur) nihil periculi magnitudine commotus, nauim conscendit. Ea nauigatio grauis fuit, ac periculosa: malo enim nauis disiecte, multisque armamentis vi tempestatis vel amissis, vel labefactatis, spei nihil esse ad salutem videbatur: ex quo ad mortem se omnes parant. Ex quibus Ignatius se diligenter excutiens, animumque suum pertentans, atque explorans, timere nullo modo poterat. Pungebatur tamen acri doloris morfu, quod non satis diuinis donis hactenus respondisset: quod tot beneficijs tam plena manu à Deo in se collatis, minus strenuè, gnauiterque usus esset, vel in suam, vel in proximorum vtilitatem. Perfunctus eo periculo, placatisque fluctibus, Genuam venit: inde Bononiam, maximo, grauissimoque vitæ discrimine. Cùm enim solus per alpium radices iter faceret, à via aberrauit, in easque angustias aliquando incidit, vt edito, præruptoque loco, amne depresso, rapidissimoque subter labente, neque progredi, neque regredi posset, cum,

qua-

quacunq; se verteret, mirandæ altitudinis præcipitium, atq; horribilis imminens casus formido vbiq; occurreret. Sed bene longum viæ spatium manibus, pedibusq; reptans confecit, & Dei misericordia tandè euasit. In ipso Bononiæ vrbis ingressu, ex ponticulo ligneo in fossam cecidit, ex qua cū cæno oblītus, sordibusq; fædatus emerisset, risum spectātibus mouit: atque ita urbem ingressus, totamq; obambulans, elemosynam petens, qui tertium, aut panis frustulum sibi daret, inuenit neminem. Quod in tā opulenta, tamq; celebri, ac benigna ciuitate permirū est: sed probat suos interdum Dominus. Illic tamen morbum contraxit, quem paulò post depulit, seque eo quo venerat modo, Venetias contulit. Ibi venturos socios, vt inter ipsos conuenerat, opperitur.

UENETIIS ACCUSATUR, & innocens declaratur.

Cap. VI.

NEquè tamen hoc tempore ociosus Ignatius fuit: nam solita vigilantia, & charitate in salutem proximorū

incumbebat. Quapropter nonnullos ad Christi Dñi nostri sequenda consilia permouit. In hoc numero ponuntur fratres germani duo, Iacobus, Stephanusq; Guja, homines honesti, ætateq; prouecti: qui Hierosolymis redeuntes, in Ignatiũ, cuius familiares Cõpluti fuerant, Venetijs inciderunt, & sanctissimè in Societate postea mortui sunt. In his etiã numeratur quidam Hozius Hispanus, vir eruditus, ac probus, qui multũ quidẽ Ignatij virtute, atq; doctrina capiebatur: haud tamen audebat totum se illi, penitusq; cõmittere, quòd multa de eo audiuisset, vel malitiosè ab improbis conficta, vel imprudenter ab imperitis credita. Sed hæsitantẽ hominẽ Ignatius denique perpulit, vt ad exercitationes spirituales faciendas, se inclinaret, dubitãter quidem primò ac timidè, postea verò vltro etiã ac fidenter. Nam cũ initio, ne quid sibi ab Ignatio veneni instillaretur, multos secum libros, in cubiculum cõportauisset, ad quorum normã, dictorum illius veritatem exigeret: & si quid erroris esset infusum, hac veluti præsentì medicina sanaret: postea tamen Societatem cum illo, animumq; coniunxit, & ad reliquos socios adnume-

adnumeratus est. Venetijs etiã cum Ioanne Petro Caraffa, qui postea Paulus III. Pontifex Maximus appellatus est, consuetudinem habuit. Qui Episcopatu Theatino relicto, ad Caietanum Vicentinũ, Bonifacium Pedemontanum, & Paulum Romanum, homines nobiles, ac pios se sociũ adiunxerat. A quibus originẽ eorum hominum ordo traxit, qui Theatini vulgo dicti sunt: quòd Theatinus, vt diximus, Episcopus, illius vitæ institutum complexus esset, à quibus, vulgi errore falsa Theatinorũ in nos est appellatio, cognomenq; trãsfusum. Nã cum ordo vterq;, noster & illorũ, clericorũ Regulariũ sint, eodẽq; ferme tẽpore nati, neq; habitu valde dissimiles, populus rudis externa specie deceptus alienum nomen nostris imposuit, Romæ primũ: vnde in alias deinde vrbes influxit, & in remotas etiam prouincias penetravit. Aliquos etiam nobiles Venetos, patritiosq; viros exercitationibus spiritalibus excoluit, & multum consilio ad virtutem perfequendam iuuit. Sed quidam vel maleuolẽtia suffusi, vel falsa persuasione decepti sparserũt, fugitiuum illum esse, in Hispania non semel vinctum in cu-

VITÆ IGNATII

stodia fuisse: igni tradita, combustaque ipsius statua, profugisse: ne Parisijs quidem licuisse homini viuere: ex qua etiam vrbe fugiens suę saluti consulisset. Demum eò processum est, vt res in iudicium sit adducta: diligenterque in eius vitam, atque mores inquisitum. Et quoniam mendacio res tota nitebatur, facile concidit. Nam Ignatius non iam suę, verum sociorum famę prospiciēs, ne indefensa veritas opprimeretur, à Hieronymo Verallo, qui apud Venetos legati summi Pontificis munereungebatur, vt rem totam diligenter peruestigatam, & cognitam sua sententia declararet, omni studio contendit, atque impetrauit. Sententię autem, qua Ignatij integritas à legato per iudicem suum ordinarium patefacta est, apud nos extat exemplar.

SOCII LUTETIA IN ITALIAM ad Ignatium ueniunt. Cap. VII.

DVM Ignatius Venetijs socios præstolatur, graue bellum in Gallia subito exarsit. Namque Carolus. V. Romanorum Imperator, magno exercitu, per

per Infubrum fines, Galliam inuasit. Quã-
obrem nostri, qui profectiõni suę eum diẽs
qui dies Conuerfioni diuini Pauli est conse-
cratus, anni 1537. constituerant: bellico
tumultu eum præuenire sunt coacti, & de
cima quinta die mensis Nouembris 1536.
Lutetia excedere. Iter autem in hunc fere
modum instituerunt. Omnes scriptorum
suorum quisq; sarcinula onusti, vestitu vi-
li, abiectoque pedibus iter faciebant. Qui
Sacerdotes erant (erãt autem tres, Petrus
Faber, Claudius Iaius, Paschasius Broetus)
rem diuinam quotidie faciebant: sex reli-
qui aduersus graues lōgæ, molestæque vię
difficultates, panis cœlestis virtute sese cõ-
municabant. Ingredientibus diuersorium,
egredientibusque orationis prima erat cu-
ra. In ipsa via orationi meditatio, medita-
tioni fermo de diuinis rebus succedebat:
cibus frugalis, sobriusque. In rebus decer-
nendis, plurium sententijs stabatur, idque
summa concordia. Quotidianas pluias
per Galliam pertulerunt, hyemalem aspe-
ritatem per Germaniam. Læti tamen, atq;
alacres insuetum, durumque laborem obi-
bant: & Deo duce, multis (quæ in tam lon-
gis itinerib⁹ aduenis præsertim, ignotis, at

que egenis hominibus vsu fere venire so-
 let) maximisque periculis liberati sunt.
 Porro, eo ipso die, quo Lutetia exierunt,
 nonnulli habitum, incessum, numerum no-
 strorum patrum admirantes, de rustico quo-
 dam, qui prætereuntes illos curiosius for-
 tè intuebatur, familiariter quæsierunt, qui
 nam illi homines essent? & ille, nescio quo
 afflatu, Gallicè, aliquam, inquit, prouin-
 ciam reformaturi discedunt. Venetias ad
 octauum diem Ianuarij, anni 1537. perue-
 nerunt, vbi cum Ignatio ipsos (vt inter se
 conuenerat) expectante, & cum alio Sacer-
 dote, quem ad Ignatiũ sese adiunxisse iam
 diximus, peralacriter se coniunxerunt. Et
 quoniam Romam eundi, benedictionem-
 que ad profectiõnem Hierosolymitanam
 à Pontifice Maximo petendi, nondum tem-
 pus maturum videbatur: interea rebus om-
 nibus intermissis, quinque ex illis xenodo-
 chium diuorũ Ioannis, & Pauli, in xenodo-
 chiũ quod vocant incurabiliũ totidem, ad
 pauperum ægotantiũ curam, concedunt.
 Vbi dum singulari charitate, ac diligẽtia,
 vilissima quæq; munera obeunt: dum affli-
 ctos recreant quibuscunq; possunt rebus,
 magnam probitatis, ac religionis existima-
 tionem

tionem adepti sunt. Sed cum reliquorum omnium, tum verò magistri Francisci Xaveri incensa charitas, & plena sui, perfecta que victoria maxime tum quidem entuit: qui non contentus ea sedulo præstare, quæ sordidissima erât, ut horrorem, quem sentiebat, perfectius vinceret, saniosa etiam ulcera interdum lungebat. Tale illius principium, nec progressus dissimilis aut finis fuit. Ab illis tum patribus, probationum Societatis fundamenta iaciebantur, Ad mediam Quadragesimam Romam proficiscuntur: Ignatius tamen Venetijs de industria remansit. Professionis autem is modus erat. Terni simul ibant, Sacerdos vnus, Laici duo, Galli, Hispanique semper mixti. Sacerdotes Missam faciebant quotidie, alij cõmunicabant. Ieiunabant (quod Quadragesimæ tempus esset) diebus singulis: idque tantum in cibum sumebant, quod ex eleemosyna suppeditabatur: quæ vsque adeo tenuis erat, ut non raro panis tantum cibus, aqua illis potus esset. Quapropter multis, magnisque laboribus, ac molestijs perfuncti in hoc itinere patres nostri sunt: acciditque ut die quodam Dominico, cum frustulũ tantum panis mane

su m-

sumpſſent, nudis pedibus, maximis, & perpetuis imbribus, octo, & viginti paſſuū millia conficerent, tanta aquarum inundantium copia, vt interdum etiam tantū pectore extarent. Pergebāt tamen alacres, ſummaque lætitia animi geſtientes, Dauidis Pfalmos cantillabant. Atque etiam magiſter Ioannes Codurius, qui pedes habebat ſcabie aſperſos, eo ipſo die ſanatus eſt. Multa patres eo itinere diuinæ erga ſe providentiæ argumenta ſenſerunt: & tam ſolidis atque eximijs voluptatibus à Deo affecti ſunt, vt laborum magnitudinem exæquarent, vel etiam vincerent. Romæ tum erat doct̃or Petrus Ortizius, à Carolo Cæſare in urbē miſſus, vt Catherinæ Angliæ Reginæ, Imperatoris amita, aduerſus Hæricum. VIII. qui illa legitima viuentē vxore, aliam duxerat, apud ſummum Pontificē, matrimonij violati cauſam ageret. Hic contra opinionem illorum, diuino actus impulſu, patres urbem ingreſſos, ſumma beneuolentia complexus eſt, ad ſummumque Pontificem adduxit. Noſtrorum aſpectu plurimū Pontifex exhilaratus eſt, voluitque vt ea ipſa die, qua ad ſe primum adierant, coram ſe de propoſita quæſtione

Theo-

Theologica disputarent. Præterea ad sexaginta nummos aureos, in viaticum illorum contulit: suamque benedictionem, ac Hierosolymam abeundi facultatem benignissimè est impertitus. Illis etiam, qui sacris initiati non erant, nomine & titulo paupertatis voluntariæ, & sufficientis literaturæ, liberaliter facta est, sacros ordines suscipiendi potestas. Alij etiam, Hispani præsertim, pro sua quisque facultate, pecuniam in sumptus itineris suppeditarunt. Itaque summa coacta est decem supra ducentos ducatorum: quæ pecunia sine vecturæ periculo, Venetijs à mercatoribus est curata. Neque enim nostri, quousque in nauim ascenderent, quicquam illius attingere voluerunt: sed mendici omnino, & vacui, quoque modo venerant, Venetias ad sua illa xenodochia reuersi sunt. Paulo post ad pedes Hieronymi Veralli, Rossanensis tum Archiepiscopi sedis Apostolicæ apud Venetos Legati, postea verò etiã S. R. E. Cardinalis, paupertatis, castitatisque votis piè susceptis, sacris sunt initiati, sacerdotijque dignitatem ipso die diui Ioannis Baptistæ, Ignatius, & reliqui sex ab Episcopo Arbeni sunt cõsecuti. Quo quidem die

VITÆ IGNATII

die in ipsa consecratione, permagnam, atque adeo singularem tū Episcopus, tum ipsi animi senserunt iucunditatem.

IN VENETIA DITIONE

passim operantur. Cap. VIII.

DVM se patres ad nauigationem parant, nauigandi spes omnis sublata est. Nam cum eo ipso tempore, Veneti contra Turcarum tyrānum, cum summo Pontifice, & Carolo Cæsare conspirassent, strato classibus mari, Hierosolymitana peregrinorum nauigatio conquieuerat. Quod quidem multis ante annis nunquā acciderat: neq; ex illo tēpore vsq; ad annum Domini 1570. postea accidit. Deus enim qui omnia sapientissime moderatur, ac regit, aliquid maius, atq; amplius quam quod nostri patres moliebantur, ipsis neque cogitantibus, neque scientibus cogitabat. Quocirca admirabili plane, ac diuina prouidentia, institutum Hierosolymā nostrorū cursum interrupit, alioq; deflexit. Ergo nostri, postquam nauigandi eo anno, nihil ipsei ostēdi vident, ad præstandā voti

reli-

religionem, & fidem suam liberandam, integrum annū nihilominus expectare cōstituerunt: sed vt liberiore animo, & ab alijs occupationibus vacuo, ad sacra Missæ peragenda se cōpararent, aliò sibi secedēdum existimarunt. Quamobrem Ignatius, Faber, Laines Vicetiam: Franciscus Xauier, & Salmeron in Mōtem Celestium: Ioannes Codurius, & Hozius (quem nostris iam ad numeratum diximus) Taruisium: Claudius Iaius, & Simon Bassanum: Paschasius, & Bobadilla Veronam concedunt. In ditione Venetorum omnes versantur, neque ex illorum finibus vsquàm excedunt. Ignatius igitur, socijque extra oppidum Vicetiam, ædiculam humilem, ac ruinosam reperiūt, foribus reuulsis, fenestris sublatis, ventis circumflantibus peruiam. In hac, domicilium suum collocant, palearum aliquantula copia comportata, humum ad cubandum sternunt. Bis quotidie oppidum, ad victum quæritandum, ingrediuntur, quem tenuissimum referebant: vix enim panis, quantum ad vitam tolerandam satis esset, habebant: cui si olei, aut butyri paululùm accessisset (quod tamen rarissimum erat) id verò in delitijs numerabāt.

Ex

VITÆ IGNATIÏ

Ex tribus, vnus domi remanebat, ad panē durum, mucidumque aqua macerandum, ac percoquēdum. Is fere Ignatius erat, qui ex oculis, propter maximam profluētium lacrymarum vim, grauissimè tum laborabat. Quod ab eleemosyna procuranda dabatur temporis, id totum orationi, meditationi que diuinarum rerum tribuebatur. In hac vitæ ratione quadraginta dies posuerunt: quibus exactis, Ioannes Codurius ad illos Vicetiam venit: cōmuni tum consilio, ad concionandum aggredi statuunt. Eodem igitur die, eademque hora, in quatuor diuersis vrbis plateis, clara primum, magna que voce clamare incipiunt: homines pileis manu ostensis, ac circumactis conuocant, & ad concionem audiendam inuitant. Congregata tum populi multitudine, verba faciunt, de vitiorum fœditate, de virtutis pulchritudine, de mundi cōtemptu, de diuini in nos amoris magnitudine, de reliquis rebus, quæ ad peccati seruitutem declinandam, ad bonā beatamque vitam persequendam conducunt. Sermo illorū indisertus quidē erat, atque impolitus: & quod Italici sermonis rudes tum essent, ex plurimarum linguarū

com-

commixtione conflatus: at pius, & eruditus, & quasi malleus conteres petras. Quare ex inconditis quidē verbis magna tamē morum emendatio est consequuta.

*ÆGER IGNATIUS, AD
uentu suo Simonem curat agrotum.*

Cap. IX.

DV M in his operibus versatur Ignatius, atq; omnibus animi, corporisq; viribus in Dei gloriā, suiq; ludibriū incūbit, Vicetiæ, fractus laboribus, in febrim incidit. Pater item Laines morbo tentatus est: eodemque ipso tempore Simon etiam Rodericus Bassani (quod oppidum a Vicetia itinere ferè vnus dici abest) grauer affectus erat. Cū autem Simonis morbus ingrauesceret, lethalisque videretur, ea de re nuncium Ignatius accepit: atque è vestigio, & quidem eo ipso tempore febre laborans, (Laine agrotante in pauperum xenodochio relicto) pedibus se itineri, vna cum Petro Fabro Bassanum versus dedit: eo ardore animi, ea pedum celeritate, vt Faber antecedentem Ignatium,

& longo interuallo præcunte assequi vix posset. Cum aliquantulum processissent, è via paululum Ignatius deflectit: preces Deo pro Simonis salute fundit: certior à Deo fit de futura hominis sanitate. Ex oratione porrò surgens Fabro dicit: Non est Petre, quod nunc quidem, de Simonis incolumitate tam anxie laboremus: neque enim hic morbus, qui illum grauitè vexat etiam extinguet. Ad Simonem cum venisset, in lecto iacentem, ægritudinisq; vi penè consumptum, hominem amplexus: Nihil est, inquit, Simon, quod timeas, sanaberè: atque ita conualuit. Et hoc quidem Ignatij factū Petrus Faber illius itineris comes, vbi Vicetiã redijt, Patri Laini, Laines mihi ita narrauit, quemadmodū à me expositū est. Pater autē Simō quamdiu vixit, & agnouit & prædicauit hoc beneficiū.

Bassani erat Antonius quidā, natione Italus, qui in edito colle extra oppidū, vbi templū quoddā Sancti Viti est, & iucūdis-
simus amœnā vallē fluminis Meduaci irri-
gantis prospectus, solitariā vitam colebat.
Erat autē Antonius vir senex, & grandæ-
uus, prisce seueritatis, illiteratus quidem,
sed candidus, & insigni sanctitatis opi-
nionē

nione, qui moribus, & etiam ipso aspectu
 Magnum illū Antoniū nobis, aut Hiario-
 nem aliquē referebat. Noui ego, ipse po-
 stea hominem. Hic Antonius, cū Ignatium
 nihil eximiū præferentē haud ma-
 gnifaceret, imò verò in corde suo imperfe-
 ctū duceret: orationi aliquādò impēse de-
 ditus, ipsum per speciem, Dño demonstrāte,
 virum excellentium atq; admirabilē esse co-
 gnouit, & ad multorū salutē de cælo de-
 missum: cæpitq; illum pudere sui, seque ac
 suum iudiciū grauitè reprehēdere, sicut
 ipsemet postea fassus est. Antonij igitur vi-
 tæ admiratione captus, quidā ex patribus
 decē, Bassani cū esset, & vnā Ignatius,
 fluctuare cæpit, & addubitare, foret ne
 Deo gratius, ac sibi vtilius, incæptū vitæ
 cursum persequi an ad Antoniū sese trās-
 ferre, & contēplationi vacantē, cælestem
 vitā, & ab strepitu hominū curisq; vacuā
 traducere. Quarū cogitationū aculeis, cū
 diutiū pungeretur, domo egressus ali-
 quādò, ad Antonium ire constituit: vt
 cum illo, videlicet, consilia cōmunicaret.
 Progredienti, vir quidā terrifico aspectu,
 vultu minaci armatus occurrit, districto
 gladio in via consistens. Hominis aspectu

VITÆ IGNATII

perculusus pater resistit primum, deinde
 vt se collegit ire perrexit, sed ille minita-
 bundus & ferox imperû facit, & vt erat gla-
 dio vagina educto ipsum insequit. In pedes
 se nosster quantû potuit cõiecit, & pauens
 fuga suæ saluti capit consulere. Fugientê
 illum armatus homo aliquandiu persequu-
 tus est, videntibus incolis, & mirantibus
 nostrum fugientem, ac trepidantem: in se-
 quentem alterum non videntibus. Tandê
 rei nouitate anxius, metu exanimatus, diu
 turno cursu & fatigatione anhelans, do-
 mum vbi Ignatius erat, festinus irrumpit.
 Ad quem statim Ignatius, ita ne. N. inquit
 vacillas? *Medicæ fidei quare dubitasti?* Quæ
 diuinę volûtatis significatio omnem dubi-
 tationẽ patri sustulit, & offusam animo
 caliginem dispulit. Hoc ipse qui vidit, qui
 passus est, sibi euenisse narrauit.

*ACADEMIAS ITALIAE
 inter se distribuunt, & aduent.*

Caput. X.

Post leues illos nostrorû patrum excur-
 sus, Vicetiã omnes ad Ignatium cõue-
 nerunt:

nerūt: quę ciuitas magnopere illius, socio-
rumque vita, & doctrina fuerat permota.
Quo circa, in qua ciuitate tres pane tantū
& aqua vitam initio vix tolerabant: & à
vicinis pagis victum mendicare cogeban-
tur, ea demum vndecim in vnum congre-
gatis, omnia necessaria abunde suppedita-
uit. Fecerant noui sacerdotes primum sa-
crum, præter vnum Ignatium. In hoc con-
uentu, vbi Hierosolymam nauigandi, spē
extrahi longius vidēt: illustres aliquot, ac
celebres Italię Academies, & studiosorū
hominum maximè refertas, obire consti-
tuunt: si quem forte Deus ex tot ingenio-
sis adolescentibus, quibus illę abundant,
excitare, & ad idem vitę institutum digna-
retur adducere. Hyeme igitur ineūte, pro-
uincias ita sortiti sunt, vt Ignatius, Faber,
ac Laines primarij socij, Romam ipsam a-
deant: Salmeron, & Paschasius Senas: Frá-
ciscus Xauier, & Bobadilla Bononiam pro-
ficiscantur: Claudio Iaio, ac Simoni Ferra-
ria: Patauium Ioanni Codurio, & Hozio
obtigat. Qua in prouincia, præter eam cu-
rā, quę cuique maxima, & propria erat,
animum suum perpurgandi, atque ex illo,
non solum amputandi cupiditatum ramos

VITÆ IGNATII

sed etiam radicum fibras euellendi : con-
 nitebantur quantum poterant , vt proxi-
 morum etiam salutem , cum sua salute con-
 iungerent , & omnibus illos modis , ad diui-
 narum rerū studium accenderent. Admini-
 strandi porrò prouinciam , hæc ratio erat.
 Alternis hebdomadis , vtriq; socio in alte-
 rum potestas erat : ostiatim victum emendi
 cabāt : in publicis plateis concionabātur.
 Ante concionem , qui parebat , scamnum
 ex officina aliqua commodatum , pro sug-
 gestu , concionaturi socij pedibus subijcio-
 bat : voce , pileoq; ad verbum Dei audiē-
 dum , populum euocabat. In concione , ni-
 hil petebatur : nihil post à circumfusa mul-
 titudine accipiebatur , nè vltro quidē obla-
 tum. Si quem nacti essent cœlestis doctri-
 næ cupidiorē : cum verò libentissimè pri-
 uatim informabant , & vt res dabatur , etiā
 perpoliebant. Multorum confessiones au-
 diebant : pueris , rudibusq; hominibus
 tradebant Christianæ fidei institutiones :
 ægrotis , afflictisq; pauperibus in xeno-
 dochijs decumbentibus (vbi per maiores
 occupationes licebat) sedulo ministra-
 bant. Deniq; nihil prætermittebant , quod
 ad augendam Christi gloriam faceret , &
 bene

bene de hominibus merendum. Quibus rebus Christi bonus odor vbique fuerunt, multiq̄ue singularem ex illorum consuetudine fructum perceperunt. Atque ex tenui illo, exiguoq̄ue principio, Societatis nostræ & nomen innotuit, & fama percrebuit, & fructus propagatus per Italiam, atque amplificatus est. Illud non omittam. Patauij nostri in carcerem ab Episcopi Vicario coniecti sunt, catenisq̄ue constricti. In quo quidem carcere, noctem vnã tam lætè, hilareq̄ue traduxerũt, vt Hozius erumpentem, præ gestientis animi lætitiã, risum tenere vix posset. Postridie verò re perspecta melius, & cognita, ab eodẽ iudice liberati sunt, & deinceps semper filiorũ loco habiti. Et hæc quidẽ socij reliqui. Iam ad ea, quæ in sua profectiõne, & prouincię administratione Ignatius fecit, trãscamus.

*IGNATIO DOMINUS IESUS
apparet, & vnde societatis nomen
inducum sit. Cap. XI.*

Sacerdotio igitur iam decoratus, integrum anni spatium ad se præparandum,

VITÆ IGNATII

animumq; magis colligendum, sumpsit, ut
 augustissimum Iesu Christi domini nostri
 corpus, viam, veramque pro peccatis no-
 stris hostiam, purius Deo patri, primum of-
 ferret in odorem suauitatis. Quo tempo-
 re, toto pectore in diuinarum rerum com-
 mentationem incumbibat, & beatissimã
 Virginem, Dei que matrem, diu, noctu-
 que obsecrabat, ut ipsum apud filium su-
 um in gratia poneret: & quæ cœli esset ia-
 nuæ, & singularis Dei, hominumque con-
 ciliatrix, ipsa sibi aditum ad filium aperi-
 ret, ut à filio agnitus, filium ipse agnosce-
 ret, & inueniret. Itaque toto hoc tempo-
 re, mirabiles illustrationes habuit, Vene-
 tijs, Vicetiæ, alijs in urbibus, in via: ut resti-
 tutus sibi in eum statum videretur, quã Man-
 resæ habuisset, ubi supra modum (ut dixi-
 mus) illustratus est. Etenim Lutetiæ stu-
 diorum tempore, neque tam insignes, ne-
 que tam multas, de diuinis rebus notio-
 nes accepit. Porro in toto itinere, quod
 ad prouinciam suam obeundam, vnâ cum
 Fabro, Laineque Romam versus institue-
 rat, singulariter à Deo & illuminabatur,
 & confirmabatur, quotidieque socijs sa-
 cra facientibus, corpore dominico refi-
 ciebatur,

ciebatur, mirificasque; & planè cœlestes animi voluptates percipiebat. Accidit autè, cum ad urbè appropinquarent, vt in tēplum desertum, & solum ingressus, oraret ardentius. Ibi mutatū prorsus cor eius est: oculiq; mentis clarissima luce collustrati ita sunt, vt perspicue videret, quomodo Deus pater, Deo filio crucē gestanti Ignatiū, sociosq; peramanter commendabat, in eiusq; dexteram inuictam, & patrocinium tradebat. Quos cū benignissimus Iesus in se recepisset: blando, placidoque vultu, vt erat cum Cruce, ad Ignatium conuersus,

Ego (inquit) uobis Romæ propitius ero. Quaidem admirabili, diuinaque visione, mirum in modum recreatus Ignatius, & confirmatus est: Fabroque post orationem, & Laini, quid nobis, inquit, Romæ futurum sit planè ignoro: in Crucem ne Deus nos, an in rotam agi velit: hoc tamen mihi cōpertum est, atque exploratum quicumque nos exitus maneat, Iesum Christum nobis fore propitium. Remque totam, quam viderat, locijs patefecit, vt & animum illis, & stimulos adderet. Quo etiam factum est, vt cum postea de Societate instituenda, inter Ignatium sociosque constaret:

VITÆ IGNATII

nomen tamen quaereretur, quo insignita,
 & notata à Christi Vicario confirmare-
 tur, Ignatius à reliquis socijs impetrauc-
 rit, vt sibi integrũ esset, ad arbitriũ suum,
 Societati quod vellet, nomen imponere.
 Quod omnibus probantibus, & libentissi-
 mis fecit. Et tum præclaro illo viso, tum
 alijs diuinis illustrationibus multis, mag-
 nisque, ita dominus Iesus eius in mente sa-
 cratissimum suum nomen impressit, peni-
 rusque infixit, vt eius ex nomine Socie-
 tati nomen imponeret: tam clara ac firma
 luce collustratus, & vsque eò pro certo ha-
 bens id Deum velle, vt ab hac mente se di-
 moueri numquam posse diceret. Quodque
 volentibus socijs, ac consentientibus fe-
 cit, id repugnantibus ac dissentientibus
 omninò fecisset, propter diuini luminis
 claritatem. Itaque Societatem Iesu appel-
 lari voluit: vt qui huc vocati fuerint, non
 se in Ignatij ordinem aliquem adscriptos,
 sed in Societatem filij Dei Iesu Christi Do-
 mini nostri, vocatos agnoscant: sub illo
 summo Imperatore mereant: eius signa se-
 quantur: crucem suam cupidè tollant: & in
 auctorem fidei, & consummatorem Iesum
 aspiciant, qui proposito sibi gaudio, susti-
nuis

1. Cor. 1.

Heb. 12.

nuit crucem, confusione contempta. Et ne defatigentur animis deficientes, certum illis atque persuasum sit, ducem suum sibi præsto esse: illum non Ignatio solùm, & socijs, ut videmus hætenùs fuisse, sed sibi quoque futurum semper propitium sperent. Siquidem se veros Societatis filios exhibeant, & patrum suorum imitatores. Quæ de admirabili hoc viso, & suavisissima atque amabili promissione hætenus dixi, qua Christus Redemptor noster pollicitus est Ignatio, se illi Romæ fore propitium, Pater Iacobus Laynez, cùm esset Societatis nostræ Præpositus Generalis, & Romæ in conventu quodam omnium nostrum (cui ego quoque interfui) verba faceret, in hunc ipsum modum narrauit, quod à me perscripta sunt. Et ipse Ignatius dum viueret, de hac ipsa cœlesti illustratione quædam interrogatus, quærite (inquit) ex Iacobo Layne, cui cùm gesta res est, verè rem totam fideliterque narraui. Porrò in commétariolo quodam & diario (in quod dum constitutiones scriberet, affectus in oratione suos, & spiritales quasi gustus Ignatius manu sua quotidie referebat) scriptum reperi, talem (inquit) hodie affectum
 sensi

sensu, qualem cum æternus pater me filio suo commēdavit. Atque hæc quidem, clarissima atque diuina illustratione sigillatim explicare volui, & veluti digito fontes, vnde hausta sunt, ostēdere, propterea quòd eximia sit, & ad spe erigendos filios Ignatij, atque roborandos maximè accommodata. Possem equidem in similibus beneficijs, quæ Deus in Ignatium contulit, ut eum erudiret, & cælestium rerum splendore illustraret, quæ mea hæc historia cōplectitur, hoc idem præstare, & quos auctores habeam nominatim referre, sed ne longior sim, facere prætermitto.

URBEM INGREDITUR,
*in Casinate monte animam Socij cæ-
 lum intrantem videt. Cap. XII.*

Romam ingressus, omnia collustrare animo attentè cæpit, omnia circumspicere: in primis que ad omnes diaboli impetus sustinendos, sese comparare. Prospexit enim, magnam sibi, suisque impendēre tempestatem. Quapropter socijs aliquando, clausos omnes, inquit, aditus
 video:

video: magna quædam periculosi temporis procella nobis parata est: sed Iesu nitimur: ille nobis propitius erit. Paulò post, explorata Sociorum Ignatij doctrina, iussi à summo Pontifice sunt, publicè sacras literas profiteri. In Sapientiæ igitur gymnasio Faber reconditos, multiplicesq; scripture sacre sensus enucleabat; Laines eius Theologiæ quæstiones explicabat, quæ via ac ratione plus utitur: vterque eruditè, & grauitè suo munereungebatur. Ignatij commouendi homines, & ad cœlestia rapiendi cura erat. Quocircà D. Ortiziũ (cuius supràmentionem fecimus) virum grauisimum, eruditissimumq; magno cõsilio aggressus est. Quem à se olim alienum, postea minus abhorrentem, ità sibi deuinxit, & consuetudine obligauit, vt homo id ætatis, maximaque existimatione, negocium publicum gerens, erudiri se ab Ignatio cuperet, exercitiorumque spiritualium doctrinam, ijs rebus omnibus antiquiorem duceret: quibus se omninò expollicendum dedere, ad Ignatij arbitrium constituit. Sed vt liberior esset, magisque ab interpellatoribus vacuus, Roma in Montem Casinatem, locum in primis

VITÆ IGNATII

mis diui Benedicti vita, & sepultura nobilitatum, & ipsa loci religione, ac solitudine ad diuinam contemplationem maxime appositum, aliquatisper secedendum sibi existimauit. Ibi per quadraginta dies ab Ignatio eruditus est: eosque progressus fecit in cœlesti doctrina, veraque cognitione sui, vt nouam quandam Theologiã, & sibi hactenus inauditã, se profiteretur didicisse: eamque longè anteferre ei eruditioni, quam summo tot annorum studio sibi peperisset. Permultum quippè dicebat interesse, commentari, vt alios doceas, & meditari, vt ipse facias: quòd illud mentẽ illuminet, hoc etiam voluntatem inflammet. Quapropter, magnum ab Ignatio beneficium se accepisse semper iudicauit, & præ se etiam tulit: & vt gratiam referret, summus postea Societatis & amicus, & defensor fuit. Dum in Monte Casinate Ignatius est, Hozius (cui Patauium vnà cum Ioanne Codurio prouinciam obtigisse diximus) excessit è vita, consummatufq; in breui, expleuit tempora multa. Qui cum viuis, nigellus esset, ac deformis, tantum decoris eius mortui ori, splendorisq; additum est, vt animum Codurius satiare illius

lius non posset aspectu, nullum intuendi illum finem faceret: magna animi lætitia, lacrymarumque abundantia. Huius mortem multò ante Ignatij animus diuinabat, qui etiam in Monte Casinate, vbi Diuus Benedictus vidit Germani Capuani Episcopi animam in sphæra ignea ab Angelis in cælum ferri, ipse, & animam illius clarissima luce circumfusam, in cælumque penetrantem vidit, & animam Hozij esse cognouit. Deinde etiam cum rei sacræ daret operam, & in generali confessione (quæ ante Missam præmittitur) ad illa verba peruenisset (& omnibus sanctis) magnum sanctorum numerum fulgentem gloria, ante oculos positum vidit, inter quos & Hozius aderat, splendidior, quam reliqui, habitu, gloriaque multo illustriore. Non quòd sanctior ille cæteris, aut beatior esset: sed quod Deus gloriam hominis, per insigniorem hanc formam, compertam Ignatio (vt ipsemet referebat) testatamque esse voluisset. Qua ex re, tanta animi lætitia completus eius animus est, vt per multos dies suauissimum ex recordatione horum reprimere non posset.

D. Greg.
2. li. Dial.
cap. 35.

ROMÆ SIMUL OM-
nes de Societate constituenda delibe-
rant. Cap. XIII.

Commotis populis, apud quos vixe-
rant, & ciuitatibus ad pietatem inci-
tatis, ad mediam Quadragesimam
anno 1538. Romam patres omnes ad Igna-
tium conueniunt: in domum, vineamque
Quirini Garzonij, pij viri, quæ non pro-
cul à sanctissimæ Trinitatis Minimorum
Cœnobio sita est, diuertunt: ibi magna
egestate, pane in diem quæsito, viuunt:
concionari deinde incipiunt: Ignatius
Hispanicè in templo beatæ Mariæ Mon-
tis Serrati dicato, Faber in diui Lauren-
tij in Damaso, Laines in Saluatoris ad Lau-
rum, Salmeron in diuæ Luciæ, Claudius
in diui Ludouici, Simon in diui Angeli
ad forum Piscarium, Bobadilla in diui Cel-
si. His concionibus effectum est, vt popu-
lus longo interuallo, ad confessionis, at-
que Eucharistiæ sacramenta piè frequen-
tanda moueretur. Ex quo prisca illa, &
sanctissima sæpiùs peccata confitendi, &
communicandi consuetudo, tot iam sæ-
culis

culis intermissa, tum primùm in vrbe reuocari cœpta est. Præterea, Hierosolymitanæ profectiōnis spe deiecti, pecuniæ eam summam, quam in viaticum acceperant, ei, à quo acceperant, integram restituant. Et cùm discessus Summi Pontificis insu varias in partes nonnullis instaret, de Societate etiam coeunda inter se, vitaque in posterum constituenda, deliberant: decernuntque imprimis, omnium consensu, in orationes, meditationes, ac sacrificia, solito feruentius incumbere, & gratiam ab illo recta, & sancta statuendi efflagitare, qui nulli denegat spiritum bonum petenti, sed dat omnibus affluenter, nulli impropersans. Interdiu proximorū saluti, impigrè nauabant operam, noctu orationi, & consultationi vacabant. Prima igitur consultationis nocte, quæsitum est, num cùm digressi à se inuicem essent, & in varias, distantiasque regiones à summo Pontifice missi, ita inter se deuincti, & mutua caritate colligati, in vno corpore esse deberent, vt alij aliorum curā gererent, & nulla quantalibet corporū seiunctio, neque mutux curæ, neque sollicitudinis, nedum amoris seiunctionē efficeret?

Iacob. I.

VITÆ IGNATII

Comuni omnium consensu decretū est, agnoscendum esse Dei beneficium, qui homines ex tam diuersis prouincijs, moribus, ingenijs, conditionibus in vnum corpus, summamque animorum consensionē conspirare voluisset: neque eius coniunctionem mirabiliter consentientē, disiungendam esse: aut vnitatem discindendam, cuius virtus robustior semper est ad capefenda ardua, & persequenda, & ad aduersa omnia sustinenda, & propulsanda. Secundo loco propositum est, an paupertatis, & castitatis perpetuæ votis, coram sedis Apostolicæ legato, à se Venetijs iam tum nuncupatis, expediret tertium obedientiæ perpetuæ addere, & aliquem eligere, qui totius Societatis caput esset, & parens? In hoc nodo expediendo, diū multumque laboratum est. Denique nonnulla sunt illis excogitata, & suscepta ad faciliorem propositæ difficultatis explicationem. Primum fuit, vt nihil de summa orandi Dominum, precandi que contentione remitterent. Sed in hoc vnum toto pectore incumberent, vt gaudium, & pacem in Spiritu sancto inuenirent in obedientia, & quantum in se esset, voluntatem haberent

rent ad parendum, quàm ad imperandum propensio- rem. Alterum, ne inter se hac de re colloquerentur, ne quis consilio fortal- se cuiusquàm, aut persuasione, in alterutrâ partem pendêret. Tertium, vt cogitatione se quisque ab hac congregatione seuoca- ret, & quasi alienum omninò hominem du- ceret, vt affectibus, qui incorruptè de re- bus iudicare non sinunt, sepositis: sincera omnis deliberatio esset. Ad extremû mul- tis rationibus quas enumerare longum es- set, maximeque vt pro suo modulo, simi- les essent capiti Christo, qui, ne obedi- entiam perderet, perdidit vitam, factus obe- *Phil. 2.* diens vsque ad mortem, mortem autem Crucis, & eam virtutem retinerent, quæ præcipua in statu Religionis, ac maxima est: sequerenturque omninò Spiritus fan- cti afflatum, ad perfectionem ipsos & om- nibus numeris absolutam sui victoriã ex- citantem: omnes vna mente, vno ore de- creuerunt retinendam in primis in Socie- tate obedientiam esse: & aliquem eligen- dum, qui vniuersæ Societati præpositus es- set, cui omnes iudicia, voluntateque suas submitterent. Hac eâdem ratione alia mul- ta sunt, per tres menses summo studio à pa-
K 2
tribus

VITÆ IGNATII

tribus constituta, & maxima animorum
 consensione definita, cuiusmodi sunt quæ
 sequuntur. Quicumque profitebuntur, vo-
 tum expressum obedientiæ nuncupet, quo
 sese ad quascunque prouincias fideiũ, in-
 fideliumuè mittantur, paratos summo Põ-
 tifici offerant. De missione autem nihil
 vel per se, vel per alium, cum eodem Pon-
 tifice agant. Pueros rudimenta fidei Chri-
 stianæ doceant. Qui in Societatem adscri-
 bi voluerint, exercitationibus spiritali-
 bus, peregrinatione, xenodochijs proben-
 tur. Præpositus Generalis perpetuus esto.
 In consilijs, ac deliberationibus, maior
 sententiarum pars esto superior: & alia id
 genus nonnulla. Ex quibus extitit formu-
 la instituti Societatis ea, quam postea sibi
 propositam summus Pontifex compro-
 bavit.

*MAGNA ROMÆ IN
 nostros tempestas exoritur, & seda-
 tur. Cap. XIII.*

DV M à patribus hæc geruntur, gra-
 uis illa, & multo ante ab Ignatio
 pro-

prouisa, tempestas exorta est. Nam cum frater quidam Augustinus Pedemontanus, ex Augustiniana familia in vrbe concionaretur, & Lutheranae doctrinae venenū occulte populo infunderet, agnitus à nostris patribus, publicis concionibus refutatus est. Cuius amici quidā Hispani (quos nominare nō est necesse) opibus, atque autoritate confisi, pro Augustiniano vicissim, accusationem aduersus Ignatium, sociosque suscipiunt, ministro ad eā rem adhibito, Michaelē quodā Hispano, in quem Lutetiae multa Ignatij, magnaque merita extiterant. Ergo iniquissimos rumores, cum de reliquis socijs, tum verò de Ignatio maximè dissipant: in Hispania illum, Lutetiae Parisiorum, denique Venetijs damnatum haereseos fuisse: facinorosum, & perditum omnino hominem esse, qui diuina, & humana omnia iura peruertat: in exercitationes praeterea spirituales, & in socios ipsos crimina multa coniiciunt. Atque ijs fluctibus animosè, fortiterque Ignatius restitit, & iudicio re persequutus est, ac veritatem illustrandam, patefaciendamque curauit. Cum enim ipsum Societatis iugulum peti animad-

VITÆ IGNATII

uerteret, & id agi à communis omnium
 salutis hoste, vt appropinquantem iam, &
 prope maturum Religionis nostræ partū,
 aut præfocaret, aut infamia aliqua pollue-
 ret, omni cōtentione cōtra eius conatū si
 bi enitendum putauit. Itaque reiectis do-
 lis, Michael ille à iudice damnatus, in exi-
 liumque missus est: alij verò accusatores,
 autoritate principes, primum multum de
 accusatione remittere, tum etiam trepi-
 dare, postremò accusationem in laudem
 vertere: idque coram Cardinale Neapoli-
 tano, summi Pontificis tum Legato, & co-
 ram vrbis Governatore. Qui satis illorum
 confessione factum esse veritati iudican-
 tes, controuersiam silentio dirimi volue-
 runt. Quod quidem socijs, amicisq; pro-
 bantibus, solus Ignatius minus probauit:
 ne quid ex oppressa veritate dedecoris, ali-
 quando in Societatem erumperet. Nem-
 pè, refrigerato iudicio, rei que gesta me-
 moria senescente, cùm de accusatione cō-
 staret, de absolutione taceretur, facile
 suspicatos homines datum hoc gratiæ,
 atque hominum studijs, pro Ignatio so-
 cijisque certantium, vt veritas lateret in te-
 nebris, & silentio tegeretur. Quæ causa
 fuit

fuit, vt nullius autoritate, neque potētia permotus, ne sociorum quidē voluntate, aut amicorum consilio, ne minimū quidē de sua sentētia dimoueri se Ignatius pateretur: sed in eo hæreret, & maximè insisteret, vt in iudicium res adducta, iudicum sententia omninò declararetur. Vir sibi ipsi inglorius, Christo autem, fratribusq; honoratissimus. Qui quandiū de se tantū agebatur, nullius patrociniō vti ad sui defensionē voluit: vbi Dei gloriam, aliorūq; salutem in fraudē adduci vidit, omnes & mentis, & corporis neruos intēdit, vt depulsa caligine, lumē se veritatis ostenderet. Quocircā, cū iudices, à sententia ferenda, alienos animēduerteret, ad ipsum Pontificē Maximū Ignatius Tusculū adit: rē ordine Latino sermone exponit: quoties in vinculis, quoties in custodia fuerit, & quibus de causis, cādide, integreq; aperit: quantū diuinis rebus impedimentū iniiceretur, ostēdit, si ea res silētio sopita, contēptaq;, iaceret: rationes, quib⁹ adductus rei exitū cupiat, breuiter enumerat. Quas cū Pontifex probasset, iudici mandat, vt rem maturet, & pro veritate sententiam pronunciet: quod & fecit. In hoc autem iu-

VITÆ IGNATII

dicio illud diuinitus cecidit, quod qui in Hispania, Lutetiæ, Venetijs vitæ Ignatij iudices fuerant, ij vno eodemq; tēpore ex ijs ipsis locis, alius alia de caua in vibem conuenerāt, & producti testes, omnes præclarum illius virtutis, atq; innocentie testimoniū dederūt. Venerat enim ex Hispania Ioannes Figueroa, is qui Cōpluti Vicarius generalis Archiepiscopi Toletani, Ignatium in carcerem coniecerat, & eius integritate cognita, liberārat: qui ad amplissimū dignitatis gradū, postea euectus Regij consilij Præles in Hispania, anno 1565. mortuus est. Venerat ex Gallia D. Mattheus Ori, ex Dominicana, vt diximus familia Theologus, apud quem fidei Inquisitorem Ignatius Lutetiæ accusatus est. Venerat D. Gaspar de Doctis, cuius iudicio fuerat Venetijs absolutus Ignatius, & aduersus calumniatores defensus, cūm is ea in vrbe Hieronymi Veralli Legati summi Pontificis Iudex ordinarius esset: ij fuerunt virtutis Ignatij testes. Exemplum autem sententiæ, qua Ignatius socij q; sunt absoluti, quoniam alias ante id tempus latus, complectitur, ad verbum addendum existimauimus.

B. CONUERSIUS ELE-
ctus Britonoriensis, Vicecamerarius
Almae vrbs, eiusq; districtus Gene-
ralis Gubernator.

Niuerſis, & ſingulis, ad
 quos praesentes noſtrae
 literae peruenerint, ſa-
 lutem in Domino.
 CVM Reipub. Chriſtia-
 nae multum interſit, ut eos,
 qui in agro dñico, vitae
 exemplo, & doctrina plurimos aedificat in
 ſalutem: & item illos, qui è conuerſo potius
 ſuperſeminare videntur zizania, publice
 notoſeſſe: & nonnulli rumores ſparſi eſſent,
 & delationes ad nos factae de dogmatibus,
 & conuerſatione vitae, & ſpiritualibus exer-
 citijs, quae alijs conferunt, venerabilium
 viroꝝ, dominorum Ignatij de Loiola,
 & Sociorũ, videlicet Petri Fabri, Claudij
 Iaij, Paſchalijs Broet, Didaci Laines, Fran-
 ciſci Xauier, Alfonſi Salmeronis, Simonis
 Roderici, Ioannis Codurij, & Nicolai de
 Bobadilla magiſtrorum Pariſienſium, praef-
 byterorum ſecularium, Pampilonenſis,

VITÆ IGNATII

Gebennensis, Seguntinensis, Toletanensis, Viscensis, Ebredunensis, & Palentinensis, respectiue diœcesis. Quæ quidē eorum dogmata, & exercitia, à quibusdam dicebantur erronea, superstitiosa, & à Christiana doctrina nō nihil abhorrentia. Nos, pro officij nostri debito, ac speciali etiam mandato Sanctissimi Domini Nostri Papæ, circa hæc diligenter animaduertētes, quæ visa sunt ad pleniorē causæ cognitionem opportuna inquisuimus, si forte, de quibus prædicti culpabantur, vera esse deprehenderemus. Quo circa examinatis primum quibusdam oblocutoribus contra ipsos: & consideratis partim publicis testimonijs, partim sentētijs de Hispania, Parisijs, Venetijs, Viceria, Bononia, Ferraria, & Senis, quæ in prædictorum venerabiliū virorum D. Ignatij, & sociorum fauorem, aduersus eorum criminatores prolatae fuerunt, & ad hæc examinatis iudicialiter nō nullis testibus, & moribus, & doctrina, & dignitate omni exceptione maioribus: tandem omnem murmurationem, & oblocutionem, & rumores cōtra eos sparsos, nulla veritate subnixos fuisse, comperimus. Quamobrem nostrarum esse partium iudicamus.

dicauimus, pronúciare, & declarare, sicut pronunciamus, & declaramus, prædictum Dominum Ignatium, & socios, ex prædictis delationibus, & susurris, non solum nullam infamiae notam, siue de iure, siue de facto incurrisse: verum potius, maiorem vitæ, atque doctrinæ sanæ claritatem retulisse, cum certè videremus, aduersarios vana, & penitus à veritate aliena obiecisse: & contra, optimos viros, optimum pro illis exhibuisse testimonium. Hanc igitur sententiã, & pronuntiationem nostram, vt publicum eis testimonium sit contra omnes aduersarios veritatis, & in serenationem omnium, quicunq̃ue sinistram illam de eis suspicionẽ, prætextu talium delatorum, & criminorum conceperint, faciendam duximus: monentes insuper, & exhortates in Domino, ac rogates vniuersos, & singulos fideles, vt dictos venerabiles viros, Dominum Ignatium & socios habeant, & teneant pro talibus, quos nos esse comperimus, & Catholicis, omni prorsus suspicione cessante. Ita tamen, quatenus in eodem vitæ, & doctrinæ tenore, Deo adiuuante (quod speramus) permanserint.

D A T V M Romæ in ædibus nostris, die
 deci-

VITÆ IGNATII

decimo octauo millesimi quingentesimi
trigesimi octauo.

B. Gubernator, qui supra.

Rutilius Furius Secretarius.

Porro Augustinus ille Pedemōtanus,
qui huius omnis accusationis fons &
& origo fuit, posita larua, apertè publi-
cèq; Lutheranus postea factus est. Accusa-
torū autē is fuit exitus, vt n̄ris tacētibus &
p̄ ipsis orātibus, illorū se & vita proderet,
& doctrina: q̄c̄ vsque adeò tetra fuit, ac de-
restabilis, vt alterius statua Romæ exusta
sit, cum se ipse fuga ab incēdio eripuisset:
alter perpetuo carceri propter hæresim ad-
dictus, qui tamen sub vitæ finē resipuit, &
suam vitam, erroresq; dānans, Romæ ita
mortuus est, vt extremū hominis spiritum
quidam ex nostris patribus exciperet.

*IGNACIUS SOCIIQUE
partim in vrbe, partim foris Ecclesiæ
nauant operam. Cap. XV.*

Falsæ accusationis procellam, magna
tranquillitas est consecuta: & quæ à
diabolo ad obscurandam veritatē fue-
rant

rant comparata, ea (vt omnibus in rebus, quæ quidem diuino patrocínio nituntur, fieri solet) ad illam magis illustrandam valuerunt. Quamobrem summi viri multi, à Pontifice Maximo, nonnullos ex nostris petunt, alios aliò, eos Pontifex libenter concedit. Missi igitur sunt, magister Paschasius Senas, vt virginũ sacratarũ quoddam cœnobium reformaret: quod & præstitit, & vitæ integritate, mansuetudine, & insigni Christianæ simplicitatis cãdore, multorum in Deum excitauit studia: Brixiam magister Claudius Iaius, qui morum suauitate, omniq̃ genere virtutis, illius ciuitatis animos sibi obligauit, Christoq̃ coniunxit. Cum Ennio Philonardo Verulano Cardinali Sancti Angeli Parmã, Placentiamq̃ magister Petrus Faber, & magister Iacobus Laines, qui in ijs vrbibus, permagnos ex suis laboribus fructus collegerũt, & non paucos tũ viros, tum egregiæ indolis adolēscētes ad Societatē adiunxerunt. In Calabriã verò profectus est magister Nicolaus Bobadilla vbi populos quosdam rudes, atque agrestes, plurimum ad pietatem excoluit. Neque verò ij, qui Romæ remanserant, otiosi fuerunt:

nam

VITÆ IGNATII

nam cum frumenti caritas in vrbe tanta ef-
 fet, vt multi aut fame interirent, aut viri-
 bus consumpti, in plateis passim iacerēt:
 patres, vt huic malo, quoad eius fieri pos-
 set, mēderentur, pecuniam vndique cor-
 rogare, panem conquirere, herbas in pul-
 mentum concidere, mendicorum homi-
 num, quantam maximam poterant turbā
 cogere: domum perducere, pedes abluere:
 inedia confectos, cibo reficere: vlcerosos
 curare: rudes docere, nullum denique of-
 ficiū prætermittere, quod tum ad corpo-
 ris, tum ad animi curationem pertineret.
 Acciditque aliquando, vt tota domus ita
 compleretur, vt conquisitos, & medijs ex
 plateis abreptos egenos homines vix cape-
 ret, cum trecenti, quadringentiue, in stra-
 to humi fœno iacerent. Quæ res, magna
 populum admiratione affecit, & ad simile
 studium, aliorum pietatem excitauit. Mul-
 ti enim viri clarissimi, & in his nonnulli
 Cardinales, hoc exemplo permoti, strenue
 operam nauarunt, ne annonæ inopia pau-
 peres opprimerētur. Itaq; tria millia ege-
 norum hominum varijs in locis alebant.
 Ad nostros præterea nonnulli, ijq; præcla-
 ri tum adolēscētes, tū viri, adiuncti sunt.

Magister

*MAGISTER FRANCIS-
cus Xavier, & Magister Simon in
Indiam destinantur.*

Cap. XVI.

LUetia Parisiorum Doctorem quendam
Theologum, Iacobum Goueanum no-
nine, fuisse diximus, eum qui colle-
gij diuæ Barbaræ moderator, iniusta indi-
gnatione cōmotus, virgarum supplicium,
in Ignatium primo constituit, veritate de-
inde, hominisque innocentia placatus, pa-
ratum supplicium in honorem, ac reueren-
tiam vertit. Is erat vir pius, & grauis, & cū
Ignatio benouolentia ex errore illo parta,
coniunctissimus. Qui magno Dei gloriæ
desiderio affectus, & Ignatij, sociorumque;
æque incensam voluntatem, & sensus in
hominum salutem consentientes explora-
tos habens: scripsit ad Ignatium, magnum
ostium in Orientis India apertum esse, la-
tissimum ipsi, sociisque patere campum, si
qui forte regiones illas petere vellent. Cu-
pere se scire, quid sentiat, quo animo ipse,
quo socij sint? Ad hæc Ignatius, se suosque
in

Lib. 2. c. 30

in Pontificis Maximi potestate esse: illius
 se imperium, illius nutum intueri: quòuis
 terrarum à Christi Vicario mittantur, non
 detrectaturos imperium. Hac responsione
 ab Ignatio Goueanus accepta, Ioanné III.
 Lusitaniæ Regem suum, tota de re certio-
 rem facit. Rex non tam imperij propagan-
 di, quam Christiani nominis amplificandi,
 & Indorum salutis percupidus, Petro Maz-
 charenæ, suo apud summum Pontificem
 Oratori mādāt, de hac re vti cum Ignatio
 agat, illius ad Goueanum, Goueani ad se
 epistolas mittit: à summo Pontifice, si non
 plures, sex minimum impetret: deniq; det
 operam, vt, quo rem conficiat, neque labo-
 ri, neque sumptui parcat. Functus est Ora-
 tor officio suo diligenter: Ignatium allo-
 quitur: Regis literas ostendit. Porrò ab
 Ignatio illud accipit, se suosque haud sui
 iuris esse: summi esse Pontificis imperare:
 suum, sociorumque parere: duos quidem
 impetrare, non fore, vt sibi videbatur, la-
 boriosum, plures autem perdifficile. Cùm
 autem Regis legatus instaret, & vehemen-
 tius Ignatium vrgeret, vt ex decem socijs,
 sex vt minimum, ex Regis voluntate eam
 prouinciam acciperent, Ignatius, sereno,
 placidè

placidoque vultu, ijs ferè verbis respondit. Si ex decem, ad vnam prouinciam sex auferas, quid, Iesu bone, reliquo terrarum orbi relinques? In summa, rogatus Pontifex, iubet, vt ex patribus duo, ad arbitrium Ignatij, proficiscantur in Indiam: electiq; sunt ad hanc prouinciam Magister Simon Rodericus, & magister Nicolaus Bobadilla. Simõ quartana tum febrì laborabat, nauique in Lusitaniam vectus est. Ex Calabria Nicolaus in urbem accersitus est, qui egestate, assiduisque laboribus confectus, ex crure prætereà grauiter laborans, eo ipso tempore venit, quo Petrus Orator discessum in Lusitaniam parabat. Qui cum neque profectionis tempus differre, neq; sine altero ex nostris comite, omnino abire vellet: & magister Bobadilla morbo impeditus, consequi legatum non posset, felici sorte magister Franciscus Xauier, in eius locum, hac ratione successus est. Iacebat Ignatius egrotus, & Frãcisco ad se vocato, Non te, inquit, Francisce, clam est, duobus ex nobis proficiscendũ, summi Põtificis iussu, in Indiam esse: Bobadillę autẽ huic muneri destinato, in præsentì, per morbum ire non licere, neque Oratori,

L propter

VITÆ IGNATII

propter festinationem, expectare. Tuum hoc, Franciscè, munus: tua hæc prouincia est. Tum ille peralactiter, Ecce ego præstò sum. Itaque postridie cum Oratore discessit: cum ad salutandos amicos, complectendos fratres, vilem tunicam refarciendam, paucularum horarum tempus habuisset. Atque eo animo, eoque vultu discessit, vt iam tum Dei prouidentiam sapientissimè, suauissimèque omnia disponentis, & Franciscum ad tam gloriosos labores vocantis, conijcere facile posses. Atque eo tempore Ignatius, Societate nondum constituta, tametsi parentis tenebat locum, vt qui filios illos in Christo genuerat: non tamen Præpositus erat vt Dei nomine iubere posset. Ex quo virtus obedientiæ & charitatis ardor in Francisco magis enituit. Illud addam, quod de Patre Magistro Iacobo Laine aliquoties audiui. Multo antea, dum iter per Italiam peregrinantes facerent Iacobus, & Franciscus, fiebat non rarò, vt Franciscus ex somno expergefactus, Iacobum excitaret, & diceret, Quam sum, Deus bone defatigatus. Scis quid mihi, frater, in quiete acciderit? Somniabam, me Indum, Æthio-

Æthiopemue humeris sustulisse, & aliquandiu gestasse, sed vsque ad eò grauem, vt suo me pondere penè opprimeret: itaque fessus valde sum, Huic affine est, quod a magistro Hieronymo Domeneco accipi, qui magnam cum Francisco Bononiæ consuetudinem habuit. Is affirmabat, Franciscum, iam ab eo tempore, de rebus Indicis, deque illarum gentiũ ad fidem conuersione, libentissimè loqui solitum esse: quasi hanc sibi prouinciam, aliquando obuenturam, animus præfagiret, eiusque rei incensam præstulisse cupiditatem.

SOCIETAS A PAULO

III. Pont. Max. confirmatur.

Cap. XVII.

SE D quoniam suos, & sociorum labores, atque consilia pro salute proximorum suscepta, ita demum & Deo grata, & proximis vti:ia fore sperabat Ignatius, si ea summus Pontifex sua autoritate, atque iudicio comprobasset: Paulo. III. Pont. Max. per Gasparum Cõtarenum Cardinalem, prepositum suum, & sociorum

VITÆ IGNATII

significauit: Se, suosque, ipsius Pontificis, successorumque obedientiam se penitus, totosque deuouisse: labores omnes suos proximorum saluti, curasque cōsecrasse. Optare se, ac summis votis expetere, ut quibus ipsi à Deo agrum Domini colendi desiderijs accensi essent, ea vnâ cum ipsorum vita, ne extinguerentur, sed in aliorum exemplum adolescerent, si quos forte Deus sui imitatores excitare dignaretur. Quorum quidem Religio, Clericorum Regularium esset: institutum verò ut summo Pontifici ad nutum præsto forent, & omnino ad eam normam vitam suam dirigerent, quæ multo ante meditata, & à se esset constituta. Quod quidem Pontifex tertio Septemb. Tybure libenter audiuit, atque laudauit anno millesimo quingentesimo trigesimo nono. Postea verò Ignatio eiusmodi instituti confirmationem scriptam postulante, negocium à Pontifice Maximo, tribus Cardinalibus datum est. Qui, ne res conficeretur, magnopere pugnabant: præcipuè verò Bartholomæus Guidiccionus, Card. vir pius quidē, atque eruditus: sed qui tantam Religionum multitudinem, quanta nunc quidem in Dei Ecclesia cernitur, minus

pro-

probare, Conciliorum Lateranensis ac
 Lugdunensis decretis fortasse permotus,
 quibus nimirum nouarum religionum mul-
 tiplicatio prohibetur: aut certe propter
 quarundam lapsam, fluxamque disciplinam,
 quam in pristinum statum reuocanda cen-
 sebat potius quam nouas Religiones insti-
 tuendas: atque de ea re librū dicitur scri-
 psisse. Quapropter cum id sentiret, acriter
 nostris restitit, & Societatis confirmatio-
 ni, vnus omnium acerrimè repugnauit,
 alijque nonnulli conatus cum illo suos cō-
 iunxerunt: vt quo res exagitata esset vehe-
 mentius, & magis lentè probata, eo resta-
 tior, atque illustrior Dei voluntas existe-
 ret, per Vicarium suum, hoc institutū con-
 firmantis. Namq; victa omnis inuidia est,
 & intercessio omnis sublata, Ignatij conti-
 nuis ad Deum lachrymis precibusque: qui
 etiam aliquot Missarum millia per se, &
 suos Deo offerre constituit, ad felicē tan-
 tæ rei exitum impetrandum. Ex quo cum
 reliquorum Cardinalium, tum verò Gui-
 dicionij cor ita immutatum est, vt adiu-
 tor ex aduersario repentè existeret: & ille
 nouarum Religionum tam acer paulò an-
 te insectator, Societatis sine percepto,

Cōc. Lat.
c. 13. quod
est in c. fi.
de reli. do.
& Lugd.
& habe-
tur in. c. 1.
de reli. do
mi. in. 6.

VITÆ IGNATII

summopere eius institutum laudaret. Sic enim animo commotus est, vt aliquando etiam diceret: Nouas religiones non probo: hanc tamen non probare non audeo. Sic enim interius afficio, eos motus animi diuinitus sentio, vt quò me humana ratio non ducit, eò voluntas inclinēt, & affectu quodammodò inuitus complectar, quæ argumentis antea repudiabam. Ergo ille ipse Societatis institutum Pontifici commendauit. Pontifex cum formula quadam comprehensum perlegisset, vehemēter probauit, & pontificio afflatu spiritum Dei hinc esse dixit, seque nō tenues fructus sperare, neque exiguas, ex tam exiguo, tenuique principio utilitates in Dei Ecclesiam peruenturas. Confirmata est igitur Societas anno 1540. V. Kalen. Octobris: definitè tamen, & cautè: ijs enim tunc finibus Professorum nostrorum numerus circumscriptus est, vt sexaginta non excederet. Quod diuinitus etiā factum esse credimus, vt media primis, extrema medijs cōgruerent. Nā hæc Societas nondū nata, in auctore suo Ignatio, primū probata est in Hispania, deinde iam ædita in lucem, in Italia, Galliaq; grauitèr oppugnata, ante
 hanc

hanc summi Pótificis confirmationē. Qui vt pedetentim progredetur, & ipsa sua confirmatione, Societatem etiam magis probaret, certum numerū adiecit. Ex quo hæc eius confirmatio, ad annum 1543. probatio quædam fuit: quo quidem anno, vbi Domino cooperante, & sermonem nostrorum virtute sua confirmante, successus is fuit, qui sperabatur: ab eodem Pontifice numeri illa definitio sublata est. Deinde verò ab anno 1543. ad annum 1550. vegetior facta est, ac robustior, & à Iulio 3. alijsque Pontificibus confirmata, & multis, magnisque privilegijs aucta, & vehementius stabilita, vt suo loco dicam.

*DEI IN SOCIETATE
institueda cōsiliū exquiritur. (ca. XVIII.)*

ET quoniam huc peruentum est, & de institutione Societatis atque confirmatione egimus, nō erit (vt arbitror) abs re, si quod Dei fuerit, in hac ipsa Societatis confirmatione consilium, pro modulo nō inuestigemus. Ille enim Ignatiū Ecclesię suę labāti, singulari quadā prouidētia, auxilio misit: vt & se, & filios suos

VITÆ IGNATIÏ

murum pro domo Dei insultantium ho-
 stium furori obijceret. Atque vt hoc Dei
 Opt. Max. propositum magis eluceat, ne-
 cessarium est, quo in statu Ecclesia sancta
 fuerit, quo tempore Ignatius vixit, diligē-
 ter consideremus. Ex hoc enim melius in-
 telligemus, quanta fuerit huius auxiliij ne-
 cessitas, ex necessitate etiam Dei consiliū
 magis apparebit. Qui quidem quasi Pater
 quidam familiās vigilantissimus, nunquā
 non operarios conducit in vineam suam:
 sed tunc maximè, cum illa magis inculta
 videtur, atque deserta. Et tanquàm Rex
 Regum, & Dominus dominātium omniū
 potentissimus atq; sapientissimus, regnū
 Ecclesiæ suæ amplissimum munire nō ces-
 sat: & sacras religiones in eo, veluti muni-
 tissima quædam propugnacula collocare,
 atque fortissimorum militū præsijs cin-
 gere: & armis, comæatu, rebusque ad de-
 fensionem necessarijs instruere: ne vitio-
 rum, hæresum, atque errorum monstra ho-
 stiliter irrumpant: bellumque virtuti atq;
 veritati impunè indicant: & de sanctissi-
 ma religione nostra triumphare videan-
 tur. Nihil temerè facit Deus, nihil fortui-
 tō. Nam si foliū arboris absque illius nutu
 non

Mat. 20.

non cadit, si omnes capillos capitis nostri, *Mat. 10.*
 habet numeratos, & sua ipsius providentia *Sap. 8.*
 attingit à fine usque ad finem fortiter &
 disponit omnia suaviter, quanto magis in
 religionum & sacrorum ordinum institutio-
 nibus (quæ longè nobiliora nimirum
 atque excellentiora ipsius opera sunt) hanc
 suam admirabilem providentiã Deus pro-
 dere, atque illustrius debet proferre? Et ut
 certius aliquid colligere, & minus dubijs
 coniecturis Dei consilium assequi possi-
 mus, ponamus ante oculos finem, cuius
 gratia Societas est instituta: qui quidem is
 est, quem præsens Catholicæ Ecclesiæ tẽ-
 pus requirebat. Est igitur Societas Iesu, ut
 in confirmationis Apostolicæ literis con-
 tinetur, ad defensionem ac propagationẽ
 fidei potissimum instituta. Fides ab hære-
 ticis defenditur, apud ethnicos propaga-
 tur. Videamus ergo, quid opus nostris tem-
 poribus fuit, vel fidem Catholicam ab hæ-
 reticorum oppugnatione defendere, vel
 eam inter gentes amplificare: ex ijs enim
 duobus capitibus, diuinæ providentię cõ-
 silium fortasse licebit conijcere. Nam hoc
 ipso tempore, quo Ignatius lucem hanc hau-
 sit, innumerabiles, easque atrocissimas

VITÆ IGNATII

calamitates Dei Ecclesia ab infidelibus, atque ab hæreticis perpeſſa eſt, vehementerque debilitata, atque diminuta. Et tamen (quæ Dei in ſponſam ſuam benignitas eſt) ad reparandas has tantas ruinas, & damna reſarcienda, quæ patitur in Europa, nouum Dominus mundum, atque hætenus incognitum mirabiliter patefecit, in quo ſe latius funderet lumen fidei, & in numeras, atq; latiſſimas prouincias peragraret. Mitto nunc quas ſtrages ediderit, quas Chriſtianorum prouincias, Ottomanicum Imperium ab anno fermè 1300. quo cæpit, uſq; ad annũ Dñi 1491. quo Ignacius in lucẽ editus eſt, occupauerit, quas nationes ſubegerit, quæ regna ſubiugauerit: in quibus ſcilicet, vel extincta, vel certè maiorem in modũ afflictã & labefactata eſt Chriſti religio & ſpurca tetraq; Mahometis ſecta inducta. Ex quo primum certè Ignacius lucis huius uſuram accepit, religionis noſtræ lumen magna ex parte obſcuratum eſt, in inferiori Pannonia, occiſo eius Rege Ludouico: in Dalmatia item, & Illirycò. Amiſimus Rhodum fidei propugnaculum, atque hoſtium terrorẽ Chiõ Inſulã, Cypri regnũ, Coronẽ, Methonem, Nea-

*Jonius &
Richerius
de rebus
Turcicis.*

Neapolim, Maluaniam, Neupactũ, Guletam, Tripolim, Bugiã, aliaq; plurima loca munitissima, à Christianis olim expugnata, vt in illis Christi fides effloresceret. Quid dicã de hæreseõn, atq; errorũ portẽtis, quæ nostro infelici sæculo extiterunt? Quot prouincias euerterũt? quot regna affixerũt? quot Catholicorũ Respublicas deuastarũt? quas calamitates nõ importarũt? quibus malis vniuersam Ecclesiã nõ affecerunt? vexarunt? perdiderũt? Anno humanæ salutis 1483. natus est in Saxonia superioris Germaniæ Prouincia humani generis pernicies, ac certissima pestis Martinus Luther⁹. Anno verò 1517. in cõdonationes peccatorũ, ac remissiones à Romano Põtificẽ cõcessas impiẽ debachari cępit. Furijs aut illũ agitãtibus, anno 1521. palã Catholicę Ecclesię, per summũ scelus bellũ indixit. Quo ipso anno Deus in Pompeiopolitãna arce Ignatium vulnerauit, vt sanaret, & ex vanitatis vili mancipio Ducẽ fortẽ efficeret: & Lutherõ tanquã acrem Ecclesię suæ propugnatorem opponeret. Hoc diuinæ bonitatis propriũ est. Hæc est certissima ratio diuini cõsiliij. Nunquã Ecclesiã suam deserit Deus, sed vbi maximẽ oppugna

*Cocleus,
Surius, Fõ-
tanus &
alij.*

VITÆ IGNATII

oppugnatur, fortissimos excitat defenso-
 res: sic Simoni Mago Simonem Petrum
 Apostolorum Principem, Ario Athana-
 sium, Nestorio Cyrillum, Iouiniano, Vigi-
 lantio, Eluidio Hieronymum, Mani & Pe-
 lagio Augustinum, alijs Hæresiarchis, atq;
 fidei hostibus, alios clarissimos defenso-
 res opponit. Ex quo prudenter est ab Ec-
 clesiasticæ historiæ scriptoribus animad-
 uersum, quo die Pelagius in Anglia natus
 est, vt tenebras errorum mûdo offunderet:
 eodem ipso die, Ecclesiæ lumen Augusti-
 num in Africa emicuisse, vt impij ac nefa-
 rij hominis caliginem depelleret, & vni-
 uersam Ecclesiã luce sua collustraret. Quo
 tempore Albigenes, alijsque peruersæ do-
 ctrinæ magistri, importunius Ecclesiæ pa-
 cem turbabant, & succrescentes spinæ vi-
 tiorum semen à cælesti satore sparsum ma-
 lignè suffocabant, duo illa mundi lumina
 atque ornamenta, Dominicus & Francis-
 cus quasi de cælo iapsi sunt, vt per se, &
 per filios suos hæreticorum frēnarent im-
 petum, errorum radices euellerent, vitia
 tollerent, mores componerent, denique
 vniuersum terrarum orbem, admirabili vi-
 ta atque doctrina illuminarent, atque ad
 Dei

Vuassila.

*Ferdinan-
 dus à Ca-
 stillo lib. 1.
 Cronic.*

Dei amorem accenderent. Quemadmodū à sanctiſſimis illis patribus factum fuiſſe legimus, & ab optimis eorum filijs, quotidie fieri videmus. Religiones eæ quæ militates vocantur, ijs temporibus conſtitutæ ſunt, quibus ſancta Eccleſia armis infidelium mirum in modum diuexata, atque oppreſſa, virtute etiam Chriſtianorum militum erat defendenda, & vindicanda in libertatem. Quod item de reliquis eſt ſacris religionibus intelligendum, & de ea potiſſimum, qua de agimus Ieſu ſocietate. Nam cū Martinus Lutherus Monachus, vnā cū ſuæ religionis habitu pudorem etiam ac Dei timorem exuiſſet, & ſacrilegas atq; inceſtas nuptias cum Virgine Deo ſacrata impudentiſſimè celebratſet, ſignum in Eccleſiam Catholicam ſuſtulit, bellum Chriſti Vicario indixit, milites conſcripſit, denique omnes gentes diris clamoribus & horrendis blaſphemijs ad arma cōcitauit. Sequuti Lutherum è veſtigio ſunt homines prophani, perditī ſeipſos amantes, ſuperbi, elati, & rerum nouarum cupidi. In ijs, magno numero poëtæ leues, oratores garruli, Grammatici fuerunt arrogantes: qui verſibus, cātilenis rythmis, comœdijs, decla

*Cocleus,
Surius Fō
tanus.*

VITÆ IGNATI

declamationibus, & magistrum suum Lutherum miris laudibus extulerunt: & in traditiones, cæremonias, dignitates Ecclesiasticas atrocissimè inuecti sunt. Magnus deinde grex sese Luthero adiunxit, Sacerdotum, Monachorumque, qui, quòd infirmis oculis clarissimam religionum, in quibus viuebant lucem ferre non possent, vt licentius libidini fræna laxarent, & in turpissimarum voluptatum cæno volutarentur, ipsarum religionum claustra reliquerunt. Et ne dubitari possiet, quid eos ad tantam insaniam impelleret, quasi clibanus igne succensus æstuarunt, & tanquã equi admissarij ad voluptatem incitati, ad Lutheri orationem adhinnierunt, vxores duxerunt, mulierculas deceptas, & virgines etiam Deo dicatas per summum scelus cõstuprarunt. Et quidem tam impudenter, tam scelestè, vt in nuptijs, cuiusdam illorum, Missam etiam composuerint (si sacratissimæ rei nomen, in tam immanem quadrare potest insaniam) execrationibus, & blasphemijs refertissimam, in qua, incestos, & fœdifragos, atque impuros sacerdotes collaudant, sanctos vocant, à Deo illuminatos prædicant, quod excusso

*in nuptijs
Carlosta =
dij Fonta =
nus lib. 8.*

cusso continentiaē iugo, vxorum adhererent amplexibus, & cæteros vt idem faciant adhortantur. Nempe hæretici, cum vita, factisque sunt detestabiles, tum verò ipsa peccandi licentia incredibili atq; impudicitia longè etiam detestabiliore. Isti itaque nefarij atque perditissimi Apostatae, cæperunt libertatem prædicare, vt homines peccati seruos efficerent: annuntiare voce Christum crucifixum, re autem vera Ante Christū, deniq; persuadere fidelibus, vt pœnitentiā, crucē, veram Christi imitationē abijcerēt, & per omne flagitij ac turpitudinis genus agerētur præcipites. Erat hoc ipso tēpore ijs vitijs cōtaminatus, ijs morbis confectus mūdus, ac tam incurabilibus faucibus vulnerib⁹, vt multi hāc doctrinā facilè admitterēt, & venenum haurirēt suauiter, & tanquā medicamētū salutare alijs etiam propinarent. Fuerunt in ijs è fæce Reipub. sutores, cerdones, tinctores, lanij, homines facinorosi, & vulgò infames, & publicè dānati, & ignominiaē notis inusti, qui noui huius Euangelij, noui magistri, atq; cōcionatores extiterūt. Quos em̄ alios huiusmodi doctrina haberet doctores? Imò verò eò pgressa est quarrundā

VITÆ IGNATII

rundā muliercularū garrularū atq; impudentium audacia, vt absterfa illa, quę illis innata, & propria est fœminarum verecūdia, & neglecto Apostoli Pauli præcepto, mulierem domi suæ in silentio discere iubentis, & in Ecclesia loqui prohibentis, in suggestum ascenderent, verbum Dei explicarent, in concione de sacra Scriptura differerent, doctissimos Theologos ad certamen prouocarent, assertiones aniles & theses, seu potius deliramenta quædam publicè defendenda proponerent. Vt verum sit illud D. Hieronymi, quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilia fabri: sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant, scribimus indocti doctique poëmata passim. Hęc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent, antequàm discant. Alij adducti supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur: alij discunt, proh pudor à fœminis, quod viros doceant, & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audacia edisserunt alijs, quod ipsi non intelligunt. Hęc ille. Cœpit contagione serpere hoc
venenum,

1.7 im. 2.

FONTANUS
lib. 5.

in epistola
ad Paulinum.

venenum, & diffundere se quotidie latius
 Babylonicum hoc incendium, ac vires ac-
 quirere magnorum quorundam principū
 studijs: qui quidem, vel propter ambitio-
 nem atque improbam cupiditatem, & ex
 bonis Ecclesiasticis magnum quem spera-
 bant quæstū: vel ad alendas atq; sustētan-
 das, quas cū alijs gerebāt inimicitias: vel
 alijs turbidioribus animi motibus obcæ-
 cati, perditorū concionatorū insanias sua
 potentia, atque beneuolentia auxerunt:
 ijsque colore ac prætextu quodam reli-
 gionis, ad suas ipsorum libidines faci-
 lius consequendas, per summū scelus abu-
 si sunt. Et quoniam Deus mala nostra gra-
 uiter punire decreuerat alijs malis maio-
 ribus, & magis perniciosis nos inuolui per-
 misit, & omnium penè maximo quod est
 hæresis. Itaque & cruenta extiterunt hoc
 ipso tempore inter Christianos Principes
 bella, quæ hæresum atque errorum sunt fa-
 ces, & altum dormientibus pastoribus, &
 mutis canibus, rapaces lupi tantam stragē
 (quantam proh dolor videmus) in Christi
 ouile ædiderunt. Consequutęque sunt in-
 numerabiles atque grauissimæ calamita-
 tes ex nouo hoc Euangelio, quæ vniuer-

VITÆ IGNATI

sam Christianam rempub. acerbissime affli-
 xerunt, atque deformatūr. Ex quibus non-
 nullas referam, omnes enim percensere ef-
 set infinitum. Principio, omnes penè erro-
 res, atque pestilentes hēreses, quæ ab ipso
 nascentis Ecclesiæ exordio, hætenus exti-
 terunt, iamdiu sepultas ab inferis reuoca-
 rūt: vix enim ex omnium præteritorū sc̄cu-
 lorum memoria, vlla fuit vel opinio tā ab-
 surda, vel blasphemia tā impia, vel doctri-
 na tam perniciosa, vel dogma tam insanū,
 quod infelicissimo nostro tempore non re-
 uixerit, & à Lutero eiusq; discipulis ab or-
 co excitatum non sit. In sanctissimam Tri-
 nitatem, in Christi Domini nostri diuinita-
 tem, in Spiritu sancti personam, in Beatissi-
 mam Matrem, atque immaculatam virgi-
 nem Mariam, in purissimas angelorū men-
 tes, in sanctos, in animas, quæ purgatorij
 igne expiātur, impuro ore perbachati sunt
 in ipso denique inferno, quod mentirētur,
 ac blasphemarent inuenerunt. Nullū est in
 Dei Ecclesia sacramentū, quod nō peruer-
 tant: nulla sacra ceremonia, quā non irri-
 deāt: nulla Apostolica traditio, quam non
 cōuellant: nulla diuinę scripturę pars, quā
 vel nō excludant, vel ineptis ac pernicio-

lis

*De ijs lea-
 ge Nicho-
 laū Sande-
 rū lib. 7. de
 uisibili mo-
 narchiæ
 Surium in
 historia an-
 ni. 1561. &
 Lindanū in
 exhortatio-
 ne ad Hol-
 lādos. c. 12*

fis translationibus, annotationibus, interpretationibus, non depravent & corrumpant. Quid dicam de sacrosanctis Concilijs, Spiritu sancto autore atque inspiratore celebratis? Quid de Sanctissimorum Pontificum decretis, publicè à Luthero igne consumptis? Quid de doctissimorum atque beatissimorum patrum monimētis, qui cælestis vitæ exemplo, atque admirabili doctrina vniuersam Dei Ecclesiam illuminarunt, & ad Christi Seruatoris nostri imitationē inflammaverunt? quæ tanquam antidota & medicamēta salutaria, & eorum venenatis erroribus omnino cōtraria, impostores isti mutilāt, lacerāt, depravāt? Mitto quæ dicūt & faciūt, contra summam Romani Pōtificis Christi in terris Vicarij, ac Petri successoris potestatem. Nam velut latrones, ac teterrimi parricidæ leges ac magistratus odio prosequuntur, sic omnes semper hæretici Romanum Pontificem iudicem pauent, ac perhorrescunt. In summa, nihil est tam sanctum, quod non prophanent: nihil tam firmum, quod non labefactare conētur: nihil tam certum, tam fixum, tam omnium sæculorum, nationum, patrum consensione in

VITÆ IGNATII

Ecclesia Catholica receptum, atque stabilitum, quod in dubium non vocent, quod non infirment, quod non conuellant. Et quoniam veritas vna semper est, falsitates multæ sunt, & sibi aduersantes, atq; contrariæ, tot ex Luthero quasi ex Lerneâ Hydria capita extiterunt, tot sectæ atque hæreses prodierunt, vt eas enumerare omnes sit perdifficile. Nam vel ex vna Anabaptistarum secta. 12. aliæ sectæ emerferunt, tam

Federicus Staphylus inter se pugnantes, vt quibus in urbibus, & sande illæ aliæque similes pestes grassantur, vix

rus. l. 7. de visibili Mō domum inuenias, vbi quod maritus credit, credat vxor, & quod paterfamiliâs amplectitur, filius ac famulus sequantur, & quidem tanta inconstantia, vt in ea solùm sint constantissimi, Euripo, omniq; vento mutabiliore. Gerunt prætereà inter se grauissimas inimicitias, & plus quàm Vatiniano odio se inuicem prosequuntur: in

Lib. Iu- dic. c. 15. co tantùm conueniunt, vt Catholicis omnibus bellum inferant, vt Christi Ecclesiâ iunctis viribus pertinaciter oppugnent, & tanquàm Sansonis vulpes, segetes Catholicorum incendant. Neque verò factis ijs fuit perniciosos errores excitauisse, & plusquàm cymerias offudisse tenebras

Federicus Staphylus
rus. l. 7. de visibili Mō
eas enumerant.

Lib. Iu- dic. c. 15.

mortalibus, eorumq; animas pestilenti doctrina perdidisse, sed in corpora etiam grassati immaniter sunt, & infinitis penè Catholicis vitã hanc mortalem violenter eripuerunt, quòd æternam auferre non potuissent. Sanctissimi Episcopi, Monachi religiosissimi, Sacerdotes sacrosancti, Virgines honestissimæ, atque etiam Deo dicatæ, pueri innocentes, senes ætate & canicie venerandi ab ijs mactati sunt. Et quidem tam atrociter, tam truculenter, ac dirè, vt noua atq; exquisita tormenta excogitarent, & omnium tyrannorum, de quibus fortissimi atq; beatissimi martyres olim triumpharunt, sæuitiam etiam, atque immanitatem vincerent. Legat qui volet nostrorum temporum historias, quas innumera- bilibus reperiet refertas inauditę crudelitatis exemplis. Quot virgines castissimæ, quibus ab hæreticis vis est illata, quod fidem Catholicam nollēt eiurare, mãm illis deinde intra arcarũ vel torculorum seras compressis, miserissima lentaq; morte perierunt! quot sacrarum familiarum viri & Sa-

Hæc omnia ex Sury historia maximè anno, 1562. & 1566. & 1566. ex Fõtano, ex Claudio de Sanctis. l. de direptionibus templorum, ex Sanderò .l. 7. de uisibili Monarchia, ex Natali Comite .l. 18. historia, ex Antonio Poseuino Epistola ad Regem Polonia.

VITÆ IGNATII

cerdotes hæreticorum truculentâ barbariem experti sunt? alij vivi in terrâ defossi, alij de turribus præcipites deiecti, alij excoriati, alij elixi, aut viui afsi, alij cranio clavis transfixi, alij in os iniecto pulvere tormentatio, atque incenso combusti, atque in minutissima frustra discerpti? Quoties ex Catholicorum adhuc spirantium ventribus discisis: atque inter ipsa gementiû piorum viscera iniecto hordeo, equis ipsis insolens pabulum horrescentibus, cibus est propositus? Quoties mulierum pregnantium & viuentium vteri secti? eorumque ob oculos palpitantes fœtus extracti, saxis illisi, aut in ignem iniecti, aut verubus alligati, lento igne tosti sunt? Quis credat vsque adeò hæreticos furijs agitari, omnisque sensus, atque humanitatis expertes, vt Sacerdotibus Dei que inuiolatis ministris, nares atque aures præciderint, eis que suorum equorum fræna ornarint? & quasi in publica gestarint lætitia, magna pompa, feritate, triumpho? Quis religiosissimis, atque sanctissimis senibus pudenda

membra

membra amputasse, coxisse, in os ingessisse, manducare eos incredibili impuritate, atque violentia coëgisse? Hæc tamen & alia ijs peiora, à Calvinistis in Gallia nostra ætate perpetrata sunt. Quod si hæc perditorum hominum feritas, atque insania in homines tantū sæuiret, nostro tantū sanguine suā insatiabilem rabiem exaturaret, graviter quidē, sed minus tamē esset dolendum. Sed proh nefas, Deo, diuis, sacris omnibus bellum infert, cœlum terræ miscet, & Gygantum more pugnat cum Deo. Tēpla in Diuorum honorem Deo dicata prophana fecerūt, calices, vasa, vestes sacras, baptismi aquā, sacre vnctionis oleū, sanctorū virorū ossa polluerūt, violarūt, dissiparūt. Quis possit narratione cōplecti, aut enumerādo percensere, tēpla incēsa, & folo æquata? monasteria virorū & fœminarū direpta atq; euersa? sacrarū rerū omniū instrumēta proculcata, atq; per summā ignominiam irrita? beatissimorū virorum atq; in cœlo cū Deo iā regnantium reliquias dissectas & cōculcatas? Quo furore acrabie, SS. Episcoporū. corpora Hirinei, Hilarij, Martini, Aniani, Th. Cātuariēsis, Bonauēturę & aliorū exusserūt: in cineres redegerūt?

VITÆ IGNATII

in flumen præcipitarunt? Diuorum imagines demoliri sunt, cruces etiam, & Christi in cruce pendentis simulachrum flammis tradiderunt? Sed quod omnem impietatem infinitis partibus superat, & vel dæmon ipse cogitare perhorresceret, illud est, quòd augustissimam, atque diuinam hostiam, in qua verissimum Domini nostri Iesu Christi corpus continetur (ô immensa bonitas, ô clementia, & patientia Dei infinita) sæpenumero indignissimè tractarunt? Quis est tam stupidus, qui hinc nõ excitetur? tam à ratione atque humanitate alienus, qui hæc non sentiat? Quis qui vel scintillam habet fidei, cuius ad hæc mens non stupeat? lingua hæreat? sensus non deficiat? Neque verò existimare debemus id circo Deum hæc pati, & ad grauissimas iniurias suas dissimulare & conuiuere, quòd in scelestissimos, atque flagitiosissimos homines animaduertere non possit. Non est hic, non est defectus potentia, sed bonitatis excessus: non habet Deus manus ad vindictam inualidas, sed ad ignoscendum faciles: probat fidem nostram, dat infinitæ clementiæ suæ certa argumenta, expectat, vt corrigat, prestolatur peccatores vt san-

net

net, vt vel pœnitentia emendetur, vel pertinacia & obstinati animi peruicaciâ, tardius quidem, sed grauius puniantur. Solet enim Deus tarditatem supplicij, grauitate compensare. Hic enim quem tam impiè ac nefariè ab hæreticis nostri temporis accipi, atque tractari videmus, ille idem est Dominus, qui Ozã percussit, & occidit, quod incautè ac minus reuerenter arcam testamenti tetigisset, quæ tamen figura tatum erat diuini huius sacramenti. Ille est qui, quinquaginta Bethsamitarum millia interfecit, quòd eandem arcam curiosius aspexissent. Ille est qui omnibus sæculis, atque ætatibus, & nostris etiam temporibus, clarissimis miraculis, in omnibus penè orbis terrarum prouincijs, atque regionibus verissimam corporis sui præsentiam, & diuinitatis tremendam maiestatem sepe numero testatus est. Ille est qui Iudæos, qui minus pios Christianos iustissimis, grauissimisque pœnis non semel affecit, quòd se indignè atque irreuerenter in sacrosancto Eucharistię sacramêto tractassent. Et quòd in illos præstitit, præstare utique posset in hæreticos, qui Iudæos perfidia, & tepidos Christianos impietate vincunt. Sed tamen

2. Reg. 6.

1. Reg. 6.

disimulat Deus & patienter agit, propter
 eas quas diximus causas, & propter alias
 nobis occultas, immensæ verò illius sapien-
 tiæ notissimas. Et quanquã ijs quæ retuli-
 mus reliqua minora sunt, quid dicã tamen
 de furtis, latrocinijs, prædationibus, rapi-
 nis, incendijs, cladibus, quibus per summã
 iniuriã, atq; tyrannidem Sathanæ mini-
 stri, infinitam hominum multitudinem di-
 vexarunt? Quid loquar de coniurationibus,
 rebellionibus, tumultibus, dissensionibus,
 perturbationibus, civium discordijs, quæ
 simul atque hæresum pestis exorta est, pa-
 catissimas Prouincias, & florentissima Re-
 gna peruagatæ sunt? In Germania, Luthe-
 ro autore, atque impulsore rustici contra
 dominos suos arma ceperunt, tantaque est
 contentione pugnatum, vt rusticorũ cen-
 tum milia occisione sint occisa, tantæ stra-
 ges factæ, vt in sola Prouincia Franconia
 sup. 200. castella, & religiosorum hominũ
 monasteria funditus sint euersa. Heluetio-
 rũ Cãtones (quos vocãt) Catholici, pauca
 religione, parua manu cũ Cãtonibus hære-
 ticis, collatis signis dimicarunt, eosq; & nu-
 mero & militũ virtute fretos, tribus præ-
 lijs fuderunt, ac profligarunt, & Zuiugliũ
 eorum

*Surius in
 historia an
 no. 1525.*

*Surius an-
 no 1531.*

eorum magistrum atque erroris Ducē con-
cremarunt. Magna pars statuum Imperij
à Carolo V. Imperatore defecit, delectum
habuit, milites conscripsit, exercitū innum-
merabilem conflavit, ut illū opprimeret,
& de vniuersa Germania deturbaret: sed
vera religio cuius causa agebatur Deo
Duce atq; autore, gloriosā de potētissimis
hostibus victoriā reportauit. Quid residui
est in omni calamitate, quod florens quon-
dā Frāciæ regnū perpessū non sit? quā diu-
turna & cruenta bella sæpè gesta? quantū
sanguinis est effusum? quoties inter Catho-
licos & hereticos, & quāta contētione est
decertatū, victoria semper ad verā religio-
nē inclināte. Quoties hoīes perditissimi
ac nefarij in Reges Frāciæ Franciscum I.
Carolū IX. Henricū III. cōspirarunt? ut
patrię parētes trucidarēt, nobilissimū atq;
potētiss. regnū vastarēt, Catholicā Religio-
nem delerēt? Quod nisi Deus piorum atq;
integerrimorū hominum (qui in Gallia ad-
huc sunt innumerabiles) vota, preces, la-
chrymas respiciēs, impiorū hostiū cōsilia
retexisset, conatus repressisset, impetus re-
tardasset, actū esset de regno illo Christia-
nissimo: in quo tanta fuit, & tam aperta
atque

VITÆ IGNATII

atque nefaria Hugonotorū rebellatio, vt sint qui ad sempiternam eorū ignominiā literis prodiderint, eos Ludouicum Bononium Condæum Regem coronasse, monetamque auream illum impressisse, in qua hæc erat inscriptio. Ludouicus. 13. Dei gratia Francorum Rex, primus Christianus. Quæ inscriptio arrogatissima est, & in omnes Christianissimos Franciæ Reges iniuriosa. Neque ijs contenti, vt nihil ad summā improbitatem decesset, oratores etiam suos Bizantium miserunt ad Turcarum Imperatorem, vt teterrimum illū Christiani nominis hostem ad mouenda arma in Galliam, Hispaniam, Germaniam sollicitarent, & auxilia sua pollicerentur, & spem rei bene gerendæ ostēderent, intestinis discordijs, atq; tumultibus, illis in regnis, ipsorum opera excitatis: vt hac ratione potentissimorum regnorum statum perturbaret, & Catholicam religionem si possent extinguerent. Sed ea est cordatorum hominū de istiusmodi monstris existimatio, vt vel ipse Turca eorum legationem audire contempserit, quòd diceret Vgonottos tam esse abiectos, atque despicatos, vt indignum sit supremum orbis ter-

re Imperatorem, cum eis vlla vel amicitia iungi, vel fœdere, qui in Deum impij, in Regem suum rebelles, perfidiosi in reliquos sint, denique communis pacis, atque tranquillitatis perturbatores. In Catholicam etiam atque probatissimam fœminâ Mariam Angliæ Reginam conspirarunt: & in Ducem prætereâ Allobrogum Philibertum, quòd ex Valle Engronia hæreticos extirpasset, ne illorum malum perditiones suas latius serperet: & in alios per multos Principes moliti sunt insidias, vt illos de medio tollerent. In quorum numero est Scotia Rex, quem occidere hæretici conati sunt: Reginam verò eius matrem ceperunt, & coniecerunt in custodiam, quòd Catholica esset, eamque Angliæ Reginae Elisabethæ ipsius odio flagranti, in potestatem tradiderunt. Quæ Elisabetha cum fœmina sit, Anglicanæ Ecclesiæ vniuersæ supremum ac spirituale caput, se dici, & haberi vult: & ferendis discordijs, auxilijs ferendis, sumptibus ministrandis, callidè & astutè bellum aduersus alios Reges alit, auget, inflammat: in Catholicos verò sui regni tam implacabili immanitate, atque feritate sequit, vt

omnis

Natalis Comes. li.

7.
Idē li. 14.

Idē li. 19.
& Surius.

omnis barbaria ab ea superata videatur. Quis ignorat, quo in luctu iaceat, quanto in mœrore sit, quibus & quâ diuturnis calamitatibus sit oppressa, florens quondam & felicissima Germaniæ inferioris Prouincia? quæ tã graues & acerbæ sunt, vt ad regna etiã alia longè posita peruadant, quæ exanguia, exinanita, exhausta sunt, populorum victu, vectigaliũ neruis, ærarij sanguine, rebus omnibus in bellũ protuenda religione consumptis? Quantũ est humani sanguinis, ex quo primũ Lutherus classicũ cecinit, religionis ergo per omnes Christianorũ Prouincias effusum? Quot depopulationes agrorum, direptiones urbium, oppidorum euersiones, templorũ incẽdia, cœnobiorum spoliationes, populorũ strages, clades Prouinciarũ, regnorum excidia sunt consecuta? In ipso vndecim annorum spacio, apud grauẽ scriptorem legi, in Gallia & Flandria, quingenta, & eò amplius hominum millia in bello cæsa. Apud alterum verò vno tantummodo anno, qui fuit salutis nræ 1567 in sola Gallia supra 600. monasteria incẽsa atq; euersa, & quinque Sacerdotum, ministrorumq; Dei millia, à sanguinarijs istis noui Euangelij cõ-

ciona-

Antonius
Poseuinus
in epistola
ad Polo-
nie regẽ.

Natalis
Comes. l.
18.

tionatoribus, per summā crudelitatem fuisse mactata. Silentio prætereo per multas alias Prouincias graui hæreticorum motu conquassatas, atq; afflictas. Non dicā quas regiones infecerint, quibus in regnis Catholicā religionem vel deleuerint, vel labefactauerint hæc furia atq; pestes. Neque cōmemorabo superiorem, atq; inferiorem Panoniā, Bohemiam, Poloniam, Lituaniā, Daciam, Sueciam, Noruegiā, Hiberniā, aliasque innumerabiles ad Septentrionē Prouincias miserabiliter proflagatas, atq; conuulsas, ne modum excedat oratio. Vnum tantum rei gestę exemplum referam, quo melius, quæ dicta hæctenus sunt intelligantur. Monasterium ciuitas est Prouinciæ VVesphaliæ Metropolis nobilissima: ex ea hæretici Anabaptistæ, Sacerdotes omnes, Monachos, Equites honestissimos, atq; prudentissimos quosq; ciues Catholicos sibi aduersantes violēter eiecerūt, domos diripuerunt, bona cōpilarūt. Tum sutorē quēdā hominē. s. despiciatissimū atq; contemptū Regē creant, diadema cum ea pompa, atque solennitate omni, quæ in verorum Regū coronatione adhiberi solet, capiti illius imponunt.

Hic

VITÆ IGNATII

*Surius in
historia
anni 1533.*

Hic Rex iustitiæ super terram appellatur: vxores plurimas ducit: ex ijs vnâ præcipuam, quasi Reginam cæteris honoratio-rem eligit, cum qua concionari, & officio Sacerdotis fungi aggreditur: duo de tri-
ginta insanos, atque fanaticos conciona-
tores, & tanquàm Apostolos (sic enim no-
minabat) varias in regiones ad disseminan-
dum impurum suum Euangelium mittit.
Quid multa? finis huius fabulæ tragicus
fuit ac luctuosus. Rex enim vxorem suam
in medio foro securi percute iussit, quòd
muliebriter defleret ac lamentaretur mise-
rias, atque calamitates, quas ciuitas illa à
Catholicorum exercitu eam obsidentium
patiebatur. Ipse autem Rex capta ciuitate
atrocissimis tormentis prius dilaniatus
extremo tandem supplicio, impietatis at-
que dementiæ suæ pœnas iustissimas de-
dit. Satis ne multa mala sunt hæc? nonne
fructus noui Euangelij vberes sunt atque
copiosi? non tamen hic finis est. Nam præ-
ter alia infinita damna, quæ exitiosa ista
prodigia in orbem terrarum inuexerunt,
illud certè haud minimum est, quod ipsam
naturam corruerunt, & laudabiles atque
probatissimos quarundam nationum mo-

res ita peruerterunt, atque in peius commutarunt, ut multi, qui antea honesti erant, temperati, ac penè frigidi, ex istorum doctrina flagitiosissimi atq; profligatissimi sint, & quibusdam libidinis facibus inflammati. Qui fidelitate, ac modestia olim præstabant, infideles nunc sunt, & in fraudè semper intenti. Qui virtute, atque animi fortitudine, cum hoste manum conferere, pedem cõferre, & fortissimè pugnando, vel occumbere, vel vincere soliti erant, iam hosti terga vertere, fugere, & abiectis armis trepidare didicerunt. Vbi doctrinæ studium ac sapientiæ floruit, nunc summa literarum est ignorantia. Neque mirum sanè, semper enim veram religionem, quasi comites quædam potentia & sapientia sequuntur: sublata autem illa, quæ domina & gubernatrix est: hæ quasi ancillæ dominam suam abeuntem prosequuntur. Ut igitur me ipse colligam, & orationem meam contraham: hi sunt ex infinito penè numero aliquot fructus, qui ex hæreticorum doctrina, quasi ex radice pullularunt: mala enim arbor fructus bonos non facit, & ex turbido atque pestilenti fonte, salubris atq;

*Mat. 7.
Iacob. 3.*

VITÆ IGNATI

spiritus licētiæ, blasphemiæ, maledicentiæ, tyrannidis, crudelitatis, superbiæ spiritus est. Est enim Sathanæ spiritus, à quo instigantur, impelluntur, exagitantur. Spiritus verò Lutheri cæteris tetrior fuit, atq; derestabilior, omniumque præteritorum hæreticorum improbitatem, atq; impietatem longè superat. Quod ut manifestum fiat, & sòle lucidius constet, ipsemet Lutherus non dubitavit scribere, sibi diabolum de facie notum esse: de nocte sæpè apparuisse, cum eo modios salis comedisse, atque etiam disputasse, & Sophisticas, atque in speciem probabiles rationes, atque argumenta de eo audiuisse, cum cõtra alia vera & solida, & antiqua sanctissimæ nostræ fidei dogmata: tum verò maximè contra veritatem sacrosanctæ Eucharistiæ, eiusque cultum, atque venerationem. Ut perspicuè nimirum & certò intelligamus, discipulorum Lutheri in augustissimum atque omnium excellentissimum Sacramentum, quas suprà attigimus iniurias, & cõtumelias, quasi riuulos ex Lutheri fõte fluxisse. Quanquã si quod res est proferre volumus, pestilentē hunc Lutheri spiritū, Calvinistarū, atq; Hugonottorū spiritus, impie-

*Libro de
Missæ an-
gulari*

*Suriusan-
no. 1534.*

impietate, violētia, truculētia, & omni immanitate superat: & non solū in Catholicos, verāq; religionē, sed in vniuersas ipsas Prouincias, Relp. regna, in omne denique hominū genus, perniciosissimus & calamitosissimus est, diciq; verē potest orbis terrarū incendiū. Atq; hæc tanta, quæ alię nationes herescōn labe infectæ experiuntur mala, & pacis, atq; integræ religionis bona, quibus Hispania per Dei gratiā fruitur, vehementer nos excitare, atq; cōmouere debent, vt & magni faciamus hoc tantum Dei beneficiū, & gratias pro eo maximas illi atq; immortales agamus. Vtrūq; facient libentius, atque expeditius, quicumque ex Hispania in alias Prouincias egressi, eas regiones obierunt ac perlustrarūt, quas effrenatus hæreticorū furor depopulatur, & affligit. Poterunt ij minori sanē negotio heresum infinita mala pro rei atrocitate expendere: eaq; cum pace nostra, & publici status tranquillitate conferre. Debemus etiam cōniti quantum possumus, & dare operam, vt vitia nostra corrigamus: ne singulare donum fidei nostris peccatis perdamus, quod aliæ nationes suis peccatis perdiderunt. Et dies noctesque

Deum nostris placare, atque fatigare precibus, ut Philippum Regem Catholicum incolumem felicissimumque quã diutissimè taceatur: qui pro sua auita, atque eximia pietate, summa prudentia, incredibili vigilantia, maxima inter oēs qui vnquã fuerunt Reges potentia, se murum pro domo Dei opponit, & Catholicam fidem defendit. Quod quidem præstat, non solũ armis inuictis, & consilijs salutaribus, sed etiam ijs sacrorum patrum excubijs, qui fidei Catholicæ Senatui præsunt, & in perenni quadam vigilia sedentes, hæreticorum furorem ab nostris cervicibus, & certissimam pestem ab Hispaniæ finibus auertunt. Quod quidem sanctissimæ fidei tribunal, ad conseruationem atq; defensionẽ ipsius fidei, Deus Opt. Max. admirabili prouidentia, in Castellæ ac Legionis Regnis instituit, anno ab ortu Domini 1481. in Aragonia verò, Valètia, Catalonia, anno 1483. quo ipso anno Martinus Lutherus in lucẽ editus est. Ut vel ex hac ipsa tam opportuni temporis coniunctione, Dei consilium fiat manifestum, fidei tribunal, hostibus fidei, antidotum veneno, prouidentissimè opponentis. Nam tametsi cum primũ hoc

fidei

fidei sanctissimæ consilium est institutum, existimabant homines fututorum inscij atque improuidi, propterea solum institui, vt per illud Hispania Iudæorum atq; Saracenorum spurcis superstitionibus repurgaretur: Deus tamen qui immutabili præscientia sua, præterita, præsentia, futura ab omni æternitate æqualiter completitur, profligatissimos, atque pestilentissimos, nostris temporibus, hæreticos exorturos prospiciens, sanctissimæ fidei Senatū in Hispania cōstituit, ad arcēdas ab ea etiā hæreticorum futuras calamitates. Sed hæc obiter dicta sint, nos ad propositum reuertamur: & causas diuini consilij in Societatis institutione, atque confirmatione inquiramus. Quo igitur tempore Martinus Lutherus quasi furia quædam exitialis, cū sceleratorum atque perditorum manu ex Orco emerit, vt Catholicæ Ecclesiæ statū labefactaret, atque conuelleret, & tertiam stellarum partem, ceu draco quidam cadēs de cælo, in ruinam secum traheret: eodē ipso tempore Deus, qui Ecclesiæ suæ curā vel maximam habet, alterum virum excitauit Lnthero dissimilem, penitusq; contrarium, Ecclesiæ defensorem, acerrimum

VITÆ IGNATII

hæreticorum hostem, Christi imperij am-
 plicatorem. Quod verò Luthero eiusq;
 filijs decretum erat, cum reliqua omnia di-
 uina & humana iura peruertere, tum ma-
 ximè in sacras religiones impetum facere,
 & Apostolicos viros sanctissimè in eis vi-
 uentes euertere si posset, atque extingue-
 re: vt illis quasi pastoribus, atque canibus
 è medio sublatis, ipse tanquàm lupus san-
 guinolentus ac ferus, oues Christi raperet
 impunius atque dispergeret. Incredibili
 Dei prouidentia factum est, vt noua hæc
 Societas ad defensionē ipsius fidei potissi-
 mum institueretur. Huius ordinis institu-
 tum est, alios reliquarum religionum for-
 tissimos Duces, ac milites strenue pro fide
 & Christi gloria dimicantes iuuare, & la-
 borantibus opé, atq; auxiliū ferre. Vbi ve-
 rò aliorū præsidia defunt, milites suos ar-
 matos mittere: qui hostem lōgius progred-
 di non sināt, furiosum eius impetum fran-
 gant, & prædam ex cruentis faucibus cri-
 piant. Hoc præstat Societas ijs in regioni-
 bus, atq; Prouincijs potissimū, quæ hære-
 ticorū armis & astu periculosius infestan-
 tur. In quib⁹ videlicet, quod religiosi alij,
 qui eas vita, & doctrina illustrabant, vel
omnino

omnino defecerint, vel pauci admodū (& ij quidem prostrati, debilitati & confecti) reliqui sint, necessario Societas hanc provinciā cæpit, vt tãtas Ecclesiæ ruinas pro sua tenuitate refarciret, & hæreticos hostiliter irrûpentes cõprimeret: ne exultare in mendacio, & imprudētibus, atq; simplicibus triumphum agere de veritate atque religione videantur. Porrò qua ratione hoc Societas præstet, & quo fructu, in nōnullis huius historiæ libris, summatim legere deinceps licebit.

*DE FIDEI CHRISTIANÆ
apud in Indos propagatione. Ca. XIX.*

ET hæc quidem ad coërcendos, atque frænãdos hæreticos pertinēt, & ad sanctissimæ nostræ fidei conseruationē. Iam quæ ad eiusmet fidei propagationem, atque amplificationem attinent (quæ sanè non est minus vel necessaria, vel admirabilis) hoc capite si placet persequamur. In quã quidē propagationem si oculos intendas, magna te admiratio capiet, infinitã sapientiam Dei, atq; prouidentia hac in re perspicientē: magna rursus grati

VITÆ IGNATII

animi pietas, inexhaustos illius misericordiae thesauros considerantem. Nam mihi quidem certè pro miraculo est, noui orbis patefactio ab nostris hominibus inuèti, idemque dubio procul iudicabit, qui attentè apud se expenderit. Primum quot sæcula fluxerunt, ex quo primum contrahendarum rerum vsus esse cepit inter gètes, commerciumque ex nauigandi facilitate, & commeandi in alias Prouincias opportunitate. Deinde quàm curiosè clarissimi olim Reges, atq; potētissimi Prouincias atque Regiones occultas indagauerint, easque suo imperio subijciendas curauerint. Tum quam incenso studio, atq; exquisita diligencia viri literatissimi, & Cosmographi præstantissimi, in eam curam incubuerint, vt orbis terrarum omnes partes percenserent, diuiderent, distinguerent, nobisq; depictas, atque expressas ante oculos ponerent. Postremò mortalium insatiabilem auri & argenti cupiditatem, atque opum immensam sitim, qua inflammat, impiger extremos currit mercator ad Indos, per mare pauperiem fugiès, per saxa, per ignes. Hæc, inquam, si quis rectè apud se atque diligenter consideret, admirabitur

rabitur profectò, arcanum Dei consilium, qui rem tantam tamdiu occultauit, & nostro sæculo Prouincias innumerabiles, Regna potentissima, Resp. nobilissimas, maria immensa, regiones inauditas, oras terrarum latissimas, orbem denique quodammodo alterum nobis patefecit, plenissimum, refertissimum, auri, argenti, gemmarum, aromatum, odoramentorum, rerum omnium incredibili copia cumulatum. Tanta enim est rerum ad nos ex nouis regionibus aduectarum vis, varietas, pulchritudo, salubritas, pretium, ut omnium fidem excedat. Atque magis admirabitur, si quis vestigia noui orbis, & quasi inditia quædam apud veteres scriptores legat. Nam & in Platone sub Atlantis nomine, aliqua licet obscura illius sit mentio: & aperte apud Tragicum Senecam, illis versibus: Veniet annis sæcula feris: quibus Oceanus vincula rerum laxet, & ingens pateat tellus, Typhisque novos detegat orbem, nec sit terris vltima Thyle. Quibus quasi spiritu poetico afflatus, futura pronuntiasse, quibusdam visus est. Et Carthaginenses incognitarum regionum notitiam aliquam habuerunt, & insulam quandam remotam, desertam, fertilem inuenerunt: &

*In Timæo,
& Critias*

In Medea

Phocenses Gadium incolę, ex freto Hercu-
 leo egressi, vento Euro iecundissimè nau-
 gantes, ad nouas terras appulsi sunt, quę ad
 modũ ab Aristotele memorię proditũ est.
 Et Strabo ex Heraclide Põtico narrat, Eu-
 doxiũ quendã ex Gadibus in Indiã nauigã-
 tem, in Æthiopiã peruenisse. Neq; desunt
 qui scribãt in India quę ad Occidentẽ est,
 Augusti Cæsaris effigiẽ in auri venis re-
 pertam, & Romã ad cõprobandã rei verita-
 tem, Summo Pontifici missam fuisse. Sed
 hæc atque alia eiusdẽ generis argumenta,
 leuia atq; incerta sunt. Illud certissimum
 Deũ (cuius iudicia sunt occulta, cuius con-
 filia nulla ratione possunt inuestigari) hoc
 tantum miraculum nostris tẽporibus re-
 seruasse. Tum q̃ Christiani Imperij fines
 Turcarũ potẽtia, atque tyrãnis impendio,
 quotidie magis cõtrahebat: tum q̃ hære-
 ticorũ furor Catholicã religionẽ magis ac
 magis indies deuastabat: tũ quòd hoc ma-
 ximũ beneficiũ Hispaniã propriũ voluit
 esse: vt ex ea videlicet primi illi explorãdi
 nouas Prouincias autores prodirent: & in
 uictis potentissimorũ atq; felicissimorum
 Castellæ ac Portugalliæ Regum armis, no-
 uus hic orbis nobis innotesceret, & Christi

*Lib. de mĩ-
 rã miracu-
 lis. Strabo
 bo. l. 2.*

*Marinẽ
 Siculus in
 Chronico
 Hispaniæ.*

iugum domitus subiret. Qui nauigationē in Indiam, quæ orientem Sòlem spectat primus tentauit, Henricus Ioannis primi Portugalliæ Regis filius fuisse dicitur. Qui vir cūmeruditus esset, & motus cœli, & Planetarum cursus, & Geographiæ scientia præstans, totum se rerum naturalium studio dedit: & multam in exquirendis atq; inuestigandis naturæ arcanis operā posuit. Qua ex indagatione paulatim, sensimq; in eā opinionē adductus est, vt ex Lusitania in Indiam nauigari posse crederet. Ad faciendū eius rei periculū naues ornatisimas suis sumptibus misit, & hoīes perituros, qui Africę oras explorarunt, maris Atlātici insulas nōnullas incognitas repererūt, fidē Christi annūtiarunt indigenis. Deniq; Henrici opera & industria Matera insula, & aliquot aliæ notæ nostris hominibus esse ceperūt: multiq; populi ad oras ei⁹ maris in Occidētali Æthiopia degētes, Chřiana religiōe exculti sūt. Hoc aut præclarū incēptū, & tātī Principis excellētiā dignissimū (in quo ad mortē vsque perseuerauit, & vitā Hēricus omnē cōsumpsit.) Ioānes postea II. Emanuel, & Ioānes III. Lusitanię Reges felicissimè psequuti sūt:
Et

VITÆ IGNATII

Et classes suas fortissimis plenas militib⁹,
 rebusque omnibus ad nauigandum instru-
 ctas, in Brasiliam, Angolam, Cōgum, Mo-
 nomotapam, Guineam, Æthyopiam, Sinū
 Persicum, Diō, Calicut, Goam, Malacam,
 Sinas, Iaponem, aliasque remotissimas pro-
 uincias, ingēti ausu, ac felicitate miserūt.
 Quę quidem Oceani immensitatem nouis
 atque inusitatis nauigationibus transmise-
 runt: ad gentes immanes, & barbaras pene-
 trarunt, easque vel consuetudine ac bene-
 uolentia ad amicitiam allexerunt, vel vir-
 tute & armis subegerunt, maxima Dei be-
 nignitate. Nam Lusitanos Deus ita roborauit,
 atque cœlesti gratia protexit & cōmu-
 nuit, vt ipsi sæpenumero, parua manu, in
 numerabiles barbarorū copias funderēt:
 & prædicationi euangelij obstructam, atq;
 interclusam ferro ac virtute viā aperirēt:
 & populos incultos, & cæcos ad Euangelij
 splendorem adducerent. Itaque magno,
 inusitato, atque inaudito miraculo, domi-
 nostræ, Iaponios generis nobilitate impri-
 mis illustres iuuenes vidimus, qui sacri ba-
 ptismatis loti fonte, & Christianis sacris
 initiati, patrias sedes, amicorum familiari-
 tates, parentum consuetudinem, & ciuium
suorum,

suorum, quibus cum sanguine ac necessitudine sunt conuincti, beneuolentiâ Christi amori posthabentes, ex Iapone in Hispaniam usque, anno salutis nostræ 1584. nauigarunt, immensis perfuncti laboribus, atque periculis. Hi enim sequuti Societatis Iesu patres, à quibus ad fidem & omnem probitatem ab infantia sunt educati, Romam ipsam quasi ad nostræ religionis arcem profecti sunt: ut summum in ea Pontificem Christi Vicarium, Petri successorẽ coram agnoscerent, colerent, venerarentur: ei que suo, & Bungi, & Arima, & Fiûgi Regum consanguineorum suorum nomine, quasi Primitiæ Iaponensium Christianorum (qui sanè sunt innumerabiles ab Ignatij discipulis ad fidem conuersi) debitæ obedientiæ munus offerrent. Quos Gregorius XIII. Pontifex Max. prudentissimus, admirabili beneuolentia complexus, omni que humanitatis atque pietatis officio, ingenti totius urbis congratulatione, prosequutus est. Existimauit enim sanctissimus Pastor, ad magnam Dei gloriam, atque adeo ad suam pertinere (neque id injuria) se Pontifice, Christianum Imperium, non alijs quam orbis terrarum finibus

circunscriptum: & ad nouas & incognitas nationes, & ex omnium hominum memoria haëtenus inauditas, sic diffusum ac propagatũ, vt per immensos marium atque terrarũ tractus, oues illæ, quæ non erãt in hoc ouili, pastorem suum quærerent, vocẽ eius audirent, & in illo omnium pastorum Principem adorarent, fieretque vnum ouile & vnus pastor. Hæc ad orientis Solis pertinent Indiam. Ad occasum verò Ferdinandus atq; Elisabetha Castellæ Reges clarissimi, Christophoro Columbo Ligure Duce, classes suas ad conquirẽdas, suoque imperio subijciendas nouas prouincias miserunt. Et Carolus. V. Cæsar Augustus, eorum ex filia nepos, & Philippus Caroli filius, præclara maiorum cœpta vehemētius auxerunt: & vsque ad eò Hispanicæ imperij fines propagarunt, vt terra nuper reperia, & magna ex parte inuictis Castellano- rum armis perdomita (si per oram maritimam, & sinuosos anfractus circũlegatur) nouẽ mille leucas colligat, vt à nõnullis peritis scriptoribus literis traditum est. Et tamen circuitus orbis, atque ambitus septem millia tantum, & quingentas leucas continet, si Ptolomæo credimus, si Al-
phra-

phragano etiam pauciores, si Fernelio paulò plures. Neoterici verò astrorum curiosi inuestigatores, & nauigandi peritissimi. 6360. Leucas tantūmodo numerant, cui libet cæli gradui 53. passuū millibus in terra attributis, hoc est. 18 fermè leucis, si quælibet leuca cōmunis Castellana, tria passuum millia cōprehendat. Acciditque nostro sæculo alterum miraculum, nouum item planè atq; inauditū, quodq; nihil minus habeat, vel admirationis, vel stuporis, quàm quod paulò antea de legatione Iaponica diximus. Nauis enim è classe Castellæ Regum, Ioanne Sebastiano Cano Cantabro gubernatore, vniuersum orbis terrarum ambitum circumlegit, & incolumis Hispalim, vnde soluerat reuersa, meritò sanè Victoria appellata est. Vt Dei Opt. Max. maximum in nos beneficium agnoscas, qui quidem, vt tanti boni auctor effectorque fuit, sic in ipsum laus omnis, atq; excellentissimi operis gloria, est omnino referenda. Ipse enim rem maturauit, opportunitatē inuēnit, Catholicos Reges permouit, vt profligato iã, seu poti⁹ confecto diuturno, graui, periculoso bello Granatensi, & seruitutis ignominiosæ,

&

& acerbissimæ (quam 800. fermè annos Hispanæ nationes pertulerant) iugo depulso, & Christiani nominis dignitate in pristinum splendorem, quasi post liminio restituta, alijs bellicis curis expediti, rem tantam animo conciperent, spe aggredirentur, summa felicitate conficerent. Adde, quod ad patefaciendum novum hunc orbem, atque armis subigendum, eos ad ministros adhibuit Deus, quorû siue paucitatem, siue animi virtutes, atque fortunæ ornamenta consideres, intelliges profectò, non humanis viribus, sed summi atque sapientissimi moderatoris voluntate, tot tantasque Prouincias ad Hispanum imperium aggregatas. Quod multo etiam magis eminet, atq; extat illustri⁹, ex ipso cursu, atque ex vberissimo, atque copiosissimo fructu, quem ad mortalium salutem Deus ipse immortalis collegit. Quis enim posset enumerando percensere, nationes multitudine innumerabiles, locis infinitas, immanitate barbaras, impietate idololatrias, natura cæcas, vitijs omnibus corruptissimas, ab omni humanitatis sensu tam abhorrentes, vt innocentes mactarét filios, & quasi preciosas victimas, Dijs suis offerrent,

ferrent : deniq; quæ dæmonem ipsum pro Deo colerent, cum illo sæpè familiariter loquerentur, ad eius arbitrium viuerent: ita esse ab errore ad veritatem, ab vmbra mortis, ad vitæ lucem, à miserrima seruitute, ad gloriosam animorum libertatem reuocatos, vt Christum Deum ac Dominum nostrum, Redemptorem agnoscerent, feritatem exuerent, idôla comminuerent, templa diabolo dicata, vel euerterent, vel in veri Dei cultum conuerterent, & vitâ dignam homine, dignam fide, dignam Christiano pectore viuere inciperet? Quæ tamen omnia nostro sæculo Catholicorum Regum opera diuinitus effecta sunt. Hoc igitur tempore tam opportuno, tam necessario, admirabili ac planè diuino cõsilio, Deus nostrum elegit Ignatium, vt crucis trophæum in disiunctissimas terras, atque Prouincias inferret, & gentes infinitas, agrestes, ac barbaras, depulsis ignorantia, atq; infidelitatis tenebris, Euâgelij clarissima luce, per filios suos, collustraret. Vt Lutheri falsi propheta, ac veri impostoris discipuli, dentibus suis frendant & tabescant, quòd quando ipsi apud nos tam furiosè debachantur, & diuina atque hu-

O manâ

VITÆ IGNATII

mana iura omnia violant, fana deripiunt, monasteria incendunt, cruces Christi demoliuntur, Sacramenta euertunt, à beatissimo Romano Pontifice, se segregant, ac deficiunt: eodem ipso tempore in alijs longe plurimis, atq; maximis regionibus, noua templa vero Deo ædificâtur, crucis vexillum in omnium populorum salutē extollitur, sacrosancta virent Sacramenta, Pontifex Romanus Christi Vicarius agnoscitur, & adoratur. Denique hæc ipsa Catholica religio, quam ipsi tantopere extinctam cupiunt, ab ortu Solis ad occasum, ab Aquilone ad mare prædicatur, viget, efflorescit. Et Deus ipse qui in Eurôpa tam multas, tamque acerbis ab hæreticis continenter perfert contumelias, atq; opprobria: in nouo orbe, hoc ipso tempore multa, magna, testata, admirabilia opera perfecit. Constatque ad præsentiam Christi Domini nostri corporis in templis collocati, dæmones obmutuisse, aufugisse, neque deinceps apparuisse, aut cum idololatriis (vt solebât) fuisse locutos: plurimosque mortales varijs atque insanabilibus morbis oppressos, sanctissimæ crucis contactu, aquæ sacræ aspersione, piaculamentis

ribus granis admotis, ab omni ægritudine liberatos. Alios quòd irreuerenter minusque honestè in Ecclesia, vbi Eucharistia erat se gessissent, multis incommodis, ijsque grauissimis à Deo fuisse affectos: multaq; alia literis consignata sunt, quæ Deus effecit, tum vt hæreticos nostri temporis (si vllam adhuc habent partè sensus) ad sanio rem mentè reuocaret, tū vt gētes cæcas ad veri luminis cognitionē adduceret. Ea quod infinita penè sint, neq; huius narrationis propria, silētio præmitto: ex vtriusq; Indiæ historijs petat licebit, si quis eiusmodi rerū vberiorē cognitionē desiderat. Quanquã autē Deus Opt. Max. alias fortissimorū militum copias, ad præclarissimã hanc Indorū expeditionē antea misit, & in eã sanctissimi multiviri aliorum ordinū, omnibus viribus, totoq; pectore incubunt: tamē tā latè patet hic cāpus, tā spaciōsa, deserta, inculta vinea hæc est, tam horrida aspectu, feris frementibus plena, vitiorum monstris efferata, vt pluribus adhuc cultoribus indigeat. Adde quod militibus aut obsessis, aut acriter præliantibus, noua auxilia magnos animos addunt, magno sæpè adiumento sunt.

VITÆ IGNATII

Quæ quidem de India ad Occidentē, quæ
 Castellæ Regibus paret, potissimum dicta
 sint: in qua magna, scilicet factorum homi-
 num vis est, eas regiones excolentiū. Nam
 in Orientali India minor est operariorum
 copia, tum quòd Lusitanorum nauigatio
 longior est ac periculosior: tum quòd bel-
 lum, cum multis, varijs, potentissimis Re-
 gibus continenter gerendum sit, anceps,
 dubium, ac innumeris plenum difficulta-
 tibus: tum quòd ea de causa Lusitaniæ Re-
 ges à mari remota, atque terræ intima lo-
 ca imperio suo nondum subiecerint, nec
 tot factorum hominum conuentus consti-
 tuerint, quot ad innumerabiles populos à
 tenebris infidelitatis, ad fidei lumen tradu-
 cendos sunt necessarij. Quamobrem in
 Brasilia, insulis Malucis, Iapone, alijsq;
 latissimis, atque remotissimis Orientis re-
 gionibus, nulli fermè ex alijs religionibus
 homines sunt, qui propagandæ fidei Chri-
 stianæ Prouinciam, & animarum procura-
 tionem susceperint, præterquàm Ignatij
 filij. Quem quidem Ignatium, admirabili
 prouidēcia Deus (vt diximus) per opportu-
 no tempore elegit, atq; Ecclesiæ suæ acré
 defensorem constituit. Neq; poterit sanè
 quisquàm

quisquàm de diuino consilio dubitare, qui Societatis ab ipso Ignatio per vniuersum terrarum orbem disseminatæ fructus, atq; utilitates prudenter expenderit: quiq; ardens quoddam, atque incensum vitam pro Christo profundendi & sanguiné, nostrorum desiderium perspexerit: & vel assiduas, vt in longinquas & Barbaras nationes mittantur preces, vel alacrem cum spontè à Præpositis mittuntur obedientiam, quo mortem pro fidei amplificatione oppetendi præclaram occasionem, nanciscantur. Nō enim satis habent vita & doctrina, aut furētibus hæreticis sese obijcere, aut mortificationē D. N. Iesu Christi semper in corpore suo circumferre, vt in fideles salutem ac vitam cōsequantur. Sed cū intelligant nullum magnificentius, atque illustrius ab hominibus Euangelio tribui posse testimoniū, quàm si pro illius veritate sanguinem ipsum profundant, omni ratione faciendum sibi putāt, vt pro illo vitam potissimum reddant, qui vitam suam pro nobis omnibus in cruce obtulit Patri. Septuaginta septē patres ac fratres nostri (quod ego quidē sciam) ab hæreticis & gētilibus pro Christi fide interēpti

VITÆ IGNATII

sunt ad annum vsque 1585. quo hæc scribimus. Ex ijs. 24. varijs in locis, ac temporibus ab infidelibus, vel Mahumetanis, vel Gentilibus, exquisitis tormentorum generibus occisi sunt. Quorum Dux ac Princeps Pater Antonius Criminalis fuit, qui à Badegis, ad Cauri promontorium orans, & ingenua procumbens, oculis ac manibus sublatis in cælum, telis trāsfixus est, anno salutis nostræ 1549. Quo eodē anno, & loco Pater Alfonsus Médez capite cæsus martyrij gloriã est allequutus. In Brasiliæ Prouincia, Petrus Correa, & Ioannes Sosa nostræ Societatis fratres, anno 1554. à Caribæis hominibus feris, ac barbaris, sagittis orantes confixi ac perempti sunt. Eodē ipso anno, alius ex nostris patribus in Orientis Sôlis India, primū quidem semiustus, postea etiã veneno sublatus est. Apud Malucas verò insulas, anno Domini 1558. à Mahumetanis. P. Alphósus à Castro tractus, raptatus per aspera loca, ac præcipitatus est. Quid dicã de Patre Gonfalu Sylueira, viro cū genere, tū sanfanctitate nobilissimo? qui cū Monomota pæ Regē ad Christi fidē cōuertisset, illius præuaricantis iussu, & peruersorum hominum

num consilij inducti, Domini nostri Iesu Christi in cruce pendentis effigiem manibus tenens, fune in collū eius iniecto tractus, & crudelissimo mortis genere (quam ipsemet prædixerat) necatus est, anno 1561. P. Franciscus Lopez, & alij duo fratres nostri Cochino Goam iter habentes, à Mauris Christiani nominis inimicissimis intercepti, telis trāsuerberati perierūt anno Dñi 1567. In ea Occidua India parte, quæ Florida nūcupatur, tres Patres Societatis Iesu filij, Patres Martines, Baptista Segura, Ludouicus Quiros, ac sex alij fratres ad prædicandum Christi fidē in eas oras profecti, à sanguinarijs illis hominib⁹ trucidati sunt. Atque omniū nouissimi anno 1583. in Salsetana regione, quæ à Goa ciuitate atq; insula freto tantū disiuncta est, quinque alij eandē martyrij palmā sunt adepti. In quorum numero fuit P. Rodolphus Aqua viua Ducis Atrij, Claudij Aquæ viuæ Societatis nostræ Præpositi Generalis fratris filius, & Cardinalis aquæ viuæ germanus frater. Alij 53. hæreticorū odio & crudelitate felices euaserūt, & summā erga se diuini amoris beneuolentiam experti sunt: nam vnus & quinquaginta,

VITÆ IGNATII

quòd ad Catholicam, Apostolicam, atq;
 Romanam fidem gentibus nuntiandã nau-
 uigarent, capti ab hæreticis, atque dirè in-
 terfecti sunt. Horum omnium antesigna-
 mus P. Ignatius Azebedo fuit, vir non tam
 maiorum sanguine, quam suo pro Christo
 fuso clarissimus. Qui cum in Prouinciam
 Brasiliam nauigaret, vt in ea Præpositi
 Prouincialis, & præconis Euangelici mu-
 nere fungeretur, à pyratis Gallis Calui-
 nistis Duce Iacobo Soria captus, odio fan-
 ctissimæ fidei Catholicæ ipse atque alij
 58. Societatis filij, eiusdem propositi socij
 & pietatis comites, non vno mortis gene-
 re, sed vno tamen spiritu omnes absumpti
 sunt anno 1570. Quos pari fide, constan-
 tia, & felicitate, insequenti anno imitati
 sunt 12. alij, qui P. Petro Diaz Duce, cum
 eandem nauigationem & causam suscepis-
 sent, à Ioane Claudio Hugonotto Gallo,
 extremo supplicio affecti sunt. Nec sanè
 defuerunt fortissimi milites, qui quòd Ca-
 tholicam fidem mordicus tenerent, acri-
 ter defenderent, sapienter docerent, ab
 ipsis hæreticis, quos sanare cupiebant, mi-
 rum in modum prius excruciat, atque im-
 manissimis tormentis dilacerati, beatif-
 simo

limo exitu, gloriosam de perfidia victoriã reportarunt. Eiusmodi fuerunt clarissimi Christi martyres Edmundus Campianus, & Thomas Cottamus Angli, Societatis Iesu illustrissimi filij, qui anno, 1581. & 1582. pro Apostolica, atque Romana fide, ab Elisabetha Angliæ Regina atrociter mactati sunt. Quamobrem, quis non admiretur cõsiliũ Dei? Quis non suspiciat illius prouidentia? Quis immensam ega mortales charitatem non redamet? infinitam benignitatem, gratissimi animi pietate non colat? laudibus efferat? obsequijs venetetur? qui minimæ huic Societati, & martyrum præsidia dedit, & ornamenta? Nimirum vt hoc etiam argumento intelligamus, familiam Ignatij, familiam Dei esse: non secus atque reliquos sacrorum hominum cœtus, quos in Catholica Ecclesia, alij sanctissimi Patriarchæ diuinitus instituerunt, ac fundarunt. Quiquidem religiosi cœtus viris abundant perfectissimis, qui omnibus tormentis corpora sua obiecerunt, lati denique, atque alacres, se dilaniari atq; occidi pro Christi nomine passi sunt. Neque hoc præteritis tantummodo sæculis, sed etiã nostro. Testes sunt strenui Christi athletæ Carthusiani,

VITÆ IGNATII

thusiani, qui propterea quod vnum Eccle-
 siæ Catholicæ, ac supremum caput Vica-
 rium Christi esse defenderent, ab Henrico
 octauo Angliæ Rege raptati, suspensi, exē-
 terati, membratim dissecti, elixi, in stipi-
 tem ad ignominiam (quæ vera ipsis gloria
 fuit) sempiternâ sublati sunt. Testes sunt
 etiam, multi alij Sanctissimorum Domi-
 nici, Francisci & aliorum beatorum vi-
 rorum filij, qui eandem coronam nostra
 ætate sunt adepti in Gallia furore hære-
 ticorū, qui noui sunt Neronēs, Domicia-
 ni, Maximini. Benedictus igitur Deus, &
 gloriosus in sæcula, qui munitissima reli-
 gionum propugnacula in Ecclesia sua ex-
 citauit: atque eiusmodi militum in eis
 præsidia constituit, qui acerrimè dimi-
 cantes occumbunt: & de impietate, vi-
 tæ innocentia: de hæresi, fidei integrita-
 te: de morte, ceruicibus datis: denique de
 teterrimis hostibus, fuso pro Euangelio
 ac veritate sanguine, amplissimè atque
 honestissimè triumphant. Neque enim fie-
 ri potest quin ijs Ducibus, ac fortissimis
 militibus, sancta Ecclesia omnes contra
 se perfidia, atque feritate instructas acies
 (quod semper hætenus fecit) profliget ac
 dissipet,

dissipet, atque hostes suos audacia elatos
retundat, & tumore inflatos comprimat:
& vel obfirmatos, & in prauitate sua
pertinaces despiciat, vel humiles
suamq; errorem agnoscent-
tes, benignè susci-
piat.

Vitæ

VITÆ IGNATII
LOIOLÆ.

LIBER TERTIVS.

IGNATIUS PRÆPOSI-
tus Generalis eligitur.

Caput. I.

SOCIETATE à Pau-
lo III. Pont. Max. confir-
mata, nihil patres priùs
habuerunt, quam vt Præ-
positum crearent eum,
qui vniuersæ Societati
præffet, cuiusque spiri-
tu, ac prudentia omnia tum Romæ, tum
foris administrarentur. Societatis autem
status eiusmodi tum firmè erat. Frânciscus
Xavier, & Simon Rodericus in Lusitania,
Petrus Faber ad conuentum Imperialem
Vormatiensẽ cum D. Ortizio profectus,
in Germania, Iacobus Laines Parmæ erat,
Brixia Claudius Iaius, Senis Paschasius,
in

in Calabria Nicolaus Bobadilla: ipse Ignatius, Salmeron, & Ioannes Codurius Romæ remanserāt. Lutetiæ prætereà iuuenes aliquot, qui animum ad Societatem appulerant, iam tum in literarum studijs verlabantur, Roma ab Ignatio hanc ipsam ob causam missi. In ipsa verò vrbe, duodecim ferè, ad patres accesserant: habitabamulq; arctè sanè, & perangustè, ex aduersum veteris templi in conducta domo, male materiata, & ruinosa, quæ ad noui templi ædificationem sublata est. Et quod ego ex exiguo illorum eram numero, qui Romæ tunc commorabantur in Societate, & ab Ignatij latere (vr dixi) non discedebam, consequentes res non quasi auditor, sed vt spectator, & præsens, ac certissimus testis deinceps narrabo. Hoc igitur rerum statu, euocati sunt Romam, qui ex decem patribus in Italia erant: omnesque sub Quadragesimam anni 1541. venerunt, præter vnum Nicolaum Bobadillam, quæ Bisiniani fructuosè laborantem, summi Pontificis imperium retinuit. Diutius autem res differri non potuit, quòd idem Pontifex paulò post, aliquot alios ex patribus varias in Prouincias dimittere statuisset. Per Qua-

dra-

VITÆ IGNATII

dragesimę ergo tēpus Ignatius, Laines, Salmeron, Claudius, Paschasius, & Codurius, ad Præpositi generalis electionem conveniunt: rebus agitatis, statuunt, vt triduū in oratione ponant, silentium hac de re inter se seruent: tum suum quisque suffragium manu sua scriptum adferat, quo sensus cuiusque, ac voluntas declaretur. Post triduum rursus coeunt: suffragia sua cum absentium patrum suffragijs, quæ illi aut scripta reliquerāt, aut postea miserant, coniungunt: post tertium item diem, omnibus omnium tum præsentium, tum absentium sententijs Ignatius Præpositus Generalis renuntiatur. Hic ille, cum ad parendum magis, quam ad imperandum, se ex animo paratum ostēdisset, ad socios, Ego fratres (inquit) neque hoc munere dignus sum, neque verè idoneus, qui alios regā: nam, qui me ipse regere nescio, alios quomodo regam? Quod ego verè, sincerèque coram Deo, ac Domino nostro dum considero, dum præteritæ vitæ meæ peruersos habitus, & præsentis peccata, & miserias multas diligenter mecum ipse reputo: facere non possum, vt quod vos mihi onus imponitis, in me recipiam. Quare id vos quæso boni cōfulite,

fulite, & de integro, per tres alios quatuor
ue dies, rem totam Deo commendate ar-
dentius, vt diuino illius afflatu, ac im-
pulsu, in patrem eum potissimum ex om-
nibus eligamus, qui optimè omnium So-
cietatem sit vniuersam gubernaturus. Pa-
tres, principio quidem Ignatio aduersan-
tur: sed acquiescere tandem coacti, tem-
pus ad denuò deliberandum sumunt. Qua-
triduo interposito, rursus conueniunt: sed
eàdem animorum consensione, Ignatius
Præpositus Generalis eligitur. Tum ille,
ne aut omnibus vnus obsteret, aut quod
sibi non satis conueniens iudicabat, mu-
nus susciperet: ego, inquit, meo confessa-
rio rem totã permitto: ego illi totius vitæ
meæ crimina aperiam: illi animi mei mor-
bos, corporisq; ægrotudines exponam: qui-
bus auditis, si ille tamen Christi Domini
nostri nomine, vel mandauerit mihi, vel
consilium dederit, vt tantum onus subeã,
tunc denique obtéperabo. Hic reliqui ob-
strepere, ac reclamare, & satis esse explo-
ratam Dei voluntatẽ, dicere: Ignatium-
que vrgere, ne diutius humilitatis obie-
ctu, rem producat, ne Deo repugnare vi-
deatur. Cùm autẽ de sententia ille dimo-
ueri

VITÆ IGNATII

ueri non posset, tandem ut id fiat, quod uo-
 lebat, inuiti decernunt. In cœnobio D. Pe-
 tri, quod in monte aureo Fratrum Minorum
 est, triduum omnino fuit, in hanc rem unam
 toto pectore incumbens. Et quidem non-
 dum condita Societate, eiusdem cœnobij
 F. Theodosio, viro sanctitate ac prudentia
 singulari, confessus est. Post confessionem
 igitur, ipso lætissimæ Resurrectionis Iesu
 Christi die, confessorium Ignatius, quid
 videatur, rogat: ille, videri sibi ait, Igna-
 tium Spiritui sancto resistere. Tum Igna-
 tius hominem obsecrat, attentius ut rem
 totam expendat, & Deo commendat, ac
 tum demum ad reliquos Socios, quid sen-
 tiant referat. Fecit ille quod rogabatur. Pa-
 tribus refert, sibi videri omnino, ut Igna-
 tius Societatis gubernationem accipiat:
 ille, maxima omnium gratulatione, se fa-
 cturum dicit. Sextam feriam à Pascha, pro-
 ximam ad x. Kalen. Maij constituunt, quo
 die & septem urbis insigniora templa, &
 illorum stationes obeant, & in diui Pauli,
 à turba vacuo, & peropportuno loco sin-
 guli professionem suam emittant: quod &
 factum hunc in modum est. Ad diui Pauli
 cum peruenissent, & peccata sua confessi
inuicem

inuicem breuiter essent: Ignatius in facello beatæ Mariæ (in quo sacratissimum Iesu Christi corpus tum asseruabatur) rem sacram facit: cum ad perceptionem Domini corporis ventum est, altera illud manu in patena tenens, altera professionis formulam, ad suos conuersus, vota sua ijs verbis clara voce pronunciauit. ¶ Ego Ignatius de Loiola promitto omnipotenti Deo, & Summo Pontifici, eius in terris Vicario, coram eius virgine matre, & tota cœlesti curia, ac in præsentia Societatis, perpetuam paupertatem, castitatem, & obedientiam, iuxta formam viuendi in Bulla Societatis Domini nostri Iesu, & in eius constitutionibus declaratis, seu declarandis contentam. Insuper promitto specialè obedientiam Summo Pontifici circa missiones in Bulla contentas: rursus promitto me curaturum, vt pueri erudiantur in rudimentis fidei, iuxta eandem Bullam, & constitutiones. Percepto ab Ignatio Domini nostri Iesu Christi corpore & sanguine: quinque patres alij ante sumptionem Domini corporis, nullo ordine antiquitatis seruato, professionem suam emiserunt, cuius formula sic habet. ¶ Ego N. promitto
P omni-

VITÆ IGNATII

omnipotenti Deo, coram eius Virgine matre, & rota cœlesti cûria, ac in præsentia Societatis, & tibi, Reuerende Pater, locum Dei tenenti, perpetuam paupertatem, castitatem, & obedientiam, iuxta formam viuendi in Bulla Societatis Domini Iesu, & in eius constitutionibus declaratis, seu declarandis, contentam. Insuper promitto specialem obedientiam Sûmo Pontifici circa missiones in Bulla contentas. Rursus promitto me obediturum circa eruditionem puerorum in rudimentis fidei iuxta eandem Bullam. Re diuina confecta, sacrisque illius templi locis piè sancteque obitis, ad aram maximam, sub qua beatissimorum Petri, & Pauli Apostolorum principum ossa condita sunt, patres consistunt: ibi mutuo sese, amanterque complectuntur: animos suos magis deuinciunt, & summa deuotione, ac pietatis ardore, profluentibus lachrymis, Deo Opt. Max. gratias agunt, quod quæ ipse inchoasset, dignatus esset perficere: quodque diem illum videre ipsis licuisset, quo se holocaustum in odorem suauitatis admittere, & ex tot prouincijs collectos homines, in vnum corpus coalescere voluisset:

Porro

Porro Magister Ioannes Codurius eo die
 singularem quandam, atque eximiam de-
 uotionem sensit, & usque adeo vehemen-
 tem Dei consolationem, ut illam, quomi-
 nus efferuerecet, & foras erumperet, nul-
 la ratione cohibere posset. Itaque illū per
 vias ambulanti audiebamus, magnis vo-
 cibus complentem cœlum, & ad Domi-
 num sic clamantem, ut, præ affectus ma-
 gnitudine, dirumpi omnino videretur:
 quasi se ex custodia hac breui educendum,
 animo præfagiret. Nam hoc ipso anno, qui
 primus ex decem post Ignatium professio-
 nem emiserat, primus omnium ad 4. Kal.
 Septēbris decelsit è vita. Hic pater in Pro-
 uincia oppido Sein, ipso natali die D. Ioā-
 nis Baptistæ natus, ipso mortis eius die,
 eademque ætate qua ille, mortuus est, cū
 ipso quoque B. Ioannis natali die Sacer-
 dotij dignitatem adeptus fuisset. Vir fuit
 in audiendis cōfessionibus apprime exer-
 citatus, tractandisque proximorum ani-
 mis, & ad pietatem promouendis effi-
 cax, prudentiaque singulari: ex qua re ma-
 gnā apud summos viros auctoritatem
 erat conlequutus. Eius mortui anima cœ-
 lum intrare cuidam precanti conspecta

est, clarissima gloriæ circumfusa luce, Angelorumque permixta choris, quod Ignatius ad Fabrū scripsit. Qua verò hora mortuus est, ipsemet Ignatius, qui ad D. Petri Monototij pro illo sacrificaturus pergebat, in Ponte Xisti, repente quasi horrore quodam perfusus restitit, & ad comitem suum Baptistam Violèum, qui adhuc vivit, conuersus, Ioannes (inquit) Codurius, iam vita excessit.

*IGNATII GENERALI-
tus initia. Cap. II.*

PRæpositi Generalis munere suscepto, ea Ignatius cœpit grauitè constitucere, quæ tum ad vniuersæ Societatis administrationem, tum etiam ad domesticam disciplinam pertinerent. Atque ut quò altius ascenderat, eò se gereret submissius, exemploque suo omnes ad veræ humilitatis studium prouocaret, culinam statim est ingressus: in eaque permultos dies, & coquum agere, & alia vilia ministeria domestica obire cœpit, tam accuratè, ac seriò, vt quasi nouitius aliquis, sui tantùm profectus causa facere videretur. Et Quoniam
per

per occupationes (quæ multæ quotidie, & magnæ illi occurrebant) liberè atque integrè eiusmodi officijs vacare non poterat: ita tempora diuidebat, vt & negocijs grauioribus adesset, & culina tamen nõ deesset. Deinde Christianæ doctrinæ rudimenta tradere exorsus est, & pueros instituere, quod in templo nostro, per sex & quadraginta dies, continenter fecit: plurimique ad eum audiendum, veniebant quotidie, neque tam pueri, quàm viri, & fœminæ, indocti, doctique. Et cum pia potius, quàm docta diceret, & impolitis, atq; improprijs verbis vteretur: illa tamen rudia, & inculta verba fortia erant, ac robusta, audientiumque animos mouebant, nõ ad inanem plausum, atque admirationem, sed ad fletum, & vitiorum detestationem salutarem. Itaque cum finem dicendi fecisset Ignatius, permulti se ad Sacerdotum pedes gemebundi aduoluebant: ita commutati animis, doloreque commoti, vt præ lacrymis, & singultibus, vix possent peccata sua confiteri. Quod P. Laines, qui tum confessionibus audiendis operam dabat, mihi sæpè affirmavit. Neque mihi tamen hoc nouum, aut admirabile videtur, cum ea,

VITÆ IGNATII

quæ tum vidi memoria repeto. Namq; me-
 mini, ea energia Ignatium, atque spiritus
 feruore, verba facere solitum, vt flagrare
 charitate ipse, & ardentis diuini amoris
 faces quodammodo iaculari videretur: vt
 etiam illo tacete, vultus ipse, & totius oris
 inflammatio incendere facile auditores
 posset, eorumque animos quocunque vel-
 let impellere. Atque vt Dei in illo loquē-
 tis virtus, simulq; Ignatij humilitas, suiq;
 contemptus magis eluceat, illud non præ-
 termittam. Hoc ego tempore puer erā, re-
 petebamque postridie, quæ pridie Igna-
 tius docuisset. Cū autem dubitarem, ne
 præclaræ sententiæ, & ad mores hominū
 pietate conformandos maximè vtilis, mi-
 nus contortæ ferrentur, obscurarenturq;
 verborum improprietas, Ignatiū monui,
 vt curam aliquam in expolienda oratione
 poneret. Et ille, qua erat humilitate, & in-
 credibili modestia præditus, blādè ac sua-
 uiter, bene (inquit) mores, obserua (ama-
 bo) diligenter me dicentem, & quicquid
 vitiosum videbitur notato, vt me corri-
 gas. Feci postridie, Ignatius quod iusserat,
 calamo notare ex pi linguæ Italicę errata.
 Porro tam multa occurrebant, vt non par-
tem

tem aliquam, sed totam orationem Hispanis per purgandam iudicarem. Itaque emendatione desperata, annotare desij, & quid accidisset, ad Ignatium retuli. Tum ille, qua solebat vultus hilaritate, *Quid* (inquit) Petre faciemus Deo? quasi diceret, nemo potest aliquid accipere, nisi ei datum fuerit de super: ego autem à bonorum omnium largitore, non plus, quàm quod vides, accepi: conferam tamè in eius laudem hoc quidquid est, quod ut Deo redderem, ab ipso accepi. Itaq; sermo eius & prædicatio eius, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis. Neq; enim Regnum Dei in sermone est, sed in virtute. 1. Cor. 2.

FRANCISCUS XAVIER
in Indiam proficiscitur, Simon in Lusitania remanet. Cap. lll.

HOC eodem anno 1541. 7. Aprilis, Magister Fraciscus Xauier ex portu Vlyssipponensi in prætoria naui, qua Martinus Alfonsus Solla Prætor vehabatur, feliciter in Indiam soluit.

VITÆ IGNATII

Magister autem Simon in Lusitania remā
 sit, remanendi autem causa eiusmodi fuit.
 Dum idoneam in Indiam nauigandi tem-
 pestatem ambo expectāt, ne otiosi interim
 essent, pro sua consuetudine, homines ad
 veræ pietatis studium excitare incipiunt,
 & in his præcipuam Lusitaniæ nobilitatē:
 & vitæ exemplo, pijsque monitis plurimū
 profecerunt. Qua de causa ex aulicis viri
 nobilissimi Regem ipsum docent, quanta
 in hominibus virtus, ac prudentia sit: mo-
 nentque secum cogitet, num in Lusitania
 vtiliores eiusmodi homines, quam in In-
 dia, futuri sint. Quod nostri subodorati, ad
 Ignatium scribunt, quid præsentiant: ve-
 reri se, ne Regis autoritate, contra Summi
 Pontificis mandata, in Lusitania diutius
 hære cogantur. Ignatius cum id egisset,
 vt Põtifex rem totam intelligeret, eamq;
 Pontifex Regi liberam reliquisset, eos per
 epistolas certiores facit, rem totam à Pon-
 tifice in Regem reiectam esse: itaque; Regi
 per omnia obtemperent: nulla prioris mā-
 dati religione moueantur. Sibi tamen (si
 Rex fortè scire velit, quid ipse sentiat) vi-
 deri, vt Franciscus in Indiam proficisca-
 tur: Simon in Lusitania remaneat: quod
vtique

vtique consilium Rex probauit. Hęc sunt disseminatę in Lusitania, & remotissimis Indię regionibus, nostrę Societatis exordia.

ALFONSUS SALMERON & Paschasius Broetus in Hyberniam legantur. Cap. IIII.

HO C item anno, Magister Alfonsus Salmeron, & Magister Paschasius Broetus, cum per ampla potestate, nuntij Apostolici à summo Pontifice in Hyberniam missi sunt. Qua potestate castè, prudenterque vsi sunt, suoque munere functi diligenter: rudes illos, & incultos populos Regis Anglię potentia, & vicinitate labantes, in vera religione retinere studuerunt: fidei Christianę dogmata imperitis explicarunt. Pecuniam neque exegerunt vnquam, neque spontè oblatã acceperunt: si quid multę nomine imperassent, id totum egenis tribuebatur, ipsi nihil penitus attingebant. Atque hac sobrietate vitę, & moderatione, in ea prouincia aliquandiũ versati, in Galliam redierunt,

P s quod

VITÆ IGNATII

quòd aditum veritati clausum, & insidias à perditis quibusdam hominibus sibi facti comperissent, qui eorum vitam pretio Anglis mercatoribus addixerant, vt eos Hèrici VIII. Angliæ Regis, traderent potestati, cuius ipsi, dum eò nauigarent, manus diuinitus effugerant. Certior factus de periculo Summus Pontifex, iusserat quidè, vt illi se in Scotiã transferrent, cum eadè potestate: sed cum illa Prouincia, pessimè aduersus sedem Apostolicam iam tum affecta esset, animique nobilium ab illius reuerentia abalienati, inopportunum tempus ratus Pontifex, homines ad se reuocauit. Itaque Lutetia iter in Italiam suis ipsi pedibus, tenuiq; pecunia, Apostolici Nuntij sunt ingressi. Et cum bellum in Hispaniam Gallia instrueret, quasi speculatores Lugduni intercepti, in vincula conijciuntur: à Cardinalibus Turnonensi deinde, & Gaudio agniti, educuntur, & viatico, equisque benignè donati, Romam ad Ignatium remittuntur. Intercà Faber cum D. Orizio in Hispaniam hoc ipso anno 1541. est profectus: in cuius locum Nicolaus Bobadilla, professione ædita, in Germaniam, Pont. Max. iussu, missus est. Et vt

ex ijs, quæ diximus, perspicitur potest, ex quo à Summo Pontifice confirmata nostra Societas est, vix anno vertente in Italiã, Galliam, Hispaniam, Germaniam, Indiam, atque Hyberniam disseminatam illam videre licet.

DE COLLEGIIS CO-

*nimbricensi, & Goensi, ac Romana
domo. Cap. V.*

HOC rerum statu, Ioannes III. Lusitaniae Rex, ut Indorum salutem consulere, missis ad Indos Francisco Xaverio, alios ex nostris, qua ratione in annos singulos posset mittere, cogitavit: Collegiumque nostræ Societati decrevit omnium primum instituere, quod illius propagandæ in Lusitania, quasi seminarium esset. Quare ad celebrem Conimbricenses Academiam à se fundatam, nostrum quoque Collegium adiecit: cuius collegij propagatio, & soboles, origo reliquorum in Lusitania collegiorum est. Ad quod quidem constituendum legatus ex nostris, qui & Romæ erant, & Lutetiæ, in Lusitaniam
edo-

VITÆ IGNATII

adolescētes aliquot, virosque probatissi-
 mos anno 1541. & 1542. ad Simonem mi-
 sit. Mittebantur autem nostri id temporis
 ab Ignatio (vt obiter hoc quoque dicamus)
 in remotissimas etiam terras, in hunc fe-
 rē modum, Pedibus suis peregrinabantur:
 non vno omnes habitu, sed semper vili:
 mendicato viuebant: in hospitali pauperū
 domo, ubi eius erat copia, dormiebant. Si
 quando vel victus ex eleemosyna deesset,
 vel lectus, tenui aliqua pecuniola se sustē-
 tabant, in eum ipsum finem reseruata. In
 plateis, pro loco, & tempore concionabā-
 tur: hortabantur quoscunque nacti erant,
 ad detestationem vitiorum, ad confessio-
 nem, orationemque, & veræ pietatis cul-
 tum: egredientes hospitium armabat ora-
 tio: ingredienti excipiebat. Diebus Do-
 minicis, qui Sacerdotes non erant, aut se-
 pius etiam confitebantur, & communica-
 bant: inter ipsos summa pax, summa con-
 cordia: & quod mirabilius est, in magnis
 laboribus, magna alacritas, animusque sem-
 per lætus, &, præ laborandi pro Christo,
 patiendique desiderio, ne de ipsis quidem
 longissimi itineris molestijs, aut pericu-
 lis cogitans. Imbecillus qui maximè in

ambulando erat, antecedebat alios, ut quod ille poterat, ad id se valentiores accommodarent. Et quoniam nulla tunc collegia in via occurrebant, nullus certus locus (ignota adhuc Societate) quò nostri, si quid in via accidisset, sese reciperent: illud etiam præcipiebatur ab Ignatio, & seruabatur diligenter, ut si quis fortè morbo aliquo impeditus, persequi iter non posset, pro morbi conditione, ad breue quidem tempus, reliqui omnes consisterent: si diuturnior fore videretur, vnus certe remaneret, qui ad egrotum subleuandum, videretur aptissimus. Hunc in modum, illis initijs, nostri Roma mittebantur ab Ignatio, & Lutetiam, & in Hispaniã: hoc modo in Lusitaniam vsque profecti sunt, qui collegij Conimbricensis fundaméta iecerunt: qui benignè à Rege accepti, dũ Conimbricæ res futuro collegio paratur, Vlyssippone aliquãdiu cõmorati, domus sancti Antonij initium etiam fecerunt. Sed etiam in India, simulatque Francisci Xauier virtus, & prudentia tractari ab hominibus illis, & agnosci cœpta est, vberes protulit ex se fructus, ut suo loco dicã. Anno enim statim 1542. Goæ, quæ ciuitas regia

VITÆ IGNATIÏ

Regia est, & Indicarū omniū, quæ Lusitaniæ Regi parēt, metropolis, Collegiū quod ad alendos Gentiliū filios ad Christi fidē conuersos, atq; educandos, Lusitanorū liberalitate, iam tum fuerat informatū, nostris datum est: vt eorum ipsorum puero- rum ad pietatem informandorū curā susci- perent, & venientes suos ex Lusitania fra- tres exciperent, & accolas Societatem in- gredi volentes probarent: essetq; Colle- gium illud Christianæ fidei hostibus qua- si propugnaculum quoddā oppositū. Mul- tum ex humili ducta principio duo hæc Collegia, Conimbricense & Goense cre- uerunt: Nam ad 200. Conimbricense ex nostris continet: Goense ad 120. & in vtro- que disciplinæ omnes ingenuæ, quæ qui- dem à Theologo non sint alienæ explican- tur: & quidquid apud Indos à nostris ge- stum est: quicquid apud Iaponios, Sinas, Persas, Æthiopes, & alias innumerabiles nationes, veri Dei ignoratione cæcas effe- ctū, ex his duobus Collegijs profectū est maximè. Ex quo intelligimus Collegiorū quæ in vniuersa societate constituta ha- stenus sunt, primū omniū tenere locū Co- nimbricense, Regis Lusitaniæ munificētia
iam

iam tum informatum, postea verò etiam perfectum. Collegiorum dico: nam Romana domus reliquæ Societatis parens est: ex qua, ut ex matrice quadã Ciuitate, Ignatij opera & consilio, Coloniae deductæ in diuersas terras, & propagatæ sunt. Quæ quidem domus Romana cum ipsa Societate nata est: Siquidem exeunte anno 1540. templum Beatæ Mariæ (ut vocant) de Strata, Petri Codatij industria, & beneficio nobis additum est. Hoc autem templum humile tunc fuit ac perexiguum, sed cum confluentes ad verbum Dei populos propter eius angustias nõ caperet, multis postea additamentis auctũ est: atq; diuersis tẽporibus varias formas commutatũ. Donec anno 1568. Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli III. Sapiētissimi Põtificis nepos, ac S. R. E. Vice cancellarius, Princeps excellenti autoritate, eximiaq; prudẽtia, qui Societatem nostram ab ipso eius exordio, singulari patrociniõ cõplexus est, ut benè mereretur de suis ciuib⁹, atq; adeõ de vniuersa Ecclesia Dei, & aui sui Põt. Max. maximũ in ordinem nostrũ beneficiũ immortalitati consecraret, & præstantem suam in nos beneficentiam testatã reliqueret, tẽplum

plum amplum, magnificentum, pulcherrimū,
 à fundamentis excitare constituit, regio
 sumptu, opere præclaro, structura mirabi-
 li, in quo mortuus cōderetur. Et quidē me-
 ritò, ut quoniam Farnesiorum familia, So-
 cietatis nostræ constituēde princeps fuit,
 ipse qui eiusdem familiæ decus ac lumen
 est, in eo templo, atque in ea professorum
 dōmo, quæ ipsius Societatis caput ac parēs
 est, principem locum obtineat. Anno verò
 1543. templum sancti Andrææ per oppor-
 tunum ac propinquū, opera ac studio Phi-
 lippi Archinti Seleuciarum Episcopi, ac
 Summi Pontificis, tunc in alma vrbe Vica-
 rij, & de vniuersa Societate optimè meri-
 ti, ipsius Pontificis Summi decreto adiun-
 ctum est. Nam Philippus iussu Pont. Maxi-
 mi cū obiret vrbis omnes Ecclesias ac lu-
 straret, ut earum sacra tecta tueretur, &
 ea quæ ad cultum earum, atque ornatum
 pertinerent, in D. Andrææ templum inci-
 dit, curam quidem animarum habens, sed
 à pastore suo desertum, & fœminæ custo-
 dię commissum. Cuius rei indignitate per-
 motus Pontifex eiusdem Philippi moni-
 tu, illud nostris decreuit adiungere, qui
 in vicino Beatæ Mariæ templo, omni ple-
 tatis

tatis officio, Romanum populum ad bene beateque viuendum excitabant. Paucis post diebus, huic Pontificis decreto reclamatum à multis est. Sed Archintus vir prudens, atque acris animi, magnique eorum conatibus vehementer restitit, & verissimis grauisissimisque rationibus persuasit Pontifici, ratum vti suum decretum haberet, nostrisque in tradita iam possessione permanere, liceret. Itaque hoc ipso in templo D. Andrææ domus, quam incolimus, anno 1543. ædificari cæpta est. Porro animarum cura vtriusque templi, Sanctæ Mariæ de Strata, & Sancti Andrææ, ne impedimento nostris esset, autoritate Pontificis cum redditibus in Ecclesiã Sancti Marci vicinam ac per celebrem translata est.

*PATAVINUM COL-
legium. Cap. VI.*

PER idem tempus, Repub. Veneta postulante, anno 1542. missus à Summo Pontifice Venetias est P. Iacobus Laines, vt pietatis quædam opera promoueret: qui cum strenuè suo fungeretur munere,

VITÆ IGNATII

nere, in Andream Lippomanum Ecclesiæ
 Sanctissimæ Trinitatis Priorem, virum Pa-
 tritium, ac religiosum incidit, ad eumque
 ipsius rogatu diuertit. Qui domestica con-
 suetudine, mores Iacobi ingeniumq; per-
 spiciens, & Societatis nostræ institutum
 intelligens, ita permotus est, vt de extruē-
 do Patauino Collegio, statim cum Iaco-
 bo ageret. Habebat enim Patauij etiã Prio-
 ratum Diuæ Magdalensæ, ordinis hospita-
 lis Sanctæ Mariæ Theutonicorum, olim
 in expeditione Christianorum cōtra Tur-
 cas à Germanis constitutum: quæ in Col-
 legij Societatis institutionem conferre
 decreuit: & dum res à Summo Pontifice
 impetratur, aliquot ex nostris alere, vt
 non solum futuri beneficij spe, sed presen-
 tis etiam vtilitate frueretur. Itaque Roma
 missi Patauiũ ab Ignatio sunt anno 1543.
 qui cum Ioanne Polanco, & Andrea Fru-
 sto (iam tum in Patauina Academia studijs
 literarum operam dantibus) sese coniun-
 gerent, & collegij fundamenta ponerent.
 Anno deinde 1546. impetrat⁹ à Paulo III.
 Pontifice Maximo Prioratus est, ac sedis
 Apostolicæ autoritate, Collegij vsibus in
 perpetuum consecratus. Sed anno 1548.
nostris

nostris, vt in possessionem mitterentur, & Senatu Veneto petentibus, quidam sanguine Priori Andree maximè coniunctus, vehementer obstabat: & vt erat Senatoria dignitate, & opibus inter suos præstans, facile, Iacobo Laini, & Alfonso Salmeroni, rem curatibus, aduenis, ignotisque hominibus, & pauperibus negotium exhibebat. Accidit etiam, vt aliquando in Senatum ingressi, vt suæ postulationis rationem exponerent, penè exhiberentur: quod illo Patrum consensu, homines specie, habituque contemnendi, indigni viderentur. Sed silentio tandem impetrato, causaque ab Iacobo perorata, magna omnium consurrectio facta est, & per honorificam cōpellatio: cum in homine prudentiam, & dicendi vim, modestiamque admirarentur. Sed cum difficultates percurrere nostri non possent: neque aduersarij potentissimi consilij obsistere, ad Ignatium Laines scripsit, quo loco res esset, petijtque vt ad illam conficiendam, felicemque exitum à Domino impetrandum, sacratissimum Missæ sacrificium offerre Deo dignaretur. Fecit Ignatius quod rogabatur ipso die natali Beatæ Mariæ, Iacoboque rescripsit: Feci

quod rogasti: esto bono animo, nec te hæc res sollicitum habeat, sed confectam putâ. Nec fefellit euentus. Octauo post sacrificium die, frequens Senatus ea de re habitus est, & omnibus omnium ferè sententijs, possessio nostris adiudicata. Permirus autem illius Reip. peritis videbatur, & inuitatus, tantus frequentissimi Senatus, pro peregrinis, aduersus ciuem consensus. Atque vt eiusmodi euentus Deo, non hominibus tribueretur: quo die relatum ad Senatum de hac re est, probatissimi Senatores, qui nostras partes agebant, eo die in Senatum non venerunt: ne quid homines sibi, de diuina laude decerperent, & nos non hominibus, sed Deo niti, disceremus: qui etiam salutaria effecit, quæ in perniciem ab aduersarijs parabantur. Nam cum iactata de nobis, qui in Collegio Patauino eramus, multa ab aduersarijs essent, vt nos in periculi suspicionem adducerent, Senatus decreto, in nostram vitam inquisitum diligenter est: eaque à quibus mandatum erat, inuenta, & scripta sunt ad Senatum, quæ nos suspicionem liberarent, & Societatem nostram probitatis testimonio commendaret. Eodem anno 1542. in

Gal-

Galliam Belgicam nostri, non tam sua voluntate, quam necessitate quadam, sunt ingressi. Nam cum bellum inter Carolum V. Imperatorem, & Franciscum Galliarum Regem, repetè exarsisset, Hispani omnes, Flandriq̄ue, qui in Gallia versabatur, Gallia excedere iussi sunt: quo tempore, quindecim, sexdecimue de Societate, partim Itali, partim Hispani, Lutetiæ, Parisiorum literis dabamus operam. Ex quibus, ut Regio edicto satisfaceret, Italis Lutetiæ remanentibus, Hispani in Belgicam amicam Prouinciam, Duce Hieronymo Domenecco, ac moderatore, profecti, & studia literarum in Louaniensi academia sumus prosequuti. Ibi verò tantum exemplo à nostris, & Francisci Stradæ Latinis concionibus effectum est, ut multi studiosi, egregijque adolescentes & viri doctrina, atq; autoritate nobiles, nostrum institutū avidè arriperēt: quos Magister Petrus Faber ab Hispania reuersus ex superiore Germania in inferiorem descendens, suis consilijs postea confirmauit. Et hoc quidē propagatæ in Prouincia Belgica Societatis semen, & origo est.

VITÆ IGNATII
CONFIRMATUR DE
nuò à Pont. Max. Societas, & augē.
gendi numeri sic potestas. Cap. VII.

A Nimaduertens igitur Ignatius non
modò præclaros adolescentes ad
Societatem animum adijcere, ve-
rum etiam viros graues, atque eruditos,
Collegiaq; in quibus alerentur, institui,
magnum fructum à suis adi: neque tamen
sibi per Summi Pontificis decretum lice-
re, omnes qui à Deo vocarentur, in Socie-
tatem, professione adita cooptare, à Chri-
sti Vicario contendit, vt Societatē ipsam
denuò confirmare dignaretur, dilatareq;
contractum illum, ac breuem numerum,
quem in prima Societatis approbatione,
nostris admittēdis circumseplerat: Quod
vtique Pontifex (sicut dictum est) anno
1543. pridie Idus Martias magna volunta-
te fecit: cū patres nostros, vita, doctri-
naque sua, vberes Ecclesie Christi fructus
tulisse intelligeret, vberiores etiam latu-
ros speraret. Ex quo tempore magnum
Societas nostra incrementum cæpit. In-
tercà,

terea, cum semen illud, quod Petrus Fa-
ber, ac Iacobus Laines in Parmensi solo
sparserant, feliciter adolesceret, multiq;
essent Sacerdotes, illorum studio discipu-
li, Socij voluntate, qui, quod illi planta-
rant, ipsi rigarent, atque excolerēt, & Par-
mæ magna pietatis accessio, quotidie fie-
ret: inimicus homo per concionatorem
quendam hæreticum zizania supersemi-
nare conatus est: qui multa impia, atque
hæretica ex suggesto iactavit: & Sacerdo-
tes illos, quorum vitam, doctrinamq; ob-
stare sibi intelligebat, falsi criminis inui-
dia onerare aggressus est. Itaq; grauis in il-
los (quãuis prorsus innoxios) quos Cõtem-
plãtes vocabãt, tēpestas coorta est, quæ in
nostrum etiã nomen erupit. Nam etiã illi
beneuolentia tantum nostri erant, & imi-
tatione magis, quàm professione: in nos
tamen quasi in autores, conferebatur cul-
pa, aut nobiscam certè communicabatur.
Ignatius igitur curauit in primis, vt Sum-
mus Pontifex, quod Parmæ gestum erat, in-
telligeret. Quate permotus (vt par erat)
grauiter Pontifex, & alijs contagionibus
malorum admonitus quæ in nonnullis Ita-
liæ Ciuitatibus serpere quotidie magis

VITÆ IGNATII

nunciabantur: ex vniuerso Cardinalium Collegio sex omnino delegit, qui summa cum potestate in hæreticos inquirerent, & in perenni quadam vigilia aduersus Ecclesiæ hostes essent. Quod præclarum inuentum, non vrbi solùm, sed Italiae etiam vniuersæ, extitit salutare. Illud etiam acriter pugnauit Ignatius, vt, quæ in Sacerdotes illos conijciebantur, ea iudicio excuterentur, ac proferrentur in lucem, ne qua ex silentio infamiæ nota illorum vitæ, nostroque nomini inureretur: quod, multis repugnantibus, atque obnitentibus, tandè vicit. Ergo illi, sententia pronuntiata à Ludouico Milanesio, Protonotario Apostolico, ac Vicelegato, omni criminis suspicione liberati sunt.

COLLEGIUM COM- plutense. Cap. VIII.

EX eorum numero, quos Roma ab Ignatio, anno 1541. ad Conimbricense Collegium constituendum missos fuisse diximus, Franciscus Villanoua fuit. Qui cum ex longi itineris laboribus, in-
commoda

commoda vteretur valetudine, medicorū
 consilio, & patrum nostrorum voluntate,
 vt cœlum mutaret, Complutū venit. Vbi,
 vtcunque ex morbo confirmatus, sedem,
 Ignatij iussu, fixit: & homo natu grandis,
 ad Grammatices studium aggressus, ver-
 borum inflexiones, atque nominum medi-
 tari cœpit, & puerilia rudimenta studiose
 deuorare. Quo in labore duos annos po-
 suit, summa inopia, & tolerantia, rerumq;
 humanarum contemptione: sed pari vel
 hominum admiratione, vel fructu. Nam
 homo literarum rudis, conditione humi-
 lis, ignotus nomine, doctissimos, grauissi-
 mosque viros, in nobilissima Academia
 consuetudine ita sibi deuinxit, vt spiritū
 hominis, prudentiamque admirati, ad illū
 de rebus suis referrent, illum sibi magi-
 strum exercendæ pietatis asciscerent, illū
 ducem sequerentur: plusque illi autorita-
 tis apud bonos adderet virtutis opinio,
 quam inopia adimeret doctrinæ. Adiuncti
 sunt paulò post tres alij, quorum exemplo,
 commoti Scholastici nonnulli, ad nostræ
 institutum Societatis animum applicue-
 runt. Qui quidem molestijs perfuncti sunt
 multis, & rei nouitate, & falsi criminis

Qs suspi-

VITÆ IGNATII

suspensione commotis. Qua suspensione nostri, cognita veritate, publico. M. Velæ Academiæ Rectoris testimonio liberati sunt. Resq; cum aliorum benignitate, tum verò Doctoris Vergaræ in primis, Canonici Conchenensis studio, ac beneficentia, eò progressa est, vt commodum, numerosumque Collegium Compluti habeamus. Ex quo lógum sanè esset enumerare, quot vel maximis ingenijs adolescentes, præstantiq; scientiæ, ac virtutis spe, vel viri sapientiæ, prudentiæque laude clari, Societatem nostram sint ingressi. Vt mihi quidem Complutense Collegium, principiũ constituendæ, propagandæq; in Hispaniarum prouincijs Societatis, & quasi seminarium præcipuum fuisse videatur.

IGNATIUS IN URBE

pietatis opera instituenda curat.

Cap. IX.

SED non modo domesticarum rerum, & vniuersæ Societatis sollicitudinem gerebat Ignatius, verùm etiam curæ, & cogitationis suæ, quam poterat parté,

in externorum utilitates deriuabat. Quâ-
 obrem multa, quæ consuetudine inoleue-
 rant vitia, abolenda, multa in vrbe insti-
 tuenda curauit, quæ cum hominum essent
 salute coniuncta, Illud in primis, vt Decre *Cap. cum*
 talis Innocentij III. hominum vitæ ma- *infirmitas*
 ximè necessaria, & salutaris, instaure- *de pæn. et*
 retur: quæ nimirum cauetur, ne medi- *remiss.*
 ei corpori curando manum prius admo-
 ueant, quàm agrotantis anima confes-
 sione curata sit: mitigata tamen illius do-
 creti seueritate, eaque moderatione ad-
 hibita, vt vno atque altero die medicus
 ægris adesse possit: tertio verò nullo mo-
 do, nisi prius confessi sint. Quod quidem
 decretum Sanctissimus Pius Quintus, sui
 Pontificatus initio, seuerioribus etiam
 legibus in perpetuum sanxit. Præterea
 cum in vrbe tanta Iudæorum esset tur-
 ba, nullus tamen locus erat, quò se reci-
 perent ijs, qui forte, quod super eos eo-
 rum adhuc positum est, Dei misericordia
 sublato velamine, ad Christi lucem se- *2. Cor. 3.*
 se conuerterent. Nulli doctores certi, qui
 illos ad Ecclesiæ gremium venientes, eru-
 dirent: nulli redditus ad subleuandam eo-
 rum inopiam, constituti. Ergo, ne tantus
 peri-

81. BA

VITÆ IGNATII

periret fructus, eos ex nostris angustijs, do-
 mi nostræ aliquot annos sustentare, erudi-
 re, & in certo genere vitæ collocare, non
 dubitavit Ignatius: multiq; ex Iudæis vel
 charitate nostrorum allecti, vel exemplo
 suorum commoti, ad Christum conuersi
 sunt. In quorum numero, etiam fuerunt Iu-
 dæorum primarij, qui ad Christianam fi-
 dem amplificandam, momenti plurimum
 attulerunt. Vehementer enim reuincebāt
 Iudæos ostendentes per scripturas, esse
 Christum Iesum. Verū ne hæc utilitas exi-
 gui temporis esset, in eam rem diligētiam
 suam nauauit Ignatius, vt locus in vrbe
 constitueretur, qui Catechumenis reci-
 piendis esset, sustentandisque accommo-
 datus: quod magnis laboribus tandem
 perfecit. Et quo mollior illis ad Christum
 via esset, à Paulo III. Pont. Max. impetra-
 uit, ne quid suarum rerū amitterent, neue
 detrimento Christi fides ijs esset, qui Chri-
 stum Salvatorem agnoscerent: imò verò
 Iudæorum liberis, ad Christum contra pa-
 rentum voluntatem venientibus, bona ip-
 sorum omnia integra omnino essent. Et
 quæ ab illis vsuris fuissent parta, quorum
 iusti Domini ignorarentur, atque iccirco
per

quod
 animi
 in
 re
 rem

Act. 18.

18. Act.

per

per manus Ecclesiæ essent in pios vsus cõ-
 uertenda, Iudæis ipsis ad sanctissimam Re-
 ligionem conuersis, in suscepti baptisma-
 tis gratiam tribuerentur. Ad quæ illud etiã
 deinceps à Iulio III. & Paulo III. præcla-
 re additum est, vt singulæ Italię Iudæorũ Sy-
 nagogæ, certam pecuniæ summam, ad eos
 alendos, qui ex Iudaica perfidia euadunt,
 huic Cathecumenorum domui quotannis
 impendant. Multa quæ alia ad illos vel in-
 uitandos, vel in Christi fide retinendos,
 sapientissimè constituta sunt. Ex quo ma-
 gnus aditus apertus est ad illius gentis sa-
 lutem, multi quæ se ex reliquijs, & fœce il-
 la Israël ad Christum adiunxerunt.

Ad hæc, magna Romæ muliercularum ea-
 rum visebatur multitudo, quæ ex prostitu-
 ta pudicitia quæstum faciebant: (maior
 enim per id tempus, morum in vrbe licen-
 tia, quæ Sanctissimorum Pontificum vigi-
 lantia, seueris postea legibus cõpressa est)
 & vrbs ipsa meretricijs sordibus obsolesce-
 bat: erant quæ istiusmodi muliercularum non
 nullæ, quæ diuino instinctu, cuperent ali-
 quando se, ex impura illa flagitiorum vo-
 ragine, in portum salutis recipere. Ad quas
 alendas, Diux Magdalenæ (conuersarum
 vulgo

VITÆ IGNATII

vulgo appellant) Cœnobium est institu-
 tam. Sed ea tamen lege venientes admit-
 tuntur, si perpetuæ se religioni conse-
 crant, & illius limen eo animo ingrediã-
 tur, ut ex illo pedem nusquam efferre con-
 stituant: quo minus latè patent eius Cœ-
 nobij fructus. Nam permultæ ex ijs nuptæ
 sunt, quæ hoc perfugio excluduntur: qui-
 bus tamen locus aliquis dandus est, quò
 se recipiant, dum maritis reconciliantur,
 ut à vitæ honestate, quam petunt, absit
 periculum. Porro aliæ emergere quidem
 ex fœcibus illis vellent: sed non conti-
 nuò se diuturnæ pœnitentiæ dedere: neq;
 si ut pessima fugiant paratæ sunt, sectari
 iccirco optima concupiscunt: quibus re-
 ceptum ad tempus dari Cœnobij illius le-
 ges non sinunt. Ignatius igitur, ut om-
 nium saluti consulere: & ne qua esset, quæ
 victus quærendi difficultatem, suæ turpi-
 tudini prætexeret, locum per opportu-
 num instituendum curavit, quod omnium
 esset commune perfugium. Cũ igitur hoc
 suum laudabile, & præstantis operis consi-
 siliium principibus multis viris, ac fœmi-
 nis communicasset, quorũ autoritate, ac
 benignitate cõficeretur: operam suam illi
 qui-

quidem sunt, facultatesque polliciti, si quis inueniretur, qui eius rei perficiendę princeps, & autor esse vellet. Volebat enim quisque gloriosi operis comitem se potius aliorum præbere, quàm ducem. Sed cum hac recusatione, diem ex die duci videret Ignatius, & pium opus impediri, vt omnem diabolo eximendi tempus occasionem præcideret, hanc rationem excogitauit. Ex area quadam nostra, quæ Romę ante templum nostrum est, Petrus Codatius domus nostrę Procurator, eo ipso tempore effodiendos curauerat ingentes lapides ex antiquæ Urbis ruinis. Tum Ignatius Codatio ait, vendito lapides Petre, summamque ex eis centum aureorum mihi conficito: fecit ille, in magna nostrorum inopia, quod fuerat iussus. Hanc pecuniam Ignatius primus omnium, in opus eximium contulit. Si nemo est (inquit) qui anteire velit, me ducę sequatur: sublecuti sunt reliqui: & ita in diuæ Marthę opus eximium inchoatum est, & perfectum: Sodalitasque instituta, cui à Gratia beatę Marię, nomen est inditum. In hoc autem diuæ Marthę Cœnobium, mulierculas à turpi quæstu abductas
ipse-

ipſemet ſæpe numero, ne perirent, vel in matronæ alicuius honeſtæ domum, inſtituendas ad virtutis ſtudium, id ætatis vir, & Generalis Præpoſitus deducebat. Quo in genere, Leonoræ Oſoriæ (ea Ioannis Vegæ Cæſarei apud Pontificem legati erat vxor) pietas, atque benignitas in primis enituit. Cùm autem Ignatio obijceretur, in curandis huiusmodi mulierculis malè operam poni, quippe quæ in vitijs iam occaluiffent, facile quæ reuerterentur ad vomitum: minimè ſanè, inquit Ignatius: Sed ſi omnibus meæ vtix curis, atque laboribus id poſſim efficere, vt vel vnã noctè, peccato vacuam prætere iſtarum aliqua velit: omnes ego quidem neruos contendam, vt vel illo tam exiguo tẽpore Deus, ac Dominus noſter non offendatur: etiam ſi ſciam illam ſtatim in ingenium redituram. Orphanorum etiam ſolitudini, vt cõſuleretur, multum laborauit: itaque eius etiã opera, duæ habitationes in vrbe ſunt conſtitutæ: in quibus pueri, & puellæ parentum orbati præſidio, ac vitæ commodis deſtituti, à periculis eripiuntur ætatis, & ab inopiæ moleſtijs, & ſeparatim moribus, doctrina, artibus inſtituuntur.

Illud

Illud etiam excogitavit, in lubrico versanti Virginum pudicitia, qua ratione succurreret: ne videlicet puellaris castitas, aut matrum turpitudine, incuriâue defloresceret, aut paupertate. Quamobrem præclarum, omniq̄ue laude dignum Cœnobium constructum est Sanctæ Catherinæ, ut vulgo vocant, de funarijs: in quod, tanquàm in asylum, arcemq̄ue transferuntur adolescentulæ, quæ in periculo pudicitie versantur. Et hæc quidem Ignatius Romæ, & alia id genus nonnulla, ad proximorum salutem effecit. In ijs autem operibus constituendis, hanc seruabat rationem. Consilium suum, cum certis hominibus, grauibus, prudentibus, & ad omnem charitatem propensis, communicabat: è quibus Iacobus Crescentius, nobilis Romanus, intimus Ignatij amicus, & ad omnem pietatem semper propensus. Franciscus item Vanutius, Pontificis summi Eleemosynarius, Laurentius Castellus, alijq̄; nonnulli præstabant: quibus consiliarijs Ignatius, adiutoribusq̄ue usus est. Rebus inter ipsos agitatæ, compositisq̄ue, opus ipsum primarijs viris, locupletibus, benignis proponebatur, quorum opibus, atque autori-

VITÆ IGNATII

tate niteretur: in primisq; aliquis. S. R. E. Cardinalis deligebatur, qui ad patrocinium eius operis suscipiendum, videretur aptissimus. Constituta deinde fodalitate, sancitis legibus, totius gubernationis ordine, rationeq; præscripta: cum iam suam operam minuisse necessariam intelligeret, vigiliam suam alijs tradebat Ignatius, seque sensim ad alia æque utilia inchoanda cõuertebat. Neque enim otiosa esse illius charitas poterat, sed semper nouum aliquid meditabatur hominibus salutare.

VARIIS LOCIS COLLEGIA instituentur. Cap. X.

DVM hæc Romæ Ignatius ageret, totus in Dei gloriam intentus, Deus eius gerebat curam, & res Societatis propagabat, mouebatque hominum animos, nostrorum patrum integritate, ac charitatis studio excitatos, vt eos aut expeterent beneuolè, aut accersitos studiosè retinerent, & apud se certis in sedibus collocarent. Et quamuis omnibus, qui petebant, satisfieri, in tanta nostrorum paucitate, non

non poterat : conabatur tamen Ignatius Dei gratiam non negligere, sed eos ipsos quos habebat, in ea loca dispergere, ac distribuere, in quibus vel propter ipsorum locorum opportunitatem, ac naturã, vel propter ciuium ingenium, & in nostros beneuolentiam, vberiores fructus sperabantur. Cum igitur Hieronymus Domenecus, ciuis Valentinus, non solũ se (quod multo antea fecerat) sed sua omnia etiam Societati consecrare, & Collegium ex suis redditibus Valentiaẽ inchoare statuisset, Ignatius illius Ciuitatis amplitudinem, & nobilitatẽ, ac Gymnasij celebritatem, secum reputans, & vicinorum oppidorum, ac pagorum copiam, ad quos excursions facere nostri possent, & apud illos vtiliter aliquando versari, Iacobum Mironum (qui Lutetia Parisiorum, anno 1541. Conimbricam venerat, & eius Ciuitatis Collegio aliquandiu præfuerat) aliosque nonnullos anno 1544. Valentiam destinavit, vt Valentini Collegij ponerent fundamenta. Quod illi quidem fideliter præstiterunt. Ano verò 1545. diplomate à summo Pontifice impetrato, certis redditibus constitutum est Colle-

VITÆ IGNATII

gium illud, quod & copioso optimorum iuuenum in Societatem ingredientium prouentu, & ipsorum ciuium fructu, hætenus Dei benignitate semper floruit. Eodem tempore Petrus Faber, & Antonius Araoz, in comitatu Mariæ, Ioannis III. Lusitaniæ Regis filia (quæ Philippo Hispaniarum Principi nupserat) Regis iussu, ex Lusitania in Castellam profecti sunt: & Pincia commorantes, eius Collegij prima fundamenta iacerunt. Quod initio quidem tenue, ac perangustum, ita postea amplificatum est, ut propter eius oppidi magnitudinem, ac frequentiam, & eos qui percipiuntur fructus, ad Collegium domus etiam Professorum addita sit.

¶ Sed etiam in oppido Gandiæ, Valentia vicino, soli amœnitate præstanti, hoc ipso tempore Collegium nobis inchoatum est: quod eius oppidi Dux D. Franciscus Borgia, eximia Societatis opinione, ac beneuolentia incitatus, à fundamentis crexit, & idoneo loco, & ad populi commoditatem, & domesticam nostrorum quietem, ac relaxationem peropportuno, perpetuis fructibus stabiliuit, temploq; exornauit. Missiq; sunt Roma ab Ignatio anno 1545.

ex nostris quinque, qui cum alijs in Hispania se coniungerent, & primi Gandiente Collegium habitarent.

*DE MORTE PETRI
Fabri. Cap. XI.*

GAndiensis Collegij suavor in primis, atque adiutor extitit Magister Petrus Faber, qui Romæ anno 1546. Kalend. Augusti, quo die Beati Petri Apostolorum principis vincula celebratur, ex hac vita migravit ad Dominum. Vir planè admirabilis, qui in Allobrogibus, pago Villareto diœcesis Gebennensis, anno M. D. VI. humili loco natus est, parentibus quidem agricolis, sed pijs: quorum ille vestigijs insistens, tanta iam inde ab incunte ætate, religionis indicia præbuit, ut singulariter à Deo electus esse videretur. Nam & septimo ætatis anno, eximios quosdam ad pietatem sensit instinctus: & duodecimo, conseruandæ castitatis præclaro quodam incensus studio, eiusdem votum in agro emisit: & tam ardenti in sapiëntiæ studium incitatus est desiderio, ut cõ-

VITÆ IGNATII

tra voluntatem suam pater, à pastoritia illum cura, pecorisq; custodia, ad literarum ludum traducere cogeretur. Quo in ludo, optimæ indolis, excellentisque ingenij specimen edidit: grammaticisque mediocriter eruditus, Lutetiam Parisiorum, vnde vigesimum annum agens, profectus est. Ibi post Philosophiæ curriculum feliciter emesum, Magistrali Laurea insignitus, cum magnis scrupulorum stimulis conficeretur, & vel in desertum locum se abdere, radicibusque victitare, vel alia æque grauia, ad eum depellendū angorem sibi proponeret: neque tamen vlla in re eius animus acquiesceret, in Ignatium incidit (quemadmodum diximus) à quo liberatus omnino, & ad eius vitæ cursum, quem postea Socij omnes sunt ingressi, primus adductus est. Confectis studijs, in Italiã dux reliquorum venit. Roma deinde Parmam primū, tum in Germaniã à Sūmo Pontifice missus est: postea etiam cum D. Ortizio in Hispaniam, haud ita multo post reuocatus iterū est in Germaniã. Qua in Prouincia insigni doctrina, vitæ grauitate, atque prudentia, Catholicorum Principū animos mirificè sibi obligauit. Pergratus ille fuit

Alberto

Lib. 2. c. 4

Alberto Cardinali Magūtino, apud quem diutiùs habitauit, Psalmosq; Dauidicos in schola Theologica Maguntia est interpretatus. Gratus Othoni Cardinali Augustano, Episcopo tunc Spirensi, multisq; magnatibus, principibusq; Catholicis. Hæreticorum furorem vehemēter repressit, ac cū illorū antesignanis & magistris in primisque cū Bucero sæpenumero est cōgressus, tā acriter ac fortiter vt (nisi illi obduruissent) fidē, quā ipse profitebatur, facile illis probare potuisset. Admirabilē pro Hæresiarhis, totaq; Germania orandi spiritū à Domino acceperat: sentiebatq; , ac verò apertè etiā prædicabat Catholicā religionē suæ integritati, atq; pristino splendori tū demū restituendā, cum quorundā bonorū sanguine, Dei ira primum esset placata. Ex Germanis, Petrū Canisiū hominis fama excitatū, atq; ipsum vidēdi desiderio Maguntia Colonia profectū Christo lucrifici, Societatiq; primū adiunxit. Hospitem suū Maguntinū Carthusianū effecit. Coloniæ multas sæpè cōciones Latinas habuit, nō solūm in sacrorū hominū cōuentibus, sed etiam in tota Academia, easque mira, & graui pietate conditas. In templo verò

VITÆ IGNATIÏ

D. Vrsulæ, locum sacrum (quem verissimè auream cameram vocant) beatissimarum Virginum oisibus, atque reliquijs refertissimum, ac cælestem quendam odorem spirantem, humi abiectus diù, multumque venerabatur. Vbi inter sacrificandum, sicut alias sæpè, illustres diuinis de rebus cognitiones accepit. Infracto semper pectore peruerforum hominum calumnias, furiorum minas, obstrepentiù maledicta contempsit: denique nostræ Societatis bonum odorem vbique sparsit: ei que in nobilissimam illam & religiosissimam olim Prouinciam, viam aperuit, in qua ipse seminavit cum lacrymis, quæ posterum cum exultatione meterent. Eius exemplo permoti Monachi Carthusiani, in publico conuentu, vniuersam nostram Societatem, omnium bonorum operum, meritorumque suorum fecere participem. In Belgica deinceps Prouincia, Lusitania, Castella, Hispania tota, omnibus, quibus cum vixit, venerationi fuit. Postremò dū ex Hispania, vt Tridentino concilio adsit, à Pontifice Maximo accersitus, anni tempore grauissimò, urbem ingreditur, celeriter in morbum incidit, breuique extinctus

ctus est. Sed eius iacturam Iacobus Laines, atque Alfonsus Salmeron resarferunt, in eodem Concilio Pontificis Max. nomine, iam tum commorantes. Fuit Faber omnino, vir maximè pius, eruditus, spirituû discretionè excellens, sanitatum dono ornatus, orandi, meditandiq; assiduitate præstans: tantæ verò abstinentiæ, vt aliquando sex totos dies cibi potusq; nihil sumperit. Obedientiæ in primis cultor, & tenax, sui contemptor egregius, Dei gloriæ, hominumq; salutis cupidissimus: familiari, quotidianoq; sermone, ad permouendos animos, in primis efficax: grauitate morum, & suauitate quadam solida venerabilis. Diuinis illustrationibus mirificè abundabat. Id tum ex libello quodam liquet, quem, quasi commentarium de eiusmodi rebus scripsit: tum ex ijs literis, quas ex Germania, anno 1542. Venetias ad P. Iacobum Lainem eodem spiritu, & caritate, & cõsuetudine sibi coniunctissimum, quasi ad alterum se, fraternè misit. Quarû literarum particulam, in qua de se loquitur, vt plenius hoc intelligatur, adscribendam duximus. ¶ Vtinã (inquit) tibi, frater charissime, explicare possem, quæ & quâta

VITÆ IGNATII

bona, ex quo abs te Placentia digressus
 sum, vsq; ad hunc diē, & animā meam in-
 trauerint, & in ea permanerint, quæ co-
 gnouerim, quæ senserim in ijs quæ ad Deū,
 quæq; ad sacratissimā eius matrem perti-
 nent, & ad beatissimos tū Angelos, tū ani-
 mas, quæ vel in cælo, vel in Purgatorio
 sunt. Interiora verò mea quid referam? ele-
 uationes, & depressiones meas? introitus
 in me, & exitus ex me? quomodo didice-
 rim mundare corpus, & animam, & spiri-
 tum, purificare cor meum, & reiectis im-
 pedimentis præparare, vt diuinarum gra-
 tiarum liquores recipiat, retineat, confer-
 uet: petendo ad omnia hæc diuersa do-
 na, quærendo, pulsando? De ijs verò, quæ
 ad proximum spectant, non minus mul-
 ta possent dici, in quibus Dominus Deus
 modos mihi, & vias dedit, veritates osten-
 dit & vitas, vt illum cognoscā, illi de bo-
 nis congaudeam, de malis compatiar in
 Christo, illum amem, illum feram, illum
 patiar, & illi compatiar, pro illo gratias
 & agam, & petam, & veniam, ac remissio-
 nem quæram, & excusationes inueniam,
 & coram Deo, & Sanctis eius bona de illo,
 ac pro illo loquar. In summa, Iacobe fra-
ter

ter Charissime, nunquam ego non dicam factis, aut verbis exequi, sed neque cogitatione possim comprehendere, quæ beneficia in me Deus meus contulit, & conferre paratus est, meas contritiones alligans: sanans omnes meas infirmitates: delens meas iniquitates: ipsi gloria, amē: ipsi laus, ipsi honor, & benedictio ab omni creatura. Ego quidem dico amen: sed & tu etiam (obsecro) de hoc fratre tuo illum laudato: illi benedicito: quod ego de vniuersa Societate, & de misericordia Domini tam abundanti, hætenus super illam effusa; facere quotidie non desisto. Hæc ille. Cùm verò ex nostris nonnulli, tanti patris obitu mœrerent, cuius vita plurimum Societati cōtulisse, plura adhuc conferre posse videretur: ad illos Ignatius. Nihil est, inquit, quod doleamus: sarciet enim hanc nobis iacturam Dominus, alterumq; pro hoc Societati Fabrum dabit, qui eius res multo etiam magis, & augeat, & illustret. Quod quidem ita certe factū est. Nā Dux Gandiæ D. Frâcisus Borgia, Collegiū nostris Gandiæ exædificasse non contentus, seipsū lapidē viuū Christo, in spiritalis edificiij structuram, offerre constituit. Itaq; ad

Igna-

VITÆ IGNATII

Ignatium scripsit, statuisse nunciū se mundo remittere, & nudum Christum, nudum in Societate sequi: professionemque post mortem Fabri primus omnium emisit, ut ei suffectus, eiusque locum subijsse omnino videretur. Quantum verò incrementi, insigni sanctitate non minus quam nobilitate, huius viri exemplo, & cura res Societatis acceperint, nemo est qui ignoret: cum tot eius opera Collegia cōstituta, tot adolescentes eximia indole, tot matura grauitate senes, tot viros vel sanguine, vel doctrina clarissimos, eius exemplo commotos, in Societate videamus. Et hæc quidem antequam Præpositus esset Generalis.

UNIUERSI ORDINIS

Carthusiensis erga Societatem Charitas & beneuolentia. Cap. XII.

ET quoniam de præclaro ordinis Carthusiensis erga Societate studio atque beneuolentia mentionē fecimus, non erit abs re sigillatim ea referre, quæ ad Sæctissimi Ordinis de Societate existimationē, atque testimoniū pertinent. Nam
qui

hæc leget, intelliget profectò, quàm suauè probitatis, ac sanctimonix odorè, nostri patres ab ipso Societatis initio ubique sparserint, quantamq; sui admirationem excitauerint: & eorum filij dabunt operam, vt optimorù parentum vestigijs insistant: & vniuersa societas gratissimã se exhibere conabitur religiosis Patribus Carthusiënsibus, à quibus se tot charitatis atq; fraternitatis vinculis obstrictã videt, eoque pro sua tenuitate, quã simillimo munere remunerari. Tanta igitur P. Petri Fabri erat morum grauitas, & vitæ integritas, vt omnes ad sui admirationè alliceret: ex quo Colonienses Patres Carthusianos ita cæpit, vt sponte sua cù Reuerendissimo P. Petro de Sardis, magnæ Carthusiæ supremo, Generalique Priore agerent, & in publico cõuentu, qui anno Dñi 1544. habitus est curarent, vt Ordo Carthusianus cù vniuersa Societate sanctissimam quandã amicitiam contraheret, nosq; in partè bonorù suorù omniù, & quasi hæreditatis admitteret. Quod quidem factum est summa animorum consensione, & maxima patrù illorum beneuolentia, sicut ex ijs literis, quas hic subiiciam manifestum fiet.

Fratres

VITÆ IGNATII

Frater Petrus humilis Prior maioris Carthusiæ, cæteriꝫ definitores Capituli generalis Ordinis Carthusiensis, Reuerendo in Christo Patri, ac deuotis uiris Dominis Ignatio Præposito, suisꝫ fratribus nouæ Societatis nominis Iesu, ubilibet locorum constitutis salutem, quam præparauit Deus diligentibus se. Audita fama odorifera fratres in Domino dilectissimi, de uestra exemplari conuersatione, salutari doctrina, & uoluntaria paupertate, cæterisꝫ uirtutibus, quibus in tenebris nostri deplorandi sæculi resurgentes, perhibemini homines in uia perditionis errantes ad arctam uiam salutis reuocare, uacillantes stabilire, stantesꝫ ad proficiendum in uirtutibus stimulare, & magnum in Domino Ecclesiæ Catholicæ fructum afferre: gauisus sumus in Domino, gratias illi agentes, quod in tanta desolatæ Ecclesiæ suæ calamitate, qua premimur, excitare dignatus est, & mittere novos operarios in uineam suam, recordatus misericordiæ suæ. In quo quidem sancto opere, cupientes uobis pro nostro modulo cooperari, fraternitatem uestram obsecramus, per charitatem eius, qui pro nobis non dubitauit animam suam ponere, ne in uacuum gratiam Dei recipiatis: sed in sancto proposito perseuerantes, in omnibus exhibeatis uos, sicut Dei ministros, in multa patientia non deficientes inter labores, pericula & persecutiones, quæ omnibus piè uiuere uolentibus

lentibus occurrere solent: tempore enim suo metentis non deficientes. Et nos fratres, si quid poterimus apud Dominum, diuinis sacrificijs, orationibus, abstinentijs, cæterisque pijs exercitijs, quorum omnium uobis & successoribus uestris, in uita pariter & post mortem singularem concedimus participationem, uestris pijs conatibus libenter cooperabimur in Domino, postulantes ut nos uicissim in orationum & bonorum participatione cõmendatos, suscipere dignemini. Datis Carthusiæ sub sigillo nostro, Anno Domini 1544. feria 5. post Dominicam Cantate. Sedente nostro capitulo generali.

SIGILLETVR.

Pater Prior
Carthusiæ.

IGNATIUS BENE-
faciens malefacta recipit.
Cap. XIII.

Firmata hunc in modum Societate, magnæ & turbulētæ procellæ ad eam labefactandam sunt excitatæ. Romæ quidam

VITÆ IGNATII

quidam vxorem marito eripuerat, hanc Ignatius à consuetudine illius in D. Marthæ nuper institutam domum transferendam curauit. Hoc factum ille, quòd mulierem miserè deperiret, ægerrimè tulit: & vt erat vir acer, ac ferox, & in ipsum Sanctæ Marthæ Cœnobium, fure nocturnis lapidationibus cæpit, & in nostros, iniquis criminationibus debacchari: multaque in vulgus spargere, quæ non solùm falsa essent, sed dictu etiã turpissima. Eoque processit (gratia fortasse, qua valebat plurimùm, & autoritate fretus) vt Ignatij nomen publicè infectaretur, & laceraret: & ea nostris per se, & suos coram obijceret, quæ honestè audire non possent. Famosos prætereà libellos confecit, & vulgo iactauit, quibus multa nefaria, & impura, multa impia, & scelerata cõtinebantur: vt nostris vix in publicum prodire, vix cum hominibus de ipsorum salute agere liceret: ita aut conuicijs ab improbissimo quoque, aut maledictis excipiebantur. Neque imperitorum modo peruaserat animos hæc infamia, sed virorũ etiã principum, & ipsius Pontificis Maximi aures oppleuerat. Cui quidem infamiæ, vt

ob-

obuiam iret Ignatius, eamque patientia, & dissimulatione gliscentem diutius corroborari non sineret, à Summo Pontifice impetrauit, vt res tota optimis, integerrimisque iudicijs mandaretur, & nominatim de his criminationibus quæreretur, quæ ab illo maledicè esset in nostros iactatæ. Commissa res est Francisco Michaelio almæ vrbis Governatori, & Philippo Archinto eiusdem vrbis Vicario. Illi diligentissimè inquirunt, ac perscrutantur omnia: denique sententiam anno Dñi 1546. ad 3. Iduum Augusti pronuntiant: nostros non solùm infamia liberant, sed laudibus etiam ornant: calumniatori illi silentium indicunt: pœnis propositis, eius petulantiam coërcent: in hominem grauius non animaduertunt: & quidem Ignatio ipso deprecatore. Ille tamen Ignatij, nostrique nominis olim exagitator, vbi circus ille insaniamoris ardor refrixit, & morbus curatus est, pallinodiam cecinit: medicum amare cœpit, quæ oderat, & beneficijs eos afficere, quos contumelijs affecerat, tam officiosè ac prolixè, vt præteritam culpam præsentī beneuolentia redemisse videatur.

VITÆ IGNATIÏ

Non minor, atque haud scio an sæuior pro-
 cella, ex Cathecumenorum extructa do-
 mo, in Ignatium nostrosque commota est.
 Illam libido peperit, hanc ambitio, quæ
 præceps æquè, ac demens est. Nam Sacer-
 dos quidam illius loci curam gerens, quod
 sibi aduersarium existimaret Ignatiû, vel
 in illa certè cura administranda, eius con-
 silia videret suis præferri, inuidiæ stimu-
 lis incitatus ita exarsit, vt falsis illum odio
 sitque criminationibus in inuidiam voca-
 re, nostrosque infamiæ labe aspergere co-
 naretur. Nam & hæresis calumniam, & au-
 ditarum confessionû sacratissima iura vio-
 lata, & alia, quæ honestè dici non pos-
 sunt, non est verecundatus obijcere: &
 Ignatium ipsum viuum flammis creman-
 dum iactare. Sed quia diuini amoris ille
 flammis ardebat, languentem hunc mise-
 ri hominis impetum, & debilitatum, ne re-
 pellendum quidem putauit: sed in silêtio,
 & spe pro illo Deum precari constituit,
 qui quidem seruis suis tacëtibus, pro ipsis
 pugnare solet. Quare hanc iniuriam esse
 inultam non est passus: à Iudicibus enim
 damnatus est, & à diuinis perpetuo sus-
 pensus, beneficijsque omnibus priuatus,
 & of-

& officijs, carceri in perpetuum addi-
ctus, propter crimina, quæ artificio quo-
dam simulationis aliquandiù tecta, dies
tandem patefecit.

*IGNATIUS SOCIETATEM
fœminarum cura liberat.*

Cap. XIII.

Eodem fermè tempore, tentata Socie-
tas alia ratione est. Nam fœminæ nō
nullæ pietatis retinendæ studio, &
perfectionis desiderio flagrâtes, à Summo
Pontifice impetrarunt, sibi ut liceret sub
obedientia nostræ Societatis viuere, & vo-
tis se Religionis obligare, idque deinceps
fecerunt. In harum numero erat Isabella
Rosella, quæ cùm esset matrona honestis-
sima, & optimè de Ignatio merita, eius vi-
fendi desiderio ex Hispania vsque Româ
venerat: & cæteris rebus pro nihilo habi-
tis, illius prudentiæ se regendam tradere
omnino decreuerat. Cuius animo Igna-
tius, vehementer alioquin gratificari cu-
piens, non potuit tamen hac in re non om-
ni ratione resistere: cùm perspiceret, pium

VITÆ IGNATII

quidem esse illius desiderium: sed nobis
 perincommodum, & valde ab institute
 Societatis alienum. Quã eius sententiam
 à certa ratione profectam, ipsa deinde ex-
 perientia comprobavit. Mirum enim est,
 trium muliercularum gubernatio, quantũ
 illi molestia, & occupationis, paucis die-
 bus attulerit. Ergo Pontificem Maximum
 docet, quanto ea res impedimento Socie-
 tati sit futura: orat, obsecratque Pontifi-
 cem, vt se præsentì molestia, Societatem
 metu perpetuo liberet: neque permittat
 nostros homines, alijs in rebus magnis, vti-
 libus, necessarijs occupatos, hac mulierũ
 cura minus necessaria implicari. Quod
 vtique Pontifex, rationes Ignatij probãs,
 Societati dedit: literasq; Apostolicas scri-
 bi iussit, quibus nostri in perpetuum ab
 onere Monialium eximuntur, & quarum-
 cunque mulierum cura sub obedientia no-
 strorum in communi, vel aliãs vivere vo-
 lentium, anno 1547. 13. Kalen. Iunij. Quo
 non contentus Ignatius, vt locum hunc
 maximè periculosum communiret, om-
 nesque aditus obstrueret, illud etiam an-
 no 1549. ab eodem Paulo III. impetra-
 uit, ne curam Monialium, seu Religiosarũ
 quarum-

quarumlibet personarum recipere tenemur, per literas Apostolicas impetratas, vel in posterum impetrandas: nisi de indulto illo, & ordine nostro, expressam facientes mentionem. Totidem enim verba Pontificij diplomatis sunt. Sapienterque etiam in Constitutionibus Societate ab ea fœminarum cura remouit Ignatius, honesta illa quidem, sed nostris occupationibus aduersa, minusq; ab alijs deserta. Ut verò se ab hoc onere suauius eximeret, ad Isabellam Rosselam, cui multis eius beneficijs deuinctus erat Ignatius, epistolâ scripsit Hispanicè, quam totidem verbis referam.

Venerabili (inquit) D. Isabelle Rosselle matri ac sorori in Christo Domino nostro. Cum vere atque ex animo cupiam studio tuo ad maiorem Dei gloriam obsequi, teq; in obedientia mea permanentem, ad salutem animæ tuæ perfectionemq; dirigere: quæ tamen ratione id faciam, haud equalem inuenio. Nam & vires me deficiunt continuis morbis affectum, & tempus, multis magnisq; occupationibus districtum atque implicatum, quas reuocare aut prætermittere, cum mei officij propriæ sint, haud sanè possum, citra meæ salutis dispendium, eiusque seruitutis, quam Christo Domino, eiusque Vicario

VITÆ IGNATIÏ

debeo. Illa prætereà ratio extimulat conscientiam
 meam, ac uehementer urget, quod uideo, & uerè at-
 que ex animo coram Domino iudico, peculiarẽ hãc
 fœminarum curam ac præcipuam, quæ uotis nuncu-
 patis sub obedientia nostrorum uiuant, huic minime
 Societati nullo modo conuenire. Quod, & causas
 quamobrẽ ita sentio Beatissimo Romano Pontifici,
 aliquot ante mensibus explicauì. Quocirca, ad maio-
 rem Dei gloriam fore iudico (quando mihi per obe-
 dientiam licet) hanc Prouinciam deponere, quam
 eiusdem obedientiæ præcepto susceperam. Te igitur
 non pro spiritali filia sub obedientia mea uiuentem
 deinceps habebo sed tanquàm bonam, piamq; ma-
 trem, qualem te mihi semper præstitisti, omni of-
 ficio ac pietate colam, ad maiorem Dei ac Domini
 nostri gloriam. Quam unam intuens atque spectãs,
 & sempiternæ eius bonitatis laudem & cultum
 uberiorem tantummodò ante oculos propositum ha-
 bens, quantum possum & debeo, hanc curam de-
 pono salua semper obedientia) teque committo ac
 prorsus relinquo prudentissimo iudicio, obedien-
 tiæ, ac uoluntati sanctissimi D. N. Pape, orans
 interim Dominum, ut anima tua in ipso Deo toti-
 tis consolationis, & ueræ pacis autore pacem
 habeat, & diuinæ dulcedinis abundantia ad maio-
 rem eius gloriam perfruatur. Romæ Kal. Octob.
 1546. Hæc ille. Qui etiam Ferrariæ, ut no-
stri

stri cutā sacrarum sororum eius monaste-
rij, quod mater Ducis fundauerat, ad tem-
pus susciperent, ipsi Duci obnixè postulan-
ti negauit. Et Pincia quendam ex nostris,
qui lacrymis fœminarum penè coactus, &
obedientia victus, per similem curam ac-
ceperat, vbi resciuit Ignatius, deponere
iussit.

*NE AD ECCLESIASTI-
cos honores aditus nostris hominibus
pateat, Ignatius summa vi apud Pon-
tificem nititur. Cap. XV.*

IS sedatis tempestatibus, alia grauissi-
ma in Societatem commota est: eò
periculosior, quò occultior, & blan-
dior, & minus vulgo formidabilis. Nam
Ferdinandus Romanorū Rex, vt hæretico-
rum pestē magis quotidie suas in prouin-
cias influentē reprimeret, probatissimos
quosq; viros, atq; doctissimos conquire-
bat, qui Pastores Ecclesijs destitutis præpo-
nerētur. Ex quo Magistro Claudio Iaio de

VITÆ IGNATIÏ

cuius integritate, atque doctrina magnam habebat opinionem, Tergestinae Ecclesiae Episcopatum detulit. Quem cum ille constanter repudiasset, ad Summum Pontificem de illius statu ecclesiae, & impendente (ni celeriter obsisteretur) à lupis irruentibus vastitate, diligentissimè scripsit: & simul addidit, voluisse quidem se Claudium Iaium pastorem ei ecclesiae praeficere, propter hominis insignem probitatem, cum pari eruditione coniunctam, verum illum obstinato animo recusasse. Petijtq; à Pontifice summa contentione, vt Claudium pro imperio cogeret Episcopatum suscipere, cui ipse persuadere sua auctoritate non potuisset. Regis voluntatē complexus est Pontifex, Claudiumque Sūmo S. R. E. Cardinalium consensu, Episcopū creare cōstituit. Id vbi cognouit Ignatius, confestim omnes nervos intendere decreuit, quo minus id fieret. Itaque alijs rebus frustra tentatis, ipsum Pontificem Maximum fidenter alloquitur: quamobrē Claudium, Episcopum fieri non expediat, rationes multas exponit: suppliciter rogat Pontificem, & obtestatur, vt qui omnium pastor est, omnibus consulat, & aliorum vul-

nera sine aliorum vulneribus curare studeat. Vereri se, ait, ne conatus Societatis, & labores vsque ad id tempus per Christi misericordiam eius Ecclesie haud infructuosi, ad nihilum recidant: & radicibus paupertatis, atque abiectiois, quibus nitentur, exarescentibus, inutiles, atque inanes fiant. Magnam impendere ruinam ipsi Societati, magnum esse periculum, ne, quod charitas & humilitas coagmentarunt, cupiditas ambitioque dissoluant: & nonnulli, qui nomen suum in Societate Christo dederunt, vt rerum humanarum vinculis expediti, paupertatis, suiq; contemptus quasi gradibus quibusdam, facilius ad cœlum ascenderent, pedem referant, & ab incæpto desistant. Contra multi, honorum quos in alijs cernant specie delusi, speque adipiscendi similes dignitates commoti, cupiant animum ad Societatem adiungere: quibus nimirum, non contemptus vanitatis, sed vanitas ipsa suadeat ingressum. Timendum prætereà esse, ne hic Episcopatus non vno Claudio Iaiio, sed multis Societatem priuet, eiusque statum labefactet, atque conuellat. Secuturos enim alios, & facturos exemplo, quod

VITÆ IGNATII

sine exemplo non fecissent. Neque ideo
 (inquit) hæc disputo, ut aut honores ipsos
 improbem, aut religiosos permultos, qui
 honoribus piè, sanctèque & magna cum
 Ecclesiæ utilitate funguntur. Sed illud
 contendo, Pater Beatissime, aliam esse
 cæterarum religionum conditionem, ac
 nostræ. Illas diuturnitate iam, longoque
 usu corroboratas, cuilibet oneri ferendo
 esse: nostram nascètem adhuc, & infirmã,
 grauiori pòdere oppressum iri. Illas in mi-
 litãtis ecclesiæ exercitu, quasi statarias co-
 hortas, & certos ordines ducere, & pro-
 prio loco, stabilique posse consistere: no-
 stros homines quasi velites, ad subita bel-
 li ministeria promptos, huc, illucq; discur-
 rere: atque ob id ipsum, ab omni eiusmodi
 munere, vacuos, liberosque esse oportere.
 Quis enim dubitat quin, si non tam ipsius
 Societatis utilitatem, quæ tamen ab Ec-
 clesiæ utilitate seiuncta non est, sed alio-
 rum salutem spectare velimus, vberiores
 perceptura sit fructus Christi Ecclesia, ex
 nostris non Episcopis, quam Episcopis? Nã
 qui Episcopus est, & si maiorem autorita-
 tem habet, ac potestatem, certis tamen lo-
 corum finibus continetur, & suis est tan-
 tum

tum pascendis ouibus addictus. Fieri autem potest, ac sæpè fit, vt à suis non recipiatur: neque tamen aliò se transferre, neque alias oues curare possit. Si verò liber sit, & nulla certa administratione impeditus, illum in vna Ciuitate cum persequetur, fugiet in aliam: & mundi vniuersi incolæ, omnibus se Episcopis ministrum, omnibus populis præbebit seruum. Adde Societatis existimationem, & famam, quæ in hac causa agitur. Nam vt alios permoueas, & ad virtutem impellas, permagnifera refert, quam opinionem, quibus persuadere velis, de te habeant: vt exploratum illis nimirum sit, te non ipsorum bona, sed ipsos quærere: non opes, non honores, nõ titulos concupiscere: sed Christi duntaxat gloriam, & ipsorum salutem omni studio, & labore conquirere. Quod homines ægrè adduci poterunt de nobis vt credât, si ipsis nostræ Societatis, ac feruoris initijs, dignitatis insignibus nos videât ornatos. Neque verò id adscribent obedientiæ, & charitati, sed ambitioni potiùs, & cupiditati: deponentque opinionem eam, quam de nobis conceptam habent, quæque in primis ad proximorum salutem, Christi

ope-

VITÆ IGNATII

operarijs est necessaria. Ea autem iactura tanta est, vt vnus Episcopatus fructu compensari non possit. Ijs rationibus, alijsq; permultis Pontificem Ignatius permouere conatus est, vt Claudium priuatum vivere sineret. A quo tamen illud tantum in præsentia obtinuit, res vt Deo amplius cõmendaretur, se attētius deliberaturū. Ignatius igitur, & sacrificia omnium patrum qui Romæ tum erant Deo quotidie offerri iussit: & assiduas fratrum preces, vt imminens discrimen à Societate depelleret: & ipse lacrymis, orationibusq; se penitus dedit: & huc, illuc, dies, noctesq; cursans, Cardinalium omnium penè domos obiuit, eosq; docuit, quantum inesset in hac re periculi. Itaq; tantū preces eius & lacrymę apud Deum valuerunt, tātum apud homines prudēs sollicitudo potuit, & industria, vt res quæ certa omnino & constituta videbatur, longius proferretur, dareturq; ipsi tempus scribendi ad Regem Ferdinandum. Qui rationibus Ignatij edoctus, cū sine magno Societatis incommodo, quod volebat, fieri non posse animaduerteteret, vt erat optimus, ac religiosissimus Princeps, nostriq; amantiissimus, passus non est,

est, nostro nos malo, alijs bono esse. Quã-
 obrẽ Oratori suo mādāt ea causa vti desi-
 stat: atq; hunc in modũ periculũ tunc eua-
 simus. Deinceps etiam cum Episcopatus
 & Cardinalatus nostris hominibus defer-
 rentur, semper restitit Ignatius, & omni-
 bus viribus contrã pugnavit. Nam anno
 salutis nostræ 1551. Iulius III. Pont Max.
 Caroli Cæsaris rogatu, Franciscum Bor-
 giam (qui Christi paupertatem sæculi di-
 uitijs præferens, nostram religionem nu-
 per fuerat ingressus) in S. R. E. Cardina-
 lium Senatum statuit cooptare. Quod vbi
 pro certo Ignatius audiuit, incertus ipse
 de Domini voluntate, animi dubius & an-
 xius, rem totã explorare, ac precibus per-
 uestigare constituit. Mādāt igitur, omnia
 omnium domesticorum sacrificia, preces-
 que in eum finem triduo ipso referri. Ipse
 verò cæteris curis abdicatis, in cubiculũ
 se abdit, in hanc vnã rem summa animi cõ-
 tentione incũbit, habenas pijs lacrymis la-
 xat, & incensis desiderijs, atque inflamma-
 tis affectibus, diũ noctuq; Deum supplici-
 ter orat, obsecratque, vti voluntatis suæ,
 ipsi lumen ostendat, quo illustratus vel de
 hoc negotio nihil laboret, vel certè quan-
 tum

tum in se est, det operam ne transigatur. Primo igitur die, ita dubius fuit atque anceps, ut neutram in partem potius propenderet: proximo, eam in partem inclinavit, ut rem, quo ad eius fieri posset, impediret. Tertio verò tanta luce diuinitus completus est, ut clarissimè atque manifestissimè intelligeret, ex Dei voluntate, nihil sibi prætermittendum esse, ut rem totam disturbaret, atque excluderet. Quod & fecit, & Pontifici Iulio persuasit, ut amplissimam illam Cardinalatus dignitatem Francisco quidem volenti offerret, sed vim recusanti non afferret. Sic enim futurum, ut Carolo Imperatori honesta petenti satisfaceret, & tamen Franciscum in suscepto proposito perseverantem non perturbaret, atque affligeret. Dixitq; mihi ipsemet Ignatius, tanto se fuisse tunc cælesti splendore perfusum, tanta firmitate roboratum, ut nullius potentia abduci potuisset, ab illo, rem deliberatam, & iam propemodum confectam, disijciendi consilio. Anno Item 1553. Ferdinandus Romanorum Rex, Petrum Canisium virum modestiæ atque sapientiæ laude in nostra Societate præstantem, acremque fidei Catholicæ aduersus hæreticos

reticos defenforem, optauit creari Episcopus Viēnensem. Videbat enim, cū in ipsa ciuitate Vienna, tum per vniuersam Austriam hereseōn pestem impunè grassari: & Pastore sanctissimo atque vigilante opus esse, qui à Christi grege luporum passim sœuientium rabiem arceret. Cū igitur à Pontifice Iulio III. hoc Rex Ferdinandus summis precibus cōtenderet, Pontifex rem totam ad Ignatium reiecit, vt si ille probaret quod Rex perebat, id ipse concederet. Negauit Ignatius id ex vsu atq; commodo Societatis fieri posse. Adhibitæ sunt omnes machinæ ad expugnandum illius animum, sed frustra: māsit enim semper in sentētia, nec se ab illa vllis rationibus deduci passus est. Deniq; anno 1555. Octobris mēse ineunte, grauissimis auctoribus intellexit Ignatius, Paulū III. Pont. Max. statutū habere atq; deliberatū, Iacobum Lainē ad purpuratorū patrū numerū omnino aggregare. Quade re cū sermone haberemus, dixit tūc Ignatius mihi, Nisi Deus obstet, & suo cōsilio & paterna prouidētia ré impediatur, breui Iacobus erit Cardinalis. Sed si hoc quidē fiat, ita certè fiet, vt oēs intelligant, quā grauātē atque

repu -

VITÆ IGNATII

repugnanter Societas nostra eiusmodi honores atque dignitates accipiat. Exemplum autem Ignatii omnes qui illum postea consequuti sunt Præpositi Generales diligenter imitati sunt: dederuntque operam ne qua ad ambitionem fenestra Societati aperiretur. Quin etiam illud impetrauit à Summo Pontifice, & in Constitutionibus suis diligenter cauit Ignatius, ne cui dignitatem vllam extra Societatem liceat admittere, sine Præpositi Generalis facultate. Quam ille quidem nunquam dabit, nisi Summi Pontificis obedientiæ iuræ compulsus: eiusque rei professi nostri voto quodam peculiari se obstringunt. Et quoniam ad conseruandam Societatem, res qua de agimus, magni ponderis est, & nonnulli fortasse in ea erunt sententia, vt existiment gratius Deo futurum, & sanctæ eius Ecclesiæ fructuosius, si Societas nostra (vbi confirmata fuerit ac robusta) Episcopatus aut dignitates admittat, quã si in sancta humilitate (ut hætenus fecit) & humili paupertate viuat: addam etiam alia, quæ ad vberiore[m] huiusce rei explanationem pertinent. Marcellus Ceruinus S. R. E. Cardinalis, titulo sanctæ Crucis, is qui

qui postea Pótifex Maximus creatus, Marcellus I. appellatus, breui bonis omnibus lugentibus Ecclesiæ Christi ereptus est. Is inquam vir vitæ grauitate, eximia - que prudentia excellens, hac ipsa de re cū D. Olauio (de quo in hoc libello mentionem fecimus) aliquādo agens, disputásq; , num cōmodè faceret Societas nostra, atq; è republica Christiana, Ecclesiasticas dignitates atq; Episcopatus reijciens, multas in contrariam partem rationes afferebat. Sentiebat enim Cardinalis Societate nostrā, si sanctos Episcopos Ecclesiæ Dei suppeditaret, tanto vtiliorem rem facturā, quā nunc facit, dum egregios cōfessarios, concionatores, ac doctores illi subministrat: quanto Episcopus simplici Sacerdoti potestate atque autoritate præstat, & antecellit. Cū autē Olauius Cardinalis rationes refelleret, ac verissimè doceret nulla re Societate nostram Sanctæ Ecclesiæ tā posse prodesse, quā si in incorrupta sui instituti integritate atq; abiectione se quā diutissimè cōseruet (sic enim diuturnius, securius atq; efficacius suā operā illi nauare poterit) Cardinalis nihilominus tamen in sua sententia persisteret, subiecit

Olavius. Non rationibus tantum Illustrissime Dñe tecum agam, sed etiam autoritate. Magister quippè Societatis nostræ ac parens Ignatius, vtilius hoc iudicat, & maxime probat, nec solum nostra referre putat, sed multo etiam magis Ecclesiæ Dei. Tunc Cardinalis, nunc cedo, inquit, Olavi, & manus do. Plus enim apud me, in hac quidem causa, momenti habet Ignatij autoritas, quam omnes rationes, idque ipsa ratio manifestè docet. Probabile enim est Ignatium, qui Societatem vestram tam opportuno tempore, & Dei Ecclesiæ necessario diuinit⁹ instituit, felicissimè propagauit, prudētissimè hætenus gubernauit, eius qui illū vnū ad tam eximiū opus elegit, voluntatē Dei potius habere compertā, quā nos qui sæpè hallucinamur, & media in luce nō videmus. Quis enim, qui Ignatium ad fundandam religionē vestrā, amplificandā, atq; administrandā, tanta à Dño gratia atq; Spiritu donatū videat, nō etiam intelligat, illū iptum cælesti lumine collustratū, certissimā rationē accepisse, in qua nimirum Deus velit, vt se ad eius obsequium Societas vestra exerceat, & perpetuò conseruet? Quapropter vestris
quidem

quidem potissimū in rebus, vnus Ignatius omnium mihi rationū instar est. Ipse verò Ignatius, quo tempore primum urbem ingressus est, Aguilaris Marchionem Oratorem tunc Caroli Cæsaris apud Rom. Pont. tum officij gratia conuēnit, tū vt sui instituti rationem redderet. Cum autē mutuo colloquerentur, significauit in sermone Marchio atq; innuit, Ignatium multis in suspicionem occultæ ambitionis venisse: quasi splēdida sanctitatis specie, tenebras oculis intuentium offunderet, & ad honores insidiose obreperet, captaretque paupertatis simulatæ atque humilitatis quasi esca, aliquam dignitatem. Tum Ignatius, nihil omnino verbo respondit, sed factō. Confestim enim eādē vultus grauitate, caput aperit, signo cruceis se munit, se nullam extra Societatē dignitatē, ne oblatā quidē admissurū, voto se obstringit, nisi à Christi Vicario ita compellatur, vt tergiuersari, repudiareq; illā sibi, citra peccatū nō liceat. Atq; hoc factō expurgauit tūc suspicionē atq; dimouit. Aliàs itē hoc idē corā Cardinali quodā eādē suspicione laborante fecit vt: falsitati aditus oēs obstrueret, & tam certo grauiq; testimonio, eorū

VITÆ IGNATII

hominum, qui ex se alios fermè metiuntur
fallacis suspicionis calūniam depelleret.

VARIA COLLEGIA.

Capitulum XVI.

HIS Societas difficultatibus opera
Ignatij, & laboribus expedita, feli-
citer in dies procedebat, & numero
& fructu, & nouis semper collegijs auge-
batur. Nam præter Collegium Barchino-
nense, quod à pijs quibusdā viris propter
D. Araoz, aliquādiū in ea vrbe commoran-
tem, fuit inchoatum: præter Bononiense,
quod anno 1546. initiū accepit: Cæsaraug-
ustam nostri anno 1547. accersiti sunt à
primarijs quibusdam viris, in primis que à
Ioanne Gonzales, Regni Aragoniæ Con-
seruatore. Illi verò, quæ pietatis opera So-
cietas suo ex instituto administrare solet,
in ijs se exercere, & Ciuitatē opibus, nobi-
litate, & autoritate præstantē, ad omnem
virtutē commouere instituerunt, multaq;
vt suo loco dicā, passi sunt. Quamobrē Ig-
natijs, vt crescentē suam familiā commu-
nicata eū alijs cura melius gubernaret, &
Societatē in ordinē certū paulatim redi-
geret

geret, Collegia in Hispania partiri, Prouinciasq; designare constituit: & magistrū Simonē, quem à principio nostris omnibus in Lusitania præfecerat, eo in Regno Prouincialem Præpositū esse voluit: in reliqua Hispania D. Antonium Araoz. Quæ in Prouincia, hoc ipso penè tēpore, Collegium Salmanticæ est inchoatū, quod tenuè quidem principiū habuit (vt reliqua ferè) sed progressus felices. Nā Franciscus Mendoza, Episcopus tunc Coriensis, ac S. R. E. Cardinalis, Ignatij vita, & nostrorū hominū fructu cōmotus, in Academia illa Collegiū nobis ædificare constituit: quod etsi varijs occupationibus impeditus distulit primū, deinde etiā morte interceptus non perfecit, eius tamē voluntatem tunc cōplexus Ignatius, D. Michaëlem Torrensem, paulò ante in Hispaniam missum, cum duobus socijs Salmanticam anno 1548. ire iussit. Vbi in perangusta domo, eaque conducta habitare primum cepit, & ciuium atq; scholasticorum iuuenū animos, ad pietatem tum factis, tū verbis excitare. Tam multa autē à principio, ea in Ciuitate de nobis iactata, per viros etiā doctrina, ac religionis professione in-

VITÆ IGNATII

signes, publicè ac priuatim, in sermonibus, & in concionibus disseminata sunt, ut nostrum nomen suspectum vulgo esset, & inuisum: & non modò infimi homines, qui aliorum ferè opinione ducuntur, sed viri etiam, vel nobilitate, vel literis, & rerum usu, atque autoritate præstantes, à nostrorum hominum consuetudine abhorrent, & perspicua etiam, atque honesta in suspicionem vocarèt. Sed eorum, qui eo tempore aduersati nobis sunt, Dux omnium fuit, & princeps, vir quidam tum Religionis professione, tum sapientiæ laude clarus, Episcopus parisiq; depositi admiratione venerabilis. Quibus ut sic canem acrem, ac vigilantem Dominico præberet gregi, ad latrare eos cœpit, quos lupos arbitrabatur, nostrumque institutum grauiter infectari: cuius autoritatem multi, ac iudicium sequebantur. Verum, procedente tempore, emerfit veritas, hominibusq; falsus rumor celeriter (ut solent) defluxit, & nostrorum partium vita, atque operibus, & Francisci Stradæ maximè concionibus, obloquendi omnis licentia compressa est. Atque ita ex agitatione illa, Societatis cognitio creuit, ut nostri, qui intacti si fuissent, & quieti, diu fortè in tenebris

congru
latuif

latuissent, exagitati, in cognitionē hominum breui venerint, & magnopere Civitatem illam cōmoverint. Nam præter eos, qui nostrorū opera, & consilio sacrarū Religionū instituta, in nobilissima Academia secuti sunt (quorū magnus est numerus) huic Collegio potissimū, & Cōplutensi, propagationem nostræ Societatis in Hispania, acceptam ferre debemus.

*MAESTRI GENERALIS
Ordinis Prædicatorū de Societate
publicum testimonium. Cap. XVII.*

SED illud minimè prætereundum videtur, quod occasione huius Collegij factum est. Nam cū vir gravissimus, atque doctissimus Franciscus Romæus, Ordinis Prædicatorū Magister Generalis, ex sua familia in Ecclesia Christi sanctitate, doctrina, numero, fructuq; clarissima, esse aliquot intellexisset, qui Salmaticæ nostri instituti ignoratione homines publicè hortarentur, ut suspectā haberent novitatem, ac nostros vitarent, eos ut errore liberaret, omnesque qui ad eius

VITÆ IGNATII

obedientiam pertinebant, cautiore redderet: patentes literas Ignatio dedit, quibus, si opus esset, vteretur: in quibus & Societatem præclare sua autoritate commendat, & suis, ut eam complectantur, nostrisque commilitonum loco habeant, gravissimè præcipit. Quarum literarum exemplum, ut magis pateat, quantum optimi viri memoriæ debeamus, & sanctissimæ eius religioni, idque persolvere studeamus, hoc loco duximus adscribendum.

Vniuersis in Christo uenerabilibus Patribus, & Fratribus Ordinis Prædicatorum, ubique terrarum constitutis, Frater Franciscus Romæus à Castillone, sacre Theologiæ professor, ac totius dicti ordinis humilis Generalis Magister, & seruus, salutem, & Spiritus sancti consolationem. Pateat uobis, qualiter hoc calamitoso tempore, quo religio Christiana Hæreticorum telis impetitur, malorumque Christianorum peruersis moribus labefactatur, nouus ordo Presbyterorum regularium sub titulo nominis *I. E. S. U.* de urbe, quasi præsidaria manus, Dei benignitate submissus est: quem ob ingentes fructus, quos lectionibus, & concionibus publicis, priuatorum adhortationibus, confessionum audientia, cæterisque sacris exercitijs, de
san-

sanctorum morum exemplis in Ecclesia facit, Sanctissimus in Christo Pater, & dominus noster Paulus Papa. III. approbavit, & confirmavit. Quod ideo uobis significatum uoluimus, ne huius instituti nouitate seductus quispiam uestrum, comilitones suos ad eundem scopum tendentes, & à Deo sibi suppeditas missos, per errorem fortassis oppugnet, eorum que detrahat institutis, quorum fructibus gratulari, & pios actus emulari debuerat. Credimus quidem uos omnes, utpote cœlesti sponso dilectos, & amicos, uarietati, qua sponsa illius amicitur, non detracturos: sed eam potius caritate, qua congauet ueritati, complexuros, & exosculaturos. Attamen ne officio nostro desimus, omnesque motus prœueniamus, uobis omnibus, & singulis præfatis fratribus presentium tenore mandamus, & autoritate nostri officij in uirtute Spiritus Sancti, & Sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis arbitrio nostro taxandis, præcipimus, ne dicto ordini per Apostolicam Sedem approbato, & confirmato, aut eius institutis ullo modo detrahere, aut de eo obloqui audeatis, tam in publicis lectionibus, sermonibus, & congressibus, quam in priuatis uestris colloquijs: quin potius eum, Præbyteros eius, tanquam uestros comilitones iuuare, & contra impugnantes protegere, & tueri studeatis. In quorum fidem, & robur, has fieri, & nostri officij sigillo muniri iussimus. Datum Romæ decima Decembris,

VITÆ IGNATII

cembris, anno millesimo quingentissimo quadragesimo octavo.

Frater Franciscus Romæus Magister Ordinis Prædicatorum, assumptionis nostræ anno. III. &c.

HActenus ille, cuius in Societatem animi propensionem, ac benevolentiam, decimo septimo post anno, unius diui Francisci Minorū ordo de obseruantia, Ecclesiæ & ipse lumen, ac ornamentū, insigni caritate imitatus est: cū in generali conuentu Vallisoleti anno. 1565. habito, inter alia præclara decreta, hoc quoque de nobis adiecit,

Praterea, cum Ordo noster Fratrum Minorū existat, atque in humilitate præcipua, & caritate fundatus, nouerint Fratres omnes ubique terrarum dispersi, Religiosos cuiusvis Religionis cum omni humilitate, & humanitate tractare, tum maxime eos, qui de Societate Iesu fuerint, quos diligere, & honorare debent: eosq; ad actus litterarios, ad Sanctorum nostrorum celebrationem, aliosq; publicos actus, ad quos Religiosi conuenire solent, cum caritate inuitare, & suscipere: nec eis quisquā nostrum publicè, uel occultè audeat detrahere.

IN VARIAS AFRICÆ
regiones penetrant nostri.

Cap. XVIII.

HOC præterea anno millesimo quin-
quagesimo quadragesimo octavo, no-
stri in interioris, atque extero-
ris Africæ oras penetrarunt. Nam ex Lu-
sitania in Mauritaniam ad Christianos cap-
tivos redimendos, missi sunt P. Ioannes
Nugnetius, is qui Aethiopiæ Patriarcha
postea Gox mortuus est, & P. Ludouicus
Gonzalez à Camera: qui in commisso sibi
munere egregiam operam posuerunt, mag-
na sua patientia, & vigilantia, nec minori
miserorum hominum salute. Multos enim
labantes in fide confirmarunt, lapsos reuo-
carunt: afflictos, ac mœrentes consolati
sunt: viros, fœminas, pueros, puellas con-
quisito pretio à crudeli seruitute redeme-
runt: suoque officio diligenter perfuncti,
in Lusitaniam reuerterunt.

In Congum vero, extremæ occidenta-
lis Aethiopiæ Regnū, quattuor ex nostris
navigarunt. Nam cum Emanuel Lusitanicæ
Rex, Christi nomen amplificari cuperet,
homines

homines certos, atque ad eam rē idoneos misit, qui Euangelij lumen in maritimas Africa regiones inferrent. Quod quidē multis in locis factum est: & cœlestis doctrinæ semen in Congi etiam solo sparsum. Illud tamen postea cultorum vel peruersitate, vel inopia exaruit: donec à Ioanne. III. Lusitaniæ Rege, Emanuelis pietate, atque hæreditate filio, anno. 1548. eò nostri missi sunt, vt oppressum illud fidei semen (si quid adhuc superesset) excitaret, & deserta, atque inculta excolerent: quod illi quidem initio fœliciter præstiterunt. Rex enim ipse Congi baptisma suscepit, & plurimi alij eius exemplum secuti sunt.

Postea vero cum illorū mores nostri ad fidem exigent, ipsi autem fidem ad libidinem suam detorquerent, & barbarus Rex vitam Christiano homine indignam, non solum ipse profiteretur, sed alios eòdem etiam vel exemplo inuitaret, vel imperio cogeret, nostri ne porcis margaritas proiecerent, à quibus disrumperentur, & post cognitionem retrorsum cōuersis, ab eo, quod illis traditum erat, sancto mandato, posteriora prioribus deteriora fierēt, aliò se trāstulerunt. Multi enim vt ait Paulus, bonā

cōscientiam repellentes, circa fidē naufra-
 gauerunt. Nec meliorem sanè exitum ha-
 buit nostrorum in Angolam profectio. Nā
 cum Angolæ Rex in magno se Christianæ
 fidei desiderio esse ostendisset, eius preci-
 bus adductus Rex Lusitaniæ aliquot ad il-
 lū ex n̄s mittendos curauit: quibus Orato-
 rē suū cū magnis ad ipsum Regē munerib⁹
 adiunxit, quò benignius reciperētur. Quī
 sanè vt à barbaro Rege suscepti quidē pri-
 mo humaniter sunt: postea vero missis à
 Rege Lusitano muneribus, pecuniaq; con-
 sumpta, in carcerem cōiecti: vbi cū Regio
 legato, magno suæ patientiæ fructu, mul-
 tos annos asseruati sunt. Itaq; quāuis nostri
 ex hac missione homines illos barbaros ad
 humanitatē, & Christianā mansuetudinē
 nō traduxerint, patientiæ tñ & fortitudinis
 suæ fructum vel maximū perceperunt: &
 pro Christo aduersa multa patiēdo, moriē-
 endiq; desiderio merita sua cumularūt.

*SICILIA SOCIETATEM
 complectitur, Cap. XVIII.*

Eodem etiam tēpore Sicilia Insula So-
 cietatem nostram amplexa est, in quā
 Iaco-

VITÆ IGNATII

Iacobus Lhostius Flander, vir singularis modestiæ, ac doctrinæ, nostrum nomen primus inuexit. Hic Agrigentum ut mitteretur, Rodolphus Pius Carpenfis. S. R. E. Cardinalis, nostræque Societatis Protector, atque Agrigentinus Episcopus ab Ignatio impetrauit. Subsecutus illum est Hieronymus Domeneceus, quem Anno 1547. Ioannes Vega Siciliensis Regni Prorex, ex vrbe ab eodem Ignatio secum adduxit, ut eius opera, & consilio in piarum rerum administratione, uteretur: quod quidem largè, proluxèque admodum fecit. Nam parum fore arbitratus, oppida mœnibus, ac præsidio cingere, itinera sublatis latrocinijs aperire: securitatem in illo regno, ac fidem constituere: quos gubernabat, eorum animos virtute, ac pietate impleri voluit, & à diuini nominis propagatione auspiciari. Ut superiora illa hoc stabili fundamento constituta, splendidiora multo essent, atque firmiora. Et quoniam Romæ magnam habuerat cum Ignatio consuetudinem, & nostrorum mores perspexerat, atque institutum, eam ad rem illos delegit, quos suo proposito congruentes, sibi que viui fore arbitrabatur.

Atque

Atque ut fructus esset diuturnior, Messanensem Magistratum sua autoritate permouit, nostros ut expeteret, atque accerferet, & fundato Collegio in domicilio certo apud se collocaret. Illa vero Ciuitas, & nobilis, & opulenta, & sacrarum religionum in primis cultrix, grauissimi, atque sapientissimi Principis iudicium secuta, diligere eos cœpit, quos nondum viderat, cupere quos illius testimonio utiles sibi futuros sperabat. Itaque anno 1548. Summi Pontificis imperio, & Ignatij voluntate, ad quos & Protex Vega, de hac ipsa re, & Messanensis Ciuitas scripserat, profecti sunt Messanam Magister Hieronymus Natalis Hispanus, Andreas Frusius Gallus, Petrus Canisius Germanus, Benedictus Palmius Italus, alijque nonnulli ex varijs item nationibus mixti, ut nouum Collegium constituerent, & optimatum artium ludum aperirēt. Quod in opportuno Ciuitatis loco, æde diui Nicolai, domo, Magistratus benignitate cōmodè instructa, feliciter sanè præstiterūt. Auctus postea nostrorum numerus est, primaque in Societate probationis domus Messanæ instituta.

Sed

VITÆ IGNATII

Sed & Panormitana Ciuitas, eiusdē Ve-
 gæ consilio, atque autoritate, & Messanē-
 sis Collegij fructu incitata, cum sua ampli-
 tudine, soli fertilitate, hominum splendo-
 re, ac frequentia, reliquas Siciliae Vrbes
 vincat, passa nō est se in pietatis studio ab
 vlla superari. Quamobrē à Paulo. III. Pōt.
 Max. & ab Ignatio per literas petit, vt ad
 suam iuuentutem literis, ac moribus in-
 stituendam, & ciuium animos pietate im-
 buendos, ex nostris aliquos eō mittant. Ig-
 natus ergo anno. 1549. duodecim Panor-
 mum misit: è quibus erant, Nicolaus Lano-
 ius Flander, Paulus Achilles Italus, & alij
 lecti viri, itidem diuersarum nationum.
 Eis mandat, vt cum Iacobo Laine (qui
 in ea Prouincia ipsius Ignatij gerebat vi-
 ces, & Alexandri Farnesij Cardinalis &
 Archiepiscopi Montis Regalis rogatu, in
 eius diœcesi, ad componendas inuetera-
 tas quorundam Ecclesiasticorum discor-
 dias, Visitatoris munere fungebatur,) &
 cum Hieronymo Domeneco sese coniun-
 gāt, & Panormitani Collegij fundamen-
 ta ponant: quod & factum est magno ho-
 minum concursu, magna ciuium beneuo-
 lentia. Porro hæc duo Collegia, Mamer-
tinum,

tinum, ac Panormitanum, annuis, certis-
 que fructibus Caroli Quinti Imperatoris
 benignitate, & ipsarum Ciuitatum libe-
 ralitate fundata sunt. Reliqua præterea,
 quæ in Sicilia habemus collegia, ab his
 duobus exordium, ac progressum acce-
 perunt. Sed ille maximus, atque vberri-
 mus fructus est, qui ex ijs duobus Colle-
 gijs in vniuersum Siciliae Regnum perue-
 nit, quod Ioannes Vega multa eorum pa-
 trum, qui in hisce Collegijs versabantur,
 vel consilio, vel ministerio instituit, mul-
 ta perfecit, quæ ad veræ pietatis cultum
 augendum, ac hominum salutem pertine-
 bant. Eodem anno. 1549. Venecias nostri
 asciti, & ab Andrea Lippomano, qui Pata-
 uinum Collegium fundauerat, incertis se-
 dibus collocati sunt.

Tyburrinum etiam Collegium ortū hoc
 tempore habuit à nostris cō profectis, vt
 ipsam Ciuitatem pacarent, & cum alia vi-
 cina Ciuitate grauitèr dissidentem re-
 conciliarent.

In Germania præterea cœperunt nostri,
 maiori cum vtilitate versari. Nam Gur-
 lielmus Bavarie Dux clarissimus, auita-
 que, & Catholicæ religionis in Germania

VITÆ IGNATII

præsidium, & ornamentum nostris accer-
 siuit, vt Ingolstadij sacras literas profite-
 rentur. Missique ad Ducem sunt ab Igna-
 tio, Alfonso Salmeron, Petrus Canisius,
 Claudius Iaius, qui in illa Academia ali-
 quot annis antea docuerat, & magna fue-
 rat cum laude versatus. Hos patres Gu-
 lielmus Dux peramanter complexus est,
 ac supremo suo Cancellario Leonardo
 Ekio viro nostri cupidissimo studiose
 commendauit. Itaque Alfonso Diui
 Pauli Epistolas, Claudius Psalms Da-
 uidis explicare aggressus est, Canisius
 Magistrum sententiarum, vnusquisque
 eruditè, & grauitè, magnaque homi-
 num admiratione, suo fungebatur mu-
 nere. Quo extempore Academia illa
 renouescere ac celebrior esse cœpit, &
 Theologiæ studia, quæ hæreticorum im-
 petu conuulsa atque prostrata iacebant,
 excitata sunt. Vicini Episcopi spe ere-
 cti, Catholici animati, furor hæretico-
 rum compressus, multa passim in Dei
 laudem effecta. Quibus Gulielmus com-
 motus, Collegium Societati ædificare
 constituit, sed morte interceptus, quod
 præclare cogitauerat non perfecit. Et Al-
 berto

berto filio pietate, prudentia, animi magnitudine sui quam simillimo, rem integram reliquit, Qui optimi patris vestigijs insistens, Catholicæ religioni acerrimum sese in Germania propugnatorem semper præbuit. Et quanuis sui principatus initio, grauissimis districtus negotijs, in longum Collegij fundationem distulit (ex quo Alfonso Salmeron in Italiam redijt, Claudius Viennam profectus est, Canisius cum Nicolao Gaudano Ingolstadij ad tempus remansit) postea tamen, ita hanc moram diligentia, & præclara beneficentia compensauit, vt non solum Ingolstadij nostros, sed etiam Monachij apud se habere voluerit,
 & in domicilio certo
 collocauerit.

V. NO-

VITÆ IGNATII
NOSTRI IN BRASILEAM
nauigant, & pro Christo Anconius
Criminalis occiditur.

Cap. XX.

DVM hæc in Europa geruntur, in Brasileam Prouinciam vastissimam, & cœli quidē salubritate lætissimam sed Anthropophagorum feritate horribilem, & omnis humanitatis expertem Anno. 1549. Regis Lusitani voluntate, nostri primum nauigarunt. Vbi in huncusque diem, magna cum patientiæ, & caritatis laude, atque indigenarum vtilitate perseuerant. Multi enim varijs, monstruosissimisque Idolorum figmentis, superstitionibusque abiectis, vnius Dei, veri que lumen aspexerunt: multi cum infidelitate, immanitate etiam, & crudelem illam deuorandi homines naturam exuerunt, & ad mansuetudinem, atque humanitatem traducti sunt. Vxoribus vero multitudinem sacratissimis Evangelici connubij legibus astrinxerunt, & impuras nuptias, vagamque libidinem Christiana honestate com-

re commutarunt. Hoc item Anno. 1449. P. Antonius Criminalis Parmensis, in India à fidei hostibus occisus est. Qui honestis parentibus ortus, in ipso adoleſcentiæ flore se Deo sacrauit, & Societatem est ingressus, missusque Anno. 1542. Roma ab Ignatio in Lusitaniam, omnibus quibuscum vixit, raræ modestiæ, ac singularis probitatis, exemplo fuit. In Indiam deinde, ad gentium illarum salutem, inter primos mittitur: cognitaque eius virtute, ac prudentia ab ipso Francisco Xauiier, in eo tractu collocatur, qui olim Cori nunc, Comorini promontorium appellatur, reliquisque nostris præficitur. Vbi propter continua vicinorum Regum bella, propter idololatrarum sacerdotum infestum odium, & victus, cultusque inopiam, incommoda multa pertulit, & in illustranda Christi gloria, ac propaganda maximos labores tulit. Cum igitur in Menancor Regis Prouincia versaretur, & quos Christo per fidem genuerat, catholicæ doctrinæ lacte nutrirer, magnæ militum copiæ Bisnagæ Regis, ad illam Prouinciam deuastandam, & Christi in ea fidem extinguendam, hostiliter sunt ingressæ.

VITÆ IGNATII

gressu. Quarum repentino aduentu nunciato, Antonius vbi eo ipso die sacrificauerat, in templum primo confugit, vt Deo oues suas commendaret: tū ad litus egressus, in Lusitanorum naues, quæ in statione erant, Christianas fœminas, paruulosque earum filios compulit (in quastamē ipse, vteris omisis, conscenderet, seque periculo eriperet, nullis precibus adduci à Lusitanis antea potuerat) Dum igitur sui oblitus Christianorū saluti cōsultat, reditu ad naues intercluso, aduentantibus Bادهghis hostibus, (sic enim appellantur) atq; irruentibus, obuiam procedit intrepidus: flexis genibus, expansis manibus, oculis in cœlum fixis mortē expectans, & se ceu bonus pastor, offerēs Deo pro ouibus suis. Ita repertus, à prima, & secunda hostium acie intactus relinquitur, à tertia vero sarissis, hastisq; transfigitur: & capite abscisso, spoliati corpus in arce suspenditur. Fuit vir sui contemptor, diuini honoris studio flagrās, obediētīę imprimis cultor, orationis assiduitate ac virtutē prestans, cui ipse Franciscus Xauier probatissimæ vitæ testimonium dabat, eiusq; similes optabat esse omnes, qui in Indiam ex nostris mitterentur.

rentur. Ego vero, qui anno. 1542. Lutetiam
 Roma proficiscēs, bonam itineris partem
 cum illo confeci, frequenterque adiutus
 ab eo, & subleuatus sum, singularem in An-
 tonio virtutem agnoui, & sapenumero ca-
 ritatem illius, ac pietatis studium mecum
 ipse sum admiratus: vt miram non sit, ex
 tali principio talem exitum extitisse.

A IULIO III. PONT.

Max. Societas confirmatur.

Cap. XXI.

INterim mortuo Paulo. III. Pont. Max.
 qui primus Societate sua auctoritate con-
 firmarat, multisque privilegijs (quæ cō-
 memorare longum esset) ac magnis orna-
 rat, Iulius. III. succedit anno. 1550. à quo
 Ignatius postulauit, vt ratū haberet, quod
 Paulus fecerat, cuius ipse successor es-
 set, nostrumque institutum stabiliret, &
 quædam etiam, quæ in eo videri poterāt
 obscuriora, apertius explanaret. Quod
 utique Pontifex, cum è Republica Chris-
 tiana esse intelligeret, libentissimo ani-
 mo fecit, Pontificiumque diploma scribi
 iussit,

VITÆ IGNATII

iussit, quo approbatio eiusmodi, cōfirmatioque cōtinetur. Quod ego diploma, quoniam Pauli. III. confirmationem, & multa eius priuilegia Societati concessa, breuiter perstringit, & plenius quàm alia, ipsius institutum, distinctiusque comprehendit, subijcere hoc loco opportunum iudicavi. Sic igitur habet.

IVLIVS EPISCOPVS
 seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

*D*Xposcit debitum pastoralis officij, cui nos, licet immeritos, prætulit diuina Maiestas, vt fideles quoslibet, præsertim religiosos, in via mandatorum Domini, ad illius honorem, & gloriam, & proximorū spiritualem profectum de ambulantes, paternis consueamus affectibus: vt fideles
 ipsi,

ipsi, dextera Domini sibi assistente pro-
 picia, aeterna salutis praemium feruen-
 tius exquirant, & in eorum pio propo-
 sito confouentur. Dudum siquidem, per
 felicis recordationis Paulum Papam Ter-
 tium, praedecessorem nostrum, accepto,
 Quod dilecti filij, Ignatius de Loiola, &
 Petrus Faber, ac Iacobus Laynez, nec
 non Claudius Iaius, & Paschasius Broet,
 ac Franciscus Xauier, necnon Alfonsus
 Salmeron, & Simon Rodericus, ac Ioan-
 nes Coduri, & Nicolaus de Bobadilla,
 Presbyteri Pampilonen. Gebennen. Se-
 guntin. Toletan, Visen. Ebredunen. &
 Palentin. Ciuitatum, & diac. respecti-
 ue, in Artibus Magistri, in Uniuersita-
 te Parisien. graduati, & in Theologicis
 studijs, per plures annos exercitati, Spi-
 ritu sancto afflari, iam dudum e diuersis

Summa li-
 terarum A-
 postolica-
 rum Pauli
 III. de In-
 stituto So-
 cietatis.

mundi regionibus decedentes, in vnum
 conuenerat, & exemplaris, ac religiosa
 vitæ Socij effecti, abdicatis huius sæculi i
 lecebris, eorum vitam perpetuo Domini
 nostri IESU Christi, atque suo, & suc
 cessorum suorum Romanorum Pontificum
 seruitio dedicauerant, & iam pluribus
 annis verbum Dei prædicando, & fideles pri
 uatim ad pias meditationes, beneque, ac
 beate viuendum excitando, hospitalibus
 inserviando, pueros, & alios rudes salu
 bris dogmata ad Christiani hominis in
 stitucionem necessaria docendo, ac deni
 que omnia charitatis officia, quæ ad ani
 marum edificationem pertinebant, ubique
 terrarum, ubi peregrinati fuerant, quisque
 iuxta traditam sibi ab ipso Spiritu sancto
 gratiam, multa cum laude obiendo, lauda
 biliter in vincis Domini se exercuerant,

eorum institutum, sub quadam vivendi formula ab ipsis ædita, Evangelicæ veritati, & sanctorum patrum sanctionibus conformi, ut vinculum charitatis & unio in ipsis quidē Socijs, & alijs qui prædictū vellent institutum sequi, conservarentur, approbavit, & confirmavit, & benedixit: ipsi s̄q̄ Socios (quorum numerum, nō ultra sexaginta esse tunc voluit) sub sua, & Apostolicæ sedis protectione suscepit, illisq̄ condendi Constitutiones, & statuta quacunque ad ipsius, sic instituta, & confirmata Societatis conservationem, & felicem progressum, licentiam concessit per quasdam. Cumque postmodum progressu temporis, Spiritu sancto cooperante, ex Societate prædicta spiritalium animarum fructum crescere, & multos, qui institutum prædictum
sequi

sequivellent, in Parisien. & alijs generalium studiorum Univerſitatibus, ſtudere intellexiſſet idem prædeceſſor, Ignatij, & aliorum Sociorum prædictorum piam vitam, & doctrinam attendendo, eidem Societati, ut quoscuque alios idoneos, & iuxta ſuas Conſtitutiones probatos liberè admittere poſſent, conceſſit. Et nihilominus, ut Coadiutores tam præſbyteros, qui in ſpiritualibus, quam laicos, qui in temporalibus, & domeſticis officijs eos adiuuarent (qui quidem Coadiutores prædictis probationibus, iuxta Conſtitutiones Societatis huiusmodi requiſitis, ad maiorem devotionem ſuam, & meritum, etiam tria vota, Paupertatis videlicet, Caſtitaſis, & obedientia poſſent emittere, non ſolemnia, ſed quibus, pro eo tempore, quo Præpoſitus generalis So-

cietatis prædictæ eis, in ministerio spiri-
 tuali, vel temporalivtendum iudicaret,
 astringerentur: quiq; omnium bonorum
 operum, quæ in dicta Societate fierent
 ac meritorum omnium participes fierent,
 perinde, ut qui solemnem professionem, in
 eadem Societate emisissent, possent assu-
 mere, & alias gratias, ac privilegia ad
 fovendam, & adiuvandam in ijs, quæ ad
 Dei honorem, & animarum salutem perti-
 nebant, societatem prædictam, de benigni-
 tate Apostolica concessit. Ut autem præ-
 dicta omnia prius ab eodem prædecessore
 concessa, magis confirmentur, & simul
 omnia, quæ ad institutum Societatis præ-
 dictæ pertinent, eisdem in literis aliarum
 summam continentibus comprehendan-
 tur: & ut aliqua obscurius dicta & quæ
 scrupulum, ac dubitationem possent inij-
 cere

supplica-
 tio pro-
 parte So-
 cietatis.

VITAE IGNATII

cere, per nos exactiùs explicentur: nobis
 fuit humiliter supplicatũ, ut formulã, qua
 prædictæ Societatis institutum exactius,
 & distinctius, quã antea, edocente expe-
 rientia ac vsu rerum, expressum, eodem
 tamen spiritu comprehenditur, confirma-
 re dignaremur, cuius tenor sequitur, &
 est talis. Quicumque in Societate nostra,
 quam IESU nomine insigniri cupi-
 mus, vult sub crucis vexillo Deo milita-
 re, & soli Domino, ac Ecclesiæ ipsius spõ-
 se, sub Romano Pontifice, Christi in ter-
 ris Vicario seruire, post solemne perpe-
 tuæ Castitatis, Paupertatis & Obedientiæ
 votũ, proponat sibi in animo, se partẽ es-
 se Societatis, ad hoc potissimum institu-
 ta, ut ad fidei defensionẽ, et propagatio-
 nẽ, & profectum animarũ in vita, & do-
 ctrina Christiana, per publicas prædica-
 tiones.

Instituti
 Societatis
 formulæ
 copio-
 sior.

vota pau-
 pertatis,
 castitatis
 & obedi-
 tiæ.

Instituti
 finis.

nes, lectiones, & aliud quodcūque verbi Societatis
 Dei ministerium, ac spiritualia exerci- ministeria.
 tia, puerorū, ac iudicū in Christianismo
 institutionē, Christi fidelium in confes-
 sionibus audiendis, ac ceteris Sacramentis
 administrādis, spiritualem consolationē
 precipuē intendat: & nihilominus ad dis-
 fidentium reconciliationē, & eorum, qui
 in carceribus, vel in hospitalibus inueniū-
 tur, piam subventionē, & ministerium, Gratis om-
 ac reliqua charitatis opera, prout ad Dei nino exhi-
 gloriam, & commune bonum expedire benda sunt
 visum erit, exequenda gratis omnino, & Societa. mi-
 nullo, pro suo in predictis omnibus labo- nisteria.
 re, stipendio accepto se vtilem exhibeat:
 curetq; primo Deum, deinde huius sui Habendū
 instituti rationem, quæ via quadam semper an-
 est ad illum, quoad vixerit, ante oculos te oculos in-
 habere, & finem hunc sibi à Deo pro- stitutum.
 positum

positum totis viribus assequi, unusquisque
 tamen secundum gratiam sibi à Spiritu
 sancto subministratam, & vocationis suæ
 proprium gradum. Ideoque, ne quis forte
 zelo utatur, sed non secundum scientiam,
 proprii cuiusque gradus iudicium, & offi-
 ciorum discretio, ac distributio tota sit in
 manu Præpositi Generalis, seu Prælati
 per nos quocumque tempore eligendi, vel
 eorum, quos ipse sibi ea cum autoritate
 substituerit, ut congruus ordo seruetur in
 omni bene instituta communitate neces-
 sarius. Qui quidem Præpositus de consi-
 lio consociorum Constitutiones ad con-
 structionem huius præpositi nobis finis
 conducentes condendi, maiorum suffra-
 giorum parte semper statuendi ius habē-
 te, & quæ dubia esse poterunt in nostro
 instituto hac formula comprehenso, decla-
 randi

Graduum
 officiorum
 distributio
 tota est pe-
 nes Gene-
 ralem.

De conden-
 dis consti-
 tutionibus,
 & decla-
 randis.

randi auctoritatem habeat. Consilium vero necessario convocandum ad condendas, vel immutandas Constitutiones, & alia graviora, ut alienare, vel dissolvere Domos, ac Collegia semel erecta, intelligatur esse maior pars totius professæ Societatis (iuxta Constitutionum nostrarum declarationem) qua sine magno incommodo potest à Præposito Generali convocari. In alijs, quæ non ita magni momenti sunt, idem Præpositus adiutus, quatenus ipse opportunum iudicabit, fratrum suorum consilio, per se ipsum ordinandi, & iubendi quæ ad Dei gloriam, & commune bonum pertinere in Domino videbuntur, ius totum habeat, prout in Constitutionibus eisdem explicabitur. Quicumque autem in hac Societate professionem emisserint, non so-

Consilium ad graviora convocandum.

In his quæ non tanti momenti sunt, ius totum habet Præpositus.

Subobediētia pōtifi.

VITÆ IGNATII

Rom. mili lum in primis professionis suæ foribus in
 tat Deo so celligant, sed quoad vixerint, memores
 cictas. sint, Societatem hanc vniuersam, & sin-
 gulos, qui in ea proficentur, sub Sanctis-
 simi Domini nostri Pauli Papæ Tertij, &
 aliorum Romanorum Pontificum succes-
 sorum eius fideli obedientia Deo milita-
 te. Et quamuis Euangelio doceamur, &
 fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter
 teneamus, omnes Christi fideles Roma-
 no Pontifici, tanquam capiti, ac IESU
 Christi Vicario subesse: ob deuotionem
 tamen maiore ad obedientiam sedis Apo-
 stolica, & maiorem voluntatum nostra-
 rum abnegationem, & certiore San-
 cti Spiritus directionem summopere con-
 ducere iudicauimus, singulos nos, &
 quicumque eandem in posterum profes-
 sionem emiserint, vltra illud commune
 trium

trium vocorum vinculum, speciali ad hoc voto astringi, ut quidquid modernus, & alij Romani Pontifices, pro tempore existentes iusserint ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens, & ad quascunque provincias nos mittere voluerint, sine vlla tergiversatione, aut excusatione illico, quantum in nobis fuerit (siue nos ad Turcas, siue ad quoscunq; alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, siue ad quoscunque Hæreticos, Schismaticos, seu etiam ad quosuis fideles, mittendos censuerint) exequi teneamur. Quamobrem qui ad nos accessuri sunt, antequam huic oneri humeros supponant, diu multumque meditentur, an tantum pecunie spiritualis in bonis habeant, ut turrim hanc iuxta consilium Dominicum possint consummare, hoc est, an

Ingressuri
Societate
quid consi-
derare de-
bent.

Spiritus sanctus, qui illos impellit, tantum illis gratiæ polliceatur, ut huius vocationis pondus, illo adiuuante, se laturos sperent: & postquam, Domino inspirante, huic IESU Christi militia nomen dederint, die noctuque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt. Ne qua autem possit esse inter nos missionum, aut prouinciarum huiusmodi ambitio, vel decretatio: intelligant singuli, sibi per se, vel alium, de huiusmodi missionibus quidquam cum Romano Pontifice non esse curandum, sed omnem hanc curam Deo, & ipsi Pontifici tamquam eius Vicario, & Societatis Præposito dimittendam: cui quidem (sicut cæteris) de sui ipsius missione in alterutram partem, nisi de Societatis consilio, cum dicto Pontifice

Missiones
non pro-
curande.

rifice curandum erit. Voveant etiam sin- Votū obe-
 guli, se in omnibus, quæ ad regula hu- dientie.
 ius nostræ observationem faciunt, Socie-
 tatis Præposito (qui ad hoc munus quam
 fieri possit idoneus, ad plura vota, prout
 in Constitutionibus declarabitur, elige-
 tur) obedientes fore. Ille autem omnem Præpositi
 eam auctoritatem, & potestatem habeat electio &
 supra Societatem, quæ ad bonam eius- potestas.
 dem Societatis administrationem, corre-
 ctionem, & gubernationem utilis erit.
 Iubeat autem ea, quæ ad constructio-
 nem propositi sibi à Deo, & à Societate
 finis cognoverit esse opportuna, & in præ Gubernan
 latione sua benignitatis, ac mansuetudi- diratio qua
 nis, charitatisque Christi, Petri, Pauli- lis futura.
 que formula semper sit memor: & tam
 ipse, quam consilium prædictum ad nor-
 mam hanc assidue spectent. Singuli vero Obediētia
& reuerē

VITÆ IGNATII

*ria subdito-
rum.*

subditorum, tum propter ingentes ordi-
nis utilitates, tum, propter nunquam sa-
tis laudatum humilitatis assiduū exerci-
cium, non solum Præposito in omnibus, ad
institutum Societatis pertinentibus pare-
re semper teneantur: sed in illo Christum
veluti præsentem agnoscant, & quantum

*Paupertatis
notum.*

debet, venerentur. Cum autem experti
fuerimus iucundiorē, puriorē, & ad
proximi ædificationem aptiorē esse vi-
tam, ab omni avaritiæ contagione quam
remotissimam, & Evangelicæ paupertatis
quam simillimam, cumq̃ sciamus Do-
minum nostrum Iesum Christum, servis
suis regnum Dei solum inquirentibus,
necessaria ad victum, & vestitum esse sub-
ministraturum: sic voueant singuli, & vni-
uersi perpetuam Paupertatem, ut non so-
lum privatim, sed neque etiam commu-
niter

*Modus no-
stræ pau-
pertatis.*

niter

niter possint Professi, vel vlla eorum Domus, aut Ecclesia ad aliquos prouentus, redditus, possessiones, sed nec ad vlla bona stabilia (præter ea, quæ opportuna erunt ad usum proprium, & habitationem) retinenda ius aliquod civile acquirere, rebus sibi ex charitate donatis ad necessarium vitæ usum contenti. Quia tamen Domus, quas Dominus dederit ad operandum in vinea ipsius, & non ad scholastica studia exercenda destinandæ erunt: cum valde opportunum fore aliqui videatur, ut ex iuuenibus ad pietatem propensis, & ad literarum studia tractanda idoneis operarij eidem vineæ Domini parentur, qui Societatis nostræ, etiam professa velut quoddam seminarium existant: possit professa Societas ad studiorum commoditatem, Scholarium habere Collegia.

Professi redditus habere nequeunt.

De Collegijs, & eorum redditibus.

VITÆ IGNATII

Ubicumque ad ea construenda, & dotanda, ex deuotione aliqui mouebuntur: quæ simul atque constructa, & dotata fuerint (non tamen ex bonis, quorum collatio ad sedem Apostolicam pertinet) ex nunc auctoritate Apostolica erigi supplicamus, seu pro erectis haberi: quæ Collegia possint habere redditus, census, seu possessiones vsibus, & necessitatibus studium applicandas, retenta penes Præpositum, vel Societatem omnimoda gubernatione, seu superintendentia super dicta Collegia, & prædictos studentes, quo ad Rectorum, seu gubernatorum, ac studentium electionem, ac eorundem admissionem, emissionem, receptionem, exclusionem, statutorum ordinationem, & circa studentium instructionem, eruditionem, edificationem, ac correctionem, victus, vestitusq; & aliarum

Collegiorum gubernatio penes Præpositum, uel Societatem est.

rerum necessariorum eis ministranda-
rum modum, atque aliam omnimodam
gubernationem, regimen, ac curam, ut
neque studentes dictis bonis abuti, neque
Societas Professa in proprios usus con-
vertere possit, sed studentium necessitati
subuenire. Quiquidem studentes, inge-
nij, & morum indole tales esse debebunt,
ut meritò speretur, post absoluta studia
ad Societatis functiones idoneos fore: &
sic demum post cognitum in spiritu, &
literis eorum profectum, & post sufficien-
tem probationem, in Societatem no-
stram admitti possint. Socij autem om-
nes cum Presbyteri esse debeant, ad dicen-
dum officium secundum communem Ec-
clesiarum ritum, sed privatim, & non com-
muniter, vel in Choro, teneantur: & in
ijs, quæ ad victum, & vestitum, & cetera

Quales fu-
turi Scho-
lastici no-
stri.

De officio
diuino re-
citando.

In victu et
vestitu se-

VITÆ IGNATII

quendam no-
bis usus ho-
nestorum sa-
cerdotum.

exteriora pertinent, honestorum sacerdo-
rum cōmunem, & approbatum vsum se-
quentur: ut quod inde pro cuiusque neces-
sitate, vel spiritualis profectus desiderio
subtractum fuerit, ex deuotione, & non
ex obligatione, rationabile obsequiū cor-
poris Deo, prout expediet, offeratur.

Periodus.

Hæc sunt, quæ sub præfati Domini no-
stri Pauli, & sedis Apostolica benepla-
cito, de nostra professione, typo quodam
explicare potuimus, quod nunc fecimus,
ut summam informaremus tum illos,
qui nos de nostro vitæ instituto interro-
gant, tum etiam posteros nostros, si quos
Deo volente imitatores vnquam habe-

ad profes-
sionem non
admittatur
nisi diu mul-
tumq; pro-
batū.

bimus huius vitæ: quam cum multas,
magnasq; habere annexas difficultates
fuerimus experiri, opportunum iudi-
cauimus, etiam statuere, ne quis ad

pro-

professionem, in hac Societate emittendam, nisi diuturnis, & diligentissimis probationibus (prout in Constitutionibus declarabitur) eius vita, & doctrina explorata fuerit, recipiatur: quia reuera, hoc institutum omnino humiles, & prudentes in Christo, & in Christiana vita puritate, ac literis cōspicuos exigit. Immo, & ij, qui in Coadiutores tam in spiritualibus, quàm in corporalibus, & in Scholares admittentur, quorum utri-
 que, post sufficientes probationes, & tempus in Constitutionibus expressum, vota sua, ad deuotionem, & meritum maius, non quidem solemnia (præter aliquos, qui de licētia Præpositi Generalis, propter ipsorum deuotionem, & personarum qualitatē, tria vota huiusmodi solēnia facere poterunt) sed quibus teneantur, quam
 dia

Coadiutores et Scholares, uota sua debent emittere.

Aliquitria uota solēnia emittere possunt.

diu Præpositus Generalis in Societate
 eos retinendos esse censuerit, emittere de-
 beant, prout in Constitutionibus latius
 explicabitur, non nisi diligenter exami-
 nati, & idonei reperti, ad eundem finem
 Societatis, admittantur ad hanc IESU
 Christi militiam, qui tenuibus captis
 nostris fauere dignetur, ad gloriam Dei
 Patris, cui soli sit semper decus, & honor
 in sæcula amen. Quapropter consideran-
 tes, nihil, quod pium, sanctumq; non sit,
 in dicta Societate, eiusq; laudabilibus in-
 stitutis, ac exemplari Ignacij, & aliorum
 Sociorum prædictorum vita, & moribus
 reperiri, eaque omnia ad suorum, & alio-
 rum Christianorum animarum salutem,
 & fidei exaltationem tendere, Socios ac
 illorum Coadiutores prædictos, & ipsius
 Societatis Scholares à quibusnis ex-

Non nisi
 idonei Co-
 adiutores
 admittendi.

Approba-
 tur Socie-
 tas & eius
 institutum.

Nihil non
 sanctum in
 instituto
 nostro.

communicationis, suspensionis, & in-
 terdicti, alijsq; Ecclesiasticis sententijs,
 censuris, & a pœnis à iure, vel ab homi-
 ne quavis occasione, vel causa latis, si qui-
 bus quomodolibet innodati existunt, ad ef-
 fectum præsentium duntaxat consequen-
 dum, harum serie absolventes, & absolu-
 tos fore censentes, illosq; sub nostra, &
 Apostolica sedis protectione suscipien-
 tes, Motu proprio, et ex certa nostra sci-
 entia, autoritate Apostolica, tenore præsen-
 tium, erectionem, et institutionem Socie-
 tatis, ac extensionem numeri illius So-
 ciorum, ac receptionis, et admissionis Co-
 adiutorum, ac omnia et singula, Pri-
 vilegia, immunitates, exemptiones, li-
 bertates, et condendi, et alterandi sta-
 tuta, et ordinationes, ac alia quavis
 indulta eisdem, Societati, et illius
 Pre-

Omnia
 privilegia
 prius con-
 cessa con-
 firmantur.

VITÆ IGNATII

Preposito, per prædecessorem nostrum,
 & sedem huiusmodi, sub quibuscunque
 tenoribus, & formis concessa, & confir-
 mata, ac desuper confectas tam sub plum-
 bo, quàm in forma brevis literas, & in
 eis contenta, ac inde secuta quæcunque,
 perpetuo approbamus, & confirmamus,
 ac eis perpetuæ firmitatis robur adijci-
 mus, supplentes omnes, & singulos tam
 Juris, quàm facti defectus, si qui inter-
 uenerint, in eisdem: Eaquæ omnia, & sin-
 gula perpetuæ, & inconcussa firmitatis
 robur obtinere, & inuolabiliter obser-
 uari debere, & sic per quoscunque Iudi-
 ces, & Commissarios, quauis autoritate
 fungentes (sublata eis, & eorum cuilibet
 quauis aliter iudicandi, & interpretandi
 facultate, & autoritate) iudicari, interpre-
 tari, atque decidi debere, nec non quid-
 quid

quid secus super his per quoscunque,
 quavis auctoritate, scienter, vel ignoran-
 ter contigerit attentari, irritum, & ina-
 ne decernimus, et declaramus. Quocirca ^{Iudicēs quē}
 vniuersis, et singulis, venerabilibus fra^{assistant.}
 tribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Epi-
 scopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prio-
 ribus, et alijs personis in dignitate Eccle-
 siastica constitutis, per Apostolica scri-
 pta, mandamus, quatenus ipsi, et eorum
 quilibet per se, vel alium, seu alios praefa-
 tis Praeposito, et societati in praemissis, ef-
 ficacis defensionis praesidio assistentes, fa-
 ciant auctoritate nostra singulas praedi-
 ctas, et praesentes literas plenum esse-
 ctum sortiri, ac ab omnibus inuiolabili-
 ter observari: non permittentes quenquā
 contra illarum tenorem, quomodolibet
 indebitē molestari, contradictores quos-
 libet

libet, & rebelles per censuras ecclesiasticas, & alia iuris opportuna remedia (appellatione postposita) compescendo, ac censuras prædictas legitimis super his habendis seruatis processibus, etiã iteratis vicibus aggravando: inuocato etiã ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Nō obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, & singulis, quæ in literis prædictis idem prædecessor noster voluit nō obstare, ceterisq; cōtrarijs quibuscunque, aut si aliquibus cōmuniter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultū, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas nō facientes, plenã, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam

nostre

Non obstā
tibus, &c.

nostræ absolutionis, susceptionis, appro-
 bationis, confirmationis, adiectionis,
 suppletionis, decreti, declarationis, &
 mandati infringere, vel ei ausu temera-
 rio contraire. Si quis autem hoc attempta-
 re presumpserit, indignationem omnipo-
 tentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli,
 Apostolorum eius, se noverit incursum.
 Datum Romæ, apud Sanctum Petrum,
 Anno Incarnationis Dominicæ Millesi-
 mo quingentesimo quinquagesimo, duo-
 decimo Kalendas Augusti: Pontificatus
 nostri, Anno primo.

F. de Mendoza.

Fed. Cardinalis Casius.

Υ SO.

VITÆ IGNATII
SOCIETATIS IESU
institutum & forma describitur.

Cap. XXII.

EX pontificio hoc diplomate manifestum esse arbitror, quis sit huius Societatis finis, quod institutum. Sed quoniam breviter illud potius attingitur, quam explicatur: credo equidem nonnullorum sitim esse incensam, & ex his quæ de hoc instituto intellexerunt, reliqua intelligendi cupiditatem inflammata. Quorum ego pio desiderio pro mea parte obsequi conabor: & quæ summam perstricta sunt, ea enucleatius paulò, atque vberius explicare. Etenim pertinet hoc quoque ad Ignatij (cuius vitam scribimus) laudem, intelligere homines, quibus hanc Societatem temperaverit institutis.

Societas ergo Iesu, hoc nomine à Summis Pontificibus insignita, Religio Clericorum & est, & appellatur à Concilio Tridentino. Eius vita neque in sola contemplatione, neque in sola actione, sed in

vita-

utraque simul posita est. Finis quò spectat, & quò actiones omnes suas refert, suæ est, & alienæ salutis, ac perfectionis cura: Hanc perfectionem, quæ maximè charitate constat, in rebus omnibus prepositam habet: ad eius normam & suos & externos dirigit. Reliqua quæ finis causa queruntur, huic fini consentiunt: omnia enim ferè pietatis officia quæ huc conferunt, diligenter exequitur. Nam assiduè concionatur, pueros, rudesque rectè credendi regula instituit, virtutes operandi, fugiendi vitia præceptis erudit: orandi cum voce, tum mente certam rationem docet: ad pium frequentemque Sacramentorum usum hortatur: aegrotos inuisit & consolatur: morientes in angore positos confirmat: vincidos in eustodia, pauperes in Xenodochio, miseros ubique & calamitosos subleuare studet: odia extinguere, & sublati dissidijs inimicorum animos beneuolentia cõglutinari: denique cuncta pietatis opera institui, augeri, cõseruari. Quæ quidè omnia domibus ac Collegijs nr̄is communia sunt. Collegiorum verò (in quibus quidè nr̄i docent) illa sunt propria: literarum studia exercere sedulo, & disciplinas omnes que

quidem homini Theologo necessariae sunt, pro cuiusque Collegij facultate diligenter explicare: iungere cum pietate doctrinam: formare adolescentiæ mores, & mollem ætatem, ac lubricam ad omnem virtutem fingere. Hæc non apud Catholicos tantum, atque integros populos conatur efficere, sed multo etiam libentius apud Barbaros, & hæreticos: tū quod sunt ab omni ope deserti ac destituti, tum verò quod hæc Societas, quemadmodum in pontificio diplomate dicitur, ad defensionem ac propagationem fidei est potissimum instituta. Ex quibus ipsius Societatis perfectio atque præstantia, reliquarumque religionum, quæ idem habent institutum, facile elucet. Religionis enim excellentia atque perfectio ex perfectione finis dependet: estque illa religio perfectior, quæ perfectiorem finem, & ea quæ finis gratia sumuntur, aptiora habet, & ad finem consequendum magis accommodata.

D. Thomas 2. 2. q. 188. artic. 6.

In ijs muneribus quæ diximus, ad proximorum salutem Societas ita se exercet, ut omnia gratis omninò exequatur: nihilque pro confessionibus audiendis, concionibus,

nibus, lectionibus, Missis, reliquisque
 suis functionibus accipiat. Neque tamen *Luc. 10.*
 ignorat, dignum quidem esse operarium *Matt. 10.*
 mercede sua, æquumque, ut qui alta- *1. Cor. 9.*
 rio seruit, de altario viuat, & propterea
 Sacrarum Religionum filijs, eleemosy-
 nas hoc nomine debitas à populo esse:
 sed hoc tempore, quo Sacerdotes quidam
 malè propter cupiditatem audiunt, & Sa-
 cramentorum administratio ab hæreticis
 nundinatio appellatur & quæstus, ut am-
 putet occasionem eorum, qui volunt oc-
 casionem, aliorum consuetudine lauda-
 ta, ipsa Paulum in hac parte imitatur, at- *Ibidem.*
 que Euangelium sine sumptu ponit, & ne
 eius gloria euacuetur, gratis tribuit quod
 gratis accepit.

Ex eadem item causa factum est, ut in
 victu atque vestitu communem quan-
 dam viuendi rationem sequatur: parcam
 quidem & sobriam, moderatam tamen,
 & quæ vitæ sustentandæ sufficiat. Itaque
 habitum quidem peculiarem nullum ha-
 bet, sed communem cum Sacerdotibus
 earum regionum in quibus viuit: in quo
 tamen & honestatis, & paupertatis ra-
 tio maximè eluceat. Quod quidem fa-

VITÆ IGNATI

etum est, tum quòd hæc Societas Cleri-
 corum est Religio (vt diximus) non Mo-
 nachorum : tum verò quod hæreticis at-
 que alijs hominibus perditis, & suo, &
 temporum vitio valde ab habitu Mona-
 chali abhorrentibus (ad quos potissimum
 in rectam viam reuocandos est instituta)
 plus se prodesse posse hac ratione arbi-
 tratur. Et asperiores in victu atque vesti-
 tu leges, corporisque castigationes or-
 dinarias suis hominibus nullas imponit,
 ad quas ratione sui instituti æquè omnes
 astringantur : quò ad ipsam venientium
 omni hominum generi, naturæ, vale-
 tudini, ætati, communis quædam, &
 æquabilis viuendi ratio proposita sit,
 quam suscipere & tenere omnes possint.
 Atque ob eam etiam causam, quòd plu-
 res habet, ac maiores difficultates hoc in-
 stitutum, illiusque sunt onera inter-
 na grauiora, quam in speciem videntur.
 Non tamen asperitates eiusmodi asper-
 natur, aut abijcit, quas in alijs Reli-
 gionibus suspicit, & sanctissimè institu-
 tas videt : sed vbi necessitas poscit, aut
 utilitas, eas Præpositi, vel suscipiendas
 præscribunt, vel vt suscipiantur, pro-
bart.

probant. Quod tam studiosè sæpè fit ac feruenter, ut per Dei gratiam fræno potius hac in re nostri, quam calcaribus indigeant.

Ijs tot tantisque occupationibus proprijs hæc Societas distenta, Chorum ubi horæ Canonica decantentur, ordinariè non habet. Neque enim ad constituen-
dam Religionem, Chorus requiritur necessario. Possunt enim Religiones institui ad varios fines, & ad varia misericordiae & pietatis opera exercenda: quibus qui sedulo student, etiam si à Choro vacent, quam alij qui Choro distringuntur, religiosi nihilominus sint. Itaque ordo Diui Dominici principio Chorum videtur non habuisse. Cum impetrata sui ordinis confirmatione, in varias Prouincias atque orbis terrarum partes, ad prædicandum Domini nostri Iesu Christi Euangelium, omnes suos discipulos, à Sanctissimo hoc Patriarcha missos esse legamus. Quo tempore cum pauci essent, & dispersi, & docendis populis vehementer occupati, verisimile est Chorum frequentare non potuisse. Neque tamen dicemus ordinè illi Sanctissimū, Religionè tūc propterea

S. Tho. 2.
2. q. 188.
ar. 2.

Apud Sar.
1. 4. l. 2. c.
2. vite. 5.
Dominici.
Anto. 3 p.
hist. ti. 23.
6. 3.

VITÆ IGNATII

non fuisse, quando maximè eius Religio
floruit, & vita & doctrina, & miraculis Dei
Ecclesiam tantopere illustravit. D. etiam

*92. dist. c.
in sancta.*

Gregorius in Cōcilio Romano seuerè san-
xit: ne Diaconi, quos ad prædicationis of-
ficium, & eleemosynarum studium vacare
congruebat, cantores eligantur. Quod vi-

*Tho. 22. q.
91. ar. 2. ad
tertium.*

delicet (vt grauiissimi Sancti Patres inter-
pretantur) nobilius sit homines verbo &
doctrina, quam cantu in Deum excitare.

Ibidem.

Quamobrem quorum est docere populum,
ac doctrina pascere, & ad cœlestia inflāma-
re, ij cantibus insistere non debent, nedū
illis occupantur, ab vtilioribus abstrahan-
tur. Neque si Canon ille iam obsoleuit, mi-
nus tamen verum est quod in Canone con-
tinetur, nec minorem vim habet illa ratio:
Qui præstantioribus, & magis necessarijs
distinguntur, eos & choro, & minus neces-
sarijs officijs vacuos, liberosque esse oport-
tere. Itaque videmus initio nascentis Ec-
clesiæ, Apostolos curam viduas alendi in
septem Diaconos reieccisse: ne à verbi Dei
prædicatione, quæ grauior ac magis neces-
saria erat, sancta quidē illa sed minus ne-
cessaria occupatione implicati, vllō mo-
do retardarentur. Non est (inquiunt) bo-

Act. 6.

num,

num, relinquere Verbum Dei, & ministrare mensis. Quocirca in reliquis Religionibus (ijs etiam quæ ex instituto chorum habent) publici professores, scholastici, concionatores, & quotidiana domesticorum, vel grauiorum munerum administratione occupati, liberiolem à Choro vacationem habent, vt à Choro, scilicet, expediti munus suum quisque pro dignitate tueatur. Quod eò etiam magis ei Religioni licebit, quæ Chorum non habet ex instituto. In hac autem Societate, qui aut scholasticus, aut publicus professor, aut concionator, aut confessarius, aut coadiutor temporalis non sit, aut denique maioribus ministerijs suo ex instituto nō vacet, reperies profectò neminē. Ex quo cum multæ aliæ Ecclesiæ, ac religiones, diuinis laudib⁹ publicè celebrandis, sanctissimè suo ex instituto consecratæ sint, è quibus petere quis possit hoc ad excitandum animum, & pietate inflammandum adiumentum: & vtrumque hæc Societas cōplecti nequeat, in eam partem quæ minus culta ab alijs, & magis necessaria, variaq; & multiplex est, incumbendū sibi omni ratione putat. In qua tractanda atq; excolenda, vt intenta

VITÆ SIGNATI

semper sit, ac nihil remittat, cætera quæ
 per se honesta quidē sunt & præclara, sed
 hoc eius instituto aliena, necessario præ-
 termittit, alijsq; concedit. Imitaturque in
 hac etiã parte Paulum Apostolũ, qui de se
 dicit: Non misit me Dominus baptizare,
 sed euangelizare. Non quod præclarũ nõ
 sit, & ad salutē necessarium baptizare (si-
 quidem Baptismus ianua Sacramentorum
 omnium est, & necessarius ad salutem) sed
 quòd multi essent alijs qui baptizandi offi-
 cio fungi possent: pauci verò qui Predica-
 toris Evangelici personam pro dignitate
 sustinerent. Multiformis est gratia Dei, &
 varia atq; innumera Spiritus Sãcti dona.
 Neq; in bello minus vtilis sunt explorato-
 res, qui hostiũ consilia inuestigant, quàm
 milites, qui manũ cũ hoste cõserunt: neq;
 minus profunt, qui cuniculis actis opposi-
 tas munitiones disijciunt, quã qui in illas
 iam euersas impetũ faciunt. Æqua etiã
 pars est descendētis ad præliũ, & remanē-
 tis ad sarcinas, & similiter diuidunt: pa-
 remq; prophetã di gratiã à Deo acceperũt
 Eldad & Medad, duo ex septuaginta seni-
 bus, quos elegit Moyfes, tamē si remanse-
 runt in castris, quàm sexaginta octo alijs,
 qui

1. Corin. 1.

1. Reg. 30.

Nam. 11.

qui stabant ante tabernaculum. Ut is qui manducat, non manducantem non spernat, & qui non māducat manducantē non iudicet: sed omnes laudent omniū Dominū, qui dona sua distribuit prout vult. *Rom. 14*
 Existimatq; Societas, se, tot laboribus atq; operis fructuosè in animarū salutē occupata, precibus etiā ac Missis quas iugiter facit, etiam si Chorum non habeat, plenè populo satisfacere, & acceptas ab eo eleemosynas pro sua tenuitate retribuere.

Et quoniā ad ea quę cōmemorauimus munera rectè atque ex ordine præstanda, magna in primis virtus, doctrina haud mediocris est necessaria, cōmoditas præterea naturæ, & ad agendū cum hominibus dexteritas, bonaq; apud ipsos homines existimatio: neq; facinorosos hæc Societas admittit, neq; iure ipso, siue Canonico, siue Ciuili infames, neq; eos quos incōstantes in sua vocatione, & leues aut inutiles omnino sibi, atq; ineptos futuros putat. Nullū verò qui alteri^o cuiusuis religiōis habitū suscepit (cupit. n. vt in qua vocatione quisq; vocatus est, in ea permaneat: & vt reliqui factorū hominū conuentus numero, fructu, & quę in Christo Iesu sit gloria floreāt) eos tantū recipit, *1. Cor. 7*

VITÆ IGNATI

recipit, quos à Deo intelligit ad suum in-
 stitutum vocatos. Horum quatuor sunt ge-
 nera. Primum doctorum hominum est, qui
 diuino Spiritu tacti, quam adepti sunt eru-
 ditio nem ac scientiæ laudem Deo conse-
 crare cupiunt, & in hac Societate ad spiri-
 tualem aliorum vtilitatem conferre. Alte-
 rum est eorum, qui cum vitæ inculpatae &
 sufficientis doctrinæ sint, vt professos ip-
 sos in spiritualibus rebus adiuuent in So-
 cietatem admittuntur. Tertium genus cõ-
 stat ijs adolescentibus, quos bona spe
 animi & ingenij præditos admittit, eam
 doctrinam vt addiscant & comparent,
 quæ ad alios iuuandos est necessaria. Po-
 stemum eos homines continet, qui Mar-
 thæ forte contenti, domestica ministeria
 curant (vt alij ijs expediti spiritalia libe-
 rius exerceant) quos propterea Coadiu-
 tores temporales vocat. Hi omnes qui-
 cunque admittuntur, duos annos in no-
 uitiatu sunt, intra quos votum nullum
 ex instituto adere coguntur, sed se ip-
 si ac Religionem probant. Hoc autem
 probationis tempus, quod productius,
 quam in reliquis Religionibus ac pro-
 lixius est, magnam affert vtilitatem ijs
 qui

qui probantur, & ipsi etiam Societati. Nam cum in subsidium humanæ fragilitatis spatium probationis sit institutum, ut Innocentij Tertij verbis utar, & non solum in fauorem conuersi, sed etiam Monasterij à sanctis Patribus indultum, ut & ille huius asperitates, & hoc mores illius valeat experiri: hoc bienni spatio, nostri nouitij diligentius rem totam expendunt, ac lentius institutum probant, versantes diu, quid ferre recusent; quid valeant humeri (Ne impetu quodam animi, potius quam ratione aut Dei spiritu impulsus, onus tollant quod ferre non possint) & Societas vicissim illos etiam probat, & intus, & in cure noscere studet: ne hominibus sese inutilibus oneret, eosque minus probatos admittat, quos paulò post dimitti necesse sit. Estque omnino & rationi consentaneum, & Sanctorum Patrum doctrinæ conueniēs, & ab ipsa etiam antiqua cōsuetudine non alienum (quæ varia olim, & multiplex in Ecclesia Dei fuit) ut eo diutius atque attentius Religionis institutum

De reg. & transeunt ad rel. c. 16 ad Apostolicam

Pachomius regulam accepit ab Angelo in qua triennij probatio precipitur, de quo Nicephor. lib. 9. c. 14. & Paladi⁹ in vita ipsius.

Hoc idē triennij spatium in militibus iubet Grego. lib. 7. reg. Epistola. 11. & Iustinianus Auth. col. 1. titu. 5. Sacras sequens regulas idē statuit. Greg. tamē li. 8. Epist. 23 biennio probari

tutum

VITÆ IGNATI

*multos, qui ad
 conversionē susci-
 piuntur in Reli-
 gionibus deforma-
 tis. benedictus an-
 num tantum pro
 probationis instituit
 et S. Greg. con-
 firmavit. ut scri-
 bit Alex. 2. 17.
 q. 2. c. Gonsalvus
 magna itaq; fuit
 olim varietas in
 Ecclesia Dei.*

Co 0. 3.

institutum quisque perpendat, ante-
 quā illud aggrediatur, & capiat, quo
 grauius ipsum & præclarior est: & ut
 Religio etiam eò magis perspectos
 habeat, atque exploratos illos, qui
 veniunt ad se, quò eius institutum
 arduum magis atque excellentius est.
 Quamobrem duorum annorum spa-
 tium, ad probandos nouitios suos, se-
 des Apostolica Societati dedit. Quo
 toto tēpore, omnibus in rebus proprii
 instituti accurate probantur; & oran-
 di, tum voce tum mente assiduo vsu
 exercentur, variisq; rationibus quæ
 pertinent ad extirpandas prauas animi
 cupiditates, & mortificanda membra
 quæ sunt super terrā, ut quidē ait Apo-
 stolus, & humilitatis officijs sursum
 deorsum versantur. Probationis enim
 tēpore, Præfecti atq; nouitiorū Magis-
 tri, eorum vocationē diligēter explo-
 rant & diiudicāt: & ut illi ipsi eam in-
 telligant, & confirmēt magnopere la-
 borāt: in singulorū ingenium ac facul-
 tates studiosè inquirunt: quas cum ha-
 bent compertas, in suo quēque loco
 & gradu constituūt, nihil supra vires

præf-

præscribunt, sed illas potius subleuant, & gratiæ Dei & naturæ seruiunt. Porro cum multa ijs tradunt, quæ ad confirmãdos eorum animos pertinēt, & ad Regulam instituti propriij, normãque reuocandos, tùm vero quatuor illa, quæ ex Ignatij disciplina atq; exēplo, quasi dogmata præcipua, & præceptorum reliquorũ tanquam fontes sunt, Primum est, vt Deum in rebus omnibus inuenire studeant. Alterum, illud vnum propositum habeant, vt omnia ad maiorẽ Dei gloriam fiant. Tertium, obedientiam mordicus teneant, summamque in ea colenda, religionem constituent. Postremum est, vt aliud nihil ex hoc mundo quærant, quam quod quæsiuit Christus, vt sicut ille venit animas saluas facere, pro ijs pati, ac mortẽ oppetere, ita ipsi animas Christo lucrifacere omni ratione nitãtur: pro eis labori se, ac morti alacres etiã obijciant: opprobria & cõtumelias si inferãtur, non solũ æquo, sed etiam libẽti atq; hilari animo propter Christum excipiant: si non inferantur, cupide appetant, nullam tamen dantes ipsi causam vel occasionem maledicti. Quod si quis consilij Præpositorum, ac monitis, aut Societatis institutis, vel pertinaciter repugnat,

repugnat, vel non satis se accommodat, à Societate dimittitur. Illud enim antiquissimum huic Societati est, vt quò puram se ac synceram tueatur, quicquid vitiosum ac corruptū est, præcidat, neque quèquam retineat, quem ex instituto retinere nō debet. Biennio igitur expleto, primi generis illi, quos commemorauimus, ab eruditione satis instructi, si ad doctrinam, virtutem quoque ac probitatem adiecerint, & se Societati probauerint, possunt professionem emittere: si probata satis eorum virtus nō videatur, amplius exploratur. Sed tūc quidem, illi ipsi, & ij etiam qui secundo genere continentur, ac spirituales Coadiutores vocantur, Scholastici præterea, ac temporales Coadiutores, votis se perpetuæ paupertatis, castitatis, & obedientiæ post nouitiatum obstringunt. Quæ quidem vota simplicia, non solennia sunt: quibus nimirum ita astringuntur, vt liberum tamen Societati ante professionem sit, quos non probat dimittete, ac dimissos, ab omni votorum obligatione absolueret. Quocirca, in huiusmodi votis, pollicitatio quædam est, voluntaria, & libera, ac simplex offerentis promissio, quo qui vouet, quantum

in se est, in perpetuum se tradit Religioni. Qui quidem, re tota per biennium (vt diximus) explorata, & perspecta, teneri spon te vult, & viuere ac mori hac cōditione in Societate: quod certè ante ingressum cum liber sit, suiq; iuris ac dominus, re minus ex plorata vtiq; facere potuisset. Societatis verò tametsi nulla est obligatio peculia- ris ac propria, quæ quidem ab votis illorū pendeat, illa tamen maxīma est atque fir- missima, quam constitutiones ipsius So- cietatis ac leges imponunt. Quæ nimirum sanctè vetant, temerè quemquam, aut in- consideratè dimitti, aut propter morbum quem Societati seruiens cōtraxit: aut pro- pter causas quæ sanari aliter possunt. Di- mittendi autem causæ præcipuæ (vt vno verbo dicam) ad duas rediguntur: cum aut illi ipsi qui dimittitur, aut Societati expedit hominem dimitti: tunc enim il- lum retineri, contrarium esset charitati, cui omnia seruire debent. Et quidem cum necessario dimittitur, tam consideratè, tam cautè, tam beneuolè ac dolentè fa- ciendum esse constitutiones iubent, vt nihil ad summam moderationem, religio- samque prudentiam prætermisum esse vi- deatur.

deatur. Atque ut hoc quàm consideratissime fiat, solus Præpositus Generalis potestatem habet eos ab Societate dimittendi, qui huiusmodi votis post biennium obligati sunt. Quo circa non est in eorum qui regunt potestate, quenquam pro suo arbitratu à Societate dimittere, sed præscripto ac lege viuitur: & si qua in re moderatos se illi præbent, ac benignos, in hac (ut par est) quàm maxime. Nam præterquam quod Christiana charitas hanc moderationem postulat, Societatis ipsius rationes vehementer exigunt, atque adeò flagitant, ne inconsultè, aut facile, eruditi iam, & magnis eius multorum annorum laboribus, & sumptibus ex culti ac perpoliti homines dimittantur, quos lente, magnoque iudicio, rudes atque impolitos admisit. Inconsultam enim esset, inserendo strenuè laborare, metendi maturam frugem, percipiendique fructus tempus negligere. Sed cum Societatis excellens finis sit, ac proinde innumeris plenus difficultatibus, probatos viros, atque exercitatos omnino desiderat, ut sine offensione obtineatur. Que causa est, neminem ut censeat ad professionem ad-

mittendum, cuius virtus, ac doctrina multis experimentis, ac diuturnis perspecta antea non sit: ne videlicet sui, onus supra vires tollant, eoque opprimantur, atque exitio ijs sint, quibus saluti esse debuerant. At dum probantur, dum instituuntur, ne vagi omnino sint, & liberi, votorum huiusmodi (vt diximus) religione vincuntur, & pedetentim, gradatimq; ab imis ascendunt ad summa. Est igitur hæc ratio noua quidem, sed in hæc parte nouo instituto conueniens, scholasticis salutaris, Societati necessaria, perutilis Ecclesiæ Dei. Nam Scholastici votorum merito, ac fructu gaudent, & firmiores in sua vocatione, ijs obligati redduntur. Et Societas votis eiusmodi veluti obsidibus acceptis, minus de eorum voluntate constantiaque dubitabit: neque metuet, ne populus oleum, ipsa vero operam perdat, & utrique beneficium apud eos ponant, qui ipsorum benignitate atque opera, bonas artes adepti, vbi referendæ gratiæ tempus aduenierit, ad sæculum redituri sint. Quod profecto si fieret, iniquum esset, neque minus iniustum, quam si quis bonis Ecclesiasticis locupletatus, & Christi patrimonio ditatus,

VITÆ IGNATII

stiuam manu tenens, post tergum respiceret, statumque Ecclesiasticum deserens, negotijs rursus huius seculi se implicaret.

Quod nequando fieri possit, sacris canonibus cautum est, ut si quis ad regimen Ecclesiæ parochialis assumptus, ad Sacerdotium intra annū propter studium non promoveatur, subdiaconatum tamē suscipiat, votoque se astringat. Quod utrique votū, quasi fideiussor quidam est Ecclesiæ Dei, eius qui voto se obstringit futuræ constantiæ. Ne quemadmodum Pontifex ait: sicut à multis, de Christi patrimonio sublimatis, olim factum esse dignoscitur, à statu retrocedere valeat Clericali. Ecclesia verò Christi magno eorum Apostatarum numero hac ratione liberatur, qui è Societate egressi suis votis obligati perpetuo existerent, neque aliam viuendi rationem suscipere tuto possent: sicuti aliarum Religionum apostatis accidere, ipsa experientia docet. Neque verò ei vlla fit iniuria qui dimittitur, quandoquidem volens, ac sciens hanc legem subiit cum admissus est: ac liber omnino, sui que iuris relinquitur cum dimittitur: & meliori conditione plerumque egreditur, quàm

*in. 6. de elec-
ti. & ele-
ti potesta-
te. tit. 6. c.
cū ex eo.*

Ibidem.

ingressus est. Neque dimittitur, nisi propter ipsius, aut propter vniuersæ Societatis bonum: cuius (quoniam multorum cōmune bonum est) maior sanè ratio, quàm cuiuscunq̃ue boni priuati habenda est. Ut enim maius bonum, minori bono præponitur: ita communis utilitas speciali utilitati præfertur. Quod si Religiones omnes possunt, & solent, professos etiam suos qui insanabiles videntur, & curationem non admittunt è cœtu suo pellere: cùm tamen sic eiecti, professionem suam quo ad possunt præstare teneantur: nulli sanè mirum videri debet, si Societas eos ab se dimittit, qui professionem nullam susceperunt, sed vota tantum simplicia adiderunt, quorum cum dimittuntur, vinculis exoluti, liberam quocunq̃ue velint abeundi habent potestatem. Neque vero, si is qui Societatem ingreditur, ipsi Societati sese committit & credit, sperans se nullo vnquam tempore ab illa dimittendum, nisi magna quadam ratione: par est vt Societas illi ipsi ita confidat, vt nullam illius perseuerantiæ, atque stabilitatis exigat cautionem. Non enim partes pares sunt. Neque tamen si recte per-

*Inno. III.
de reg. &
trāse. adre
lig. c. licet.*

VITÆ IGNATII

pendas, minor aut infirmior est cautio (ut paulò ante diximus) quam filijs suis præstat societas ex instituto ea, quam ab illis accipit ex voto. Et ijs quidem utilitatibus nouum hoc institutum firmatur. Neque tamen ita nouum est, ut non multa eius vestigia in seminarijs antiquis Clericorum habeamus, quemadmodum in nonnullis Toletanis Concilijs, alijsque videre est, quæ huc adducere, & alias rationes afferre, nimis longum esset, & à nostro instituto alienum, minimeque necessarium. Nam quod caput est, cum vniuersum Societatis institutum, tum verò potissimum hæc eius pars, multorum Summorum Pontificum iudicio, atque institutione, & sacrosancta œcumenici Tridentinique Concilij autoritate comprobatur. Ut ergo ad quatuor illa hominum genera, quæ in Societatem admittuntur, reuertamur. Primi illi qui eruditione sunt conspicui, ad professionem quatuor votorum admittuntur. Secundi, in Coadiutorum spiritualiû formatorum gradum, per tria illa vota similiter publica, sed simplicia, in superioris manibus emissa asciscuntur. Eodemq; modo, qui ad domestica munia obeundè sunt

admissi,

Tol. i. c. 1

Tolet. p. c.

239

Cabilo. c. 3

sub Ludo.

110. Aquis

gra. c. 135.

admissi, certum suum temporalium Coadiutorum formatorum gradum, & ipsi consequuntur: utriusque autem formati Coadiutores nullius postea hereditariae successione sunt capaces, ut in constitutione Gregorij XIII. quae paulò post subiiciam) videre est. Spirituales Coadiutores, quasi subsidiarij milites adiuvant professores & subleuant, & ad omnes excursions parati sunt. Temporales vero Coadiutores, reliquos domesticarum rerum cura leuant. Scholastici literas discunt, & cum spiritu quae in Novitiatu hauserunt doctrinam coniungunt: totoque studiorum tempore, ita literarum disciplinis vacant, ut pietatem teneant, suique mortificationem non omittant: immò verò in multis se professorum & Coadiutorum spirituum muneribus exercent (pro facultate cuiusque & ingenio) ut consuetudine bene agendi paratiores sint, & tanquam exercitatioribus, ad illorum ministeria suo tempore obeunda. Hoc in Collegijs fit. Habet enim Societas domos & Collegia, quae ita distinguuntur. Domus autem probationis sunt, in quibus eo quo diximus modo, ad religionis disciplinam conformantur novitij: aut Professorum, in quibus, scilicet, qui

VITÆ IGNATIÏ

nouitiatus, ac studiorum laboribus perfū-
 cti sunt, confessionibus, prædicationibus,
 alijsque pietatis ministerijs, ad proximo-
 rum vtilitatem se exercent. Collegia Scho-
 lasticorum sunt, in ijs quanuis nonnulla
 Professorum vsurpentur munia, propria ta-
 men illorum sunt, quæcunque pertinent
 ad discendas, vel docendas eas discipli-
 nas, quæ ad professorum ministeria rectè
 obeunda sunt necessaria. Domus professio-
 rum redditus nullos habere possunt (ne
 ad ædificationem quidem templi, aut cul-
 tum eius, ac ornatum) nec possessiones vl-
 las priuatim, vel in communi: nec ius pe-
 rendi vllas perpetuas elemosynas, sed
 quotidianis viuunt. Domibus probationis
 & Collegijs bona in commune habere li-
 cet: vt & nouitij oneri ne sint populis an-
 tequam vsui esse incipiant, & Scholastici
 victum quærendi sollicitudine expediti, li-
 berius in rerum cognitionem incumbant.
 Eiusmodi autem redditus, vel à Ciuitati-
 bus publicè constituuntur, vel priuatim à
 primarijs viris ac copiosis, qui facultates
 suas rectè se collocare hac ratione putāt,
 & præclarè de hominibus mereri, vt
 XXIII. capite dicā. Collegiorū bona pro-
 fessa

fessa Societas administrat: ex quibus tamē
 ad ipsam nulla peruenire potest vtilitas,
 sed in victu Scholasticorum & vestitu, pe-
 nitus consumuntur. Ita fit, vt quorū est fru-
 ctus, ij subsint imperio, neque bonis abu-
 tendi habeant facultatem: qui præsunt, ex
 suis laboribus vtilitatem nullam propriā
 percipiant, sed eam in certos vsus fratrum
 suorum, præstitutosque conuertant. Scho-
 lastici studijs confectis ad in eundem rursus
 reuocantur, ac veluti excoquantur, vt in
 Professorum, aut spiritualium Coadiuto-
 rum formatorum asciscantur numerū. At
 verò Professis magna est in primis autori-
 tas, & ius Societatem gubernandi. Ex il-
 lis, Assistentes, Prouinciales, Commissa-
 rij, Visitatores creantur, & Præpositus ipse
 Generalis. Ex quo etiam conuenit, vt spe-
 ctatæ virtutis ac eruditionis laude, rerūq;
 vsu præstent, cū omnibus tamē æqualiter
 (vt faciunt) viuāt, & humilitate ac mode-
 stia exæquent, quæ poterant videri inæ-
 qualia. Adunt autē professi solennia vota
 tria, cæterarū Religionū more, Paupertatis,
 Castitatis, & Obediētia (ijs enim tri-
 bus votis vis Religionis & natura cōtine-
 tur) addunt quartū peculiare, ac proprium

Societatis, de Obediētia admissiōnes Romano Pontifici fideliter præstanda. Quod quidē, his tēporibus inætuosis ac perditis, quibus Sacrosanctæ sedis autoritas ab hæreticis acerrimè impugnatur, diuinū placē inueniēdū fuit. Nā præter alias utilitates, quas continet multas, & magnas, quæ in ipsa instituti formula tanguntur, certè ætius adstringit, quod hæretici laxare student. Sed ut non solum in præsens optimè Societas gubernetur, verū etiā in posterū, & cupiditati atq; ambitioni, religiosi status certissimis pestibus, quantū in ipsa est occurrat: alia vota simplicia professi emittunt, promittuntq; se non consenturos, ut Cōstitutiones de paupertate quæ nunc est in Societate immutētur, nisi fortè ut magis illā cōtrahant & arctēt, nullā in Societate dignitatē, neq; apertè: neq; occultè questuros: si quæ verò ambisse leiuerint, fideliter prodituros: extra Societatē verò, nullā admissuros dignitatem, nisi eius qui præcipere possit obediētia cōpellātur.

¶ Gubernationis porro forma & ratio hæc est: Vniuersæ Societati cū summa potestate præest Præpositus vnus generalis. Is Præpositorū Provincialiū suffragio ad legitur,

& duorū prætereà Professorū, qui in con-
 gregatione Prouinciali electi, vnà cū Pro-
 uinciali ex singulis Prouincijs ad genera-
 lem conuentū veniūt, perpetuusq; est, ac
 maximā inter oēs habet autoritatem. Ipse,
 ex cognitione rerū omniū & personarum
 Societatis, quā habet permagnā, Rectores
 Collegiorū, Domorū Præpositos consti-
 tuit: Prouinciales, Visitatores, ac Cōmissa-
 rios creat. Quæ ratio cōmodissima est, &
 ad pacē, modestiā, humilitatēq; cōseruan-
 dā aptissima: tollit enim ac rescindit per-
 turbationes animorū, dissensiones, inui-
 dias, odia, quæ prælatorum electiones fe-
 rè consequuntur eas, quæ ex multorū pen-
 dent iudicio, ac volūtate. Præpositus item
 Generalis pæse, vel per suos Prouinciar-
 les, Collegia moderatur: facultates à sede
 Apostolica Societati datas, & priuilegia
 suis dispensat, eorum vsum adstringit, rela-
 xat, concedit, reuocat: admittendi in So-
 cietatem, atque ab ea dimittendi, in Pro-
 fessorum numerum cooptandi, Conuen-
 tus generales (quibus ipse præest) indicen-
 di, ac peragendi plenissimam potestatem
 habet: denique ad eius arbitrium, iudiciū
 que, summa omnium rerum, cōsiliiorumq;
 redit.

redit. Quæ potestate ne ille fortè abusa-
 tur, præter eam curam, quæ in optimo Ge-
 nerali Præposito eligendo, atque ad id mu-
 nus aptissimo adhibetur (quæ summa est,
 pariq̄ue religione seruatur) quorum suffra-
 gio Præpositus Generalis creatur, ab eisdẽ
 quatuor spectatissimi patres eliguntur, qui
 Assistentes appellantur, suntq̄ue Præposi-
 to Generali à consilio. Illi victum eius ac
 vestitum moderantur, labores definiunt,
 de erratis in humilitate admonent: ad eã-
 que rem Admonitor (sic enim vocatur) ab
 ipsa Societate est constitutus. Si quid gra-
 uius accidat, si acerbus ille plus æquo ac
 violentus, si bonorum Collegiorum profu-
 sus, aut præposterus distributor fortassè
 sit, si doctrina deprauatus vel moribus (ho-
 mines enim sumus) congregationem gene-
 ralem (quæ quoniam vniuersam Societatẽ
 repræsenterat: ipso etiam Præposito Gene-
 rali superior est) indicendi penes Assisten-
 tes ius est, in qua veritas earum rerum, &
 pondus examinatur, & pro modo culpæ
 pœna imponitur. Priuari enim Generalatu
 Præpositus Generalis potest, si res exigat,
 & grauioribus etiam supplicijs affici. Ex
 quo Societatis gubernatio, cùm proximè
 ad

ad Monarchiam accedat, multum etiã habet Aristocratix. Vitato enim quod vitiosum esse potest, id quod in vtroque genere est optimũ Societas sumpsit. Nam vnũ esse in gubernatione Principem, præclarũ quidem est, & ad cõseruationem firmum: sed si ille sit moderatus & sapiens. Verũ tamen periculosum est, ne honore elatus, libidinem suam non rationem sequatur: & quod traditum est ad salutem, in perniciem multorum conuertat. Et vt hoc quidem absit, vtq; maximè sapiens sit, omnia certè scire vnus non potest, ac propterea, Ibi salus populi vbi consilia multa. Quod enim quisque præ alijs scit, id in commune confert. At verò illud subest in multitudine periculi, ne quot capita, tot sint sententix, & illud vnum, quo maximè hominum conuentus, ac consociatio continetur, distractum in varia dissoluatur. Quæ pericula in vtroque genere vt vitaret, & vnitatem hæc Societas à Monarchia accepit, & ab Optimatibus consilium, & ita vtranque temperauit, vt Præpositus Generalis & præsit omnibus, & ipse quodãmodo subsit, eiusque Assistentes Consiliarij, non Iudices sint. Hæc est instituti Societatis

PROLET. II.

VITÆ IGNATII

tis huius species quædã, ac gubernationis
 forma, quam Ignatius expressit, ac nobis
 reliquit. Quæ quidem, vt ex superioribus
 liquet, quanquã multa cum reliquis reli-
 gionibus coniuncta atq; communia, non-
 nulla tamen propria habet ac singularia.
 Nam cum hæc Societas Religio sit, ea ha-
 beat necesse est, quæ cæteræ habent reli-
 giones, & quæ ita propria religionis sunt,
 vt ab ea diuelli, distrahiq; non possint.
 Ea autem sunt vota tria, Paupertatis, Ca-
 stitatis ac Obedientiæ, in quibus vis ac na-
 tura religionis posita est, & quæ si absint,
 religio esse, diciuè non possit. Sed cum
 etiam religio Clericorum sit (quemadmo-
 dum Tridentina synodus testatur) à reli-
 gionibus omnibus Monasticis differat,
 oportet: in ijs quidẽ, quibus illa à clero di-
 stant, dissidentq;. Et quãuis religiones om-
 nes eodem spectent, & ad perfectionẽ Eua-
 gelicam tanquã in vnum eundemq; finem
 vltimũ referantur: vnaquæq; tamẽ finem
 suũ præcipuũ ac peculiare habet, quem re-
 spicit ac sequitur. Qui finis cum alius ali-
 bi sit, etiam ea quæ ad finẽ illum dirigun-
 tur, diuersa, diuersis in religionibus sint,
 necesse est. Pendent enim ex extremo me-
 dia

Sess. 25. c.
 16.

dia, & ex fine, ea quę finis gratia quęritur.
 Nequę vlla religio reperiri potest quę tam
 tam habeat cum vlla alia religione simili-
 tudinem & affinitatē, vt non multa etiam
 habeat dissimilia, & propria. Nam si nihil
 omnino inter vtrāq; inter sit, non duę simi-
 les, sed vna, eademq; sit religio. Habet præ-
 terea religio quęlibet sua priuilegia, & iu-
 ris cōmunis dispēsationes, quas Christi in-
 ternis Vicarius, quasi ipsius iuris cōmunis
 autor, interpretes, ac dispēsator sua auctori-
 te facit, ad vtilitatē atq; ornamentum Ec-
 clesię sanctę. Quę quidem admirabili
 hac varietate circumamicta est, & tanquā
 castra Dei, habet plurimas, atque inuictas
 armorum militum acies, in commune
 quidem fortissimē dimicantium, sed non
 eisdem omnes, sed singulas aptis, suis, pro-
 prijsq; armis vtentium. Quę quidem
 armorum genera, tam inter se differunt,
 quam milites, qui armis vtuntur. Deni-
 que Deus qui sapientissimē omnia guber-
 nat, ad morbi naturam medicinam accom-
 modat, & pro temporum varietate, ad Ec-
 clesiam suam vel excolēdam, vel illustran-
 dam varias religiones præfinitis à se arte-
 sibus mittit.

VITÆ IGNATII
NOVA GREGORII XIII.
Constitutio, & instituti Societatis
Iesu confirmatio. Cap. XXIII.

CV M hæc scripsissem, & publicare ac
prælo mandare vellem, noua Con-
stitutio, felicis recordationis Grego-
rij XIII. in manus meas venit. In qua cum
vniuersum Societatis institutū declarat,
omniaque eius priuilegia, constitutiones,
atque statuta approbat, & denuò confir-
mat: tum verò præcipua quædam ex ijs
quæ à me in proximo capite explicata
sunt, ita definit, & statuit, vt rem totā qua
de agimus maximè illustret. Atque etiam
excommunicationis latæ sententiæ ana-
themate eos constringit, qui ijs contraria
dixerint, docuerintuè. Et temerariam quo-
rundam frænat audaciam, qui de hoc insti-
tuto, & de alijs Apostolicis eiusdem Gre-
gorij literis illud similiter confirmanti-
bus detrahere ausi sunt: omnesque illorum
assertiones huic Constitutioni repugnan-
tes, falsas & temerarias esse pronuntiat:
Nam cum hæc religio, Iesu Societas sit
effu-

effugere certè calumnias non potest, quas quidem ipse Dominus Iesus, & omnes aliæ religiones, quæ Societates item Iesu, ac vera membra sunt, nusquàm non pertulerunt. Id quod Sacri Ordines Diui Dominici, ac Diui Francisci abundè testantur, qui grauissimè initio ab improbis exagitati sunt, atque omnibus machinis pertinaciter oppugnati. Sed Deus qui & institutor Sanctarum Religionum & propugnator est, Vicarios suos Pontifices Maximos diuinitus permouit, vt illarum protectionem, atque defensionem susciperēt: & clarissimos atque sanctissimos Doctores Thomam Aquinatem, & Bonauenturam, eo ipso tempore prouidentissimè illis auxilio misit, vt hostium conatus retardarent, calumnias obtererent, audaciam frangerent atque contunderent, & doctrinæ cælestis splendore, offusam animis caliginem discuterent. Sed vt hæc omnia Lector magis etiam perspiciat, partem ipsius Sanctissimi Domini N. Constitutionis hic subiiciendam existimaui.

VITÆ IGNATII
GREGORIVS EPISCOPVS
seruus seruatorum Dei, ad perpe-
tuam rei memoriam.

Ascendente Domino, & Salvatore nostro in nauiculam, ecce motus magnus factus est in mari, ipse autē à discipulis rogatus vētis imperauit, & facta est tranquillitas, quā nos in Petri nauicula collocati, turbibus excitatis ab eodē Domino assiduīs precibus postulātes, nostrā intere à operā, & laborē in frangendis procellosis fluctibus impēdere non desistimus: cumq̃ tanti laboris socios, & validos remiges diuina nobis prouidētia præparauerit, eorū opera in superandis sauiēcis pelagi tempestatibus nos maximē subleuari, qui, pro

communi fluctuantium animarum salute propria comoda nihili pendunt, seq. ad omnia discrimina exponunt. In quo cum aliarum Religionum studia, tum Societatis Iesu assiduum pro Christo labor, nec non etque ad finem perseverantia promptam se ostendit, cumque prole Catholica Religioni valde proficiam, et ad omnia pericula pro uniuersali Ecclesia subeunda paratam procreauerit, aliam atque aliam a prima non degenerem praestante gratia Dei quotidie substituit, ut nobis eorum alumni per multiplices probationum gradus altius prouecti, semper praesto sint: quos in rebus arduis suscipiendis fructuosos operarios asciscamus, eos autem ut firmiore nobis opere ad praedicta nauare possint, ab omni non modo iniuria, sed etiam calumnia studemus intactos conseruare. Quod ut a nobis efficiatur

VITÆ IGNATII

ipsius instituta tanquam fundamenta eius
 presidij, quod Catholica religioni impen-
 dunt immota, atque incōcussa aliorū etiā
 Romanorū Pontificū exemplo debemus
 Apostolica autoritate tueri, quorū feli-
 recor. Paulus III. & Iulius etiā III. Cō-
 stituciones, & laudabile dicta Societatis
 institutū confirmarūt, Paulusq; idē eam
 ipsam ab omni quorūcunque ordinariorū
 iurisdictione exemit, quo instituto per
 Paulum IIII. examinato, & à Synodo
 Tridentina cōmendato, Pius V. item præ-
 decessor noster Societate ipsam ordinē esse
 mendicantē declaravit. Quæ omnia nem-
 immerito ab eis sunt concessa ob egregias
 virtutes, & dona Societati antedicta di-
 vinitus elargita, cuius precipuus finis Ca-
 tholica est Religionis defensio ac propaga-
 tio, animarumq; in Christiana vita, & do-

Societatis
 cōfirmatio
 nes aliæ.

Exemptio
 Societatis

Societas
 mendicans
 declarata.

Finis.

doctrina profectus. Gratia quoque eius vo-
cationis est propriū diuersa orbis terrarū
loca ex Romani Pontificis, seu Praepositi ge-
neralis eiusdē Societatis directione pera-
grare, vitamq; in quauis mūdi parte age-
re, vbi saluandarū sua opera animarū co-
piosior prouentus ad Dei gloriā speretur.

Ad quē finem Spiritus sanctus bo: me: Ig-
natiy Loiola Societatis ipsius Institutoris,
eiusque sociorū excitator, media quoque
praedicationū ac cuiuscunque ministerij
verbi Dei doctrinaq; Christiana, & spiri-
tualium exercitiorum, aliorū item charita-
tis operum, & Sacramentorū administra-
tionis, ac praecipue Pœnitentiæ, & Eucha-
ristiæ, horumq; frequentioris vsus accōmo-
dauit. Ad quæ sufficienter, & pro digni-
tate præstāda, difficultates superādas, pe-
riculaq; adeunda, quibus dicta Societatis

Media.

VITÆ IGNATII

Religiosi in huiusmodi discursionibus, & ministerijs exponuntur, necesse est ut ipsi talia obituri magno virtutis, & deuotioris praesidio muniantur, quod illis gratia in primis omnipotentis Dei, simulque educatio ipsa, longa item in Societate probatio, nec non regularũ, & Constitutionũ observantia prestare noscuntur. Quibus Constitutionibus, ut tanta ponant rudimenta virtutis ad quam aluntur, statum cum est, ut Nouitij in Societate biennio probentur, quo expleto si ipsi perseuerare voluerint, & Societati fuerit ab eis satisfactũ (quoniã Societas ipsa nõ solis Nouitij, & Professis, ut reliqui regulares ordines cõstat) tria substãtialia veta simplicia (nisi quis interdũ ad professionem, vel gradum coadiutorũ formatorũ admittendus videretur) Paupertatis, Castitatis & obedientie,

Longa probatio.

Nouitij biennio probantur.

Tria substãtialia veta simplicia.

dientie,

diencia in eadē Societate ex Apostolico
 indulto, ac iuxta vouendi formulā in eis-
 dem Cōstitutionibus expressam emittūt,
 ac secundum illas promittūt se eandē So-
 cietatem ingressuros, hoc est, vltiorē ali-
 quem illius gradū, prout Praeposito vide-
 bitur Generali. Quibus votis emissis No-
 uitiy esse desinūt, & in Societatis corpus,
 qui literis operā dederint vel daturi sunt,
 vt Scholares approbati: alij verò vt Coad-
 iutores tēporales nondū formati cooptan-
 tur, ac quantū est ex parte ipsorum perpe-
 tuo, ex parte verò Societatis iuxta Apo-
 stolica indulta, & Cōstitutiones pradi-
 ctas tādū obligati sunt, quādiu Praeposi-
 tus Generalis eos in Societate retinēdos
 esse cēsuerit. Quod ad Societatis cōserua-
 tionē maximē esse necessariū, idq; ab illi^o
 exordio prouisum, & post experimēto cō-

Scholares
 approbati
 Coadiuto-
 res tempo-
 rales.

probatum est, idq̄ initio ingressus illi ex-
 plicite manifestatur, atque ipsi conditio-
 nem hanc amplectuntur, quæ eis (si quos
 dimittere oporteat) multo est cōmodior, ut
 liberi potius, quàm votis obligati dimittā-
 tur, alijsq̄ iustis & rationabilibus de cau-
 sis. Coadiutores tēporales nō formati, qui
 non ad studia literarū, sed ad domestica
 munia curanda destinātur, post aliquot
 annos, quibus Generali Præposito, & So-
 cietati satisfecerint, per tria uerba Pauper-
 tatis, Castitatis, & Obedientia vota li-
 cet publica, & in manibus Superioris
 emissa, non tamen solennia, sed tum ex
 Constitutionum præscripto, tum ex vo-
 uentis, & admittentis intentione simpli-
 cia existunt, in Coadiutorum tempora-
 lium formatorum gradum admittuntur.
 Scholares vero studijs in Societate absol-
 tis,

Coadiuto-
 rum tēpo-
 ralium for-
 matorum
 tria substā-
 tialia uota
 publica, et
 in manibus
 sed simpli-
 cia.

tis, antequam professi, vel Coadiutores
 spirituales formati fiant, nō solū tertium
 adhuc vltioris probationis annum, in de-
 uotionis & humilitatis exercitijs impen-
 dunt, ut si qua fortasse in re, harum virtu-
 tum feruor per literarum occupationem
 intepuerit, per earundem virtutū frequē-
 tiorē exercitationem ardentiorēq; Di-
 uini auxiliij inuocationem recalescat, sed
 etiam in verbi Dei sacrarum, & scholasti-
 carum lectionum, pœnitentiæq; & Eucha-
 ristia Sacramētōrū Societatis ministerijs
 tādīū probantur, quādiu Præposito Gene-
 rali videtur, nec antequam ipsi Præposito
 sint plane perspecti, eique in omnibus sa-
 tisfecerint, ad huiusmodi gradus promouē-
 tur. Qui enim ad professionē quatuor voto-
 rū admittendi sunt, eos iuxta Constitutio-
 nes easdē, & Apostolica decreta & Indul-

Tertius
 probatio-
 nis annus.

Qui nā ad
 professio-
 nē quatuor
 uotorū ad-
 mittendi.

ta viros omnino humiles ac prudentes in Christo, et in vita puritate ac literis cōspicuos, diuturnisq̄, ac diligētissimis experimētis probatos atque Sacerdotes & in ministerijs huiusmodi prius diu multūq̄ versatos vocatio hac requirit, ut potē quos ardua maneant ministeria. Quo fit ut non omnes ad eandem professionē idonei esse, nec tales sine longa exercitatione atque experimēto fieri, aut etiā cognosci possint. Quapropter Societatis corpus in sua mēbra & gradus idem Ignatius diuino instinctu ita duxit disponendum, ut præter eos quos Præpositus Generalis ad professionē quatuor votorū idoneos esse cēsuerit, & nonnullos, quos interdū ad professionē triū admittere potest, reliqui etiam Sacerdotes, quorū vita & doctrina in Societate diu probata esset, ac Præposito Generali

Prof: ssi
brum uo-
torum.

Per-

perspecta, & de ipsius licentia in Coadiutorum spiritualium formatorum gradū, per tria illa vota similiter publica, sed simpliciter in superioris manibus emissa admittentur. Quibus emissis tam hi qui spirituales, quam qui temporales Coadiutores formati fuerint, certū in Societate gradū habēt, suntq; omnis hereditaria successio- nis incapaces, nihilq; omnino propriū iuxta Constitutiones easdem habere possunt. Nec propter emissa huiusmodi vota publica, aut per mortē ab intestato in illorū sicuti nec in Professorū bonis Domus vlla, aut Ecclesia vel Collegiū dictæ Societatis succedere potest. Qui vero quatuor votorum Professi futuri sunt, ij tribus illis solennibus substantialibus votis quartum similiter solenne addunt specialis Summo Pontifici obedientia circa missiones præstāda

Coadiutores spirituales formati

Coadiutorū formatorum certus in Societate gradus, & paupertas.

Quartum votum solenne.

ob certiorē Spiritus sancti in missionibus
 ipsis directionē, ac maiorem ipsorum mit-
 tendorum Sedi Apostolicae Obedientiā,
 maiorēque deuotionem, humilitatē, mor-
 tificationem ac voluntarium abnegationē.
 Post emissam vero professionem siue qua-
 tuor, siue triū uotorum, Professi ad Pau-
 pertatis, quæ regularis instituti murus est
 & propugnaculū, perfectionem tuēdam,
 omnemque ambitionis occasionem exclu-
 dendam, nōnulla alia simplicia uota emit-
 tunt: quibus promittunt se nunquam qua-
 cunque ratione acturos vel consensuros, ve-
 qua in Constitutionibus Societatis circa
 paupertatē ordinata sunt immutetur, nisi
 quādo ex iusta rerū exigentiū causa pau-
 pertas magis restringēda uideretur: neque
 prætersuros ne indirecte quidē, ut in aliquā
 praelationē uel dignitatē intra uel extra So-
 cietatem

Alij uota
 simplicia
 Professo-
 rum.

cietatem eligatur: nec extra Societate in
 sui electione quantum in eis fuerit, consensu-
 ros, nisi coacti obedientia eius qui id ipsis
 possit sub pena peccati precipere. Item So-
 cietati vel eius Præposito manifestatos
 si quæ sciât aliquid huiusmodi moliri. Por-
 ro non solum Professi, & Coadiutores forma-
 ti, sed ex alijs, quicumque absolute probatio-
 nis biennio prædicta tria substantialia vota
 etiã simplicia emisserint, si absque expres-
 sa licentia à Societate discedant, etiam si
 prætextu melioris frugis, & transitus ad
 alium quæcunque ordinem (Carthusien-
 sium duntaxat excepto) id faciant, apostas-
 ia & excommunicationis ex Apostolica
 sedis decreto pœnas incurrunt, à quibus
 non nisi à Summo Pontifice, vel à Generali
 Præposito absolvi possunt. Inique enim cū
 Societate ipsa ageretur si viris multo labo-

Qui emis-
 sis uotis
 etiã simpli-
 cibus sine li-
 cētia disce-
 dūt, apostas-
 ia, & ex-
 cōmunicati-
 onis pœ-
 nas incur-
 runt.
 Pœna re-
 seruata.

re ad ardua ministeria eruditis cum reli-
 gionis catholicae & huius sedis detrimento
 privaretur, praesertim cum Societatis Cons-
 titutiones, & privilegia quae supradicta
 continent, in separata, antequam ad novitio-
 rum convictum admittantur, habitatione eis
 maturius considerata tradatur. Biennio
 Novitiatus completo, & emissis votis simpli-
 cibus, una est omnibus omnino vivendi & obe-
 dientiae ratio, debet enim omnes in omnibus
 obedire, & in communi vivere non secus alii,
 atque ipsi Professi & Coadiutores forma-
 ti, idque in Domibus quidem Probationum
 & Collegijs ex redditibus, in Domibus ve-
 ro Professorum, quae nullos omnino red-
 ditus habere possunt, ex eleemosynis tantum.
 Et licet qui ad gradus Professorum, &
 Coadiutorum formatorum nondum perve-
 nerunt, bonorum suorum ius atque dominium

Omnibus
 una est vivendi
 & obe-
 dientiae ratio

Domus pro-
 bationum.

Collegia.

Domus pro-
 fessorum.

tum alias ob iustas causas, tum etiã ut ma-
 iorem Societas habeat libertatem illos, si
 opus fuerit, cum minori offensione dimit-
 tendi, ad iępus Generalis Prępositi iudi-
 cio pręscribendum valeant retinere, ut in
 pauperes tandẽ seu alios pios vsus pro ipso
 rum deuotione distribuant iuxta Euan-
 gelicum consilium ac promissionẽ quam ini-
 tio Nouitiatus faciunt, interim tamẽ quã-
 tum ad illorum vsus, religiosam pauper-
 tatem seruant, nec vlla re tanquam pro-
 pria, & sine Superioris facultate vti pos-
 sunt. Et quanuis ij omnes qui post bien-
 nium Nouitiatus dicta tria vota Simpli-
 cia, ut pręfertur emiserint, ac in corpus
 Societatis coeprati, illiusque meritorũ, &
 priuilegiorũ nõ secus atq; ipsi Professi parti-
 cipes effecti, quiq; quantum in eis est, &
 professionẽ emittere parati, si ipse Pręposi-
 tus

Promissio
 distribuendi
 bonain pau-
 peres.

Qui exple
 tobiẽnio no-
 uitiat^o tria
 substantia-
 lia Societa-
 tis uota sim-
 plicia emi-
 serint uere
 & proprie
 religiosi ex-
 istunt.

tus Generalis id prædictæ Societatis insti-
 tuto cōgruere iudicauerit, & in perpetuū
 Dei seruitio votis simplicibus consecrati,
 ac sua sorte prout laudabile Societatis in-
 stitutum exigit contenti, vere, & proprie
 religiosi existāt, etsi à Societate deficiāt,
 excōmunicationis & alijs Apostatarum
 pœnis sint subiecti: tamen cum non ita pri-
 dem intellexissemus nonnullorū animos,
 qui p̄y alioqui & vtilis operarij existebāt,
 sollicitari interdū & affligi, quasi non es-
 sent religiosi, eo quod non essent Professi,
 nec etiam deesse qui Religionis prætextu,
 irāsfigurāte se in angelū lucis Satana, nō
 solum ea occasione inquieti existerēt, sed
 etiā aliorum pacem & vocationem distur-
 bare, eosque in fraudem & defectionē de-
 ducere conarētur, vnde fructuosa hac reli-
 gio grauissima potuisset accipere detrimē-

Si a Socie-
 tate defi-
 ciant excō-
 municatio-
 nis & alijs
 apostata-
 rū pœnis
 subiacent.

ca. Idcirco cum divina providentia pro tem-
 porū necessitate, varia & salutaria Ordi-
 nū instituta in Ecclesia sua produxerit, na-
 visq; subinde in ea nascentibus morbis nova
 remedia, novisq; emergentibus hostiū impi-
 gnationibus, nova regulariū ordinū auxi-
 lia excitavit, & cuiq; illorū, iuxta cuiusli-
 bet peculiaris gratia vocationē peculiare
 quasdā notas, propria insignia, ac opportu-
 na ad finē quē intendit, media suggererit,
 & nunc maxime (ut felicissimi toto orbe
 successus testatur) mirificos in agro Domi-
 nico fructus prædicto Societatis Iesu insti-
 tuto proferat: quæ Societas (quemadmo-
 dum & alia nascentium regularium ordi-
 num exordia) à spiritu cōtradictionis im-
 pugnatur, cumq; ipsi Ordines Romanorū
 Pontificum propterea cōstitutionibus cir-
 cummuniri consueverint: cuius rei san-

Societatis
 exordia im-
 pugnatā,
 ut & alio-
 rū ordinū.

Alia insti-
tuti declara-
tio & con-
firmatio re-
fertur.

Torum Dominici, & Francisci præclaris-
 simi Ordines exempla abunde suppedita-
 vunt: ita nos licet alias, institutū prædictū,
 privilegia & Constitutiones ipsius Socie-
 tatis cōfirmaverimus & declaraverimus,
 motu proprio: Statuentes eos, qui biennio
 Novitiatus peracto, tria vota tamen si sim-
 plicia emiserunt, esse verè, & proprie Re-
 ligiosos: cum præcepto, ne quis hæc in du-
 bium revocare audeat, ac cum irritante, &
 alijs decretis, prout in nostris super hoc cō-
 fectis literis plenius cōtinetur: quia tamē
 non defuit temeraria quorundā audacia,
 qui post declarationem, decretum, præce-
 ptum, & interdictum nostrū huiusmodi
 non solum multa ex prædictis, & fortasse
 alia ad Societatis institutū, ac vivendi for-
 mā spectantia labefactare, sed & ipsa Apos-
 tolica decreta, ac præcepta publice, & ex

cathedra, ausu temerario impugnare, me
 temq; nostrā peruerse interpretari nō eru- Impugnans
tium obie-
ctiones.
 bescent, disputantes, & prædicta in dubiū
 reuocantes: omniaq; ex aliorum regulariū
 ordinum cōmunibus rationibus, formis,
 ac statutis metientes, Societatis Institutū,
 peculiare Cōstitutiones, ac vim votorum
 simplicium illius, à sede Apostolica, in
 eadē Societatis Religione probata admis-
 sorum, penitus ignorātes, ac nōnulla iure
 antiquo, quæ post illud successu temporū
 huius Sedis auctoritate, approbatione, &
 cōfirmatione, ac peculiaribus priuilegijs,
 sancita, & roborata esse dignoscuntur, perpe-
 rā interpretātes, cōuellere nituntur, Hæc
 Pōtifex, & infra. Nos vniuersalis Eccle-
 sia utilitati quā ex inuiolato, & in cōcusso
 dictæ Societatis instituto, & religiose sobo-
 lis educatione sentimus, & maiore in dies
Bb 2   spera-

VITÆ SIGNATI

speramus, prospicientes & præterea eiusdē
 Societatis indēnitati, paci, quieti, & in-
 cremēto consulere volentes. Nos similiter,
 & ex certa scientia nostra, de q̄. Apostoli-
 cæ potestatis plenitudine laudabile ipsius
 Societatis institutum, & quæ illud cōcer-
 nūt præmissa omnia, & singula prædicta-
 que illius ac quacūq̄ alia privilegia, facul-
 tates, exēptiones, immunitates, gratias,
 & indulgētia, à prædictis prædecessoribus
 nostris, & à nobis etiā per cōmunicatio-
 nē concessa, Cōstitutiones quoq̄, ac statu-
 ta, & decreta qualiacūque ac si ad verbū
 præsentibus insererētur, pro expressis ha-
 bētes, tenore præsentium approbamus, &
 cōfirmamus, suppletēs omnes iuris, & fa-
 cti defectus, si qui interuenerint in prædi-
 ctis Cōstitutionibus, & statutis. Ad hæc
 dictā Societatem firmo sedis huius præsi-
 dio

Nota insti-
 tuti ac præ-
 missorū om-
 nium Cōsti-
 tutionūq̄
 & privile-
 giorum So-
 cietatis Cō-
 firmatio.

dio cōmuni volētes, hac nostra perpetua
 Cōstitutione, metu, scientia, & potestatis
 plenitudine similibus statuimus atq̄ decer-
 nimus tria vota huiusmodi, & si simplicia
 ex huius sedis institutione, ac nostra etiā
 declaratione, & confirmatione esse vere
 substācialia Religionis vota, ac in dicta So-
 cietate tanquam in Religione approbata
 per sedem eandem admissa fuisse, & esse,
 ac per nos admitti, nec in illis à quoquam
 præter nos, & sedem huiusmodi dispen-
 sari, nec ea vlllo alio modo quam per legi-
 timā dimissionem à Societate cessare pos-
 se, & non modo eos, qui in Coadiutorum
 formatorū, siue spiritualium, siue tempo-
 raliū gradus, & ministeria, ut præfer-
 tur, admittuntur, sed & Scholares ipsos ac
 suprascriptos alios omnes, & quoscunque
 qui in ipsam Societate admissi biennio pro-
 batio.

Huiusmodi uota, & si simplicia emittentes uere & proprie sunt religiosi. Huiusmodi uota, & si simplicia emittentes uere & proprie sunt religiosi. Huiusmodi uota, & si simplicia emittentes uere & proprie sunt religiosi.

bationis à quolibet eorū per actō tria uota substantialia prædicta, tametsi simplicia emiserint, aut emittent in futurū, uere, & proprie religiosos fuisse, & esse, ac fore, & ubiq; semper & ab omnibus censeri, & nominari debere, nō secus atq; ipsas tū Societatis, tum quorūuis aliorū Regulariū, ordinum Professos, suisque Præpositis in omnibus, & per omnia obedire, & huic sedi immediate subiectos, & à quorūuis ordinariarum, & delegatarum, seu aliorum iudicium iurisdictione omnino exemptos, pro ut nos etiam vigore præsentium eximimus, deniq; ut omnium Societatis priuilegiorum iuxta Generalis Præpositi dispositionē sunt participes, ita quoque excommunicationis maioris latae sententiæ, & alijs Apostatarū pœnis, si qui à Societate deficiāt subiacere, ac tãquã ueros apostatas puniri

Noua exēptio.

Pœn. apo-
statarū in-
nouantur.

niri posse, nec à quoquã, nisi per nos, & sedem prædictam, aut Generalem Præpositum ab eisdem pœnis absolui, nec ante huiusmodi absolutionem, & à Societate dimissionem matrimonium contrahere, quinimò eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiusmodi nullos, & irritos esse prout irritos facimus, & annullamus. Et ut contradicentium audacia coerceatur, præmissas omnes & quasuis alias illis similes assertiones contra dictæ Societatis institutum, vel quomodolibet in illius præiudicium pronuntiatas, aut scriptas, falsas omnino, & temerarias esse, & censerì debere. Præcipimus igitur in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis excommunicationis lata sententiæ, nec non inhabilitatis ad quæuis officia, & beneficia secularia, & quorūvis

Earundem pœnarū absolucio de nouo reseruat.

Nouum matrimonium pedimentū dirimens.

Præcipitur sub excommunicationis, & inhabilitatis pœnis eo ipso in-

currendis
 ne quis au-
 deat So-
 cietatis in-
 stitutū et
 cetera im-
 pugnare.
 Nec nisi
 de Prepo-
 sitorum li-
 centia in-
 terpreta-
 ri.

Ordinum regularia, eo ipso absque alia
 declaratione incurrendis, quarum abso-
 lutionem nobis, & successoribus nostris
 reservamus, ne quis cuiuscunq; status,
 gradus, & prae eminentia existat, dicta So-
 cietatis institutū, Constitutiones, vel etiā
 praesentes, aut quemvis earum, vel supra-
 dictorum omnium articulum, vel aliud
 quid supradicta concernens quovis dispu-
 tandi, vel etiam veritatis indaganda qua-
 esito colore directē vel indirectē impugna-
 re, vel eis contradicere audeant: distri-
 ctius inhibētes, ne quis siue extra, siue
 intra dictam Societate, nisi de illius Ge-
 neralis, aut inferiorum Praepositorū licen-
 tia notaciones, declarationes, glossas, vel
 scholia vlla super praemissis facere, vel ea
 nisi quantū verba ipsa sonāt interpretari,
 aut de eis disceptare, seu scrupulū cuiquā
 in-

inycere, vel in controuersiam aut dubium
 reuocare audeat quoquomodo, nec glos-
 sas, aut interpretationes siue impressas, seu
 scriptas ad id pertinentes legere, docere,
 alysq; tradere, v̄dere, vel apud se retinere
 praesumat, si quid verò dubij de eisdē oriri
 contigerit ad sedē predictā, vel ad Gene-
 ralem Praepositum dicta Societatis, aut
 ad eos quibus id ipse commiserit, refera-
 tur. Sicq; in praemissis omnibus & singu-
 lis per quoscūque Iudices & Commissa-
 rios etiā causarum Palatii Apostolici au-
 ditores, ac S. R. E. Cardinales in qua-
 uis causa & instantia sublata eis & eorū
 cuilibet quauis aliter iudicandi & inter-
 pretādi facultate, & autoritate, iudicari,
 & definiri debere, nec nō irritū, & inane
 quidquid secus super his à quoquā quauis
 autoritate sciēter, vel ignorāter contigerit

Nec in cō-
 trouersia
 reuocare.

Nec glos-
 sas legere,
 docere, a-
 lijs trade-
 re, uel a-
 pud se reti-
 nere.

Sic iudica-
 ri & de-
 bere.

Mādatur
omnib⁹ Or
dinarijs,
ut præsen
tes literas
obseruari
faciant.

attentari. Mandantes vniuersis, & sin-
gulis Patriarchis, Archiepiscopis, Epis-
copis & cæteris Ecclesiarū & locorū etiā
Regularium Prælati per vniuersum orbē
cōstitutis, ut præsentis literas in suis quis-
que Ecclesijs, Prouincijs, Ciuitatibus,
diocæsibus & iurisdictionibus ab omni-
bus inuolantē obseruari, quin etiā Præpo-
sitū ac personas Societatis huiusmodi de-
fendant, eosq³ præmissis omnibus & sin-
gulis pacificē frui faciāt, & gaudere, non
permittētes ipsos per quoscūque quomodo
libet molestari, Cōtradictores per cēsuras
Ecclesiasticas, & alia Iuris & facti re-
media opportuna, appellatione postposita,
cōpescendo. Inuocato etiam ad hoc si opus
fuerit auxilio brachij secularis. Nō obstā-
tibus recol. mem. Bonifacij Papæ U III.
qua incipit. Quod votū & alijs Aposto-
licis

Non ob-
stantibus.

licis constitutionibus, ac etiã aliorũ ordi-
 num, iuramento, cõfirmatione Apostolica,
 vel quavis firmitate alia roboratis statu-
 tis, et cõsuetudinibus, privilegijs quoque,
 indultis & literis Apostolicis quibuscũ-
 que huiusmodi ordinibus, Univerſitati-
 bus, locis vel personis per quoscunque Ro-
 manis Pontifices prædecessores nostros, ac
 nos, & sedẽ prædictã etiã motu proprio &
 ex certa sciẽtia, ac de Apostolica potesta-
 tis plenitudine, & cũ quibusvis irritati-
 vis, annullatiuis, cassatiuis, reuocatiuis,
 modificatiuis, præservatiuis, exceptiuis,
 declaratiuis, mentis attestatiuis, ac dero-
 gatoriarũ derogatorijs alijsq; efficaciori-
 bus & insolitis Clausulis irritatiuisq; et
 alijs decretis in genere, vel in specie, ac
 alias quomodolibet etiã pluries concessis,
 cõfirmatis, & innovatis. Quib? omnibus
 & fin

VITÆ IGNATI

Et singulis etiam si in eis caueatur expres-
 se, quod illis nullatenus, aut non nisi sub
 certis modo, et forma in illis expressis
 derogari possit, pro illorū sufficienti dero-
 gatione de illis eorūq; totis tenoribus spe-
 cialis, specifica, et expressa mētio habēda,
 seu aliqua alia exquisita forma ad hoc ser-
 uanda foret, tenores huiusmodi presenti-
 bus pro sufficienter expressis habētes, illis
 alias in suo robore permansuris, hac vice
 dūtaxat specialiter, et expresse deroga-
 mus. Cōtrarijs quibuscunq;, aut si aliqui-
 bus cōmuniter vel diuisim ab eadē sit sede
 indultū, quod interdici, suspēdi, vel ex cō-
 municari nō possint per literas Apосто-
 licas nō faciētes plenā, et expressam, ac de
 verbo ad verbū de indulto huiusmodi mē-
 tionē. Presentis aut Cōstitutionis et gra-
 tia cōmunicationē omnibus alijs, qui sua
 priui-

Presens
 concessio
 non com-
 munica-
 tur.

privilegia cū ipsa Societate copiose parti-
 cipant, participareq̄ poterūt quomodoli-
 bet in futurū, fieri omnino prohibemus.
 Ceterū volumus, ut presentium trāsumptis
 etiam impressis manu Secretarij dictæ
 Societatis vel Notarij publici subscriptis,
 et sigillo Præpositi Generalis eiusdē Socie-
 tatis, vel alterius personæ in dignitate Ec-
 clesiastica constitutæ munitis eadem om-
 nino fides habeatur in iudicio, & extra
 illud, quæ literis ipsis originalibus habere-
 tur si essent exhibitæ vel ostēsa. Nulli er-
 go omnino hominum liceat hanc paginam
 nostræ approbationis, confirmationis,
 suppletionis, decretorum, statuti, præ-
 cepti, interdicti, derogationis, & volun-
 tatis infringere, vel ei ausu temerario cō-
 traire: si quis autem hoc attentare præ-
 sumpserit indignationē omnipotentis Dei,

Transum-
 ptis habea-
 tur fides.

291
VITÆ IGNATII
ac Beatorū Petri & Pauli Apostolorum
eius se nouerit incurfurū. Datum Romæ
apud Sanctū Petrū, Anno Incarnatio-
nis Dominica 1584. octauo Kal. Iunij,
Anno Pontificatus Nostri terriodecimo.

M. Card. S. Stephani.

Cæsar Glorierius.

A. de Alexijs.

Registrata apud Cæsarem Secretarium.

COLLECTIA CUR HA-
beat Societas ad instituendam iuuen-
tutem. Cap. 24.

Inter alia munia & ministeria, in quibus
ad Dei obsequiū, Ecclesiæq; sanctæ uti-
litate, hæc Societas, autore Ignatio,
atq; institutore se exercet, vnum (vt dixi-
mus) idq; in primis utile Collegiorū est, in
quibus ad pietatē atq; ad doctrinā adoles-
centes conformātur. Quod docēdi munus
sunt nonnulli, & quidē viri graues ac pru-
dētes

dētes, qui ea ex parte quæ pueros attingit, & prima Grāmatices cōtinet rudimēta, tāquā nouū, & à religiosa grauitate alienum minus probāt, causasq; petunt, quamobrē Ignatius Collegia instituit, & ludū literarium pueris aperiri iussit, suolq; ea occupatione distineri, quæ laboriosa ac permolestā est, & abiecta in speciem videtur, & non satis propria religionis? Horum ego quaestioni, Deo adiutore respondebo, rationesq; aperiam, quibus id quod fit, rectè ac sapienter fieri intelligatur.

Sunt igitur Collegia nostra ipsius Societatis quasi seminaria, in quibus, scilicet nostri scholastici, postquā in virtutis studio, ac domādis prauis animi affectionibus bienniū nouitij posuerūt, ad pietatē literas etiā adiungūt, vt pro mensura gratiæ sibi à Domino traditæ, vtiles esse eius Ecclesiæ aliquādo possint. Sed eiusmodi Collegia ita sunt Societatis seminaria (vt diximus) vt in eis nostri interdum literas non doceāt alios, sed ipsi addiscant. Plerūq; tamē ita instituūtur, vt nostri sciētias omnes profiteantur ac doceāt, Theologo quidē necessarias, & à primis Grāmatices principijs, tāquā ab incunabulis incipiētes, ad summū
sacræ

Sacræ Theologiæ fastigiū, auditores suos gradatim, sensimq; perducāt. Nō tamē oīa hæc collegia æqualia & paria sunt, neq; in omnibus oēs, sed in quibusdam omnes, in omnibus quædā, in alijs aliæ facultates ac disciplinæ explicantur. In omnibus tamē aut in plerisq; omniū, pueri Grāmaticorū præceptis, ac primis literis instituuntur. Et hanc quidem partē tanquā puerilem, & grauitati religiosę ac tranquillitati haud satis congruētē, nonnulli reprehendūt.

Multæ sunt igitur causæ, ex quæ grauissimæ, quæ Ignatium ad constituendum huiusmodi scholas impulerunt: sed illa vel maxima, quæ ex propria vocatione, ac præsentī Ecclesiæ statu pendet. Nam videmus (neque sine ingenti animi dolore) quàm sit calamitosa, & perdita nostrorum temporum conditio: quanta breui tēpore rerum omium sit facta cōuersio: quanta ruina, perniciēs, ac bonorum omniū strages sit secuta. Maximam enim orbis terrarum partem, aut infideles occupant, aut hæretici: & quæ nobis reliqua pars est, in qua quidem, doctrina sincera, atq; Catholica adhuc vigeat (quæ est sanè perexigua) ea tamen moribus est inquinatissima,

vitijſque vſque eò contaminata, vt timendum ſit, ne corrupti, ac perſiti mores viã (vt ſolent) erroribus etiam atq; hæreſibus aperiant: & hoc quantulumcunq; eſt quod nobis reſtat in Europa, eodem labefactarũ motu cõcidat. Multi, inquit Apoſtolus, repellentes bonam conſcientiam, naufragauerunt circa fidem. Et alibi, radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidã appetentes, errauerunt à fide. Peruerſa igitur vita, peruerſam doctrinam parit. Cor enim à vitijſ occupatum, & virtuti inimicum, eam doctrinam quærit ſemper, ac ſequitur, non quæ vera, ſed quæ blanda ac ſuauiſ ſit, & quæ incunda præbeat, iniucũda reiſciat. Et voluntas per ſe cæca, & perturbationum tenebris cæcata magis, lumẽ veritatis obſcurat, aciemque intellectus perſtringit, ac hebetat, & ſecum, impetu quodam rapit mentem, facileque perluadet, eam vt doctrinam, & fidem abiſciat, quæ tanquã parens quædam, cuſtoſque virtutis, vt bonorum conſcientiæ blanditur ſemper, ſic malorum ſceleribus graui- ter aduerſatur. Obſtandum igitur principiſ eſt, & arbor in radice ſananda. Quod quò commodius fiat, danda eſt opera, vt

1. Tim. 1.

1. Tim. 6.

extinctis vitijs, radicibusq; euulsis, virtutū
 omnium fructus efflorescant. Vt autē hoc
 allequamur, nihil facilius, præstantius, di-
 uinius, recta & accurata puerorum institu-
 tione reperiemus: vt videlicet, cum lacte
 nutricis virtutem sugant, Dei timorē im-
 bibant, eosque mores ab incunabulis dis-
 cant, quibus robusta ætate victuri, & Rē-
 publicam administraturi sunt.

Hoc spectauerunt, hoc sibi proposue-
 rūt omnibus sæculis, nationibus, Regnis,
 quicūque de optima Republica leges scri-
 pserunt. Hæc fermè est summa præcepto-
 rum omnium. Hūc referuntur, in hoc con-
 sumuntur dicta, facta, scripta penè omnia,
 quæcunque apud autores omnes, virosq;
 sapientissimos legimus, ad constituendam
 præclaram quandam ciuilis gubernationis
 formā. Nam vt qui inseritur surculus coa-
 lescat, & quæ plātatur arbor radices agat,
 tenella sit oportet: citiùs enim frāgas quā
 corrigas, quæ in prauum indutuerunt.
 Adcō (inquit ille) à teneris assuescere,
 multum est, & quidam alius: Quo se-
 mel est imbuta recens, seruabit odorem
 testa diu. Et illud Philosophi: non parum
 differt à iuuentute, sic, vel sic, assuescieri,
 sed

Virgil. 2:
 Georg.
 Her.
 Arist. 2.
 Ethic.

sed multum. Quem imitatus Poëta quidã ait, Plurimum enim intererit, quibus artibus, & quibus hunc tu moribus instituas: & paulò ante. Nil dictu fœdum, visuque, hæc limina tangat, Intra quæ puer est, procul hinc, procul inde puellæ Lenonum & cantus pernoctantis parasiti. Maxima debetur puero reuerentia, si quid turpe paras, nec tu pueri contempseris annos, sed peccaturo, obstat tibi filius infans. Sed lóge illustriùs atque sapientiùs, hoc idẽ Spiritus sanctus, per Salomonem testatur. Proverbium est (inquit) adolescens iuxta viam suam ambulans, etiam dum senuerit, non recedet ab ea: & Salomone antiquior dixit Job: Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ suæ. Plato quidem, nihil sibi videri scribit, in quo magis sit elaborandum, quàm vt filij à teneris (vt ita dicam) vnguiculis rectè instituantur. Et Beatus Augustinus, maiorem etiam curam adhibendam esse præcipit in educatione, quàm in procreatione liberorum. Magis (inquit) cogita, quomodo nutrias qui nati sunt, quàm vt nascantur. Non enim iam felicitas est habere filios, sed bonos habere. Et idem

Iuue. Sat. 14.

Prov. 22.

*Job. 20.
Plato.*

*August. in
Ps. 127.*

Lib. 21. &
de legib. 2.

ille ipse Plato, in libris quos de Republica, & de legibus conscripsit, nihil accuratius præcipit quàm optimam ac diligentem puerorum institutionem, ex qua vna salus pendet Reipublica. Atque optimis legibus scriptis, optimos magistratus præfert, quasi legibus inanimatis, leges animatas. Nam lex scripta, si magistratum nullum habeat, qui ad obtemperandum legi ciues pro suo iure cogat, etiam si vel maxime salutaris ac præclara, sit tamen lex mortua, iaceatque necesse est. Optimus autem magistratus, tametsi lege scripta careat, ipse tamen sit lex. Quantum igitur quæ vita prædita sunt non viuentibus, & animata inanimatis præstant, tantum optimus Reipublicæ gubernator, quasi lex viua, legi in es incisæ antecellit, quæ per se quidè mortua est. Addit Plato, Magistratus optimos haud posse fieri, nisi ciues viri sint optimi, ex quibus magistratus creantur. Viros porro nunquam fore tales, nisi adolescentes, puerique tales sint. Ex pueris enim viri existunt, qui Reipublicam, ijs fermè moribus, atque opinionibus gerunt, quibus à puero imbuti sunt. Hinc fit, vt nisi rectam puerorum educationem

in

in Republica sapienter administranda, qua si fundamentum ieceris, quidquid aedificij superstruxeris, corruat necesse sit. Platonem secutus Plutarchus Philosophus prudentissimus, atque Traiani Principis quondam præceptor, aureum libellum de liberorum educatione scripsit, in quo rem totam accuratissimè persequitur. Cuius hæc ipsa verba sunt: Sicut infantium membra, simul ac nati sunt, formari, componique debent, ut recta minimeque obliqua fiant: ita puerorum mores principio, aptè, concinneque fingere conuenit. Illa namque nouella ætas, ad fingendum facilis & tenera est, & ipsorum animis, dum molles adhuc extant, disciplinæ melius instillantur: difficilius autem quæ dura sunt molliuntur. Quemadmodum enim sigilla mollibus imprimuntur cæris, ita & doctrinæ, dum puerilis animus est, insculpuntur. Aptissimè igitur diuinus ille Plato, nutrices admonuisse videtur, ut ne friuolas ac turpes pueris fabellas mandent, ne illorum animos ex initio, stultitia & corruptis imbuant moribus. Pulchrè igitur Phocylides Poëta monuit. Dum tener est gnatus, generosos instrue

*Plutar. li
de puero-
rum educa-
tione.*

mores. Hæc ille, & paulò post: Maximum omnium (inquit) longèque primarium dicturus accedo. Inquirendi filijs præceptores, quorum vita nullis obnoxia criminibus, irreprehensibiles mores, & optimum experimentum. Honestatis enim fontem simul ac radicem esse liquet, legitimam consequi disciplinam. At veluti coloni sepes arbutulis circumponunt: ita & æquissimi præceptores, consona pueris instituta, & admonitiones inferunt, unde rectissima morum genera pullulent. Nunc verò respondendi, stomachandiq; nonnulli sunt genitores, qui prius quàm ullam ex præceptoribus experientiam sumpserunt, hominibus aliquando improbis, imperitiisq; ac ignorantibus infignis liberos cõmendant. Hæc Plutarchus. Docet prætereà, nihil esse in rebus humanis quod tantum aestimandum sit, neq; opes, copias, genus, gloriã, honores, formã, sanitatẽ, robur, cæteraq; quæ in bonis numerantur, vlla ratione esse cùm exquisita liberorũ educatione cõparanda: eos verò paternam appellatione indignos, qui plus studij atq; tẽporis ponunt in comparandi pecunijs quàm in filijs, quibus pecunias relinquunt, ad virtutem effingendis. Neq; hoc aliud

aliud esse ait, quàm magnâ calceorû sedulitatem habere, pedê verò ipsum paruipendere: esse autê perridiculû atq; absurdum, liberos, si læua manu cibos capiant obiurgare, & grauitè reprehêdere, distortis verò atq; prauis si moribus sint, patienter ferre. Eandê cum Plutarcho sententiã habet B. Chryf. ijs verbis: Magnû habemus pretiosumq; depositum filios, ingenti illos feruemus cura, atque omnia faciamus, ne fur id nobis astutus auferat. At verò nunc, contra penitus facimus. Nam vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eumq; fideli viro magno cum studio tradimus, & agasonem, atque mulionem, procuratoremq; ac dispensatorem, qui nobis magna beneuolentia afficiatur, inquirim⁹: ceterû quod nobis charissimû omniû est, omnino negligimus, neq; curamus quo pacto filiû nostrû, fideli cuidã viro permittamus, qui ipsius tueri ac cõseruare pudicitiam possit. Et certè nulla nobis possessio, nullus fundus æquè nobis gratus atque charus esse debet: quippe hæc omnia filijs quæruntur. Igitur maior nobis possessionum cura est, quàm eorum, quorum illæ gratia comparantur: quod profectò

Chryf. in
1. Timoth.
2. hoin. 9.

VITÆ IGNATI

absurdissimum, atque solidissimum est. Exerceamus igitur ad virtutem atque pietatem molles filiorum animos, cætera omnia secundo loco quaeramus. Nam si quidem illi improbi fuerint, nihil eis pecuniae proderunt: sin autem probi, nihil ex paupertate lædentur. Hactenus Chrystomus. Xenophon quidem Philosophus, & Historicus excellens, docet: Cyri Persarum legibus educatum, qui forum habebant in partes quatuor distributum, quarum vna erat puerorum, altera puberum, tertia virorum qui perfectam ætatem iam agunt, quarta verò eorum qui sunt emeriti. Et præerant cuique harum partiũ, duodecim Principes. Hi verò inquit pueris præsunt, qui selecti ex senioribus eos videantur reddituri quàm optimos. Et leges, studia, atque eas exercitationes puerorũ diligentissimè persequitur, quæ absq; admiratione legi non possunt. Idem ille ipse Xenophon alibi tradit, Lycurgum pro seruis pædagogis, quos priuatim pueris suis quiq; præficit, virum præesse illis voluisse ex eorũ numero, qui Rempubicã gerunt, qui quoniam pueros moderaretur, Pædonomus appellabatur. Deinde eius officiũ

atque e

*In pædia
Cyri.*

*Lib. de Re
pub. Lacc
demonio-
um.*

atque instituta commemorat. Atque hoc quidem Lacedæmoniorum institutū, Aristoteles vehementer laudat, docetq; eius qui Ciuitatē legibus constituere velit, primam ac maximā curam esse oportere in erudienda iuuentute, qua sublata, peteat Respublica necesse est. Negatq; vbi pueri educantur piētas tabulas, in quibus aliquid insit turpitudinis, aut imagines nudas Deorū collocādas, aut comēdias lasciuas, illis presentibus exhibendas. Et merito fanē. Multi enim ad perpetuas inferorū tenebras damnantur, quorū pessima vita ex mala educatione ortum habuit, atq; ex parentū incuria: quibus præstandū certè est quicquid in re tanti momēti per imprudentiam, aut socordiam deliquerunt. Philippus Macedonum Rex, nato Alexandro filio, epistolam scripsit ad hunc ipsum Aristotelem, qui sapientiē laude, ea tempestate florebat, in qua minus se gaudere ait, quòd Regni hæredem suscepisset, quàm quòd eo tempore suscepisset, quo tātus vivebat Philolophus, cuius curæ Alexāder rectè cōmitti posset: rogatq; vehementer Aristotelē, vt filiū formandū, atq; in omni genere virtutis atq; officij erudiendum

6. Poli. c. 1

Aulus Gel.

l. 9. c. 3.

- Euri. in Oreste.* suscipiat. Neque enim tanti est Regem esse, quam sapientem ac præstantem Regem esse. Poëta quidam Græcus : Beatus (inquit) est, qui beatus est in liberis instituendis: significans cætera, quæ in humanis bona existimantur, non tanti esse momenti ad veram felicitatem. Romanæ eloquætiæ paræris illa verba sunt : Nullum munus Reipub. afferri maius, meliusuè posse, quàm si doceamus atq; erudiamus iuventutem, ijs præferim moribus, atq; temporibus, quibus ita prolapsa est, ut omnibus opibus refrænanda atq; coercenda sit. Et Quintilianus, ut perfectum, & omnibus suis numeris absolutum oratorem fingat, ab ipsis incunabulis præcepta tradere aggreditur, & magnam curam adhiberi vult, in ipsa nutrice deligenda, cuius etiã mores, & verba diligenter spectari iubet. Hieronymus, ea sanctitate atq; auctoritate vir, inter maximas occupationes atque gravissimas, quibus distringebatur assidue, puellam instituendi curam suscepit: itaq; ad Gaudentium Epistolam optimis refertam præceptis scripsit, de Pacatulæ infantulæ educatione: & alteram ad Læram de institutione filiæ, qua carptim breviterque perstringit, quicquid de hoc argu-

gumento vſp̄iam eſt : & multa minuta, & penè puerilia grauiffimè perſequitur, quæ abſque admiratione legi nō poſſunt : propter ſummā, quam maximus vir in minimis rebus exigit curam. In hac igitur epiſtola ita ait. Magiſter probæ ætatis, & vitæ, atq; eruditionis eſt eligendus; nec puro erubeſcet vir doctus id facere in propinqua, vel nobili Virgine, quod Ariſtoteles fecit in Philippi filio, vt ipſe librariorū vilitate inſtitia traderet literarum. Non ſunt contēnenda quaſi parua, ſine quibus magna cōſtare non poſſunt. Ipſe elementorū ſonus, & prima inſtitutio præceptorum, aliter de erudito, aliter de ruſtico ore profertur : & poſt paululum. Difficulter eraditur, quod ruſdes animi per biberunt. Lanarum conchyliæ, quis in priſtinum candorem reuocet? Recens teſta, diu & ſaporē retinet, & odorem quo primum imbuta eſt. Græca narrat hiſtoria Alexandrum potentiffimum Regem, orbisq; domitorem, & in moribus, & in inceſſu, Leonidis pædagogi ſui, non potuiſſe carere vitijs, quibus paruulus fuit infectus, & infra : legi quondam in ſcholis puer, ægre reprehendas quod ſinis conſueſcere. Hæc Hieronymus. Cùm Sancta
quædam

quædam fœmina vehementius oraret Dominum, vt Ecclesiam suam deformatam, & oblitam reformaret, ac pristino splendore restitueret, quæsitum ex ea est: quâ nam ratione, ex mâlo quodam corrupto penitus & putrido, possent mala, & ad aspectû pulchra, & ad gustum suauia procreari? audiuitque tandem, id nulla alia ratione fieri posse, nisi corrupti mâli, incorrupta & integra adhuc femina, terræ molli ac subactæ mādarentur, ex quibus mâlus nasceretur, quæ ex se optima, & suauissima mâla proferret. Neque secus esse faciendû in Ecclesiæ reparatione: itaque vt ea quæ vel aruerunt, vel infecta sunt reuirescant, in semine esse excitanda, atque sananda. An sine causa factum putamus, vt ea Virgo, quæ Dei patris spōsa, filij mater, atque Spiritus sancti templum futura erat triennis in Dei templo præsentaretur? aut Ioannes Baptista præcursor, vox, tuba Domini nostri, à prima ætate, se in desertum abderet vsque ad diem ostensionis suæ? Aut alij sancti permulti, qui vitæ exemplo præluere alijs, atque antecire debebant in Dei Ecclesia, à puero expressæ præbere inciperent sanctitatis documenta? quorum ex nu-
mero

mero sunt Nicolaus, & Ildefonsus Sanctissimi Episcopi, Benedictus, & Dominicus clarissimarum Religionum institutores, Thomas Aquinas sacrae Theologiae decus, Ludouicus Franciae Rex, Regum ipse cimen, & alij non pauci: qui suo exemplo nos docent, quantum habeat ad virtutem ponderis, sancta ac diligens à teneris educatio. Prudendissimè D. Basilius animaduertit. D. Paulum, cum laudare vellet Timotheum discipulum, ad alias laudes hæc etiam adiecisse: quod ab infantia sacras literas nosset. Hærent enim tenacius (vt D. Thomas scriptum reliquit) & perfectius conseruantur, quæ ex illa ætate memoriæ commendantur. Quæ item causa fuit, vt sanctissimi Apostoli (quemadmodum à D. Dionysio Arcopagita præclare traditum est) instituerint, vt infantes baptismi aqua tingerentur, & cœlestis gratiæ splendorem reciperent. Vt puri videlicet, sancti, & omnis erroris fæditatisque expertes, ad obedientiam veri summiq; Dei ab ipso matris utero educarentur, pietatemque cum lacte nutricis suserent, & renati in Christo, nihil aliud sciperent, ac discerent, quàm Christum, quem simul atque editi in lucem

In reg. latins disp. c. 15

*2. Tim. 3
Tho. quot. li. 4. art. 23*

Ecclesie rar. c. ulti.

cem, ac suscepti fuissent, per Baptismi sacramentum induissent. Crudelissimi Imperatores, qui Christi Ecclesiã omni diritate, atq; immanitate diuexarũt, vt religionem nostram funditus delerent, atq; ex animis hominum fidem Dñi nostri Iesu Christi, veramq; pietatem radicitus reuellerent, eam rationẽ inierut, vt molles puerorũ animos peruerteret, & Christi odio imbueret. Nã Maximinus Imperator, tyrãnorũ omnium terrimus, cũ omnib⁹ tormetorũ ac mortis generibus, nihil aduersus Christi fidẽ profecisset, astu & calliditate perficere cogitauit, quæ violentia & crudelitate efficere frustra tentauerat. Librum enim conscribi iussit (vt ab Eusebio Cæsariensi literis proditum est) cui acta Pilati titulus fuit, infinita mendacia, & detestabiles in Dominũ nostrum Iesum Christum contumelias continentem. Præcepitq; vt præceptores omnes, ac puerorum magistri, discipulis illũ suis explicarent, & ipsi discipuli memoriter addiscerent: vt videlicet pueri, impietatem à prima infantia combiberent, & deprauati Christi odio, & sensim pestifera opinione infecti, Christianos homines per totam vitã detestaretur: quos execrabiles,

*Euse. hist.
lib. 9. c. 3.*

ac pestilētes esse, à teneris didicissent. Hoc nefarium impietatis exēplum secuti sunt nostra tēpestate hæretici Lutherani in Germania, & Hugonoti in Gallia, vt errores suos longe lateq; disseminarēt, & in hominū animis infingerēt. Multa enim & soluta oratione, & astricta numeris ab oratoribus poētisq; eruditis illis quidē, sed impijs, cōtra Sūmum Pōtificē, atq; Ecclesiasticos homines, & recepta Ecclesiæ dogmata, elegāter, facete, salteq; cōscripta in vulgus emisserūt: quę in scholis pueri ediscerēt, vt dulciter venenū haurirēt, & in totā vitā seruarēt, quæ ineunte ætate credēda, & seruāda in animū induxissent. Almirallus certe colinius (quē perduellionis, & diuinę atq; humanę maiestatis læsæ reū & omnibus probris notatū, Carolus nonus Frãciæ Rex interfici iussit) vt in Galliā hæreses inueheret, ac certissimā pestem in Regnū florentissimum inferret, multis in ciuitatibus illius Regni atq; oppidis, puellarum magistras, ac puerorum magistros sui simillimos constituit, hoc est, hæreticos & pestilentes, vt illorū animos corrumpèrent, & cæcos, & in omnē partem sequaces fingerēt ad impietatē. Qua in re tantum (vt audio)

curæ

curæ, studijq; ponebat, instigante, & oleū
 camino addente generis humani hoste, vt
 vix credibile videatur, Quod si Sathanæ
 ministri, ad nostram perniciem ita inuigi-
 lant, quid causæ est, quominus Dei ministri
 pro sua virili connitantur, omnesq;ne
 industriæ atque ingenij nervos ad salutem
 multorum intendât? Hoc idem sibi propo-
 fuerunt, atque spectauerunt sanctissimi pa-
 tres nostri, qui in Concilijs multis, præcla-
 ra & salutaria de institutione puerorū de-
 creta adiderunt. Nam & magistros mori-
 bus, atq; eruditione spectatos scholis præ-
 fici iubent, qui iuuentutem instituât: & sti-
 pendia eis constitui: & quod docere de-
 beant præscribunt: quamq;ne viam tenere,
 vt discipuli sanctissimæ fidei nostræ instru-
 eti rudimentis, ad expressam virtutis effi-
 giem, & certissimam bene viuendi regu-
 lam conformetur. Et in Cathedralibus Ec-
 clesijs, Scholastici nomen & dignitas est
 instituta, vt honore atque vtilitate inuita-
 ti (quæ fermè homines sequuntur) non de-
 esset qui in hoc maxime vtili, atq; necessa-
 rio docendi munere se exerceret. In cano-
 nibus qui sextæ synodi nomine (quæ sexta
 est vniuersalis, & tertia Constantinopoli-
 tana)

Conci. lat.

sub Alex.

3. p. 1. c. 18

& sub Inno

cæ. 3. c. 11.

& sub Leo.

10. Ses. 9.

c. 7. Cōcil.

Valē. tēpo

re lotary.

c. 18

Synod. Pa

ris. 1. 1. c. 30

& . 1. 3. c. 12

Sexta syn.

cap. 5.

tana) in quibusdam exemplaribus circūferuntur, præcipitur ut Clerici scholas aperiant, & filios fidelium admittant, & cum charitate doceant, nihilq; pro suo labore, vel petant, vel accipiant, nisi si quid forte parentes ipsi sua sponte offerant: memores illorum Danielis verborū, qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Denique huc spectant seminaria, quæ novissimè Concilium Tridentinum in Cathedralibus Ecclesijs institui iubet, in quibus qui Clerici futuri sunt, Ecclesiæque Dei ministri, ad Religionē ac Dei cultum omnemque pietatem à pueris instituuntur, ipsique moribus & disciplinis ornentur, quæ Sacerdotes, verosq; Dei ministros decent. Et quod tantopere referat in re omnium utilissima maximam diligentiam adhiberi, quales esse debeant in seminario admittendi, quas artes discere, ac totam gubernationis formam diligentissimè sacrosancta synodus præscribit. Accedit eodem, religionum sacrarum omnium exemplum, quæ ad novitios suos probandos formandoque, tempus, & locum, & modum designant: quòd nimirum intelligant vix fieri posse, ut ex malo novitio,

Danie. 12.

*Cōci. Tri
den. ses. 23.
c. 18.*

bonus professus existat. Quomodum
 ex dissoluto ac perduto adolescente, honestus
 Sacerdos & grauis, aut utilis Reipub.
 ciuis, sapiensq; gubernator vix vllus eua-
 det. Est enim rara auis in terris, nigro-
 que simillima cygno. Nam quæ feminaue-
 rit homo in adolescentia sua, eadem me-
 tet in senectute. Vt ad propositam igitur
 reuertamus: Hæc causa est, quam obrem
 Societas nostra, hoc pueros docendi, in-
 stituendique munus suscepit. Quod qui-
 dem neque nouum, neque Religione indi-
 gnum, neque vile, abiectum uè dici debet,
 sed per antiquum, & in sanctissimis sacro-
 rum ordinum institutis vsitatum, & lauda-
 bile in primis atq; honorificum. Nam ipso
 nascentis Ecclesiæ exordio, eximij atq; ex-
 cellentes vita & doctrina uiri deligebatur,
 ut catechesim, & fidei nostræ rudimenta
 populis traderent: & Alexandria (autore
 Eusebio Cæsariensi) schola ea de causa in-
 stituta est, cui præfuerunt, Pantenus præ-
 clarus Philosophus, & Clemens Alexádrī-
 nus uir eruditissimus Origenis præceptor,
 & ipsemet Origenes Clementi successit,
 & sociam sibi ad eam rem adciuit Erachleū
 uirum sapientissimum. Et Protogenes uir
 fan-

*Euseb. hist.
 eccle. lib. 5
 c. 10 & 11.
 & lib. 6. c.
 12.*

sanctitate, & miraculis clarissimus, ludum aperuit scribendi, puerosque, hac quasi esca, ad Christi cognitionem atque amorem pellexit, ut autor est Theodoretus, semperque hoc etiam Grammaticam docendi munus, in laudatissimis Ecclesie Dei officijs habitum est. Quod ut perspicuum magis fiat, referam quod D. Basilius monachorum in Oriente lux, institutor, & pater de hac re tradit. Is igitur, querit, numquid conveniat ut inter fratres magister sit puerorum secularium? cui quaestioni ita respondet. Cum Apostolus dixerit: patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina & correptione Domini, si qui eos adducunt, hac mente adducunt, & qui suscipiunt tales sunt qui plenissime confidant, posse se qui sibi adducantur in disciplina & correptione Domini educare: servetur quod praeceptum est à Domino, qui dixit: Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum caelorum. Remoto autem huiusmodi proposito ac spe, hoc neque Deo gratum, neque ex decoro aut utilitate nostra esse existimo. Hac ille. Atque hoc quod Divus scribit Basilius, usu postea receptum est. Nam, & in Eccle-

Theo. li. 4

c. 6

Basil. in re-
gu. bre. dis-
pu. q. 292.

VITÆ IGNATII

6. syno. c. 4   *Bas. in re-
gu. lat. disp
q. 15.*   *D. Greg. in
uita. S. Be-
nedicti.*   *Ioã. Diac.
l. 2. n. 46.
in uita Gre-
go.*   *In uita. S.
Tho.*

sijs, & canobijs gymnasia literaria habentur, ut ex sexta synodi vniuersalis Canonibus qui (vt diximus) circumferuntur, manifestum est: quo facultas datur Laicis ad scolas in templis monasterij que constitutas ventitandi. Et idem ipse Basilius, non solû pueros, sed puellas etiam admittendas, & separatim instituendas docet, & ritu caræ earum animos confestim ab ipso initio, omni rerum bonarum fingi exercitatione. Quod præclarum inuentum imitatus est D. Benedictus, monachorum & ipse in occidente parës, qui pueros in canobijs educabat, informabatque ad pietatem (in eum fermè modum quo Societas nostra quibusdam in Collegijs separatim nunc facit) sic Placidum & Maurum puerulos à Benedicto receptos legimus, & in omni genere virtutum excultos atque perfectos. Quæ consuetudo diu postea tenuit. Nam D. Gregorius, Anglos pueros magna diligentia cõquiri iubebat, & in sui ordinis canobijs ali, atque educari. Et D. Thomas Aquinas longo post tempore, in Casinensi monasterio à puero institutus est. Neque verò pueros fingeant monachi Sancti Benedicti ad omnem tantummodo virtutis laudem,

sed

sed etiam disciplinis, & omni scientiarum genere instruebant. Nam & in Germania, & in Gallia, & in Anglia, magna cum laude docuerunt: autore & principe huius instituti venerabili Beda, qui ante annos 800. in Anglia docuit, & scholæ præfuit: in cuius locum, postea successit Albinus Caroli magni præceptor, & in locum Albini, Rabanus Abbas Fuldenfis, qui postea etiam Archiepiscopus fuit Maguntinus. Et monachi Sancti Benedicti, Collegia (quemadmodum nunc nos habemus) habuerunt, in quibus docebant, scilicet, quæ nunc nos docemus, ut videre est apud Ioannem Tritemium monachum & Abbatem eiusdem ordinis, qui rem totam diligentissime persequitur. Atque ea re tantopere floruit ordo D. Benedicti, & sanctissimis, doctissimisque viris abundavit, quorum doctrina vniuersam Ecclesiã illustravit, inflãmavit vita. F. Ioãnes Vercelensis, qui ordinis Dñicani sextus fuit Magister Generalis, in conuentu quodã totius ordinis statuit, ut religiosi fratres ex sua familia vbiq; designarēt, qui pueros instituerēt, ac docerēt, cōfessiones eorū audirent, quod etiã in cōuentu Generali anno. 1251.

*Tritem. in
Chro. Hir
saugiensis
monasterij
anno Dñi
854. &
890. &
952. & ali
bi.*

Mettis habito antea decretū fuerat, atq; li
F. Ferd. à brū & statuta quæ dā, ordo ille Sāctissimus
Castillo. l. conscripsit, ad eam rem pertinētia, ex qua
 2.6.70 mirificus percipiebatur fructus, ei omnino
 similis quē nunc in Societate videmus. Ti
 cini etiam publicum gymnasiū in conuen
 tu S. Augustini collocatum est, à cuius or
 dinis vitis disciplinæ omnes tradebantur:
 ut quidā eiusdē ordinis monachus scriptū
 reliquit. Et in Belgio, vsq; adhuc, nōnullos
 sacrorū hominum conuentus videmus, in
 quibus viget scholarū puerilium discipli
 na. Quæ cum ita sint. Quis rem antiquissi
 mam novam existimabit? aut à religionis
 usu discrepantem, quam ij viri qui religio
 nes nobis pepererunt, suo exemplo confir
 marunt? An feliciora forte sunt nostra
 tempora, quam in quibus illi vixerunt?
 An hoc pueros docendi munus minus est
 nunc necessarium, quam olim fuit? Nihil
 minus. An coniunctius fortasse ac con
 gruentius professioni monachi est, qui
 plangentis habet officium non docentis,
 quam eius Societatis instituto, quam Deus
 calamitosissimis hisce temporibus laben
 ti Ecclesiæ suæ auxilio misit, & ad hoc
 opus mirabiliter vocauit?

Itaque

Itaque videmus, cum ex reliquis Societatis ministerijs multa & magna in Dei Ecclesiam emolumenta redundare, tum ex scholarum nostrarum usu, plurima & maxima. Nam ut omittam discipulorum nostrorum in literis progressus haud sanè pœnitendos: & de eo tantum loquar quod omnium est maximum: hac certè docendi ratione in octo Prouincijs, quas in Regnis hæresi contaminatis Societas nra habet, Francicas nimirum duas, Aquitanicam, Belgicam, Rhenanam, Suevicam, Austriacam, Polonicam, incredibiles comoditates & fructus est consecuta. Siquidè, eorum qui in Catholica adhuc fide perseverant filij, lacte verè Apostolicæque doctrinæ à nostris nutriti, & ipsi veritatè fidei retinuerunt, & parentes suos ne ab ea discederent, suo exèplo, & ingento amore cõfirmarunt: & innumerales hæreticorù filij, hac eadè ratione, & per filios parètes ab errore reuocati sùt. In alijs verò prouincijs integris atq; synceris, magna in primis puerilium emendationum cõsecuta est. Sunt enim pueri quã antea domi tractabiliore, parètibus obsequètes magis, modesti erga æquales, erga maiores natu reuerentes, Dei cognitione

VITÆ IGNATII

imbuti, timore solliciti, amore incensi. Ci-
 uitas fuit, quæ cum pueros haberet intra-
 stabiles ac contumaces, ad illorû frænân-
 dam audaciam, & licentiam coercendam,
 multis rebus frustra tentatis, Societatis de-
 mùm Collegium instituit, idque felici suc-
 cessu. Nam blandam nostrorum magistro-
 rum pueri sequentes manum, & Christia-
 na disciplinæ præceptis instructi, magna
 ciues suos admiratione affecerunt, & præ-
 claro exemplo docuerunt, quantum valeat
 à teneris vnguiculis ad virtutem Dei que
 timorem consuescere. Sed alium etiã fru-
 ctum Dei Ecclesia ex nostris Collegijs per-
 cepit. Habet enim multos, bonos, doctos,
 graues ministros, in nostris scholis educa-
 tos, atque ab ineunte ætate Ecclesiasticis
 officijs instructos, & ad omnem propèos
 pietatem. Et ipsi Sacrarum Religionû con-
 uentus utilitates maximas ex nostris scho-
 lis ceperunt. Ex quibus permulti discipuli
 nostri, carnis abdicatis illecebris, Mun-
 dique omni vanitate reiecta, ad sanctissi-
 mas Religiones, quasi in portum confu-
 gerunt, tanto Euangelicæ perfectionis de-
 siderio, atque amore inflammati, sic in oran-
 di, sui que vincendi studio exercitati, vt
 noui-

novitiorum magistri, ad illos sua sponte incitatos atque currentes confirmandos, freno potius, quàm calcaribus indigeant. Neque tamen adhuc perspicitur quàm latè pateant harum scholarum fructus, efferet se aliquando, & per omnes partes breui se latius fundent, ac tunc demum intelligēt homines quid boni ijs in scholis lateat, cùm hæc femina adoleuerint, & sanctissimos Episcopos Ecclesiæ Dei, optimos atque sapientissimos Gubernatores Christianæ Reipublicæ suppeditabunt.

Dicat aliquis, vnde iste tantus & tā eximius ex scholis vestræ Societatis fructus? Nonne alij etiam in scholis, præceptores sunt modesti, probi, eruditi, vigilantes, & strenuè suo fungentes munere? sunt sanè permulti, nō inficior, sed tamē egregij huius atque vberioris fructus, quem scholæ Societatis præ cæteris afferunt, multæ sunt causæ. Quarum prima est ac præcipua, Dei voluntas, quæ vt Societatem ad hoc opus elegit, ita gratia sua illam prosequitur, vt munus quod eius inductu suscepit, laudabiliter expleat. Deinde etiam alia sunt, quæ huc conducunt. Nam vt discipuli in virtute proficiant, ea adhibētur à nostris,

quibus virtus ipsa generatur, conseruatur, augeſcit. Ea ſunt, Matutina oratio, ad petendam à Deo gratiam, ne in peccatum labare: oratio etiam Veſpertina, diligentiſq; commemoratio eorum quæ eo die cogita-ueris, dixeris, feceris, vt culpas quas admiſeris, dolore ac fletu diluas: quotidiana, at tēta, ac deuota Miſſæ auditio: frequēs atq; humilis peccatorū cōfeſſio apud Sacerdotem: & ſi per etatē liceat, & magna ſuadeat deuotio, & confeſſarij etiā conſilium accedat, reuerēs Dñi noſtri Ieſu Chriſti corporis & pia ſuſceptio: rudimentorū Chriſtianæ fidei traditio atq; explicatio, quibus ad benè, beateq; viuendum, pueri animentur atq; accendātur. Magna prætereà cura adhibetur, cum omnibus puerorum vitijs inueſtigādis, cognoſcendis, emendandis, tū verò ijs præcipuè quæ illi ætati inſita, & ingenita quodāmodò ſunt. Ad quæ euellēda atq; extirpāda, ſyndici, quaſi cōmunis boni deſenſores ac patroni creantur, decurionesq; curioſi, pueris in decurias diſtributis, præficiūtur: qui mores ſingulorū diligēter obſeruēt, & ſi quid perpetrā à quocūquā dictum, factū uè ſit, deferāt ad præceptores. Adde honoris gradus, quibus qui

virtute modestiaq; magis excellūt, cæteris
anteferūtur, & tanquā in medio ponuntur
in exemplum. Sodanitates præterea consti-
tuuntur, in quas admittitur atq; cooptatur
nemo nisi studiosus atq; probatus, idq; ma-
gno delectu. Ijs autē cū congregantur, vir-
tutū omniū proponūtur exēpia, mutuoq;
se iuuant, & ad omnē probitatis laudē im-
pellunt. Suntq; sua singulis distributa mu-
nia, onera, officia, quibus obeundis impli-
cantur: & in hac exercitatione, tanquā in
vmbra meditantur quodammodo ea, quæ
ætate iā confirmata postea in Repub. præ-
staturi sunt. Illud præterea cauetur diligē-
tissimè, ne quem librum discipuli legant,
quantumuis eruditum atque elegantem,
qui illibatam puerorum castitatem, atque
animorum integritatem possit corruppe-
re. Ex lectione enim leuiū & turpium amo-
rum turpificatus animus, earum rerū quas
legit, sensim affectu tingitur, & libidine
tandem incensus, ea incipit appetere,
quæ antea nesciebat. Quamobrem sanctis-
simi quique atque grauisissimi viri, li-
bellos omnes de amoribus, de leuitate,
atque corruptione morum, tanquā ini-
micos virtuti, & perniciem, pestemq; ado-
lescen-

VITÆ IGNATII

lescentiæ detestantur, & à Rebus publicis bene constitutis arcent, eorumq; vii pueris interdiciunt. Serpit enim venenum contagione, & blande epotum vi sua enecat hominem. Quod cum Societas nostra animaduerneret, videretq; nonnullorū autorum libros, ad fingendam poliendamq; linguam propter summam elegantiam esse aptissimos, propter lasciuiam autem cum elegantia coniunctam moribus esse perniciosos: dedit operam, fecitq; prudentissimè, vt libros illos castigaret, & amputatis ijs quæ moribus perniciofa videbantur, caretineret quæ linguam acueret atq; expolire possent. Hisce igitur rationibus, maximè verò, optimo vitæ exemplo, quod præceptores nostri tanquam Deo penitus dicati homines, ipsis præbere student, puerorum finguntur animi, & ad sanctissimam disciplinam conformantur. Et hæc quidem ad mores formandos: ad eruditionem verò augendam, non desunt alia etiam adiumentum doctrinæ. Ex quo plus nostris in scholis videmus breui tempore pueros proficere, maioresq; in literis progressus facere, quam longo tempore in alijs, idque accidere, tum propter modum quo vtuntur,

tum propter magistrorum assiduitatem ac vigilantiam. Nam alibi, vnus fermè magister multos ordines ducit, & discipulis infinis, mediocribus, summis suam operam simul impendit, quibus singulis satisfacere vix potest. At verò in Societate distinctos habem⁹ discipulos, & in suas Classes Ordineque diuisos, singuli que Classibus, singuli præceptores præficiuntur. Nā tametsi non omnia Collegia sint æqualia, sed in nonnullis plures, in alijs pauciores sunt præceptores: in quibusdam maiores scientiæ traduntur: in alijs minores tantum: in alijs omnes disciplinæ, in nonnullis aliqua explicantur, pro cuiusque Collegij institutione & copia (vt dictum est) tamen omnia fermè Collegia, tres minimum habent Grammatices præceptores ad erudiendam iuuentutem, alia etiã quinque, alia verò plures. Et quoniam hæc cura laboriosa, pro Christi tantum amore suscipitur, in illumque omnia nostrorū studia in instituendis puetis, laboresque referuntur: multa excogitantur, multaque exercitationes adhibentur, ad illorum animos magis etiam excitandos, disputationes videlicet assiduæ, contentiones ingenio-

rum

rum varia, premia ijs propſita qui cæteris præſtant, & ingenij atque induſtriæ laude antecellunt. Hæ enim prærogatiuæ & virtutis quaſi testimonia, magnopere commouent ſcholæſticorum animos, & vel dormientes excitant, vel excitatos & ſua ſpõte currentes incitant magis, atque impellunt. Nam vt pæna & ignominia, quaſi fræno quodam, à malo coërcent: ita honos, lauſque ad decus virtutis & gloriam mirabiliter accendunt. Veriſimeque ait Cicero: Honos alit artes, omneſque incenduntur ad ſtudia gloria, iacentque ea ſemper quæ apud quoſque improbantur. Et poëta quidam: laudataque virtus Creſcit, & immenſum gloria calcar habet. Et Quintilianus noſter exercitatiſſimus, ac peritiſſimus pueros erudiendi magiſter, magnam vim ad acuendum alendumque iuuentutem hæc honoraria (vt ita dicamus) præmia habere docet. Pueri enim non ratione (quæ illi ætati infirma adhuc eſt atque imbecilla) ſed affectibus plerunque feruntur. Et ambitio ipſa, atque immoderatus honoris appetitus, quamuis in vitio ſit, in virtutem tamen interdum ducit: multaque facinoroſa & fœda excitantur, quod illis ſit

Lib. Tuſc.

Lib. 1. c. 2.

sit turpitudine coniuncta, multa præclare
 fiunt, quod honori atque laudi futura sint.
 Atque hæc quidem potissimæ sunt causæ, &
 magistrorum imprimis cura, studium, ope-
 ra, quamobrem tantus ex nostris scholis,
 quantum videmus fructus colligitur. Nā
 quod præceptores nostri molestijs multis
 carent, & negotijs, solitudinibusque fa-
 milix alendæ, quibus irretiti sunt alij, ipsi
 liberi sunt, plus temporis in hac puero-
 rum institutione ponunt, & in illam sæ-
 culi vinculis expediti, toto (vt dicitur)
 pectore incubunt. Prosequitur autem Do-
 minus gratia sua nostrorum conatus pro
 ipsius gloria susceptos: & qui dedit vel-
 le, dat & perficere. Ipse enim fons est,
 ex quo omne datum optimum, ac do-
 num perfectum deriuatur: cui maximè,
 imò soli fructus omnis qui ex scholis no-
 stris proficiscitur, tanquā bonorū omnium
 auctori, tribuendus est. Qui etiam pro sua
 benignitate grauissimos patres, & in So-
 cietate nostra peregregios ita permouit,
 & rei magnitudine atque vtilitate incen-
 dit aliquādo, vt in hac pueros docendi, in-
 stituendiq; palæstra, se diu exercerent, &
 operā suā atq; industriam optimè hac vna
 in

VITÆ IGNATII

in re positam esse existimarent. Quos imi-
 tati sunt alij etiam patres graues, ingenio-
 si, eruditi, & ad quæuis maiora munera ha-
 biles, qui cùm hoc docēdi genus degustas-
 sent, rem non vulgi trutina, sed prudentiū
 statera pōderantes, elegerunt, petiuerūt,
 impetrauerunt à superioribus, magnique
 beneficij loco duxerunt, in hac exercita-
 tione vitam omnem traducere, & in ea
 consensescere. Quod videlicet sperarent
 vberiores ex ea fructus se posse colligere
 ad Dei gloriam, quàm ex quouis alio So-
 cietatis ministerio, quamuis præstati, spe-
 cioso, præclaro. Magnam nimirum vim
 amor Dei habet, in omnes partes versat,
 agitq; animum eius, quem verè fortiterq;
 possidet: & ita luce sua complet, atque ijs
 facibus incendit, vt omnia tanquàm ter-
 cora arbitretur, vt Christum lucrifaciat:
 & quicquid in mundo nobis blanditur,
 quicquid vsquàm est, vel autoritatis, vel
 honoris, & gloriæ id totum pro nihilo du-
 cat, vt vel minima re Deo placere, & eius
 nomen amplificare possit. Docet hoc suo
 nos exemplo B. Gregorius Nazianzenus
 cognomento Theologus, quo Doctore D.
 Hieronymus sacras se litteras didicisse
gloria-

gloriatur. Quī cum Apostata Julianus, omnium Philosophorum, Oratorum, atque Poetarum lectione Christianis interdixisset, ne eloquentia, verborumq; elegancia nostris deesset, animum ad scribendū versus omnis generis appulit, comœdiasq; ac tragœdias de rebus honestissimis, & ad mores rectè instituendos aptissimas addidit, tanta grauitate, ornatu, atque elegancia vt Christiani pueri nihil amplius desiderarent, neq; prophanos autores requirerent. Atque hoc idem fit etiam illustrius, Gregorij Magni Summi Pontificis, & Sanctissimi Doctoris exemplo, de quo Ioannes Diaconus memoriæ prodidit, illum ad instaurandum cantum Ecclesiasticum, & animos hominum ex cantu ad pietatē magis excitandum, ædes duas Romæ adificasse, ad D. Petrum alteram, alteram ad D. Ioannem Lateranensem, in quibus puero- rum cætus cantabant. Intererat autem canentibus ipse Summus Pontifex, ac velut præsidebat, flagellumq; manu tenens errantes pueros corrigebat, magna autoritate atq; grauitate. Addit autē Ioannes Diaconus, suo adhuc tempore extitisse domū illam ad D. Ioannem, quam Gregorius adificarat

In eius uita à Greg. presbytero & Niceph. Calisto. L. 10. c. 25.

L. 2. nu. 6.

Ecce ficarac

ficarat, & in ea lectulum ostendi solitum, in quo Beatissimus Pontifex cantillans iacebat, flagellum item & Antiphonarum librum, quibus utebatur. Quem igitur non summopere commoueat hoc tam rarum atque inauditum diuini amoris exemplū? Quem nō admiratione afficiat? Quæ enim vel grauitas, vel personæ dignitas, Pontificis Maximi maiestati æqualis? Vbinā vel occupationes plures, quam in summo Pontificatu? vel negotia grauiora? omnia tamē Dei amor vincebat. An minus fortasse Reipub. interest, pueros bonis moribus, ac literis imbui, quam modulus institui? An Deo gratiores sunt concentus musici, quā animi moderati, pietateque flagrantes? & suauior vocum modulatio, quam laudabilium morum harmonia? Haud ita. Maior enim & melior actionum, quam sonorum concentus est. Per charitatē quippe, vitæque sanctitatem homo viuum Dei templum efficitur: Musica verò, Deus in visibili templo laudatur. Neque minorem sanè affert admirationem, quod Beatus Hieronymus in epistola illa (cuius supra mentionem fecimus) ad Lætiam de filia educatione scribit. Nam hortans Lætiam

tam, vt filiam Paulam Roma Bethleem
 vsque ad Euslochium amitam, & Paulam
 auiam mittat, à quibus ab infantia, ad san-
 ctitatem omneque genus virtutis edu-
 caretur: tandem hæc verba subiecit. Ipse
 si Paulam miseris, & magistrum, & nutri-
 cium spondeo, gestabo humeris, balbu-
 tientia senex verba formabo: multo glo-
 riosior mundi Philosopho, qui non Re-
 gem Macedonum Babylonio periturum
 veneno, sed ancillam & sponsam Christi
 erudiam, regnis caelestibus inferendam.
 Hactenus ille: Quid hoc exemplo admi-
 rabilius? Quid fortius? Quid sanctius?
 Nam si Diuus Hieronymus vniuersæ lu-
 men atque ornamentum Ecclesiæ, ad quæ
 tanquam ad oraculum, ex omnibus fer-
 mè orbis terrarum partibus, Doctores,
 Episcopi, ipsi denique Summi Pontifices
 quæstiones suas explicandas deferebant,
 infantulæ se magistrum & nutricium pol-
 licetur, si summa sua grauitate, ætate,
 autoritate, sapientia indignum non du-
 cit, infantulam gestare humeris, & bal-
 butientia verba formare, immò verò vti-
 lius & gloriosius operam suam se postu-
 rû arbitratur in puellulæ educatione, quâ

VITÆ IGNATI

posuit Aristoteles in Alexandri Macedo-
 num Regis institutione: quis erit tam re-
 rum rudis atque imperitus, qui hominibus
 religiosis, & Deo in perpetuum consecra-
 tis indignum putet, eos pueros erudire,
 qui Concionatores, Canonici, Parochi,
 Episcopi, Rerum publicarum gubernato-
 res futuri sunt? Quandoquidem certissi-
 mum est, hæc omnia officiorū munera obi-
 turos aliquando, qui nūc pueri scholas fre-
 quentant, eosque in senectute tales se ex-
 hibituros, quales fuerint in adulescentia.
 Sed ut finem dicendi faciam, hæc sunt po-
 tissimum causæ, quamobrem Societas no-
 stra ludum aperit, & collegia instituit.

In ijs autem Collegijs nullum omnino
 à discipulis stipendium accipiunt præce-
 ptores, sed gratis & absque vlla merce-
 de docent: quod in reliquis etiam Societa-
 tis sit ministerijs (quemadmodum dictum
 est) Viuunt autem non ex quotidianis elee-
 mosynis (hoc enim proprium est domorū
 professorū) sed ex redditibus. Nam ut scho-
 lastici vni sapientiæ studio diligentius na-
 uent operam, & præceptores in puerorum
 eruditionem strenuè incumbant, alijs mo-
 lestijs sint expediti necesse est, maximeq;

carum

earum conquirendarum rerum sollicitudine, sine quibus vita transigi non potest. Ne à victu, videlicet, ac vestitu pendeant, & in sui alédi curas distracti, à docédi cursu, & laboriosa contentione retardentur. Friget enim sapientiæ studium in summa mendicitate, & minor alios instituendi cura, maiori viuendi cura plerunque obruitur. Redditus porrò huiusmodi Collegiorum, Fundatores constituunt, alijq; homines liberales ac benefici, qui rectè suas facultates collocare se putant, ijs Dei ministris alendis, qui eius gloriam amplificaturi, & pro sua virili, in rem maximè utilè labores suos collaturi sunt. Et meritò quidem. Omnes enim eleemosynæ nostræ Deum spectare debent, eiusque maiorem gloriam intueri: maior autem Dei gloria in animarum quàm in corporum salute videtur posita. Ex quo eleemosynæ eæ quæ ad eos Dei ministros procreandos, sustentandosq; referuntur, qui se totos proximorum utilitatibus ex instituto dedicaverunt, & salutem animarum procurant, gratiores Deo proeuldubio sunt, ijs quibus corporum tantum necessitati, atque indigentia subuenitur. Pertinet etiam ad om-

VITÆ IGNATI

nes fructus hic, vniuersamque Rempu-
bli. complectitur, & ideo priuatis com-
modis est præferendus: præsertim cum so-
lidior ac certior sit. Præciduntur enim (vt
diximus) morborum radices hac puerorū
institutione, & mala antequam eueniant
præcauentur: idque nunc quidem propter
nostrorum temporum calamitates, si vn-
quam alias, summopere certe est necessa-
rium. Quod cum viri multi præstanti pru-
dentia, copijs, opibusque abundantes, &
Dei gloriæ cupidi sapienter animaduer-
terent, ad Collegia Societati exædifican-
da, stabiliandaque animum adiecerunt. Col-
legium Romanum, quod primum locū nō
tempore, sed dignitate atque vtilitate in-
ter vniuersa nostræ Societatis Collegia
obtinet, Beatissimus Romanus Pontifex
Gregorius XIII. summa beneuolentia,
atque liberalitate fundauit. Atque alterū
in Iaponensi Insula à nobis remotissima
inchoauit. Tanto enim Catholicæ Reli-
gionis conseruandæ atque amplificandæ
studio incensus sanctissimus hic Pontifex
fuit, vt in omnibus penè Prouincijs heresi
cōtaminatis, seminaria passim ædificane-
rit, ad retinendā, vel restituendā fidei Ca-
tholicæ

tholicæ integritatē, Et vt illā etiā lōge lateq; ppagaret, & in regiones difiūctilissimas diffūderet, idē præstitit in Iapone: ad alendos, atq; instituēdos Iaponios adolescētes ad Chri fidē nuper cōuersos. Societati præ reā nostrę Collegiū instituit, vt nri operarij qui ad messem illā copiosissimā, & iam maturā & albescentē demetendā proficiscuntur, sine sūptu illorū apud quos ponūt Euāgeliū uiuant, & alios Iaponios in Societatē ingressos habeāt successores. Quod quidē præclarū inceptū S. D. N. Xystus Quintus benignissimē profecutus est, & Gregorij (cui ipse successit) beneficentiam sua liberalitate cumulauit, & perpetuis redditibus stabiliiuit, Iaponiolque Oratores (de quibus supra mentionem fecimus) amplissimis muneribus atque honoribus auxit & ornauit: eosque Sedis Apostolicæ, & tantæ urbis religionis, maiestatis, magnificentiæ admiratione affectos, lætos in patriā alacresq; dimisit. Lauretanum itē Collegiū atq; Auinionēse, duo alij Pontifices Maximi instituerūt. Panormitanū verò Carolus V. Imperator, Viennēse, Pragēse, atq; Oenipontanum eius Germanus frater Ferdinandus itē Imperator.

VITÆ IGNATII

Conimbricēse, Goense, Vlysiponēse, Ebo-
 rése, & in insulis Matera & Tercera (quas
 vocant) in India etiam, Iapone, Brasilia, &
 Ioannes Tertius, Sebastianus, & Henricus
 Lusitaniæ Reges, multa alia, non minori
 pietate, quã magnificentia Societati Col-
 legia fundarunt. Stephanus Battorius Po-
 loniæ Rex Claudiopolitanum in Transyl-
 uania Collegiũ, Rigense in Liuonia, Po-
 loscense in Mosconiæ finibus nostris ere-
 xit. Hallense Magdalena Ferdinandi Im-
 peratoris filia, Græciense Carolus Ar-
 chidux Austriæ eius frater, Ingolsta-
 diense, & Monachiense Bauariæ Dux Al-
 bertus, Ciameri (quæ Ciuitas Allobrogum
 caput est) & Taurini (quæ sedes est principi-
 bus Pedamontanis) Philibertus Princeps
 & Sabaudia Dux, Florentiæ verò, ac Ferra-
 riæ, & Mantuæ, & Parmæ, & Niuernij, &
 Guisij, & Arci Duces, suis in ditionibus
 Collegia cõstituerũt. Alijqu; permulti Prin-
 cipes læculares idẽ præstiterunt. Et vt ad
 Ecclesiasticos veniamus, Alexander Far-
 nesijs. S. R. E. Cardinalis Monte regali in
 Sicilia, Ottho Trusses Card. Episcopus Au-
 gustanus, Dilingæ in Germania, Card.
 Turnonensis, Turnoni in Gallia, Card.

Caro-

Carolus Lotoringus, Ponte Mossonij in
 Lotoringia, Card: Osius, Bransbergæ in
 Polonia, Mediolani Carolus Boromeus
 Card. & Archiepiscopus Mediolanensis,
 Fuluius Corneus Card. Perusiæ, & nouis-
 simè Gaspar Quiroga Card. & Archiepi-
 scopus Toletanus, Toleti, ac Talabricæ,
 Maguntia verò, & Treueris, illarum Ciui-
 tatum Archiepiscopi, qui iisdem sacri im-
 perij sunt Electores, Collegia nostris ædifi-
 carunt. Et in Hispania Petrus Guerrerius
 Archiepiscopus Granatensis, Granatæ, Et
 Franciscus Blancus Archiepiscopus Com-
 postellanus, Compostellæ, & item Mala-
 cæ, vbi prius fuerat Episcopus, Murcianū
 item, Placentinum, Legionense, illarū Ci-
 uitatum fundarunt Episcopi. Omitto reli-
 quos breuitatis causa. Quin Ciuitates nō
 nullę publicè suis ipsæ sumptibus in cōmu-
 ne Collegia fundarūt, qualia plæraq; sunt
 quæ habemus in Sicilia. Neque pauca vel
 exilia sunt quæ à priuatis quidē homini-
 bus, sed familiæ splendore, opibus ac pie-
 tate nobilissimis fundata habemus Colle-
 gia. Eiusmodi est Collegiū Complutense,
 quod D. Maria Mēdotia Mondeiatis Mar-
 chionis filia, pietate etiam ac religione

quàm sanguine illustrior, insigni Societatis nostræ, & Cōplutēsis Academiæ beneficio fundavit. Barcinonēse itē, quod perpetuis redditib⁹ firmavit D. Maria Mārique de Lara, Najaræ Ducis filia, tū generis nobilitate, tum eximie virtutis, atque integerrimæ vitæ exemplo clarissima. Collegium etiam Villagarziæ, quod D. Magdalena Vlloa Ludouici Quixadæ viri bellipacisq; artibus spectatissimi eius oppidi Domini coniunx, præstanti liberalitate à fundamentis ædificauit. Neque verò hoc vno collegio satis suæ pietati se fecisse arbitrata, alterū etiā in vrbe Ouetensi adiecit: vt ipsa facultates suas (quas habet copiosas) in Dei gloria amplificanda consumeret, & ex Ouetensi illo Collegio, doctrinæ Christianæ splendor se latius funderet, & ad aspera atque inculta illius regionis loca penetraret. In hoc etiam numero ponitur Collegium Villaretanum à Ioanne Pacheco viro egregia in Deum religione excellentiq; prudētia erectum atque ædificatum. Alijque permulti sunt Collegiorū nostrorum Fundatores, ex pietate & præclaro de re Christiana bene merendi studio nobiles, sed non omnia sigillatim persequen-

sequenda sunt, ne nimium crescat oratio. Porro autem quanuis Collegiorum Fundatores à Deo potissimum suæ benignitatis ac beneficentiæ præmia expectent, Societas tamen quibuscumque potest rebus ostendit, quam gratum habeat hoc quod à Fundatoribus accepit beneficium. Itaque illis gratificari, obsequi, atque satisfacere studet quam maxime potest, & accepti beneficii memoriam in perpetuum conseruare. Illos meritorum omnium suorum participes facit, plurimas Missas Hebdomadibus, mensibus atque annis singulis, pro ipsis constituit. Quo verò tempore Collegij possessio traditur, tria per vniversam Societatem, quæ longe lateque diffusa est, singuli Sacerdotes Missarum sacrificia pro Fundatore offerunt Deo, tria item simul atque illum è vita excessisse cognitum est: quo ipso tempore qui Sacerdotes non sunt, preces certas statasque persoluunt, ac Deum pro illo deprecantur. Aliaque sunt præscripta diligenter (& magna vt par est religione seruantur) ad memoriam accepti beneficii declarandam, & grati animi pietatem. Quamobrè omnes qui in hac Socie
tate

rate versantur, fundatoribus deprecatores
 apud Deum sunt. Quorū preces, quòd Deo
 in perpetuum sint consecrati, probæq; vi-
 tæ ac famæ, verisimile est plus promereri
 apud Deū, magisq; esse ad impetrandū effi-
 caces, quam aliorū qui eiusmodi nō sunt.
 Adde quod Societas ab alijs est Misiarum
 obligationibus libera, vtpotè quæ eleemo-
 slynas nullas accipit ad Missas celebrādas:
 atq; ideo fit, vt solutior sit & ditior quodā
 modo, atq; locupletior, pluraq; in bonis ha-
 bens, quæ in Fundatorū, atque hominū de
 se benemeritorū, vsum cōferre possit. Mul-
 ta ergo eis tribuit, propterea quod multa
 se eis debere agnoscit, & multa habet unde
 referat gratiā. Quod quanquā ita est, opti-
 me scit tamen, Fūdatores suos nō ea maxi-
 me causa moueri ad fundāda Collegia, q̄
 gratā se illis atq; accepti beneficij memorē
 Societas præbeat: sed quòd planè intelli-
 gūt accuratā puerorū institutionem appri-
 me esse necessariā, magnisq; ex ea fructus
 in Dei Ecclesiā redundare. Et iccirco hūc
 docendi laborē acceptū esse Deo Optimo
 Maximo, à quo ipsi integram suæ benigni-
 tatis, plenamq; mercedem expectant.

VITÆ IGNATI
LOIOLÆ

LIBER QVARTVS.

ABDICARE SE GE-
neralatu conantem Ignatium,
Socij prohibent.

CAPVT PRIMVM.

CONFIRMATA
igitur a Iulio III. Pont.
Maximo rursus Societa-
te, & ipso rerū successu fir-
mius stabilita, anno 1550.
primarios omnes patres,
qui commodo Societatis venire poterant,
Romam Ignatius ex varijs prouincijs ad se
conuocauit: quibus in vnum congregatis,
epistolam manu sua Hispanice scriptam,
in hæc verba misit.

CHA-

VITÆ IGNATII
CARISSIMIS IN DO-
mino Fratribus Societatis Iesu,
Salutem.

Q UOD mihi de officij mei ratione, sine
perturbatione ulla interiori, aut exteriori
sepe numero consideranti, uisum est, id scri-
bam: aperiamq; corā Creatore, ac Dño meo, qui me
iudicaturus est, quod ad maiorem laudē ipsius, & glo-
riam futurū intelligo. Equidē me ipse circūspiciens,
ob peccata mea multa nimis, imperfectiones multas,
atque animi, & corporis aegritudines sepiissime iu-
dicauī, & uere, atq; ex animo iudico me infinitis par-
tibus abesse ab eo gradu, qui, ad sustinendū hoc regē
de Societatis manus, eius mihi uoluntate impositū,
est necessarius. Quocirca maximopere desidero, &
à uobis quaeso, ut tota re diligenter expensa, à uobis
eligatur alius, qui melius qua ego uel minus certe ma-
le hoc munus gerat, & uniuersam Societatē adminis-
tret. Neq; uero ut meliori hac prouincia defratur,
tārū peto, uerū etiā, ut pari, & equali. Quod quidē
ut rite, atq; ex ordine fiat, Ego in nomine Patris, &
Filij, & Spiritus sancti, unius Dei ac creatoris mei,
depono Generalatū simpliciter, & absolute, meq; ab-
dico hoc officio, & priuo, petoq; & omnibus animæ
meæ uirib' obsecro Professos omnes, quosq; Professi
sibi

fibi adiungere ad hanc deliberationē uolent, ut hoc meum tam iustum desiderium admittant, & pie oblationi suffragentur. Quod si quorum est iudicium ferre de hac mea postulatione, minime inter se consentient: per charitatem, & reuerentiam Christi Iesu, illos ipsos rogo, atque oro, ut precibus serio incumbant, Deoque hanc rem accuratissime commendent: ut in omnibus, & per omnia sanctissima eius uoluntas fiat, idque omnino quod ad eius gloriam, & communem animarum salutē, ac Societatis bonum magis pertinebit. Illud etiam quaeso, ut meam hanc petitionem, atque obsecrationem optimam in partem accipiant.

Perlecta hac epistola, Patres qui conuenerant, omnes vno ore laudare factū Ignacij, ac uoluntatem: admirati eius humilitatem, qui cum maxime in gubernatione excellat, se tamē minime idoneum ad gubernandum iudicet. Negant tamen se quod postulat, salua consciētia, posse facere: neque ipso uiuo, Praepositum alium Generalem experiri, idque Ignatio renunciare iubent. Ipsum esse Societatis parentē, ipsum magistrum omniū, ac ducem, atque à Deo electum, ut huius spiritualis aedificij quasi sapiens architectus fundamentum poneret, super quod ipsi, reliquiq; eius filij tanquam

VITÆ IGNATII

quam viui lapides superædificati ipso summo angulati lapide Christo Iesu, crescant in templum sanctum in Domino. Nullo modo ipsis esse committendum, ut huius tanti beneficii aut ignari reperiantur, aut ingrati. Eodem tempore grauissimum in morbum incidit, & cum se expeditum iri ex huius mortalitatis vinculis speraret, sic afflictebatur animo, ut prælectitia, fluentes vberim lacrymas cohibere non posset, cogereaturque, & suorum precibus, & medicorum seuera admonitione animum alio transferre, & minus diu de suo desiderio, ac spe, minusque sæpe cogitare.

CONSTITUTIONES ab Ignatio præscribuntur. Cap. II.

Ignatius ergo spe illa deiectus, onus quod sustinebat deponendi, & nouo morbo liberatus, quod Deum velle intelligebat, ad Societatem gubernandam, & inchoata perficienda se totum conuertit. In primisque, ut certis illam vinceret legibus, iisdem patribus Constitutiones à se conscriptas ostendit, ac discutiendas tradidit: quas ipse compulsus est precibus totius Societatis pericribere

prescribere. Extat commentarius eius ip-
 sius manu scriptus, in arcula quadam post
 eius mortē repertus, in quem, dum consti-
 tutiones scriberet, assidua Dei beneficia
 illustrationesque eas, quibus à Deo perfun-
 debatur, & memoriæ, & deliberationis cau-
 sa, quasi in ephemeridem referebat. Quo
 ex scripto plane perspicitur Ignatij virtus,
 & diuinæ erga illum largitatis plenitudo,
 pondusq; ipsarum constitutionū, & auto-
 ritas. Omittam reliqua: de vna paupertate
 dicam. Quadraginta continuos dies Deo
 Opt. Max. sacrificauit: & diuinis precatio-
 nibus, solito se dedit ardentius, ob id vnū
 vt statueret, expediret ne nostris professa-
 rum domorum Ecclesijs redditus aliquos
 esse, ad ipsarum Ecclesiarum vel fabrica-
 tionē, vel cultum & ornatū. Et vt ego qui-
 dem existimo, vt superiora illa, quæ dixi,
 illustriora fierēt, & diuina dona, quæ Igna-
 tius humilitatis studio intra se occultabat,
 in lucem exirent, & foras ad nostram utili-
 tatem proferrētur: Deus ipse afflatu illum
 suo, instinctuq; incitauit, vt quid illis qua-
 draginta diebus in matutina oratione,
 quid in præparatione ad Missæ sacrificiū,
 quid in ipso sacrificio, quid post, sibi acci-
Ff   disse

differ, breuiter, planeq; cōscriberet. In eo
 videre est, illi quanta fuerit sui examinan-
 di, & conscientiaē pericrutāde cura, quam
 incensa, & accurata oratio, quāta lacryma-
 rum, & continua pene estusio: quam saepe
 consolationis magnitudo redundaret etiā
 in corpus, & vox, intercluso spiritu hære-
 ret, ac fati non posset: & totius corporis ve-
 næ, sensibilibiter (vt ita dicā) cōmouerētur,
 Illic cernitur, quam assiduis eius mens, at
 que eximij de sanctissima Trinitate illus-
 trationib⁹ impleteretur, de diuina essentia,
 de processione, de proprietate diuinarum
 personarum, & operatione: de quē sacratis-
 simo illo mysterio, tum occultis intelligē-
 tijs, tum externis doceretur imaginibus.
 Neque vero breues illæ erāt, aut fugaces:
 sed proluxæ interdum, ac diuturnæ, & quæ
 in cubiculo, in mensa, domi, foris illum co-
 mitarentur, & suæ magnitudinis æstu quo-
 dam absorberent. Singula persequi nō est
 necessarium; hoc attingendum fuit, vt in-
 telligamus, quo loco constitutiones nos-
 tras habere, qua veneratione suscipere,
 quo studio, curaque obseruare debeamus.
 Quanquam Ignatius, qua erat animi mo-
 destia præditus, post tot cognitiones super-
 natu-

naturales, & diuine volūtatī testimonia, sibi nō sumpsit, vt cōstitutiones firmæ essent, ac ratæ, donec vniuersa Societas, suo eas iudicio cōprobaret. Quod quidem Romæ anno 1558, ipso mortuo factū est, in publico, vniuersaliq; Societatis conuētū; in quo cōstitutiones omnes, vt fuerāt ab ipso conscriptæ, magna veneratione susceptæ sunt, & summa omnium patrum consensio, ac voluntate confirmatæ.

ROMANI COLLECII
institutio. Cap. III.

EX eorū numero, quos hoc anno ab Ignatio euocatos, Romam venisse diximus, Franciscus Borgia Dux Gandiæ fuit, qui quidē Societatis tertius fuit Præpositus Generalis. Is cum intelligeret, quātas cōmoditates, Collegium Societatis, in ea Vrbe quæ caput orbis terrarū est, esset allaturū: minimeq; decere existimaret, eam, quæ Societatem prima omnium complexa est, & ex qua vniuersa Societas gubernatur, eo fructu carere, quem multa aliæ ciuitates, ex nostrorum opera, atque eruditione perciperent, Ignatij hortatu, atque

VITÆ IGNATII

consilio, Collegium Romæ instituendum
 curavit: cuius initium factum est anno Do-
 mini. 1551. 18. Februarij, ad radices Ca-
 pitolij, per angustis adibus. Quo tempore
 fuerunt in Collegio quattuordecim, qui-
 bus præerat Rector P. Ioannes Peletarius
 Gallus: ad hunc enim fere numerum a len-
 dum, pecuniam tunc Franciscus suppedi-
 tauerat. Deinde mense Septembri, dupli-
 cato pene numero, in ampliorem domum
 nostri commigrarunt. Et tunc quidem tres
 tantum linguas Hebraicam, Græcam, La-
 tinam, atque Rhetoricam, nostri præce-
 ptores suis auditoribus explicabant, non
 sine magna ludi magistrorum Urbis offen-
 sione, & ea indignatione, ut discipulo-
 rum suorum stipati caterua, in scholas nos-
 tras aliquando irrumperent, & nostris præ-
 ceptoribus docentibus obstreperent, at-
 que intemperantius insultarent. Donec an-
 no. 1552. 28. Octobris, in aede D. Eusta-
 chij, maxima Cardinalium, Episcoporum,
 eruditissimorumque virorum, atque stu-
 diosorum frequentia, orationes habitæ à
 nostris ac disputationes sunt, quibus illo-
 rum insolentia compressa est. Multo vero
 magis cum anno. 1553. à nostris theses pro-
 positæ

positæ publicè sunt, non solum de Rhetorica, & tribus linguis, vt fieri superioribus annis conueuerat: sed etiam de vniuersa Philosophia, ac Theologia. Quæ quidē disciplina, tum primum in hoc Collegio tradi cœperunt: cui tum præerat D. Martinus Olaius, vir excellentis doctrinæ, atq; integritatis opinione nobilis, qui multū per id tempus, Collegiū Romanū illustrauit. Creuit hoc anno nostrorum numerus ad sexaginta: sequenti vero ad centum, quos cum domus capere commode non posset, in latiores ædes 1556. immigrarunt. In ijs per annos ferme quattuor habitauerunt, donec anno 1560. Pij III. Pōt. Max. autoritate, & hortatu, nobilissima, atq; integerrima fœmina Victoria Tolſia, Pauli III. Pont. Max. sororis filia, nec expectantibus nobis, nec opinantibus, sedem tamen Collegio certā in Vrbe quartibus, locum cōmodum, amplum, salubrem, ac maxime celebrē præstanti liberalitate donauit. Quæ, nihil minus, quā de nobis cogitans, in piū vsum, ex viri Camilli Vrsini Guardia Marchionis testamento paraueret; multisq; ædibus Pauli III. Pont. Max. imperio, ac potestate coniūctis, in Insulam omnino rede-

VITÆ IGNATII

ogerat: in quibus & ipsius Victorix domus
 cell, & ea quã ipse Paulus III. emit, & mul-
 tis annis Cardinalis cum esset habitavit.
 Hoc in loco vehemēter multiplicatus est
 nostrorum numerus: fuit enim nonnun-
 quam ducentorum & viginti, isque conflu-
 tus ex omnibus penè Christiani orbis pro-
 uincijs. Eodē enim tempore, ex sexdecim,
 aut eo ampli⁹ diuersissimis nationibu⁹ fra-
 tres nostri in hoc Collegio sæpe reperun-
 tur, linguis quidē inter se, ac sermone dis-
 tincti, sed sūma cōcordia animorū, frater-
 noq; amore sociati. Quos diuina benigni-
 tas in magna etiã annone caritate, supra ho-
 minū fidē, sed nō supra fiduciã ac spē Igna-
 tij, hætenus sustērauit. Ab hoc autē Colle-
 gio reliquã fluxerūt, quæ in Italia, Germa-
 nia, Bohemia, Polonia, Flãdria, Gallia
 constructa Collegia sunt. Quæ causa fuit
 vt Ignatius (cuius cogitationes omnes &
 vigilię in hominū salute consumebantur)
 rã opere de hoc Collegio laboraret: cuius
 utilitates non ad vnam aliquã ciuitatē, sed
 ad multas nobilissimasq; prouincias, ad na-
 tiones etiã hereseos erroribus deprauatas,
 maxime pertinere iudicaret. Quod quidē
 cum re ipsa Beatissi. Pōt. Gregorius XIII.

exper-

expertus esset, videretq; latissimè patere
 Collegij Romani fructus, & ad seminariũ
 Romanum, & ad Germanicum, & Angli-
 canum, aliãq; Collegia diuersarũ nationũ
 à se ædificata corroboranda, atque augẽda
 esse necessarios, opus & pastore vigilantis-
 simo, & Principe liberalissimo dignũ ag-
 gressus est, Collegiũq; Romanũ fundare,
 amplificare, atq; stabilire cõstituit, magni-
 fico in primis atq; sumptuoso ædificio, &
 redditibus magnis atq; perpetuis. Vt in eo
 ex omnibus nationibus magnus nostrorũ
 scholasticorum alatur numerus, ad propa-
 gandam Catholicam Religionem, & reli-
 qua seminaria tuenda & conseruanda. At-
 que vt hoc eius sapientissimum in fundã-
 do Romano Collegio consilium magis elu-
 ceret, sub primo fundamenti lapide, hæc
 verba incidit iussit. Gregorius Pont. Max.
 Collegium Societatis Iesu, omnium na-
 tionum seminarium pro sua in Christia-
 nam Religionem & ordinem illum pie-
 tate, à fundamentis extruxit & dotauit,
 anno salutis; millesimo Quingen-
 tesimo octuagesimo secundo. Pontificatus
 sui decimo. Roma.

*COLLEGIA ALIQUOT
in Hispania nostri institunt: ab Ar-
chiepiscopo Toletano vexantur.*

Cap. IIII.

I Actis Romani Collegij fundamentis,
discessit Franciscus Borgia ex Vrbe,
atque in Hispaniam redijt: ibi ditio-
nem suam filio natu maximo cedit: sæcu-
larem cultum exiit: in Cantabriam remo-
tam Hispaniæ partem se recipit: sacris ini-
tiatus concionatur: ostiatim mendicat,
magna hominum admiratione. Eius rei fa-
ma, atque exemplo commoti nobilissimi
quidam uiri, ad illum veniunt, & se ad no-
stram Societatem adiungunt. Ognatense
præterea Collegium ab eodem Patre habi-
tari cæpit, cui Petrus Araoz possessiones
quasdam suas, & fructus antea legauerat.
Burgense eodem item tempore est inchoa-
tum. Nam cum Franciscus Mendoza Car-
dinalis, creatus eius Ciuitatis Episcopus,
ad diœcesim suam perlustrandam, & ver-
bum salutis ouibus ministrandum, duos ex
nostris ab Ignatio impetrasset: illi, impo-
sito

sito sibi munere expleto, præclaram Collegij instituendi occasionem dederunt, quod Franciscus Strada multum deinde suis concionibus illustravit.

Metinensi etiam Collegio Rodericus Duegnas, vir copiosus, & pius initium attulit: qui Petri Fabri, & Antonij Araoz familiaritati sermone permotus, ad suam, & ad publicam eius Ciuitatis utilitatē, aliquot ex nostris expetiuit. Auxit verò ciuium studium, nostrorum præsentia, & in plateis habitæ conciones. Itaque Anno 1551. nostri ad constituendum Collegium Metinā primū missi sunt: quod postea Petrus Quadratus, eiusque vxor Francisca Manson, opibus, ac religione præstantes exedificauerunt, & certis redditibus stabilierunt.

Sed ut lætis aduersa succederent, & Societas nunquam non exerceretur utiliter, sub idem tempus grauis in Hispania, ab Archiepiscopo Toletano Ioanne Siliceo procella in nostros est excitata. Hic aliter quam res est, de Societatis instituto sentiens, Sacerdotes omnes, qui exercitationibus spiritalibus eruditi à nostris erant, confessiones audire Toleti vetuit: Compluti verò, ubi solum in eius diœcesi, tunc

commorabantur, publicis edictis populū
 à nostris Sacramenta percipere prohibuit;
 qui secus facerent, his sacris interdicit.
 Neque vt sententiā mutaret, adduci prius
 potuit, quam Archiepiscopi factum con-
 tra Summi Pontificis auctoritatem (de tu-
 ius voluntate diplomatis ipsis Pontificijs
 constabat) esse iudicans, Regium Consiliū
 nostrum nobis institutum voluit liberum
 esse. Et Pontifex ipse Maximus Iulius III.
 certior de re factus ab Ignatio, grauitē ad
 Archiepiscopum scripsit: mirari se, & mo-
 lestē ferre, quod susceptam, & probatam
 Sede Apostolica Societatem, minus ipse
 probaret, & in omnibus penē Christiani
 orbis Prouincijs magna cum vtilitate ver-
 santem, meritoq; proinde ab optimo quo-
 que expetitam, solus ipse repudiaret, ac
 reijceret. Quibus literis, & Regio edicto
 factum est, vt Archiepiscopus decreta sua
 reuocaret, nostrisque suam facultatem in-
 tegram esse permetteret. Cū primum au-
 tem hanc ab Archiepiscopo Toletano in
 Societatem commotam tempestatem Ignatius
 audiuit, blando ac tranquillissimo, vt
 solebat semper vultu, mihi dixit, in magnę
 felicitatis parte hæc nobis aduersitas est

numeranda, cum nulla nostra culpa con-
 tracta sit. Est enim euidentis argumentum,
 quod Dominus noster magnos fructus fa-
 ciet Toleti per Societatem. Nam illud cō-
 pertum est, ibi nostros vberiores fructus at
 que suauiores attulisse, vbi grauiora passi
 sunt. Atq; etiā illud adiecit: Archiepisco-
 pus senex est, Societas iuuenis, itaq; natu-
 raliter plus viuet Societas, quā Archiepif-
 copus. Porro quā vera fuerint Ignatij ver-
 ba, quæ Toleti postea consecuta sunt, atq;
 in p̄sens sunt, facile ostendunt. Idq; ab
 ipsa statim Archiepiscopi Silicei morte
 manifestè cognitū est. Nam cum illo mor-
 tuo nostri Toletum accersiti primū sunt,
 & ad habitandum certum in nobilissimā
 atque amplissima Ciuitate domiciliū in-
 gressi: in his ædibus habitauerunt, quas
 Archiepiscopus ipse Siliceus ex ædificauit
 ratin Clericorum vsu, & instruxerat. No-
 ratumque est à multis, & animaduersum,
 omnes magni illius Archiepiscopi aduer-
 sus Societatem conatus, eo demum reci-
 disse, vt domum illis ædificasse videretur,
 quos, bono fortasse zelo, sed non secundū
 scientiam, suis ipsorum domibus cupie-
 bat eiectos.

PROVINCIALIS IN

Italia declaratur Laines, Vienna mo-

ritur lains. Cap. V.

ET hæc quidem in Hispania. In Italia
verò eodem anno 1551. Collegiū Flo-
rentinum, Leonoræ Ducis benignita-
te, initium habuit. Neapolitanum item, ac
Ferrariense. Et ad Neapolitanum quidem
collocandum, ac stabiliendum magnū ad-
iumentum attulit Magister Alfonsus Sal-
meron, ob eam ipsam rem ab Ignatio Nea-
polim missus. Ferrariense verò inchoavit
Hercules II. Ferrariæ Dux, qui & Nico-
lao Bobadilla, & Claudio Iaio familiari-
ter vsus fuerat, nascētemque fouerat Socie-
tatem: ad quem Paschasius Broet, consti-
tuendi Collegij causa, ab Ignatio tunc mis-
sus est. Quibus quidem Collegijs, reliquis
que per Italiam factis, præfecit Ignatius,
& Præpositū Prouincialem constituit Ma-
gistrum Iacobum Lainem, qui sub annum
1550. exeuntem, redierat ex Africa. Vbi
Christianis militibus egregiam nauauit
operā in eo bello, quod Duce Ioāne Vega
Sici-

Siciliæ Prorege, aduersus Christiani nominis hostes, expugnato Aphrodisio, feliciter gestum est. Ad cuius capti iam oppidi defensionem, animandos milites qui in præsidio erant, & in pietate iuuādos profectus Hieronymus Natalis, euasit ex naufragio diuinitus, loco nauigationis Isidoro Sbrādo in fluctibus extincto, anno 1551. Sed etiam in Germania, eodem tempore, Societas creuit. Nam Ferdinandus Romanorum Rex, ut Viennensis Academię studia instauraret, & hæreticorū passim grassantium furorem compesceret, Claudium Iaium ad se accersiuit, & aliquot Theologię professores ab Ignatio postulauit: qui Viennā eodē anno 1551. profecti, apud Dominicanos sunt in seposita Monasterij parte diuersati: postea uero ne religiosis patribus impedimento essent, in Carmelitarum Cœnobium relictum, ac ruinosum, Præfatis eius ordinis libentissimis, commigrarunt.

In hoc Collegio anno 1552. 6. Augusti, ipso Dñicę Transfigurationis die, P. Claudius Iaius Ignatij socius, vnus ex primis decem, natione Allobrox excelsit e uita. Vir de Christiana Religione optimè meritus,

VITÆ SIGNATI

ritus, quam in Italia, Bauaria, Sueuia, Austria, Germania tota, magnis suis laboribus amplificare non destitit. In comitijs potissimū Augustanis peregregiam Catholicae Religioni atque Societati nauauit operam, tāta hominum approbatione, ut p̄teritorum laborum pro Germania salute susceptorum fructus haud p̄nitēdos collegisse videretur. Nomen, originem, progressum Societatis & institutum sic explicauit, & Germanorū animis infixit, ut auctoritatem nostris & fidem conciliauerit. Inuitatus est à Saxonie Ducis Oratoribus, ut in Saxoniam sese cōferret, ac de religione cū eorū magistris disceptaret, sed à Ferdinando Romanorū Rege ad Collegiū Viennę constituendū (ut diximus) euocatus profectiōne illā distulit. Fuit vir mitissimo p̄ceditus ingenio, & nature iucūditate quadā religiosa grauitate cōdita: paupertatis amore insignis: orādi assiduitate excellēs: tēporis parc⁹, & tenax: animi modestia, atq; humilitate eximius. Tergestiniū Episcopatūrā grauiter firmiterq; repudiauit, ut multos dies in cōtinuo penē luctu iaceret, qđ illū effugere se posse diffideret: sed illo metu liberatus, ad pristinā redijt iucūditatē.

COLLEGIUM GERMANICI

*instituenti initium, & causa.**Cap. VI.*

NEquè verò de Germaniæ salute in Germania solum nostri laborabāt, sed etiam in Italia: quorum opera Collegium Germanicum à Julio Tertio Pont. Max. Romæ eodem anno 1552. institutū est. Quod utiq; Collegiū etsi Societatis nostræ propriū nō est, tamē quod à Societate gubernatur, ac pendet multiplex eius utilitas, ea ex parte in nr̄is numero. Eius initiū eiusmodi fuit. Erat Ignatius cū ad curādas pro virili parte oēs vitiosas Christianæ Reip. partes intentus, tū verò ad eam, quæ maximè laborabat Germaniæ Prouinciam. Illi igitur de medicina cogitanti, Ioannes Moronus S. R. E. Cardinalis, vir prudentiæ laude excellens, hanc ynam proposuit, quam cognitis atque exploratis Germanicis rebus ex legatione Apostolica qua functus in Germania fuerat, magnam vim habituram sperabat: autorque in primis fuit Germanici Col-

VITÆ IGNATI

Collegij in vrbe constituendi. Etenim ani-
 maduertit, quod inscitia quorundam Sa-
 cerdotum in Germania, & vita non satis
 probata perditum & profligatum fuerat,
 doctorum, ac pastorum erudita probitate
 restituendum. Esse autem per commodum
 Doctores, ac Pastores Germanorum Ger-
 manos esse: sic enim fore, vt eiusdem na-
 tionis legibus, moribus, natura inter se, at-
 que amore deuincti, facilius in eorum ani-
 mos influant: & materna lingua instructi,
 vim maiorem ad persuadendum habeant.
 Eiusmodi porro magistrorum ea in Pro-
 uincia inopiam summam esse: eamque fieri
 quotidie maiorem, ijs qui supersunt pau-
 larim deficientibus: Hæreticorum verò
 magnum esse numerum, & noua semper
 prole copiosiore. Ex quo consilium valu-
 brius excogitari nullum potuit, quam Se-
 minarium institui, quo, antequàm omni-
 no exaresceret, stirps ipsa excitaretur in
 femine: & præclari iuuenes ingenij, ac vir-
 tutis spe commendati, ab ea ætate quæ fle-
 xibilis est, moribus, literis, atque institu-
 tis Catholicis ad omnem pietatem infor-
 marentur. Hoc Seminarium in Germania
 sanè fieri vix poterat: nam vt maximè in-
 tegrum

regum locum, atque incorruptum eligas, inter venenatos tamen hæreticorum morfus, facilis contagio esset: neque vspiam à callidis hostibus satis tuta adolescentia. Extra Germaniam verò, neque locus ad eam rem aptior, neque Academia commo- dior, neque Ciuitas, quam Romana, oportunior esse potuit: in qua nimirum doctrinæ Catholicæ integritas, loci ipsius sanctitas, hominum in Urbem confluentium multitudo, ac deuotio, Religionis auitæ atque Apostolicæ reuerentia, benefica Summorum Pontificum, ac prolixa liberalitas procreare in ipsis adolescentibus pietatem, atque alere, & à fraude hæreticorum facile possunt auertere. Hęc maximè fuit ratio instituendi Germanici Collegij, inita primum, vt diximus, à Cardinali Morono, cum Ignatio deinde, alijs- que grauissimis viris communicata, à Iulio III. Pont. Max. ac vniuerso Cardinalium Senatu suscepta, & confirmata. Atque vt certo res, ac stabili fundamento niteretur, in victum illorum & cultum Summus Pontifex pecuniam de suo promissam quotannis benignè persoluit: eiusque exemplū Cardinales omnes, pro sua quis-

que facultate, cupide sunt secuti. Quo ip-
 si Germani adolecentes rerum ad vitam
 necessariorum molestia liberati, de picta-
 re tantummodo, ac doctrina cogitent.
 Data igitur Ignatio cura est, iuvenes ex
 omnibus Germaniæ partibus ad eam re-
 vocandi, moderandiq;. Quam ille Provinciã, tũ
 rei magnitudino, tũ Pontificis Max. permo-
 tus imperio, libentissimè suscepit. Specta-
 tos viros Collegio praposuit, optimis il-
 lud legibus temperavit, & vt Germani ido-
 neos haberet in nro Collegio Romano pre-
 ceptores, magna cura pertecit. Illud ne-
 quaquam suscepit, vt rationes pecuniarias
 nostri attingerent, aut ijs, quæ ad sumptus
 pertinent, vel exigendis, vel distribuendis
 implicarentur. Mortuo tamen Julio III. in
 eo bello quod ad Urbem postea gestum est,
 cum videret Ignatius propter annonæ ca-
 rritatem, bellicosque tumultus Collegium
 Germanicũ periclitari: ne præclarũ opus,
 ac necessarium omnino dissolueretur, par-
 tem ipsorum iuuenum id volentium in va-
 ria Societatis Collegia dimisit, in quibus
 dum nimbus ille transiret, commodius ale-
 rentur: partem Romæ retinuit, & conqui-
 sitis pecunijs magno suo labore sustenta-
 uit,

uit, suamque obligauit fidem. Quam pulchre Dominus liberauit, debitis ad nummum postea perfolutis. Quo ipso tantæ inopiæ tēpore palam dixit Ignatius, quod alias sæpè dixerat, diem illum aliquādo futurum, cum Germanicū Collegium, non modò nullis rei familiaris premeretur angustijs, sed etiā abūdaret reb⁹ necessarijs atq; afflueret. Et cū Ottho Trusses, S. R. E. Cardinalis, Episcopus Augustanus, acerrimus Catholicæ fidei propugnator, atq; eximius Germanici Collegij patron⁹, principio subuereri videret difficultates, quæ in illo constituēdo multæ & magnæ aliæ ex alijs subinde nascebantur, ipsum bono animo esse Ignatius iussit, & in Deo bene sperare. Addiditq; si Prouinciā Cardinalis recusaret, se illā Dei benignitate confisum magna animi alacritate suscepturum, depositūq; ab alijs onus subiturū. Neq; Ignatiū fecellit spes. Deus enim, vt impulsor præclarissimi operis atq; autor fuit, sic adiutor eiusdē, fautorq; esse nō destitit. Nam Gregorium XIII. Pōt. Max. sapientissimū afflatu suo, instinctuq; diuino permouit, vt collapsum penè Collegium Germanicū erigeret, augetet, & in domo certa magnis

VITÆ IGNATII

promerentibus atque perpetuis stabiliret, & de nobilissima atque amplissima Germanica natione bene mereretur, & omnes animi nervos contenderet, ut Catholicam Religionem ea in Prouincia vel cōseruaret, vel restitueret, quam alij Gregorij sanctissimi Pontifices luce Evangelica illustrassent, amplificassent, & muneribus amplissimis Imperij ornatā, longe alijs orbis terrarum Prouincijs prætulissent.

FRANCISCI XAVIER obitus. Cap. VII.

Eodem anno P. Franciscus Xauier profectus ex India ad illustrandos Evangelij splendore Sinarum populos, in ipso primo aditu illius Prouinciæ decessit à vita. Hic Pater natione Hispanus, in extremis Nauarræ Vasconum finibus, qui Gallos attingūt, nobili loco natus est, liberaliterq; à parētibus educatus. Post primæ ætatis incunabula atq; doctrinæ, studiorū causa Lutetiam Parisiorum se contulit, tantumque in eruditione profecit, ut Aristotelicā Philosophiam publicè profiteretur.

Que

Quo tempore in Ignatium ijsdem studijs vacantē incidit: & ad vtiliorem Philosophiam traductus, voluntatem suā cum illo societateq; coniunxit. In Italiā postea cū reliquis socijs venit: & multis laboribus in mendicitate, ac peregrinatione pro hominū institutione, ac salute mira patiētia & charitate susceptis, anno 1540. in Lusitaniam ab Ignatio, vt in Indiā nauigaret, quo suprā diximus modo, missus est. Quo in itinere, cū non procul à patria trāsiret, eiusq; consanguinei, atq; necessarij minime deuij essent, vt eos salutandi gratia paululū de via declinaret, adduci nō potuit. Ex Lusitania, in qua se illis populis valde probauerat, septimo (vt diximus) Aprilis, anni 1541. in nauim Martini Alfonsi Sossæ Prætoris, cū duobus Socijs Paulo Italo, & Francisco Mansilla Lusitano conscendit. Qua in nauigatione & lōga, & periculosa ita se gessit, vt ægris operā suam, sanis doctrinam impertiret, nostris nauigationis normā relinqueret, omnibus deniq; admirationi, atque exemplo esset. In Mazanbic (quod Præsium promotorium olim nomen habuit) sex menses classiarijs multis, nauisq; ægrotantibus operā suam diligenter

Li. 2. c. 16.

VITÆ IGNATII

dedit. Melinde Sarracenorum oppidū, ac Melindensis Regni caput præteruectus, & Zocotoram (quam veteres Dioscuriadam appellarunt) sterilem insulam Christianorum, & asperam, atque in eis suæ virtutis relinquens impressa vestigia, tandem 6. Maij 1542. Goam appulit. atque in pauperum hospitali domū primū diuertit, in qua egenorum animis, corporibusque curandis tempus traducebat. Mane hominum ad se venientium confessiones audiebat, pomeridianis horis eorum qui in vinculis, & carcere erant: tum pueros Christianis institutionibus imbuebat. Dominicis diebus elephātiāsi etiam, fædoque, & tertio morbo laborantes extra Urbem positos inuiebat, & eorum dolorem sua caritate mitigabat. Quibus rebus vniuersa Goensi Ciuitate commota, in eum India tractum, qui Pescheria vulgo à Margaritarum piscatu, vel Comurini promontorium appellatur, deinceps contendit. Ibi magnam hominum vim ab infidelitatis tenebris ad Christi lucē cōuertit, & lacte integræ doctrinæ nutrit, & à quibus in posterū etiā alerentur præceptores reliquit, constitutis in eo tractu Ecclesijs supra quadra-

draginta. In Masacardeinde profectus, duos Reges, & ingentem cum eis populi multitudinem ad Christi fidem perduxit. In Vrbe Malaca in primis nobili, deinceps aliquãdiu fuit, cui omnino iūmilis: ex qua in Maluccasinſulas delatus, in ipſo Malucco oppido innumeros penè infantes baptizauit, reliquos ita docuit, vt fœminæ, matres, pueri, ienes diuinæ legis præcepta paſſim cãtitarent: & piſcator in mari, colonus in agro, Chriſtianiæ fidei decantarēt rudimēta. Ipſe verò, præter occupationes, quibus interdiu aſiduis diſtringebatur, ac perpetuis, de nocte tintinnabulo populū vicatim excitabat, & voce monebat, vt animis quæ in Purgatorio expiãtur ſuis opem precibus ferret. Poſthac ſeptē in Amboino pagos Chriſtianorū nomine potius, quam re, circūſtrauit, & ad veræ pietatis formam inſtituit. Cùm autem intellexiſſet, in inſula Mori Malucco proxima, magnã indigenarum copiam eſſe, quorum maiores olim Chriſti baptiſma ſuſcepiſſent, & mortuis ijs, à quibus fuerant initiati ſacris myſterijs, deſerti ab omnibus remanſiſſent, atque ex eo tempore propter truculentiam ipſorum hominum barbariam,

VITÆ IGNATI

& certum, vitæ periculum, ad illos accedere ausum fuisse neminem, eò Franciscus ire constituit: tum vt eorū, tum vt suæ salutis consulere. Nanque iudicabat, magnam esse illorum spiritalem, atq; adeò extremā necessitatem, cui ipse subuenire, atq; opitulari deberet, etiā si vita ei esset in ea reponenda. Illud enim meditabarur attentius Domini verbum. Qui amat animam suam, perdet eā, & qui perdidit animam suam propter me, inueniet eā. Quem Evangelij locum legentibus apertum videri, experientibus affirmabat obscurum. Est autē insula illa aspera, horrida, rebus ad vitam necessarijs planè destituta: fremitu, & horribili fragore remugiens: maximis terræmotibus, ijsque penè quotidianis contremiscens. Indigenarum porrò non mores hominum, sed monstra quædam ferarum immanium, quibus nimirum nullus ludus incundior est, quam cædes hominum, & trucidatio. Si alienis nequeunt mortem inferre, non mariti vxoribus parcunt, non parentes filijs, non filij parentibus: eosque ipsos senio iam confectos filij interficiunt, eisque vescuntur, & in eum vsum sibi vicissim accommodant. Cùm autem pluri-

mi eius amici in apertum ipsum iudica-
rent se conijcere vitæ discrimen, & prop-
terea precibus illum, & lacrymis retinere
conarentur, in eiusque vita multorum sa-
lutem repositam esse dicerent: ille tamen,
qui summum in Deo præsidium suæ vitæ
constitutum arbitrabatur, & sua morte
multorum vitæ prodesse optabat, ab insti-
tuto cursu reuocari non potuit. Varia anti-
doti genera, quibus si opus esset, vteretur,
amicis eisdem offerentibus (nam etiã ve-
nenis homines illi vtuntur) ne quid de ex-
cellenti illa sua in Deum spe amitteret, ea-
dem animi virtute remisit. Eo profectus
insulam peragrauit, incolas, vel feras po-
tius belluas inuisit, Christi fide collustra-
uit, doctrina mansuefecit, admirabili secu-
ritate mentis, & tranquillitate. Sciebat
enim se Deo esse curæ, apud quem omnes *Mat. 10.*
capilli capitis nostri numerati sunt. Qua
de causa illam non insulam Mori (vt vul-
go) sed insulam Spei appellandam esse di-
cebat: in qua tam copiosas à Deo, exi-
miasque consolationes accepit, ut maxi-
mos corporis labores non solum mitiga-
rent, verumetiam exhaurirent: negabat-
que hominem in ea insula viuere posse

lis fecit vt salutem animæ suæ consequere-
 tur: & multorum Christianorum in re om-
 niuū maxima, maximā deploro negligē-
 tiam. Neque minor me capit admiratio, co-
 gitantem Dei prouidentiae ac prædestina-
 tionis occulta consilia. Qui ad illuminan-
 das splendore fidei gentes illas innumera-
 biles, & Iaponem vniuersam illustrādam,
 Iaponio homine, itidem caeco administro
 vsus est. Itaque Anger Malaccam appul-
 sit, vt à Francisco tanquam à sapientissi-
 mo ac cœlesti medico, animæ suæ obti-
 neret medicinam. Franciscum ad Maluc-
 cas insulas profectum audit: itaque in Iap-
 onem reuertitur. Appropinquantem il-
 lum, & patriam spectantem tempestas subi-
 to exorta Malaccam refert: ibi Francis-
 cum ex Maluccis redeuntem offendit: fit
 Christianus in Goensi Collegio, & Pau-
 lus appellatur. A quo maxime, & Christia-
 no iam, & in nostram Societatem admis-
 so, & viro peracuto, ac prudenti, & Iapo-
 nensium sectarum perito, didicit Francis-
 cus, Iaponenses insulas multas numero es-
 se: eam vero quæ principem tenet locum,
 sua magnitudine, ac celebritate in primis
 nobilem, & hominum ipsorum ingenijs,
 cultu,

cultu, doctrina, sectarū diuersitate, Sacerdotum frequentia, atque varietate præstārem. Iaponios verò vīq; a deo dociles esse, & rationi obsequentes, vt facile eam Religionē sequantur, quam neque à ratione abhorrentem videant, neque ab eius quī illam profitetur, moribus discrepantem. Quæ cum sermonibus Lusitanorū, & amicorum valde congruerent, in Iaponem nauigare constituit: & Paulo ipso, duobusque etiam Iaponijs eius famulis Christianis, ac nōnullis præterea socijs comitatus, eò penetrauit, superatis magnis & navigationis periculis, & Gentilium insidijs. Insula magna parte peragrata, Meaco Vrbe maxima, atque amplissima adita, hominibus plus minus 1500. Cangaximæ, Bungi, Amangutij conuersis ad Christi fidem, socijs ad nouellas plantas excolendas, regendasque Ecclesias ab se iam constitutas relictis, in Indiam reuertitur: inde noua auxilia in Iaponem nostris mittit. Ipse vero, quod intellexisset Iaponios omnem disciplinam, ac religionē a Sinis (quorum est latissima prouincia) quondā esse mutatos & instituta viuendi accepisse: tum vt ipsis Sinis Euāgelium afferret, tum vt illa quasi

arce

arce expugnata, victisq̄ue ipsis ducibus atque errorū magistris, facilius Iaponij sub Christi iugum mitterentur, in ipsam Sinā proficiscitur, nullo ex nostris socio, duobus tantum pueris Sinis comitantibus. Cū in Insulam Sangiam, Sinæ proximam peruenisset, & aditus in Sinam sibi haud quam pateret per Sinarū leges (quibus cauetur ne quis peregrinus eo ingrediatur: nèue quis Sina aduenā inferat, aut admitrat qui secus fecerit, vel neci deditur, vel seruituti addicitur) ipse tamē piper quod ex eleemosyna acceperat, & aureis coronatis trecentis aestimabatur, Sinæ cuidam se daturum est pollicitus, si ille in oppidū Canthonem, quod Sinarum primū occurrit, de nocte ipsum quam occultissime inferret, atque in aliqua Urbis platea collocaret. Atque illum hæc parantem, remunerari Dominus voluit, voluntatem eius metiens, rem integram alijs ex Societate, qui postea eò sunt ingressi, seruans. Nam pridie Kalen. Decembris in nauis cum adhuc esset, morbo oppressus, intra cubiculū obferatum, cibi omnis expertus, totum diem se continuit, suspirijs crebro ductis identidē repetens: Fili David, miserere mei, tam cla

ra voce, ut à nautis etiam, vectoribusque
 exaudiretur. Postridie, breuile ex hac vi-
 ta migraturum significans, in præaltam rû-
 pem, & asperam se deportari iussit: vbi ad
 mediam noctem sequentis diei familiariter
 cum Deo loquens, ac suauissime, de hu-
 ius mortalitatis ergastulo feliciter eubla-
 uit ad Deum. 2. Decemb. 1552. Et hæc
 quidem de eius obitu sic ad Ignatiũ ex In-
 dia tunc scripta sunt. Ij tamen qui mori eti-
 adfuerunt, & vita functũ humarunt, Fran-
 ciscum ad 12. Kalen. Decemb. in morbum
 incidisse postea narrauerunt, & in insu-
 læ portusque Sangian humili quadam at-
 que straminea cala sanctissimam (vt dixi-
 mus) animam effasse 2. Decemb. Neque mi-
 rum in tanta terrarum ac nationum diuer-
 sitate, initio quædã minus fuisse cõperta,
 Fuit vir admirabilis, neque Christianis
 tantum, sed ipsis etiam gentibus venera-
 bilis. Virgo prorsus, & impollurus: humi-
 litatis studiosissimus, quam cum omnibus
 in rebus retineret, mirifice tamen occul-
 tabat: victus, cultusque tenuissimi: amictu
 utebatur vili, victum ostiatim medicabat.
 Si quid ipsi ab amicis mitteretur, in egeno-
 rum usus conferebat quam poterat occul-
 tissime.

tissime. Semel in die capiebat cibum, car-
 nibus raro vescabatur, vinum vix bibebat,
 nisi forte apud amicos, inuitatus: tunc enim
 appositis epulis, nullo delectu utebatur.
 Insigni erga proximos caritate, quibus ut
 subueniret, ac praesto esset, nullis parce-
 bat laboribus. In facinorosis hominibus ad
 meliorem frugem reuocandis, dexteritate
 singulari. Si quem aut flagitioso amore ip-
 retitum esse intelligeret, aut perditum, ar-
 tificio quodam mirifico, in eius se infirma-
 bat familiaritatem: deinde consuetudine
 iam implicato, vltro se etiam ad pran-
 dium offerebat: cum intimus esset, concu-
 binas illi detrahebat, & pellices. Quod si
 plures haberet, & vnâ simul omnes non
 posset, ita tractabat hominem, vt grada-
 tim, sensimque omnes abiceret: accidit-
 que aliquando, vt octo cuidam concubi-
 nas ademerit, admirabili prudentia, ac ser-
 monis iucunditate. In aduersis infractus
 omnino, ac robustus: in diuina prouiden-
 tia semper defixus, cuius fiducia, & alieno
 tempore nauigabat, & vitam suam magnis
 obijciebat periculis, à quibus saepe nume-
 ro ereptus est. Ter naufragium fecit, duos
 aliquando, tresue dies iactatus undis, in ta-
 bula

bula seruatus est: diu postea in syluis abdi-
 tus, manus se insequentium Barbarorum,
 & crudelitatem vitauit: alias arbore tectus,
 in eaque pernoctans, mortem a Gentilibus
 sibi paratam, euasit. In summis sæpe molef-
 tibus Deum precabatur, vt dura semper du-
 ris succederent, neque sibi labores vnquam
 minueret, sed potius augetet. Orationis
 spiritu excellens, in qua totas frequenter
 ponebat noctes, easque coram sanctissimo
 Domini nostri Iesu Christi corpore, cum po-
 terat, vel coram imagine Crucifixi in somnes
 traducebat. Si naturæ imbecillitate oppri-
 meretur, sæpe vel saxum capiti, vel cervicali
 durum subiiciebat, atque ita humi cubans, le-
 uem capiebat somnum, & breuem, quem
 frequenter tamen interimpebat gemitu.
 Consolationibus diuinis mirifice abunda-
 bar. Solum cum se putabat esse, manu pe-
 etori admota, sublatis in cælum oculis, ad
 Deum sæpe clamabat, satis est Domine, sa-
 tis est. In lapone vero, suis pedibus iter fa-
 ciens, ita accipiebatur interdum, vt vepris
 se indueret, in lapides offenderet, pe-
 des laceraret, sine dolore, sine sensu: tanta
 erat diuini æstus magnitudo. Orantem il-
 lum Diabolus grauiter aliquando verbera-
 uit

uit: sed non idcirco orationem intermisit. Obedientiæ studiosissimus fuit: cui virtuti negabat vllam terrarum longitudinem obstare, vllam maris immensitatem. Erga Episcopos, & sacra aliqua dignitate ornatos homines reuerentissimus: eosque colendos omni officij, atque obsequij genere docebat. Addam illud, Qui Christi fidem in ipsa insula Iapone primus suscepit, Iaponius quidam fuit ex oppido Cangaxima, qui non solû in Baptismo nomê Christo dedit, sed in nostra etiam Societate, cuius se votis deuinxit: & nouo miraculo, homo Iaponius, Christianus, ac Religiosus a Francisco Xavier missus ad Ignatiû, Romanam venit, anno 1554. eo videlicet consilio, vt Romanæ Ecclesiæ perspecta maiestate, & cognitis Christianorum institutis, in patriam reuerteretur, & suis ciuibus à se vita renunciaret. Cum Bernardo ergo (sic enim vocabatur) magna mihi Romæ consuetudo fuit: cuius ego exemplis ad virtutem inflâmabar, quippe qui primitiuos illos Christianos, vita sua mihi repræsenteret. Narrabat is mihi de Francisco tria. Primum, septem se menses cum illo vnâ in eodê cubiculo fuisse, & in leni, perexiguoq;

VITÆ IGNATII

somno quem Franciscus capiebat gemitus
 saepe illius, & voces, Iesu nomen iubinde
 vsurpantis, audiuisse: atque de ipso Fran-
 cisco, nonnunquam quaesivisse, quid suspi-
 raret tam crebro, quid gemeret? illumque
 sibi respondisse, nihil se scire, nihil omni-
 no sentire. Alterum, in magna discepta-
 tione cum Bonzis, & graui altercatione,
 multis quaestionibus, ipsique diuersissimis
 à multis ipsi Francisco propositis, frequen-
 tissime (cum ipse quoque Bernardus adesset)
 ita illum omnibus vna responsione sa-
 tisfecisse, vt omnibus omnes dubitationes
 scrupulosque eximeret: idque multo etiã
 euidentius, atque illustrius, quã si singula-
 tim cuique respondisset. Tertium, permul-
 tos varijs morbis oppressos, suis oculis se
 vidiſſe, qui ad Franciscum deportati, con-
 festim ab illo, vel Crucis signo, vel aqua sa-
 cre aspersione sanabantur. Quapropter la-
 ponis illum, quasi aliquem de cœlo la-
 psam, ac supra hominem aiebat visum. Ne-
 que mirum: multis enim claruit miraculis
 & in vita, & post mortem, quibus in ho-
 diernum, vsque diem illustratur. Morbos
 omnis generis ab humanis corporibus de-
 pulit: energumenos liberauit, illuminauit
caecos

eccecos, mortuos denique vitæ restituit. Prophetiæ dono maxime excelluit: multa ocula patefecit, plurima longeposita vidit, eaque populis accidisse nuntiauit, quæ, repetitis, atque enumeratis diebus, cõpertum est in eum ipsum diem incidisse, quo fuerant ab ipso procul posito, diuinitus cognita, atque alijs declarata. Eius mortui corpus integrum, ac solidum, domesticis, sacrisque vestibus, quibus utebatur, obuolutum, a Lusitanis mercatoribus qui morienti adfuerant, calce contactum, & humi conditum est, vt exesa vi calcis ossa, in Indiam deportarent. Sic enim ille piorum suffragia spectans, & pie de resurrectione cogitans fieri iusserat. Post tres menses sarcophago effosso, vestes integre omnino reperiuntur: corpus solidum prorsus, atque incorruptum, naturali colore, ac viuido, humida carne, ac succosa: nihil tetri odoris, aut fœdi. Rei miraculo permoti mercatores, corpus, vt erat, in nauim imponunt: Malaccam, magnis periculis liberari, inusitata celeritate perueniunt: ibi duodecim alios item menses asseruatur, eadem prorsus integritate. Goam deinde perlaturum, omnium ordinum, & totius ciuitatis

V. I T Æ I G N A T I I

ris concursu in nostri Collegij templo collocatur, & conditur. Magnaque est vniuersi populi erga illum veneratio, magna de sanctitate eius opinio. Miracula illius, & in vita, & post mortem adita enumerare, nimis longum esset, & ab nostro instituto alienum. Neque enim huic narrationi propositum est, vt quæ in India per Franciscū gesta sunt ea omnia persequar (sunt enim multa, magna, testata, & quæ iusto volumine explicari, non per anguste coarctari debent) typis excusus prodijt libellus de eius vita, & de rebus Iaponensibus, sed breuis, & qui magis commentarius sit, quam plena historia. Quæ ampla sane erit si totam Francisci vitam complectatur, & ea quæ multis & grauissimis testibus cōprobata, & in publicas tabulas, iussu Ioānis. III. Lusitaniæ Regis relata sunt, diligēter persequatur. Quædam tamen breuiter fuerūt nostro more perstringenda.

CORSICA LUSTRATUR à nostris. Cap. VIII.

MVrina Collegiū per idem tempus inchoatum est: Perusiæ item, Rectore Euerardo

Euerardo Mercuriano viro graui ac prudenti, qui anno Domini 1548. & Philosophicis & Theologicis disciplinis eruditus, & politioribus literis excultus, & in tractandis iam tum hominum animis laudabiliter versatus, Lutetiæ Parisiorum Societatem nostram ingressus est. In Perusina autem Ciuitate Iacobus Laines fuerat paulo ante cõcionatus, qui Republica Genuë si postulante, Genuam deinceps profectus est, vehementerque Ciuitatem illam commouit, & omni genere doctrinæ, atque virtutis, ad pietatis studium excitauit. Quæ causa fuit, vt eadem Respub. a Sũmo Pontifice magnis precibus peteret, vt ex nostris aliquot in Corsicam mitteret, qui populos illos incultos, ac rudes, multisque propterea vitijs contaminatos obitent, ac docerent. Missi sunt duo cum magna Sũmi Pontificis potestate, qua ad multorum salutem vsi sunt, ea abstinencia, atque integritate vitæ, vt homines cum multum verbo, plus tamen exẽplo mouerent. Multum illi in peragrandâ Insula laborarunt, in controuersijs componendis, vitijs tollendis (quæ innumera in coniugium illorum, ac nuptias irreperant) reficiendis

VITÆ IGNATII

ædibus sacris, atque ornandis: commonen-
 dis Sacerdotibus, & ad tuendum Sacerdo-
 tale munus cohortandis: audiendis pec-
 catorum confessionibus: in concionibus
 denique, & omni pietatis officio, multum
 studij, operæque posuerunt. Sed hunc il-
 lorum cursum Diabolus impedire cona-
 tus est. Nam anno proximo 1553. Religiosi
 quidam, & Sacerdotes (quibus forte leue-
 rior disciplina odiosa erat) multa contra
 illos tum falsa, tum acerba Romam pertu-
 lerunt, ac dissiparunt, & iniquis criminatio-
 nibus Cardinalium ac Principum aures com-
 pleuerunt. Quibus ut occurreret Ignatius,
 Sebastianum Romeum in Corsicam misit,
 a quo breui multa præclara testimonia, at-
 que grauissima sunt allata: quæ Guberna-
 tor Corsicæ reliquique magistratus, ac ci-
 uitates, veritati, innocentiaque nostro-
 rum libentissime tribuerunt: eaque Ro-
 mam ad Pontificem Max. virosque clarissi-
 mos scripserunt, quæ, propter summam
 laudē, audire nostri non possent
 sine verecundia.

IN

IN EXERCITIA SPIRITUALIA INQUIRITUR. In Hispania distribuuntur Prouincia. Cap. IX.

IN Hispania eodem anno 1553. & probabatur Societas, & augebatur. Nam Exercitiorum spiritualium ratio (quorum usus florebat in Hispania, & uberrimos Christi Ecclesiae fructus adferebat, eodem tempore grauiter agitata est: & à bonis illis quidem vitis, sed rerum nostrarum rudibus, multa contra libellum illum scripta ac notata sunt, & ad fidei Inquisitores delata. Sed veritas tandem omnes tenebras dispulit, & cum suis se viribus defendit, tum verò sacrosanctae Sedis autoritate, aduersariorum impetus facile propulsauit, ac fregit. Itaque suum cursum Societas tenuit. Namque Ebo-rensse Collegium ab Henrico Cardinali Emmanuelis Lusitaniae Regis filio, & Ioannis Regis sanguine, & pietate germano fratre, propter eximiam eius religionem, & in Societatem beneuolentiam, eodem tempore est inchoatum: & ita deinceps amplificatū, & noua Academia, & certis

VITÆ IGNATII

redditibus ornatum ac perfectum, ut per
 magno auditorum numero, ac frequentia
 disciplinæ in eo omnes tradantur. In Co-
 nimbricensi verò, ad Novitios probè insti-
 tuendos, & ad normam Societatis erudiē-
 dos, domus Probationis est instituta. Vlyf-
 sipone etiam, & Professorum domus insti-
 tuta, & Collegium superiore anno infor-
 matum, novis lectionibus locupletatū est.
 Abulense præterea Collegium eodem an-
 no 1553. initium habuit. Ijs adde Cordu-
 bense: cui quidem P. Antonij à Corduba
 introitus in Societatem principiū dedit.
 Is enim Laurentij Figueræ Comitis Fe-
 riæ & Plieghi Marchionis filius, postquā
 nostrum institutum complexus est, nihil
 habuit antiquius, quam res nostras, qui-
 bus ignotæ erāt, notas efficere: & per suos
 copijs, & clientelis facile principes Cor-
 dubæ Societatem collocare. Ad eam rem,
 cum Magistratu transigendum, Franciscus
 Villanqua cum socio, Cordubā profectus
 est. Qua in Vrbe erat opibus, atque autori-
 tate præstans D. Ioannes à Corduba, Cor-
 dubensis Ecclesiæ Decanus, & in nostros
 tunc quidem non optimè affectus. Hic vbi
 nostros Cordubā venisse audit, indagādi,
 explo-

explorandi que cupiditate perquisitos, de-
mum ad se inuitat, cogit, hospitio excipit:
curiosè atque assiduè, furtim etiam obser-
uat, excutit diligenter: admiratione vite
nostrorum se ipse colligit: consuetudine
illorum, ac sermonibus capitur: veritate
comperta amare eos incipit, quos odisse
antea videbatur. Intra paucos dies, ædes
in quibus ipse habitabat, amplas in primis
& magnificas nostris donat: multam præ-
tereà vestem pretiosam, vasa aurea, atque
argentea ad Dei cultum non pauca: annuos
fructus ad victum, cultumque constituit:
tam studiosè & ardentè, ut se neque dor-
mire, neque vigilare posse diceret, neque
aliud, quam de Collegio nostro cogitare.
Itaque quod dixi, breui effecit, magnamque
apud omnes ea voluntatis erga nos, & vite
ipsius mutatio admirationem habuit. Ne-
que enim ille, quo esset antea in nos ani-
mo tulerat obicure: neque ignorari pote-
rat quod faciebat, propter hominis digni-
tatem.

Atque ad hæc quidem conficienda, nõ
parum contulit Magister Hieronymus Na-
talis, quem Ignatius hoc ipso anno Com-
missarium generalem in Hispaniam misit,

VITÆ IGNATII

vt nostris constitutiones à se perscriptas promulgaret: ordinem Collegiorum atque disciplinam inspiceret: eaque quò gubernarentur commodius, in plures quam antea, Prouincias distribueret. Quod & fecit, & Castellæ Antonium Araoz, Bæthicæ Michaellem Torrensensem, Aragoniæ Franciscum Stradam, Lusitaniæ Iacobum Mironem (vt fuerat iussus) Prouinciales cõstituit. Omnibus verò præfecit, & Commissariũ generalẽ in vniuersa Hispania instituit, P. Franciscũ Borgiã, cuius erat apud omnes, magna in primis autoritas.

VARIA COLLEGIA.

(cap. X.)

H Vnc in modũ, res in Hispania cõpositæ, mirificũ progressum habuerunt. Nam Cordubensis Collegij exemplo, fructuq; inuitati, Hispalenses multi ciues nostros expetierunt. Itaq; in sequenti anno 1554. Hispalense Collegium, P. Frãncisci Borgiæ eam in Urbem aduentu, & cõcionibus est informatum.

- Granatẽie præterea institutũ est, ad quod stabiliendum multũ iuuit Petrus Guerre-

ruius

rius, eius Urbis Archiepiscopus: qui in Cōcilio Tridētino, ex Iacobi Lainis, & Alfōsi Salmeronis sermonibus, nostrū institutum probauerat, & patrū illorū vita, atq; eruditione cōmotus, nostris omnino fauebat: instituti verò iā Collegij amplificator idē semper dū vixit, ac deniq; Fundator fuit. Placentinus etiā Episcopus, D. Gutterius Carauaius, Tridenti eorundem patrum consuetudine, in reliquam Societatem bene animatus redijt in Hispaniam, & Placentiæ Collegium à fundamentis præclare magnificeq; construxit, & annuis proventibus confirmavit.

In hac serie atque ordine pono Cōchen se Collegium, quod hoc item anno, Francisci Villanouæ cōsilio, Petrus de Puteo Conchēsis Canonicus, ad valetudinē nostrorū qui Compluti cōmorabantur, æstiuis caloribus tuendā, tunc quidē inchoauit: postea verò auxit, ac perfecit Petrus Marchina Conchensis & ipse Canonicus, Ignatij, dū viueret, postea verò vniuersæ etiam Societatis amicissimus. Propter eorum verò multitudinem, qui eo tempore nomina Societati dabant in Hispania, vt ad nostrum institutum aptius formarētur,
Bar-

VITÆ IGNATII

Bartholomæo Bustamantio moderatore,
Nouitiorum domus Simancæ est consti-
tuta.

In Italia porrò Genuense Collegium P.
Iacobi Lainis opera collocatū est: in quod
cum aliorum ciuium, tum verò maximè
Pauli Doriæ, insignis extant liberalitatis
officia, & beneuolentiæ.

Lauretanum verò, Rodulphi Pij Carpè-
fis Cardinalis, & Lauretanæ domus prote-
ctoris consilio conditum est. Qui quidem
ad conseruandum cultum sacratissimi lo-
ci, & fouendam peregrinorum eò cōfluen-
tium pietatem, ratus suis laboribus ali-
quid nostris posse conferre, impetratos
ab Ignatio aliquot primum Lauretum mi-
sit: quorum fructus, vbi nihilo spe minor
fuit, postcà Collegium nostris Pontifex
Max. Apostolica autoritate confirmauit.

Sed etiam in Sicilia per idem tempus So-
cietas creuit. Nam & Syracusani Collegij
posita sunt fundamenta, à Suero Vega Ioā-
nis Vegæ Protegis filio, eius Urbis Guber-
natore: & in oppido Mōtis Regij sumpti-
bus Alexandri Farnesij Cardinalis eius Vr-
bis Archiepiscopi, coemptis domibus, no-
uòq; templo ædificato, domiciliū nostris

con-

constitutum. Et Sicilia ipsa, creato Hieronymo Domeneco Prouinciali, in Prouincia formam redacta.

*SORBONENSIS COLLE-
gij in Societatem decretum.*

Cap. XI.

HÆC in Italia, Hispaniaque. In Gallia verò eodem anno 1554. Societas nostra certas sedes habere cœpit. Nā quāuis ab ipso primo eius exordio, aliqui ex nostris semper fuerint, qui in Academia Lutetiana operam studijs literarum darent: priuatim tamen illi, & nullo certo loco, nullo suo collegio ea in Vrbe commorabantur. Donec D. Guglielmus à Prato Claramontanus Episcopus, qui nostrū Tridenti institutum cognorat, & patribus Iacobo Laine, Alfonso Salmerone, Claudio Iaino familiariter vius fuerat, Collegia nobis duo ædificare constituit: alterum in sua Diœcesi Bigliomi, Lutetia alterum, quod & fecit. Ad quæ Collegia, & res nostras in Gallia gubernandas, magistrum Paschasium Broetum Prouincialem Præposi-

VITÆ IGNATII

positum Ignatius fecit. Sed nostris à Rege petentibus, Societatem vt admitteret, eiusque filios Regni iure donaret: res ad Parisiensem Senatum reiecta est. Senatus (quod ea res ad religionem spectaret) Facultati Theologiæ mandat, institutū nostrum vt examinet, Pontificia diplomata diligenter inspiciat: denique quid videatur, ad ipsum referat. Erat id temporis inter Doctores Theologos, quidam auctoritate princeps nostris offensus, quod adolescentē quendā sanguine sibi coniūctum, ipso repugnante, in Societate recepissent. Erant alij Religiosi Doctores, qui suis rationibus ducti, minus nostræ causæ fauebant: nonnulli qui de re tota nihil laborabant: multi, qui popularibus opinionibus, ac peruulgatis contra Societatem rumoribus occupati, acriter nostræ Religionis, propter religionem ipsam aduersabatur. Ij ergo iudices conueniunt: consultant inter se: Decretū illud demum scribunt, quo Theologiæ Facultas quid de Societatis instituto sentiat apertè declarat: ei decreto omnino persimile, quod eadem Theologiæ Facultas, in Religionem B. Domini, ipso eius principio traditur scripisse.

Est

Est enim seuerum, & grane, ac peracerbū,
 & quod à legentibus, eiuſque ſententias
 cum re ipſa conferentibus, omnino inco-
 gnita, atque inexplorata veritate, factum
 eſſe iudicaretur.

Quo decreto facto, magnis fluctibus
 Lutetia, & turbulentiſſi iactati ſunt no-
 ſtri. Nam recenti negotio, à ſcholasticis
 in gymnalijs, à monachis in concioni-
 bus, à populo in circulis concidebantur:
 à Senatu in curia, ab ipſo denique Epilco-
 po, magnas in templis moleſtias perſere-
 bant. Quo Roman allato, optimi quique,
 atque doctiſſimi Societatis patres, in ea
 erant ſentētia, vt decreto reſpondendum
 dicerent, ne qui fortē veritatis ignati,
 inſignis Facultatis autoritate, & grauissi-
 mo de nobis præiudicio commoti, à veri-
 tate alienas opiniones acciperent. Neque
 verò eſſe timendam, ne Facultas, veritatis
 hanc deſenſionem, & iuſtam, & necella-
 riam non optimam in partem acciperet.
 Namque eius eſt modeltia, ac veritatis
 amor, ſi rem, vti eſt, cognitam haberet, an-
 tiquaret certe ſuum illud ipſa decretum,
 atque induceret: quod non odio, ſed veri
 ignoratione feciſſet. Verūm, patribus ita
 ſen-

sentientibus, æquissimo animo Ignatius, & vultu, vt solebat hilari, Pacem, inquit, meam do vobis: pacem, ait Dominus, relinquo vobis. Neque scribendum est, inquit, quicquam, neque faciendum, ex quo vel odiũ, vel acerbitatis aliquid nascatur. Neque verò vos Theologiæ facultatis cõ-turbet autoritas, quæ quanquã magna est, illa tamen nihil valebit cõtra veritatem: quæ premitur quidem sæpè, sed nunquã opprimitur. Aliud minuiq; periculofum, si opus sit (quod equidem non spero) huic vulneri medicamentum adhibebimus. Ergo nostris mandat, vt ab omnibus Principibus, Episcopis, Magistratibus, Rebus publicis, Academijs, Ciuitatibus, apud quas versabantur, vitæ suæ testimonium petant: testimonia perscripta, & obfignata ad se mitti curent, vt ea si opus sit Parisiẽ si decreto obijciat, & paucorum hominũ sententijs, iudicium orbis terrarum & approbationem opponat. Fit quod Ignatius imperauit: ex omnibus ferè Prouincijs, in quibus nostra Societas est, omnium penè Magistratum literę breui ad ipsum perferuntur: omnes sui iudicij, firmum, graue, præclarum nostris testimonium dant. Ijs

testimonijs Ignatius tamen non vitur, quod videret decretum ipsum concidisse sua sponte, atque ita euauisse intra paucos dies, vt eius vix nomen extaret. Falsitas enim cadit ipsa per se. Porrò in Hispania, quod Sorbonense decretum contra iacrosanctam Sedis Apostolicæ esset autoritate, à qua religio nostra probata & confirmata est: fidei Quæsitores illud tamquam falsum, & quod pias aures offēderet, suo decreto legi prohibuerunt. Atq; illud etiã cōsecutum est, vt cū ante decretum Societas nostra nullum Collegium haberet in Gallia, post decretum, intra annum, duo habuerit.

PETRUS CORREA, ET

Ioannes Sosa à Barbaris truci.

dantur. Cap. XII.

QVO tempore Societas ijs modis exercebatur in Gallia, eodem, pro Christo sanguinem in Brasilea fundebat. Nam Petrus Correa, & Ioannes Sosa Lusitani Societatis filij, ad Euāgelium Ibiragiatis populis prædicandū profecti, à Carigis feris hominibus, ac barbaris, sagittis

II trans-

VITÆ IGNATI

transfixi, & genibus flexis orâtes, interfec-
 ti sunt. Erat Petrus vir nobilis, & fortis,
 qui in Brasilia, antequâ Societate esset in-
 gressus, Christiani nominis amplificand-
 i studio quodam incitatus, vt à Christianis
 vim barbarorum auerteret, barbaris ipsis
 quę poterat dâna inferebat. Societati dein-
 de nostrâ, in Brasilia omnium se primus ad-
 iunxit: & vt præteritæ vitæ culpas redime-
 ret, & illatû illis populis damnum, quoad
 posset repararet, vitæ suâ Brasileorû salutis,
 laboresq; dicauit. Itaq; annos quinq; quos
 postea vixit, eximia humilitate, obediētia,
 perfectionisq; desiderio, prudēter in ipso-
 rum utilitate, strenueq; cōsumpsit: multû-
 que & vitæ exēplo, & Brasiliæ lingue co-
 gnitione, & rerû vsu profecit: quoad excū-
 te anno 1554. quo supra diximus modo, ne-
 catus est. Alter Ioannes Sosa & ipse inter
 primos, qui nostrû ea in Prouincia institu-
 tû secuti sunt, simplex, & rectus, excellen-
 tiq; poenitētiæ, humilitatis, & caritatis vir-
 tute præditus, à foco, & culina, in qua fra-
 tribus ministrabat, ad tã gloriosum exitû
 assumptus est. Res autē nræ ita sunt apud
 populos illos amplificatæ, vt in pagis oppi-
 disq; Saluatoris, Sancti Vincētij, Parari-
 ningæ,

ningę, Portussecuri, Spiritus facti, Illeos,
Pernabuei, & alijs nō nullis domicilia ha-
beamus: ad quę constituenda, & nostros
moderandos, Emanuelem Nobregam Ig-
natius prępositum Prouincialę creauit.

IOANNES NUGNES

*Æthiopia Patriarcha creatur, & in
Indiam mittitur. Cap. XIII.*

Flebāt hęc in Brasilia, cum Ioannes Nu-
gnes Patriarcha Æthiopię designa-
tur. Eius rei ratio fuit huiusmodi. Sūt
Æthiopes inter Christianos veteres in pri-
mis, qui partim a Beato Mattheo Aposto-
lo, partim ab Eunueho Candacis Reginae *Act. 8.*
Æthiopum a Philippo baptizato, Christi
fidē acceperūt. Sed Moysis legē vel primiti-
illi retinuerūt, vel abiectam repetierunt
eorum posteris: & Christianę fidei sinceri-
tatem, Iudaicis ceremonijs inquinarunt.
Nam & baptizantur, & circumciduntur, &
Iudaismum cum Christiana religione ita
confundunt, vt cum vtrique esse velint,
neque Christiani, neque Iudæi planē sint.
Et a Patriarcha Alexandrino, varijs neote-
ricorum Gręcorum erroribus infecto, cre-

VITÆ IGNATII

dendi regulam petūt. Propter longinquitatem porrò terrarum, & interfuas Barbarorum nationes, iampridem nullo commercio cum nostris hominibus, aut communicatione iungebantur: donec Lusitani nauigatione in Æthiopiam delati, ad Regem (Proste Iannem vocant) peruenerunt, eumque consuetudine, & præclaris rebus gestis ita demeruerunt, vt aditum in Æthiopiam suis aperirent, & cōmercij locum darent. Quibus rebus permotus Dauid Æthiopiæ Rex, Emanuelis Lusitaniæ Regis (qui clarissimis victorijs Christianã Religionem ad Orientem magnopere amplificauit) amicitiam appetit: ad Clementem VII. Pont. Max. per Lusitanos homines scribit, agnoscere se Romanũ Episcopum, vniuersalis Ecclesiæ pastorem. Optare idcirco atque omnibus precibus ab ipso petere, vt, qui omnium magister est, eos in Æthiopiam doctores mittat, à quibus ipsi ad rectam sinceræ fidei normam instituantur: Regem ipsum Lusitaniæ rogat, vt suam autoritatem apud Pontificem interponat. Acta res est à Lusitano Rege diligenter sanè, sed perturbatione temporum impedita, & ad Iulium III. vsq; protracta.

Qui

Qui rei magnitudine adductus, & Ioannis
 Tertij Lusitanix Regis, qui patri Ema-
 nueli nō magis in regno, quā in ampli-
 cande religionis studio iam successerat
 precibus, Ioannem Nagnem Lusitanum
 (eum, quem superioribus annis in Mauri-
 tania Christianis captiuis redimēdis, ope- *li. 3. c. 18.*
 ram nauasse diximus) Æthiopiæ Patriar-
 cham cum summa potestate cōstituit. An-
 dream Ouiedum Castellānum, Melchio-
 remque Carnerium Lusitanū, Episcopos
 creat, & Patriarchæ adiutores, & succes-
 sores adiungit. Quos honores Societas
 postquā humiliter inodesteque repudia-
 uit, accipere demum coacta est: & quidem
 magna ipsius Societatis commendatio-
 ne, quod amplissimis honoribus repu-
 diatis, eos tamen diceret Pontifex Socie-
 tatem accipere, qui præter labores pro
 Christo, capiti que pericula, nihil habe-
 rent splendoris, aut fructus, quo allicere
 ad se homines possent. Patriarchæ, & so-
 cijs Episcopis, non rem alios comites Ignatius
 addidit, Italos, Flandros, Lusitanos,
 Castellanos. Quos omnes Ioannes idem
 optimus Rex per benigne complexus, cū
 alijs muneribus, tū veticibus sacris, ij que
 li s   om-

omnibus, quæ ad pontificium cultû, & cę
 remonias pertinet, regio sumptu donatos
 cū magna classe in Indiam misit, vt inde ad
 Claudiũ Regem, Dauidis iam mortui suc-
 cessorum in Æthiopiam traicerent.

*CÆSAR AUGUSTÆ SE-
 ditione ab aduersarijs concitata, no-
 stri Urbē cedunt: mox honorifice re-
 uocantur. Cap. XIII.*

SV B idem tempus, Cæsar Augustæ gra-
 uis in nostros tempestas cōcitatur. Eā,
 quod omniũ, quibus ad hunc diem So-
 cietas defuncta est, maximā iudico, exitu
 verò etiam lætissimā, paulò latius explica-
 bo. In Vrbe enim Hispaniæ nobilissima,
 atque amplissima, cognita iam multis, &
 probata Societate, per viros professione
 religiosos gestares est. Cæsar Augustæ igi-
 tur a des amici quidā suo & Ciuitatis etiā
 ære nostris emerunt, ad Collegium Socie-
 tati constituendū. Magnus eò concursus
 fieri cepit ciuium, qui ex cōsuetudine no-
 nostrorū egregiū fructum percipere vide-
 batur. Per molestū hoc accidit Monachis
 Augustinianis (qui per id tēpus laxius vi-
 uebant,

uebant, nūc verò obseruantiores sui instituti sunt) tamen si eorū cœnobiū à domo illa nra lōgius abesset. Curio itē D. Magdalene grauitè admodū tulit, nostros suæ parœciæ esse vicinos. Archiepiscopus aut Cæsaraugustanus vir professione religionis, genere, autoritate clarissimus minus nobis propitius existimabatur: cuius potestate, quā habebat amplissimā, suo ad oīa arbitrato eius Vicarius utebatur. Quiquidē propter Curionē (quē diximus) D. Magdalene, quocū non solū amicitia, sed sanguine etiā esse cōiunctus vulgo credebatur, à nobis erat alienior. Ergo Augustiniani illi patres, nostros illa in ciuitate esse grauitè dolent. Vicarius doloris socius adiungitur. Aliquorum ordinum viri religiosi sollicitari cum illis sese coniungunt: denique communi consilio contra nostros conspirant. Causa honesta queritur: optima visa est sacelli institutio, quæ in parte quadam ædium parabatur à nostris, vt eo videlicet uterentur, tantisper dum nouum illis templum Deus ædificaret. Hoc sacellum aduersarij institui posse negant, quod intra certos fines (canas vocant) illud cōtineri dicerent, &

VITÆ IGNATII

ipsorum privilegij à sede Apostolica impetratis nostros excludi. Re diligēter inuestigat, ac impertū e sacello nihil obstat. Nā & nostra privilegia posterius impetrata illorū privilegij derogabant: & reuerentioſius domus nostra distabat, quā ut limitibus illis ac finibus cōprehēderetur. Itaque ratione vbi nequeūt, de possessione nōs vi & potestate deturbare contēdunt. Nri Archiepiscopū adeūt, oratoriū aperiendi facultatē petūt, privilegia Apostolica, quibus id fieri liceat, ostēdunt, sacellū ornāt atq; instruūt, Proregē ac primā nobilitatē inuitāt. Paratis omnibus, in ipso sacrosanctū mysteriū peragēdi articulo, Augustinianus quidā monachus Augustinianorū Cōseruator, quod cōtra privilegiū suorū esset, ne in sacello sacrum faciāt nōs interdicat. Viris pijs, Deū timētib⁹, prudētibus, literatis ea de re cōsultis visum est, & prohibitionē eiusmodi esse inanem ac nullā, & multis alijs de causis haud pertimescendā. Cū ergo nri in incepto perseuerarent, Archiepiscopi Vicarius edictū pponi, & nris valuis affigi iubet, quo omnibus Curionibus ac illius Ciuitatis Vicarijs mandat, ne suos nō in sacello Missam, aut diuina officia

ficia audire permittāt, ex cōmunicationis
 pœnā in rebelles atq; inobediētes ferāt. In
 sūma, eodē mō p̄gressa res est, vt n̄ris diras
 oēs atq; execrationes publicē imprecaren-
 tur: in numero impiorū ac sceleratorū eos
 haberēt: ab ijs oēs decederēt, aditū eorum
 sermonēq; defugerēt. Nā & sacrificijs po-
 pulo interdictū est, si quis aditu nostris aut
 cōgressione iūgeretur: & homines nobilif-
 simi atq; amplissimi, quod Vicarij decreto
 nō stetit, eieci de tēplis, atq; exturba-
 ti sunt. Quibus quidē in tēplis omnibus
 ferē cōcionatores nostrorū nomē dilace-
 rarūt: Archiepiscopus sua potestate dāna-
 uit: oēs omnium ordinū conuentus, Sacer-
 dotū itē cōtus, publicē anathematizarūt:
 eo ritu, atq; ijs cæremonijs, quæ in huius-
 modi rebus adhiberi solēt grauissimę. In-
 terdictū etiā publicatū est, quod tādīu vim
 obtineret, quādiu nostri in illa essent Ciui-
 tate. Quibus rebus fiebat, vt vulgus n̄ros
 quasi piacula quædā diflugeret, atq; exter-
 minatos ex sua Ciuitate cuperet, quos tot
 diris execrationibus videbat notatos. Præ-
 fertim cū aduersarij inuidiæ flammā vēti-
 larent, & rudibus atq; imperitis religionē
 obijcerēt, si quis fortē sermone nostros, &

communi salutatione nō indignos existi-
 maret adhuc. Deniq; detestationē nostro-
 rum proferibit, publicè in cippis, ac Urbis
 iuijs proponūt: expingūt nostros ea spe-
 cie, atq; habitu, agnosci vt facile possent.
 Error quo omnis absit, ipsorū nomina ad-
 scribunt. Cacodæmones horribili forma
 ipsos raptantes, adpingunt: flammās subij-
 ciunt: probrosas appellationes addūt: plu-
 ra etiā affingunt, quā fieri solēt in perditis-
 simos Ecclesiasticæ disciplinæ contēpto-
 res. Immò verò longius prouecta est impu-
 dens, ac cæca quorundā temeritas, atq; eò
 vsq; prolapsa, vt Petrū Augustinū Oiscen-
 sem episcopū, virū nobilitate, atq; virtute
 eximiū, ciuē Cæsaraugustanū, eodē habi-
 tu, atq; forma expingerent, quod nostrorū
 esset Cōseruator. Nostri domi se cōtinere,
 pueri cateruatim irruere, ianuam, tecta &
 fenestras saxis impetere: omnia clamori-
 bus replere. Si quē verò domo exire, gra-
 nis aliqua causa compulisset: illum quasi
 monstrum aliquod inuisum, insequebatur
 puerorū turba insultantiū. Et hæc quidem
 vulgo: quæ tamen hominibus prudētibus,
 & suo momento res aestimantibus, grauiā
 videbatur, & Christianis morib; indigna.

Intelligebant enim, ex nullo suo peccato conflata esse nostris inuidiam: neque tamen aut contra Archiepiscopi niti auctoritatem audebant: aut furenti se multitudini obijcere: aut Religiosos viros sui officij admonere, & concitatae seditionis coarguere. Erat enim tumultus seditiosa plebis, & imperiti vulgi clamoribus concitatus, non cordatorum virorum ac nobiliū in nostros conspitiatio, aut in Societatis nostrae perniciē consensus. Nam nobilissimi quique viri atq; grauissimi à nobis stabant. Quamobrem, cum ad aedes nostras magna manu perditii homines aliquando cateruatim irruerent, rumorq; increbuisse, nostros in discrimine versari, isque ad multos nobiles atque egregios Ciues, qui pilae palmariae lusum vel exercebant, vel spectabant esse perlatus, repente illi iudo relicto, nonnulli etiā seminudi, vt erant, domū nostrā armati cōuolarūt: vt nostros & ab iniuria defēderēt, ac periculo eriperēt, & auctoritate, atq; armis etiā si op^o esset, imperitę plebis clamores atq; imperū sedarēt, vimq; operarū, vi depellerēt. Ergo cum armatā nostri in se ciuitatē viderēt, & in cōtentionē, atq; discrimē adduci, cōniuerē,

Ar-

Archiepiscopū, ardere eius Vicarium, Mō-
 nachos instare, vulgus vrgerē, turbari om-
 nia, ac misceri: neque pontificiam autori-
 tatem, quam Sedis Apostolicæ legatus, ne-
 que Regiam, quam seuerē interpoluerat
 Serenissima Ioanna Caroli. V. filia, Hispa-
 niarum Gubernatrix, neque vlla ratione,
 tantam tempestatem sedari, aut mitigari
 potuisse: quod Diuum Gregorium Nazian-
 zenum, Constantinopoli, minori causa fe-
 cisse legimus, in tanta rerum perturbatio-
 ne, facere ipsi statuerunt: & ea vrbe dece-
 dere, quam nulla quidem sua culpa, sed
 propter se tamen videbant turbatam. Er-
 go in Senatum veniunt: eum vnus suo &
 lociorū nomine alloquitur: docet nostros
 ciuium rogatu, & patrum suorum iussu Cæ-
 saraugustā venisse: in ea tot annos ita esse
 versatos, vt, quantum in ipsis fuerit, offen-
 derint neminem: pro Societatis instituto
 curasse se, ne pietatis vllum officium ab ip-
 sis, aut obsequium desideraretur. Negligē-
 ter quidem, & minus strenue se laborasse
 (quod & agnoscerent, & dolerent) sed bo-
 na certe fide, ac voluntate, magnoque salu-
 tis illorū desiderio. Quoniam vero neque
 omnium vna mens sit, neq; idem de rebus

*Rufin. his-
 10. ecclesi.
 lib. 1. c. 9.*

iudicium, hoc suum studiū probare se mul-
 tis non potuisse, quorum opera tanti mo-
 tus sint concitatorum cum in locum venif-
 se, quem vident sibi nefas esse, id commit-
 tere, ut propter se discordia, aut periurba-
 tio vlla in Ciuitate sit. Non est, inquit, dis-
 sensionis Deus, sed pacis. Si propter nos *1. Cor. 14.*
 orta est tempestas, tollite nos, & mittite
 in mare. Quod in nobis est, pacem cum om- *Jone. 1.*
 nibus habere volumus: pacē inquirimus,
 pacem persequimur: quam vbi cunq̄ gen-
 tium, Deo duce, nos consecuturos, & fa-
 cultatem pro Christo laborandi, nobis nō
 defuturam speramus. En edium vestrarum
 clauēs, Vrbe hac cedimus, ne qua radix
 amaritudinis sursum germinās, caritatem
 impediāt, & per illam inquinentur multi: *Heb. 12*
 loci enim per exigua iactura est, per magna
 caritatis: quam ne amittamus, libenter Ci-
 uitatem amittimus. Neque tamen (nisi nos-
 tra nos fallit opinio) vestrā omnium in nos
 beneuolentiam amittemus: quam tam be-
 nignam, tam paratam experti saepe sumus,
 eamq̄ & agnoscimus, & grata memoria
 conseruabimus. Et quoniam ad remune-
 randum, nobis nihil aliud suppetit, Deum
 assidue precabimur, ut cuius in nos carita-
 tis

tis ipse autor fuit, eius vobis fructum quã
 cumulatissimè retribuat. Nobis stat abi-
 re: A vobis, qui publicam personam geri-
 tis, etiam, atque etiã petimus, vt quæ nos-
 tra culpa cõtracta sunt in vestra salute pro-
 curanda nobis ignoscatis: consiliũ nos-
 trum probetis, ac persuasum habeatis, mu-
 tare nos solum, non voluntatem: Quæ qui-
 dè, vbi placatis fluctibus licebit vti (quod
 breui futurum in eo confidimus, qui post
 tempestatem tranquillum facit) nihilomi-
 nus quam hactenus fuit, vestris commodis
 obsequens erit. Ad hæc Magistratus, sibi
 & perturbationem ciuitatis molestã esse,
 & nostrorum voluntatem gratam: palam
 esse, quorũ opera plebs tumultuetur, nos-
 tros velle sui similes esse: vt quorum man-
 sio Ciuitati plurimum vtilitatis attulerit,
 eorum ex vrbis diuiciis, non minus admi-
 rationis adferat. Conservaturos se huius
 beneficij memoriã, & haud ita multo post
 restitueaturos, quod fuerit ipsorum de nos-
 tris iudiciũ. Dimisso Senatu, domum nos-
 tram Senatores aliquot veniunt, nostram
 paupertatem aspiciunt: quæ de abundan-
 tia nostrorum, ac delicijs acceperant, eo-
 rum falsitatẽ re comprobant: quidam etiã,
 quod

quod auditis fidem habuissent, sua facilitatis, errorisque veniam lacrymis petunt: supellectilem scribunt, proficiscentes nostros prosequuntur, pecuniam offerunt, gratias nostri agunt, & repudiant. In oppidum Pedrolam, quod in Ducis Villæ formosæ ditione est, se recipiunt. Potrò Iona præcipitato de naui, stetit mare a feruore suo. *Ione. 1.*
 Hoc enim factò, non nihil aduersarij mitigantur: multum de contentione remittunt: amici Societatis animos sumunt: qui nostros vexandi vel autores fuerant, vel ministri, cum pœnæ metu, tum vero cōscientiæ angore cruciantur, quod intelligerent se longius progressos, quam æquitatis, & religionis ratio patiebatur. Ad summam (quoniam posteriora consilia, ut est in prouerbio, sapientiora sunt) Archiepiscopus sua ipse decreta refigit, & mutat: quam nostri habeant à Sede Apostolica facultatem, in templis promulgari iubet. Per certum hominem nostri euocantur: venientibus Magistratus vult obuiam procedere. Quod cum appropinquantibus renūciatum esset, viros quosdam pernobiles, sui que amantissimos (per quos res agebatur) nostri multis, & supplicibus verbis rogant,

VITÆ IGNATII

rogant, obsecrantque, ne se tanto pudore
 afficiant, & præterita ex ignominia gau-
 diū quod cœperint, præsentis honoris do-
 lore commutent. Vbi ne tertio quidem re-
 cusantes, quicquam proficiunt (quod illi
 publicas cōtumelias, publico honoris tes-
 timonio oblitterandas dicerent) obedi-
 tiæ iure compulsi ad Urbem accedunt.
 Fiunt eis obuiam ad portam omnes magis-
 tratus, Senatus, & ex præcipua nobilitate
 viri clarissimi, magna hominum vis, ipse
 deniq; Archiepiscopi Vicarius. Eos in mu-
 las paratas cogunt ascendere: ciues facile
 primi latus eorum cingunt: celeberrima
 atque frequentissima via domū deducūt,
 in qua à Prorege, fideique Inquisitore ex-
 spectabantur. A Petro Augustino Oscensi
 Episcopo (quem & Augustinum à Castel-
 lo, virum grauem, doctum ac prudentem,
 in ijs rebus præcipuos Societas propugna-
 tores habuit) Missæ sacrificio Pontificali
 ritu peracto: summa bonorum ætitia, suis
 sedibus postliminio restituūtur. Hic tem-
 pestatis CæsarAugustanæ finis fuit: quo ex
 tempore, magnum hoc Collegium incre-
 mentum accepit, & tam propensum totius
 Ciuitatis studium, & erga se beneuolentiā
 semper

semper deinceps expertum est, ut crebritate ac magnitudine beneficiorum, nobilissimi Ciues testari velle videretur, non sua culpa sed vulgi, fluctus illos tunc fuisse excitatos. Consecuta porrò tranquillitas votis Ignatij atque verbis respondit. Nam simul atque procellosum illum in nos turbinem cōmotum audiuit, gaudio exultauit: & singulari quadam cum lætitia significauit, tanto vberiores atq; suauiores fructus Cæsaraugustæ Societatem nostram producturam, quanto per patientiam & malorum tolerantiam, altiores egisset radices.

*IN BELGAS NOSTRIS
patescit aditus. Varijs Collegijs Societas augetur. Cap. XV.*

Reditus nostrorum in Cæsaraugustanam Urbem, eam in Hispania de nobis suspicionem cōpressit, quam exitus mouerat. Itaque à tempestate & procella illa, & quidem tam turbulenta, non solum imminuta non est, de Societate bonorum opinio, verum etiam aucta, & confirmata: ex quo Collegia nōnulla, per id tem-

VITÆ IGNATIÏ

tempus, constituta sunt. Murcia in primis D. Stephani Almeida eius Urbis, nouæque Carthaginis Episcopi, in Monte Regio (quod Oppidum est in Gallecia) eius ipsius Oppidi Comitibus, beneficentia: Ocania Ludouici Calataiudij benignitate. In Oppido præterea Montilla, institutū Collegium est, ab optima, atque clarissima Catarina Fernandez a Corduba Plieghi Marchione, quæ tanta beneuolentia Societatem complexa est, ut eius tuenda, atque ordinanda, proprias partes sibi desumpsisse videretur. Itaque præter hoc Collegiū quod suis sumptibus ædificauit, & Cordubense quod eius opera, atque autoritate inchoatum est, in Oppido etiam Marchenzæ integerrima fœmina. D. Maria à Toleto eius filia Arci Dux matrem imitata, præclarum nobis Collegium constituit.

In Belgica vero prouincia, Germania-que crescebat Societas, & fundebat se quotidie latius. Nam iam inde, ab illo nostro discessu Parisiensi, de quo supra commemorauimus, semper aliqui ex Societate Galliam Belgicam coluerunt: qui & Louanij Adriano ab Adriano, & Colonia Agrippinæ, Leonardo Keselio Rectore, li-
terarum

terarum studia, ac pietatis exercebant officia, multiq̄ue animos ad nostrorum institutum applicabant. Ciuibus vero Tornacensibus per Bernardum Oliuerium, & Quintinum Karlat, nota esse Societas cœpit: multiq̄ue vel nostris se adiungere, vel nostros apud se habere cupiebāt: non sine magno Hæreticorum dolore, quorum venenum multis locis iam tum sparsum, longius in dies progrediebatur. Quod Ignatius animaduertens, Petrum Ribadenciam eo misit, vt Constitutiones nostris cōmunicaret. Et quod nulla religio per illius Prouinciæ leges, absque Regis cōcessu, nouas in ea sedes obtinere potest, cum Philippo Rege de Societate in ea Regione cōstituenda, transigeret. Ille vero, multis licet repugnantibus, Societatis approbationē à Rege, & Collegia ædificādi potestatem impetrauit, clarissimi Principis Gomezij Figueroæ, Feriæ Ducis studio, atque auctoritate. Qua facultate expeditior nostris patuit via: impedimentis, quæ obijciebātur, sublatis. Ei Prouinciæ Ignatius, Bernardū Oliuerium Prouincialem præfecit: qui tamē morte interceptus, munus illud suum sustinere non potuit.

Et hæc quidem in Germania inferiori: in superiori vero, propagata Societas est. Nam hoc ipso tempore, Pontificis Maximi imperio, in Poloniam Magister Alfonſus Salmeron Societatis nomen primus inuenit. Et Ingolſtadienſe Collegium auctius factum eſt, & Pragæ (quæ vrbs totius Bohemiæ Regia eſt) Ferdinandus Romanorum Rex, Viēnenſis Collegij fructu permotus, Collegium noſtris conſtituit: vt Huſſitas, Viccleſiſtas, & alios hæreticos, qui Regnum Bohemię depopulatur, ſuis laboribus propulſarēt, & Societatis exercitijs, ad Catholica fidei veritatem conuerterēt. Eius Collegij fundamenta poſuit, Petrus Caniſius, quem Ignatius in Germania Præpoſitum Prouincialem inſtituit.

Porro in Italia Senis Collegiū inchoatū eſt, Franciſci Mendozæ Cardinalis opera: cuius rogatu, Ignatius quattuor ex noſtris in eam vrbem miſit, vt ciuitatem luctu & mœrore confectam conſolarentur, & belli ruinis proſtratam, pijs laboribus recrearent.

Vibonæ etiam (quod oppidum eſt in Sicilia) Iſabella Vega Ioānis Vegæ Protegis filia, Viboneniſis Dux, præclarū nobis ædificauit

ficavit Collegium, & certis fundis stabili-
 uit. Germanus etiam eius frater Ferdinan-
 dus Vega, Catinam (quam civitatem pro
 patre gubernabat) nostros accersuit: eos-
 que patris autoritate, & benignitate ci-
 vium, in certo domicilio collocavit. Tan-
 ta enim fuit patris Vegæ, & filiorum eius
 pietas, & in Societatem benevolētia, ut in-
 ter se, de ea augenda certarent.

*IGNATIUS OBDORMIT
 in Domino. Cap. XVI.*

HIC erat Societatis status, cum Igna-
 tius annis grauis, morbis sæpe vexa-
 tus, perturbatione temporum, & no-
 uis Ecclesiæ calamitatibus mœrēs, euolan-
 di ad Christum desiderio languens, pete-
 re à Domino vehementius cœpit, ut edu-
 ceret de custodia animam suam, ad confi-
 tendum nomini eius. Nam etsi corporis in-
 firmitatem, animi robore sustentabat, &
 magna patientia, constantiaque, peregri-
 nationis suæ molestias perfererat: tam in-
 censo tamen Deum videndi, & eo fruen-
 di, tenebatur desiderio, ut de sua migra-
 tione

VITÆ IGNATIÏ

vt de sua migratione (vt supra demōstrauimus) non posset, præ gaudio, sine lacrymis cogitare. Cum autē in Vrbe castra essent, & propter bellum, quod gerebatur inter Paulum III. Pont. Max. & Hispaniarum Regem Philippum, armorum strepitus exaudirentur, & tumultu, ac trepidatione plena essent omnia, in vineam secessit paulo remotiorem, vbi absque interpellatione, tantum malum liberius defleret. Ibi cœli grauitate, caloribus maximis, solito cœpit habere deterius: cognouitque velocem fore tabernaculi sui depositionem. Paucis certè ante mensibus ad Leonoram Mascarenâ ipsemet Ignatius, epistolâ scripsit, in qua illud erat. Hæc est postrema epistola quam ad te scribam, rogabo Dominū pro te in cœlo breui (vt spero) ardentius. Ex vinea domū reuertitur, quo ipso tēpore multi ex nostris ægrotabant grauiter, Ignatius igitur, cum nudiustertius sacratissimum Christi corpus antea suscepisset, ac nihil inesse periculi suspicaretur medici, 3. Kal. Augusti, hora à meridie tertia, Ioanni Polanco (quo in omni genere, vel scribēdarum literarum, vel negociorum, nouem annos fuerat vsus) ad se vocato, ac nihil

minus

minus suspicāti, solus solis, maxima animi
 trāquillitate, instare ex hac vita ait, suę mi-
 grationis diē. Ei mandat, vti Pontificem
 Max. conueniat: benedictionē ab ipso, &
 peccatorū indulgentiam petat, qua confir-
 mator ex hac vita, lātiorq; discedat. Se, si
 vt sperat, Domini misericordia, in montē
 sanctū eius venerit, non cōmissurū, vt eā
 curam Deum pro Pontifice deprecādi, in-
 termittat, quam in carne positus, & de se
 ipso sollicitus, diligenter, sancteque co-
 luerit. Benedictionē suam libentissimē im-
 petritus est Pontifex, cum magna amoris,
 ac doloris significatione. Sed quod neq;
 morbus grauis videbatur, neq; vllum, ac-
 citi medici, nuntiabant vitæ periculū, ip-
 se autem Pater de sua consuetudine nihil
 immutauerat, & familiariter de negotio
 quodam conficiendo, ea ipsa nocte cum
 nostris egerat (quanquā Ignatij verba,
 ipsos habebant sollicitos) vt consultius ta-
 men aliquid facerent, posterum diem Pa-
 tres expectare cōstituerunt. Qui vbi illuxit,
 suauissime illum animā agentem offen-
 dunt: accurrunt, in seculum porrigunt, ne-
 gat sumendi tempus esse, & manibus iun-
 ctis, oculis in cœlū defixis, Iesum corde,

VITÆ IGNATI

Iesum ore implorans, placido vultu sanctissimè migravit ad Dominum pridie Kalendarum Augu. 1556. hora post Solis ortum prima. Vir verè humilis, qui cùm obitum suum præsciret, neque Vicarium generalè creare, neque filios suos accersere, neque monere, neque hortari voluit, neque benedicere: ut illis spes omnes suas in Deo constitutas haberent, ab illo penderent, ipsum nihil fuisse, nihil esse arbitrarentur. Quod quamvis pugnare videatur cum quorundam aliarum Religionum Fundatorum factis, qui sub mortem filios suos ad se vocarunt, & ad omne genus virtutis cohortati sunt: haud tamen pugnat cum Spiritu diuino, qui illos ad eiusmodi exempla ædenda permouit. Diuersa ergo ac dissimilia sanctorum gesta, non aduersa atque contraria inter se sunt. Deus enim qui illos instinctu suo incitauit, ut caritatis suæ affectum erga filios suos demonstrarent, idem afflatu etiam suo Ignatium impulit, ut humilitatis studio, paternum affectum silentio premeret: ut in illis magis caritas, in Ignatio humilitas magis eluceret. Cuius tamen mortui, vel vere potius viventis patrocini-um, filij eius omnes senserunt. Nam eius

ex obitu, suauissimus quidam in vniuersa
 Societate doloris sensus est consecutus,
 lacrymę cum lætitia, desiderium spei ple-
 num, vigor spiritus passim excitatus: sic vt
 omnes vbique laborandi pro Christo, pa-
 tiendiq; grauia & difficilia, nouo quodã
 desiderio ardere viderētur. Vir etiã (quod
 facilè iudicari possit) Dei munere, ac pro-
 uidentia, ijs temporibus datus Ecclesię,
 ad resistendum conatibus hæreticorum.
 Itaque eo ipso tempore, quo Luterus per
 summum scelus ab sedis Apostolicę obe-
 dientia desciiuit, & funestum Catholicę
 Ecclesię bellũ indixit, Dominus noster
 (vt suprã demonstratum est) fortissimum *Li. 2. c. 18*
 hunc ducem excitauit, atque nefarijs eius
 conatibus opposuit. Vt exercitum per vni-
 uersum orbem terrarũ conseriberet, atque
 eos milites cogeret, qui nouo ac salutari
 voto Summi Pontificis obedientię se ob-
 stringerent, & vita atque doctrina Luthe-
 ranorum impetus propulsarent. Nam illi
 quidem pœnitentiam oppugnant, Sancto-
 rum inuocationem è medio tollunt, sacro-
 fancta Ecclesię Sacramenta subuertunt,
 delent imagines Sanctorum, reliquias il-
 lorum & beatissima ossa disijciunt ac per-
 sequun-

sequuntur, evertunt templa, indulgētias
 peccatorum irrident, fideiū animas, quæ
 igne purgatorio expiantur, piorum suffra-
 gijs priuant, deniq; quasi furix quædā cœ-
 lum terra miscent, & quantum in eis est,
 iustitiā, pacem, Christianā omnem religio-
 nem extinctā cupiunt. Ignatius verò eius-
 que filij ijs omnino cōtraria, dictis, factis
 perseverāter docēt: hortanturq; oēs ad di-
 gnos pœnitētiæ fructus, ad orationē, ac re-
 rum diuinarū iugē meditationē, ad pium
 frequentemq; Sacramentorū vsum, ad ho-
 norē Sanctorū imaginibus ac reliquijs ha-
 bendū, & tū se ipsos, tū alios iuuādos con-
 donationibus peccatorū ac indulgentijs,
 quæ ex locupletissimo meritorū Iesu Chri-
 sti D. N. & Sanctorū thesauro in Ecclesia
 recōdito, per eius Vicariū dispensantur.
 Deniq; omnia eius consilia & studia, vel
 ad conseruandam, vel ad reuocandam per
 se & suos fidei Catholicæ sinceritatē spe-
 ctasse, compertū est. Eius corpus Kal. Au-
 gusti, in tēplo nostro, ad dexterā aræ Maxi-
 mæ, humili tumulo conditum est. Mor-
 tuus est ætatis suæ anno 65. post conuer-
 sionem verò suam 35. Quod omne tempus
 in summa paupertate traduxit: in pœniten-
 tijs

tijs, peregrinatione, studijs literarum, per-
secutionibus, carcere, vinculis, laboribus
maximis, quos pro Christi amore, & ani-
mi excellenti virtute suscepit, & admira-
bili constantia peruicit: Societatis verò à
Sede Apostolica confirmatæ, anno 16.
quam toto propemodum terrarum orbe
propagatam vidit. Duodecim Prouincias
constitutas reliquit, Lusitanix, Castellæ,
Bæthicæ, Aragoniæ, Italiæ, Neapolis, Sici-
liæ, Germaniæ tum superioris, tum infe-
rioris, Galliæ, Brasiliæ, & Indiæ, quæ ad
Orientem est: in ijs nostrorum vel Colle-
gia, vel domicilia fere centum.

DE IGNATIO VIRI

grauissimi quid senserint.

Cap. XVII.

QUO tēpore Ignatius sanctissimè mi-
grauit è vita, Iacobus Laynez æger
Romæ sic erat, vt de eius vita medi-
ci diffiderent. Mortuo igitur Ignatio, in-
gressi sūt Iacobi cubiculū ex primis patri-
bus aliqui, vt illū inuiserent, & Ignatijobi-
rum celarent, ne ex eo videlicet grauiori
aliqua

VITÆ IGNATII

aliqua mœstitia amantissimus filius afficeretur. Ex vultu tamen (qui index est animi) facile Iacobus coniecit, quod patres illi occultabant. Itaque ad eos conuersus. Est ne mortuus (inquit) sanctus pater? est ne mortuus? vbi mortuum audiuit, sublatris illico manibus, oculos in cœlum coniecit, & se Ignatio ardētissimè cōmendauit. Et simul. Te pater æternæ (inquit) supplex ego, humilis, atq; abiectus homuncio oro atq; obsecro, vt qui nobis Ignatium seruū tuum, patrem, magistrum ac ducē dedisti, & minimæ huius Societatis fidelem ministrum, atque institutorem, quique hodie purissimam illius animam ex miseræ carnis ergastulo misericorditer collegisti, eius precibus, me quoque ex vinculis huius mortalitatis cripias, vt indignus filius sanctissimum patrem sequar, & cū illo vnâ (vt spero) te fruar in perpetuum. Sed res seculus longe accidit. Nam statim meliuscule habuit, & redditus est sanitati: quam Ignatius illi à Deo impetrasse creditus est, vt pro ipso Societate gubernaret. Quod multo ante ipse Ignatius Iacobo futurum prædixerat. Nec mirum sanè Iacobum Laynè in eo articulo temporis, Ignatio se ita cō-

supilis
men-

mendasse, de cuius adhuc viui sanctitate tam præclaram habebat existimationem. Memini enim cum de principijs, propagatione, & fructu nostræ Religionis, deque Dei benignitate, qui tam liberaliter Societatem ornasset, auxisset, ab innumerabilibus & maximis periculis defendisset, familiariter loqueremur, sapissime Jacobum mihi dicere solitum. Quid mirum Petre? *Complacuit sibi Dominus in anima serui sui Ignatii.* Quod, scilicet, aiebat, significans nimirum, copiosam hanc gratiam à Domino propter Ignatiû in filios eius deriuari. Idem pater Iacobus, quo tempore ad Conciliû Tridentinum à Paulo Tertio Põtifice Maximo primum missus est, vehementer optauit, & cum nonnullis grauissimis viris, & autoritate ac dignitate clarissimis egit, vt Ignatius ad Concilium mitteretur: nõ vt cum hæreticis disputaret, aut cõtrouersas de religione quæstiones differeret: sed (vt mihi ipsemet pater Iacobus dicebat) vt Concilium ipsum precibus apud Deû, & eximia apud homines prudentia sustineret. Ille idem pater Laynez magni semper fecit Petrum Fabrum, eumque quasi cœlestem quendam ac vere spiritalem magistrum

VITÆ IGNATII

gistrum, & ad regendas, atque ex scrupulorum angustijs explicandas animas, apprime eruditum suspiciebat. Et meritò quidem. Sed tamen aiebat Iacobus mihi, talè quidem esse Fabrum, si per se, ac seorsum spectaretur: sed tamen si cum Ignatio componeretur, balbutientem puerulum sibi videri, præ senè sapientissimo. In quo certe nulla Fabro fiebat iniuria. Ipse enim Faber hoc & agnoscebat & prædicabat, & Ignatium tanquam patrem ac magistrum suum, de interioribus animi sui motibus ac difficultatibus consulebat, & interrogabat: ab illius ore, tanquã infans ab vberibus matris pèdebat: illum quasi perfectissimum omnium virtutũ exemplar omnibus proponebat, si qui ab ipso consilium peterent, de perfectione consequèda. Monebat enim omnes, & serio ac grauiter hortabatur, vt si celeriter & compendio (vt ita dicam) perfectæ vitæ excellentiam assequi cuperent, vnum Ignatium sibi ante oculos ponerent, in illum intuerentur, illum imitarentur. Sic enim breui futurũ, vt omnes perfectæ virtutis numeros explerent. Et quoniam, quod istorum patrũ de Ignatio esset iudicium dicere capi,

alios

alios etiam testes addam grauissimos atq;
 certissimos. Claudius Iaius (viuente ad-
 huc Ignatio) acerbissimo stomachi dolo-
 re in itinere correptus est, & cum nulla
 medicina, nullū præsens adesset remediū,
 Deū rogare cepit, vt per merita serui sui
 Ignatij, ipsum molestia illa liberaret, & si-
 mul atque preces fudit, liberatus est. Hoc
 idem Nicolao Bouadillæ accidit. Hic cum
 ardentissima feбри repenti aliquādo estua-
 ret, Ignatio iam mortuo sese commendās,
 statim morbo leuatus est. Simoni Roderi-
 covitā precibus Ignatij prorogatam supra *lib. 2. c. 9.*
 scripsimus. Itaq; eam de Ignatio habebat
 opinionem Simon, quam de vitæ suæ pa-
 rente habere par erat. Franciscus Borgia
 Societatis nostræ tertius Præpositus Ge-
 neralis, atq; illustre humilitatis & totius
 sanctitatis exemplū, vim verborū Ignatij
 admiratus. *Loquebatur* (aiebat mihi) *tanquā*
potestatem habens. Longum esset persequi cæ-
 teros, ac recensere quid optimi quiq; atq;
 sapientissimi totius Societatis patres, qui
 vel vitam cum morte commutarunt, vel
 superstites adhuc sunt, & intimam con-
 suetudinē habuerunt cum Ignatio, de eius
 sanctitate senserunt ac prædicarūt. Vnum

VITÆ IGNATII

certè Frãnciscum Xauierum (vt alios omit-
tam) præterire non debeo, virum omnino
Apostolicum, & ad illustrandas luce Evan-
gelij tot barbaras ac feras gentes à Deo
missum, & miraculorum numero & magni-
tudine admirabilem. Bernardus igitur ille
Iaponius (de quo suprã mētionē fecimus)
narrabat mihi, à Francisco Xauierio cum
de Ignatio loqueretur, sæpe se eas voces
audiuisse: Magnus Sanctus est, Bernarde,
Pater Ignatius, magnus omnino Sanctus.
Quasi Sanctum certè Franciscus ipse ve-
nerabatur Ignatium. Itaque epistolas in
genua procumbens præ reuerentia ad illū
sæpè scribebat: consilium petebat, & docu-
menta ad Indorum conuersionem: & qui-
busdam in literis ait, se quidem hæc ab Ig-
natio petere, ne si id facere prætermittat,
grauius à Deo puniatur, propterea quod
spiritu illo, & luce consilij sanctissimi pa-
tris sui ac magistri, ad tot gentium salutem
non esset vsus. Contra verò omnium tem-
pestatum vim, & periculorum incurtus,
nomine se atque Ignatij intercessione mu-
niebat: appendebatque collo quasi scutum
firmissimum Ignatij nomen, manu ipsius
Ignatij scriptum, & suæ professionis vota.

Etne

Lib. 4. c. 7

22. 5. 11

Et ne testes domesticos tantum proferre videar (quanquam ij certiores sunt) paucos aliquot exteros adducam locupletissimos, atque autoritate singulari. Marcellus Secundus Pont. Max. Ignatij semper cupidissimus, tanti semper fecit eius cum alijs de rebus, tum de pertinentibus ad Societatem iudicium, vt in ijs quidem, plus apud se ponderis habere diceret solá Ignatij autoritatē, quàm omnes in cōtrarium rationes, vt Libro tertio demonstratū est. *Li. 3. c. 15.*

Ioānes Tertius Lusitaniæ Rex eximius, & ijs virtutibus quæ Regis proprię sunt cumulatissim⁹, qui ab ipso initio, Societatē & ornauit munificentissimè, & defendit acerrimè, magnam curam adhibuit vt res omnes Societatis cognosceret, & erga Ignatium studium suum testaretur. Itaq; Ludouico Gonzali (qui Ioanni Principi filio suo à cōfessionibus fuerat) in Urbem proficiscenti mandat, vt omnia Ignatij dicta, factaq; curiose obseruet, & ad se diligenter perscribat: & quid de toto homine ipsū videatur, ipsum Regem certioorem faciat. Fecit Ludouicus quod fuerat iussus, & post exquisitam rerum omnium peruestigationem (vt ab ipso met accepit) scribit

Ll Regi,

VITÆ IGNATII

Regi. Se quidem circumspexisse omnia, & diligentissimè Ignatium obseruasse, prout Rex iusserat, & ita virtutum illius magnitudine atque excellentia captum esse, ut vel aspectus tantummodo ipsius, & oris compositio, ac corporis motus vehementer ipsum Ludouicum ad Dei amorem inflammaret. Quo circa vel ex solo Ignatij intuitu, permultum ad virtutem se capere adiunxerit. Gaspar Quiroga, qui viuit adhuc, S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus, & fidei supremi consilij Præses, summa fuit amicitia cum Ignatio, necessitudineque coniunctus, multaque cum illo Romæ, & graua tractauit negotia. Is laudandi Ignatium finem non facit, à religione, sanctitate, atque prudentia, cæterisque præclarissimis virtutibus: tantam verò animi, vultusque constantiã, & tam æquabilem ac perpetuum tenorem in omnia vita, quantus in Ignatio fuit, se in nullo mortalium vidisse affirmat. Multi principes viri, & tum Ecclesiastica, tum sæculari dignitate præstantes, ad Societatem post Ignatij obitum literas scripserunt: in quibus & mortuum patrem laudabant, & viuentes ac moerentes

filios

filios consolabantur. Ex ijs vnus Ioannes Vega fuit, qui tunc quidem pro Philippo Rege Siciliam gubernabat, postea verò Regij Consilij Præses, in Hispania decessit è vita. Is (vt diximus) Romæ legatus Caroli V. Cæsaris apud Pontificem Maximū cum esset, magnam cum Ignatio contraxerat familiaritatem, summaque beneuolentia illum deinceps profecutus est. Mortuo igitur Ignatio, ad Iacobum Laynè Vicarium iam tunc Generalem literas scripsit, quarum caput vnum de Hispano sermone in Latinum translatum hic subijciam, quod tanto viro dignum, & à nostro proposito non alienum esse iudicavi.

¶ Triduo (inquit) aut quatruiduo antequā mihi reddita est epistola, quam Pater Polancus tuo nomine de Beati Patris Ignatij obitu ad me misit, nuntiatum erat nobis illum è vita migrasse, sed obscure. Itaque magno tenebamur desiderio, omnia certius cognoscendi, & intelligendi quis fuisset sanctissimi viri exitus, quis status sit sanctæ vestræ Societatis ac Religionis. Non enim dubitabā (quod in hac epistola vidi, & in ea etiam quæ ad patrem Hieronymū scripta est) quin & illius

Li. 3. c. 19.

VITÆ IGNATII

vitam finis gloriosus clausisset, & vos ve-
 stramque sodalitatē diuina protectio pro-
 uehat. Sed tamen per magnam ex hac exa-
 cta, & diligenti rerum gestarum narratio-
 ne, consolationem atque ædificationem
 accepi, quæ tamen cum certo quodam do-
 loris sensu fuit coniuncta. Non enim pos-
 sumus non dolere eorum obitum ac iactu-
 ram, quos in hac vita dileximus. Benedi-
 ctus Deus, qui seruum hunc suum è custo-
 dia corporis eductum ad se vocauit eo tē-
 pore, quod ipsi opportunius iudicauit: qui
 que illum ita instruxit, & gratia sua cōmu-
 niuit, vt tot suæ virtutis monimenta, tot
 sanctitatis trophæa relinqueret, quæ nul-
 la consumet vetustas, non dies, non aër,
 non aqua corrumpet, nulla vis labefacta-
 bit atque conficiet, quemadmodum alia
 videmus diruta & absumpta, quæ vanita-
 te & ambitione fuerant constituta. Ego
 verò mecum ipse cogito, qua pompa, quo
 triumpho, in cælo à beatissimis illis men-
 tibus exceptus is sit, qui tot clarissimas vi-
 ctorias de gentibus immanitate barbaris,
 multitudine infinitis reportauit, qui vel
 per se, vel per milites suos, lumen fidei ac
 religionis ijs populis ac nationibus inue-
 nit,

xit, qui sedebat in tenebris ac umbra mortis: qui mortalium plurimorum infidelitatem vicit, feritatem emolliuit, ignorantiam depulit, perditam vitam profligauit. Itaque merito sanè atque iure optimo, illius vexillum apud vexilla Sancti Dominici, ac D. Francisci & aliorum sanctorum in cælo collocabitur, quos Deus elegit, ut non solum carnis illecebras, & mundi blandimenta ipsi vincerent, sed vincere alios docerent, & innumerabiles animas ab inferno liberarent. Quam sincera porro erit ista Ignatij gloria? quam sine aliorum Sanctorum inuidia iste triumphus? quàm dispar, quàm dissimilis, quàm contrarius, speciosus, sed fallacibus huius mundi triumphis, quos fugaces & breues, miseria & inuidia plenissimos videmus, ac Reipub. vehemèter perniciosos? Quæ omnia magnam nobis consolationem afferre debent, & tristitiam, quam ex morte Ignatij pro naturæ nostræ imbecillitate capimus, vel mitigare vel tollere: nostrosque animos mœrore percussos excitare, atque spe erigere: ut confidamus illum iam regnantem, & verè viuentem cum Deo, neque suæ religionis, neque amicorum oblitum, manum nobis

VITÆ IGNATII

porrecturum, filijs suis promptius etiam
 opem laturum, denique eos apud Deū ha-
 biturum commendatissimos, qui Deum
 ipsum in Ignatio agnouerunt ac venerati
 sunt. Hæc ille. Ioannes Auila vir excellen-
 ti virtute, prudentia, doctrina, & cum in
 vniuersa Hispania, tum potissimum in Bæ-
 tica Prouincia (quam verbo Dei illustra-
 uit) notissimus, cum Patrem Ignatiū cum
 socijs in mundū à Deo missum primū audi-
 vit, eiusque propositum atque institutum
 intellexit, se quidem dixit hoc idem quod
 ille affererat, iam diu animo concepisse:
 & magno labore atque studio conquisi-
 uisse atque indagasse, sed peruestigare ta-
 men, atque deprehendere haud potuisse.
 Itaque euenisse sibi aiebat, quod puero ad
 radices montis agenti, qui onus aiiquod
 magni ponderis diu multumque versat, &
 in fastigium montis toto conatu subuche-
 re molitur, neque tamen præ virium in-
 firmitate potest. Quod onus si vir ali-
 quis, corporis mole & robore Gigas sus-
 tulerit, minimo negotio, transferet sci-
 licet quò volet, & in cacumine mon-
 tis collocabit. Atque hac similitudine
 pro sua modestia, vir excellens, se qui-
 dem

dem pusillum, Ignatium verò Gigantem nominabat.

DE STATURA CORPORIS eius. Cap. XVIII.

STATURA fuit modica, vel potius breui, cum eius fratres proceri fuerint, & quæ iustam excederet. Facie honesta: fronte lata, atque exprorecta: depressis vi lacrymarum oculis: palpebris contractis, corrugatisque: auribus mediocribus: naso & à summo eminentiori, & ab imo diductiore: colore viuido, ac temperato: caluitio, totoque ore venerabilis: vultus illi iuvene grauis, & seuerè iucundus: quique tranquillitate quadam, ac serenitate exhilararet intuentes, grauitate componeret. Ex altero crure non nihil claudicabat, sed honestè, & quod ambulandi moderatione, tegetetur. Callosos pedes, & nuditate, crebrisque itineribus exasperatos habuit: & crus alterum ex vulnere (ut diximus) imbecillum semper, ac tenerum; ut vel leuam contactum, *Lib. I. c. 10.*

absque dolore non ferret. Quo magis mirandum est, tantum terrarum pedibus illum obire potuisse.

Principio maximis fuit viribus, prosperaque valetudine: quam ieiuniorum, pœnitentiæque magnitudine afflixit, & perdidit. Itaque sæpè morbo tentatus est, maximeque stomachi dolore, per omnem vitam gravissimo, inedia & vacuitate cōtracto. Fuit enim tenuissimi, vulgarisque victus, & ita sobrius, vt tres interdum dies, integram aliquando hebdomadam omni cibo potuque caruerit. Gustatum ita amiserat, vt nullam ferè ex cibo delectationem perciperet. Quapropter egregij medici negabant illum, naturaliter ea corporis affectione, tamdiu potuisse viuere. Vestitus eius vilis, & neglectus, sed mundus: cultus ipse, sine cultu. Nam quod de sanctissimis viris Nicolao, ac Bernardo memoriæ proditum est, paupertas semper ei placuit, sordes nunquam.

Et quoniam staturam Ignatij atque oris & totius corporis habitum constitutionemque descripsimus, non erit alienum proposito nostro illud etiam adijcere. Nullam nos habere imaginem, qua ipsum ad
vium

viuum referat: quod non obliuione tamé
aut incuria factum est. Sed cum Ignatius
neque pictam, neque fictam imaginé suá
pati posset, neque quippiam quod vanita-
tem haberet, aut vanitatis vmbra, vt hoc
fieri permetteret, qui ab ipso petere aude-
ret, ex omnibus nostris inuentus est ne-
mo. Ignatio in scio aliqua ad eam rem ten-
tata sunt, sed frustra. Itaque imagines eius
quæ circumferuntur, ex quadá ductæ sunt
post ipsius mortem efficta. Quarum tamé
omnium (meo quidé iudicio) proximé ad
veritaté accedit, ea quam Ildefonsus San-
ctius Philippi II. Regis pictor (quæ expri-
mendis ad viuum rebus maximé excellit)
me præsenté & commonente, ex prototy-
po Romano Mantuæ Carpentanorum
depinxit, hoc ipso anno salutis
nostræ, 1585.

LI 5 VI-

VITÆ IGNATI
LOIOLÆ.

LIBER QUINTVS.

Præfatio.

Attenuis de vita Ignatij, & morte diximus, qua nobis ad continuationem quandam historiae, seriemq; contexendâ pertinere visa sunt. Nunc operæ pretium me facturû arbitror, si aliqua de eius virtutib⁹ separatim dixero. Quanquã enim in ijs, quæ de Ignatio explicata à nobis sunt, omnium virtutum illi⁹ eminet insignia, & probatissimi, integerrimiq; animi lumine elucet: interdû tamẽ ipsa recte facta,
alia-

aliarum verum narratione obscurantur;
 & ut maxime appareant, implicata tamē
 cum alijs, & coniuncta minus delectant,
 & permouent, & agendi verissimam ra-
 tionē decent, quā cum seorsum spectātur,
 neq̄ pondere solū, sed numero etiam lecto-
 rem excitant. Tenuia vero quādā cur re-
 censuerim, dicerem, nisi religiosi homini-
 bus, & parentem nostrum Ignatium imi-
 randi cupidissimis, hac scriberē. Quibus
 persuasum nimirū est, parua nō esse, sine
 quibus maiora constare nequeunt: & in
 perfectionis acquirenda studio. Qui spernit *Eccle. 19*
 modica, paulatim decidere: contraq̄, iux-
 ta Christi Domini nostri sententiam. Qui
 fidelis est in minimo, & in maiori fidelem *Luce. 16.*
 esse. Et quoniam vos ego, fratres, intueor,
 vos meus hic, qualiscunq̄ est, conatus spe-
 etat, commemorandis Ignatij virtutibus,
 illam

illum ordinem sequar, quē Ignatius ipse
 in Constitutionibus tenuit, cum perfectā
 Præpositi Generalis formam describeret.
 Nam, nihil minus quam de se cogitans,
 suis coloribus se mihi videtur pinxisse. Ne
 que tamen omnia persequar, quæ mihi cō-
 perta sunt, sed pauca quæ tam ex multis
 excerpam, quæ vel illustriora, vel ad exē-
 plum cōmodiora videbuntur. Sic enim
 breuitati, & lectorum utilitati seruiā.

DE ORATIONIS GRA-
 tia, & familiaritate cum Deo.

Cap. I.

VT igitur de ea, quæ primo loco in Cō-
 stitutionibus ponitur, deuotionis vir-
 tute dicamus, quæ Deo hominē iun-
 git, & ex perēni illo diuinitatis fonte hau-
 rit, quæ in alios effundat: singularem quan-
 dam orationis gratiam Ignatius habuit.

Ex quo primum diuina luce illustratus est, & à sæculi vanitate ac Deum conuersus, omnes cõtendit neruos, vt ingiter cū Deo ac familiariter versaretur, & in oratione totus omnino esset.

Sacris initiatus, cum recitandis horarijs precibus, diuinoque officio persoluendo occuparetur, tanta diuinæ consolationis copia perfundebatur, tanta lacrymarum affluentia, vt in singulis pene verbis hære, ac preces interrumpere, & in psalmis legendis multum dici tempus ponere cogebatur. Ergo, præ lacrymis, excæcatus ferme est. Qua de causa locij, vt omittete diuinum officium Ignatio liceret, à Sūmo Pontifice impetrarunt.

In rebus grauioribus, etiam si rationes probabiles multas haberet, nihil tamen cõsuevit prius constituere, quam rem Domino in oratione cõmendasset. Hoc tamen studiosius faciebat, cum scribebat cõstitutiones ac regulas Societatis.

Conscripserat aliquando regulas quasdam Ignatius, ad modestiam religiosam, & totius corporis motum, decorumque pertinentes. Eas vt promulgaret, Romanæ domus Ministro iussit, cessauit ille aliquantulum,

VITÆ IGNATIÏ

lum, ac fuit negligentior. Et mihi Ignatius hac ipsa de re agens. Ego (inquit) in meditando regulis scribendis que diutius laboro, Ministri autem ut obseruetur remissiores sunt, quasi paruo mihi constant. Certe vel hasce quas publicare iussi, anteaquam perscriberem, septies & eò amplius orationem Domino, & lacrymas fudi. Quid de constitutionibus, alijsque maioris momenti regulis credere par est? Has ipsas regulas postea domi nostræ promulgare P. Iacobum Lainem Ignatius iussit, & ad obseruationem earum nostros adhortari: atque exhortationi Iacobi Patres, fratresque qui domi erant antiqui & noui, ut ad vnum omnes inter essent præcepit. Quod nouum admodum atque insolens fuit. Dum concio fit à Iacobo, ingens exauditur fragor, domus tota concutitur, tectum sub quo ea ipsa hora consistere in hortu primatij patres a cæna consueuerat (erat. n. Augustus mensis & calores maximi) repente cecidit: quos sine dubio ruina oppressisset nisi præter morem, consuetudinemque in concione illos adesse Ignatius voluisset. Qui rectum collapsum videns, Deo, quod omnes domesticos seruasset, gratias egit, mihi que, videtur (inquit) Deus hoc facto signifi

significare voluisse, istiusmodi regulas sibi esse non ingratas.

In cōstitutionibus scribendis, alijsq; magni momēti rebus statuendis, Deū semper (vt diximus) consulebat. Consulendi autem modus hic erat. Exuebat imprimis se omni affectu, qui tollit sincerum de rebus iudicium, abdicabatq; à se omnē propensionem animi: deinde auxiliū Domini, ac gratiam vera videndi, ac persequendi petebat: tum rationes vtrāque ex parte considerabat per attente & grauiter, earumq; momentum ac pondus æstimabat, atque inter se etiam cōponebat. Postremo recurrebat ad Deū iterū, & quæ cogitasset atq; inuenisset, eius in cōspectu ponebat: vt ipse cōfirmaret, quæ in ipso operatus esset.

Patrem Iacobū Laynē qui omniū sanctorū vitas, ortus omniū ordinū, progressionēsq; legerat, sciscitatus est aliquādo Ignatius, quod ei esset de regulis illorū patrū cōstitutionibusq; iudiciū, qui autores ipsarum religionū atque parentes extiterunt: nū scilicet, quæ literis mādassent, posterisq; suis tradidissent, ea omnia per reuelationē accepissent: an ex his suo sensu quædā, iudicioq; statuissent? Cui Iacobus proptius
fidei

fidei esse respondit, grauisſima quæque & maxima inſtituti cuiuſque quaſi fundamēta à Deo, qui omniū Religionum fons eſt, patribus illis tradita fuiſſe diuinitus: reliqua quæ minora ſunt, & naturam ipſam Religionis proprie nō attingunt, Deum prudentiæ eorum qui leges condiderunt, iudicioque reliquiſſe. Sicuti etiam feciſſe videmus cum Paſtoribus ac Principibus Eccleſiæ: in ijs quidem quæ ad eius pertinet gubernationem. Tunc Ignatius, tecum plane ſentio. Ex quo conijcere licet, quæ propria ſunt, ac præcipua noſtræ Societatis firmamenta, ea Ignatium diuinitus accepiſſe: cum vero de re aliqua leuiori delibera-
bat, in qua diuinam lucem non haberet, P. Laynem ſciſcitatum fuiſſe, vt videlicet illius cōſilium exquireret, & apud ſe ſtatu-
ret, vtrū poſſet pariter rem illam præſcribere abſque Dei reuelatione, atque alias cœleſti lumine colluſtratus ſcripſiſſet.

In horas ſingulas ſeſe colligebat, & à reliquis animū in Deum auocabat: conſcientiamque ſuam diſcutiebat diligentiffime. Quod ſi negociū intercederet grauius, vel occupatio aliqua tanta, quæ piæ conſuetudini impedimentum adferret: proxima ho-

ra, vel certe primo quoque tempore, interpositam moram cōpensabat. Non tamē externarū rerū occupatione vsque adeo distringebatur Ignatius, vt deuotionis illius cursus retardaretur.

Vidimus frequenter illum, ex tenuissimis rebus, ad Deum, qui in minimis etiam maximus est, ascendente: ex plantulæ, frōdis, floris, fructus vnius aspectu, ex vermiculti alicuius, aut bestiolæ consideratione, supra cœlos attollentem se, & ad ea, quæ à sensibus remota sunt, penetrantem: capientemq; è singulis, vtilissima documēta, ad totius informationem vitæ.

Atq; hoc familiare nostris optabat esse, vt Deum in rebus omnibus, presentem cererent: & mentes suas non in oratione tantum ad cœlestia attollerent: sed vniuersas res, atque actiones singulas in Deum referrent: neque minorem deuotionis spiritum in actione, quam in ipsa meditatione sentirent. Et hanc quidem orandi consuetudinem assiduā, cum in alijs, tum vero in hominibus pie occupatis, tanquam magis expeditam probabat.

Tam feruenter orabat, vt ex intentione animi morbum aliquando contraheret.

Anno vero, 1550. quòd ipso Christi domini nostri die natali, duo sacra continenter fecisset, in extremum vitæ discrimē ad ductus est.

Neque vero, in sacrificio Missæ solum, ita intendebat animum, sed in minimis etiã rebus, quæ ad Deum pertinerēt: cum mensa benedicebat: cum, confecto prandio, gratias Deo agebat: in reliquis demũ rebus, ita se uocabat animum, seseque colligebat, vt Deum veluti præsentem cerne re videretur: semperque ante orationem præparabat animam suam, & quasi in cubiculũ cordis intrabat: & ita mens inflammabatur interior, vt facies etiam accēderetur, & tota (quod sæpe animaduertimus) quodãmodo ignesceret.

Deũ sapissime alloquens, ex intimo corde dicebat, Quid ego, Dñe, extra te volo, aut quid velim? Et quoniã voluntatē suam ad diuinam voluntatē accõmodabat, idem volebat omnino, quod Deus, idē nollebat, in omnibus rara quãdam illum consolatione, atque æquabili mulcebat Dominus.

Præsentem diem cum hesterno conferens, & cum profectu profectum, longius se quotidie progressum, & ardentioribus inflam-

inflammatum studijs in dies reperiebat: vt suum illum, quem Manresæ habuit statum (quemque primitiuam suam Ecclesiam studiorum tempore solitus est appellare) extrema iam ætate, prima fuisse rudimenta, diceret: & ea quotidie in se Deum expolire, quorum Manresæ lineamenta duxisset.

Cum in singulis precationibus vberissime fleret, & continua lacrymarum fluxio, lætitiã spiritui eximiam, magnam corpori debilitationem adferret, & suauitatem spiritus potiore longe corporis sanitate duceret, verereturque ne si lacrymas cohiberet, aliquid de excellenti illa consolatione, & spiritali fructu detraheretur: ratione tandem, consilioque medicorum victus, à Deo petijt, vt liceret sibi lacrymis imperare. Cuius rei tantam à Deo facultatem accepit, vt lacrymas ad arbitrium suũ regeret, & illarum habenas vel adduceret, cum vellet, vel remitteret: tam constanti, & æquabili diuinæ cõsolationis gratia, vt cum arescerent lacrymæ, deuotionis tamen vireret fructus: & cohibitus fletus, circumfluentem visitationis diuinæ copiam, nihil omnino reprimeret.

VITÆ IGNATII

Ardenti desiderio tenebatur, ex hoc carcere, & vinculis euolandi ad Christum: vt quoties de morte sua cogitaret, réperare sibi à lacrymis, præ lætitia, non posset. Dissolui enim, & esse cum Christo, multo magis melius sibi existimabat. Neque vero, vt summum suum bonum consequeretur tantum, & in beatissima illa visione conquiesceret, Christi videndi desiderio flagrabat: sed (quemadmodum amici experere præsentiam amicus solet) vt iucundissimo, multoq̄ue fœlicissimo illius perfrueretur aspectu.

Phili. 1.

Atque ex hoc fortasse moriendi desiderio, iugique meditatione mortis, admiratio illa nascebatur, quam Ignatio cuiusuis hominis sermo mouebat, qui se post tres, quattuorue menses aliquid facturum diceret: cui (si quem nactus esset eiusmodi) tacita quadam, beneuolaq̄ue reprehensione admirans, aiebat, I E S V bone, tam diu te victurum putas?

Dum ægrotaret, admonitus à medico, ne se angoribus daret, neue tristioribus rebus occuparetur: cogitare attente secum cœpit, num res tam noua, & acerba sibi posset accidere, quæ se molestia aliqua afficere

ficeret, & perpetuam animi securitatem perturbaret. Hæc cogitanti, illud (quod maxime insidebat animo) solum occurrit: si quomodo Societas nostra dissolueretur. Progressus est longius, & ut se excuteret ac diligentius pertentaret, quæsiuit ex se, quam diuturna hæc molestia futura esset: Statuebatq; si hoc nulla sua culpa euenisset, post quartam horæ partem, quam in oratione posuisset, seseque collegisset, se, si quid ex ea re cœpisset molestiæ, facile depositurum, etiam si vniuersa (inquit) Societas deleatur, & tanquam sal aqua dissoluatur.

In diuinis rebus P. Iacobo Laini aliquoties dixit, habere se passiuæ magis, quam actiuæ: qui supremus gradus ab ijs traditur ac perfectissimus, qui de contemplandi ratione scripserunt. Itaque Areopagita Dionysius de magistro suo Hierotheo loquens, erat (inquit) patiens diuina.

Observauit aliquoties illum idem P. Iacobus orantem in hunc modum. Ascendebat in solarium, vnde libere in cælum posset suspicere: ibi aliquantisper corpore immotus, fixis in cælum oculis stabat: tum genu flexo Deum adorabat: deinde capite aperto, in scabello humili sedebat, pro-

*De diuinis
nom. c. 2. p.
1. in fine.*

VITÆ IGNATII

pter corporis imbecillitatem: continuo lacrymarum riuuli profluebant: idque suaviter, moderateque, & sine vlllo vel singulatu, vel strepitu, vel corporis motu.

Nullus quātūvis strepitus (si nulla eius culpa accideret) Ignatium obturbabat orātem: leuissimus interpellabat, si vitati diligentia potuisset. Ita, non strepitus, sed negligentia culpa, quam sustinere sibi videbatur, molesta erat precanti. Orantē in cubiculo Ignatiū, ostio clauso, importune ianitor interpellauit aliquando, cui semel atq; iterū pulsanti, nihil respōdit Ignati⁹: cū molestus esse pergeret, & perseuerāter obrūderet, ostiū aperuit, & quid (inquit) tibi vis? Cui ianitor. En inquit pater literæ, quas qui reddidit, tua ex patria allatas dicit, simulq; literas in manus Ignatio tradit: qui recluso ostio, literas in lucētē caminū (erat enim hyēs) cremādas coniecit, & continuo ad intermissam orationē redijt.

Defectus suos culpaſq; quātūvis leues agnoscēs, deſſēſq; dicebat, cupere se, vt p pœna, sibi Dñs abundātis illius cōsolationis copiā adimeret, quo cautior, sollicitiorque esset: sed tantā misericordiā Dei in se esse, gratiaq; suauitatē, vt quo plus ipse deficeret,

ret, atq; emédationē hac ratione perciperet, eo Dñs liberalior in ipsum esset, & dulcedinis suæ thesauros largius effunderet. Itaq; dicebat, Persuaderi tibi nō posse, hęc duo simul cōiuncta, in vllō hominū tā valde reperiri, quā in se: vt in Deū videlicet, equē quis esset ingratus, & à Deo tā multa tāq; magna beneficia quotidie acciperet. ¶ Propter magnā suā imbecillitatē, donatū se à Deo grā deuotionis dicebat, & ad nullā rem, ingrauescēte iā ætate, & corpore grauitè affecto idoneū, nisi vt vni Deo vacaret, & deuotioni sese penitus daret.

Illam in primis consuetudinem tenuit, vt Reges eosq; Principes, ex quorū felici gubernatione vniuersę trāquillitas pēdet Ecclesię, diligentissimè Deo assidueq; cōmédaret: id, quæ mox subijciā, exēpla demōstrant. Anno Dñi 1555. 21. die Martij, cū Iulius III. Pont. Max. eo morbo affectus esset, quo etiā extinctus est, orationes pro salute Pōt. domi instituens Ignatius, dixit se quidem pro Pont. antequam egrotaret, semel quotidie preces cum lacrymis Deo fundere solitum esse: post morbum verò, semel atque iterum id se in dies singulos præstitisse. Leonora Mascarena fœmina

primaria atque clarissimæ, & de Ignatio ipso optime merita, Ignatium per literas rogauit, vt Philippum II. Hispaniarum Regem, quem ipsa educauit à puero, atq; eduxit, suis precibus apud Deum haberet commendatissimum. Cui respondit Ignatius. Se quidem, pro Philippo adhuc Hispaniarum Principe semel orasse quotidie: postquam uerò Carolus pater onus in illum reiecerat, & tot Regnorum clauum tenere, & gubernacula tractare ceperat, ad quotidianas statasque preces, alteras etiam se diebus singulis addidisse.

Illud etiam minime prætereundum videtur, quod quamuis ipse tam excellenti esset orationis spiritu ornatus, pluris tamen interdum facere videbatur spiritum mortificationis, quam spiritum orationis, & si ita connexi ij spiritus, iugatiq; inter se sunt, vt seiungi, distrahiq; difficulter possint. Ex quo, cum religiosum quendam virum vt lauderet quidam ex nostris patribus Ignatio diceret, vir est multæ orationis: Ignatius, voce commutata, vir est (inquit) multæ mortificationis. Eam porrò mortificationem intelligebat, non modo quæ in corporis afflictatione posita est, sed

multo etiam magis, quæ in propria volun-
tatis, ac iudicij expugnatione consistit. Quo
circa, in hominibus potissimum honorati-
tis, atque splendidis, sui contemptum, om-
nisque fastus, existimationis, atque excel-
lentiae conculcationem, ac victoriam, cor-
poris macerationi longe anteferebat: quod
videlicet sit difficilius spiritum compri-
mere, quàm carnem affligere. Quanquam
rebellis caro sæpè affligenda est, vt spiri-
tus comprimatur.

Qui prolixiori oratione vtuntur, & mul-
tas horas in rerum diuinarum meditatio-
ne collocant, ijs magnopere cauendū esse
sentiebat, ne præfracti nimis ac duri fiât,
& in proprio sensu pertinaces. Neue ex
re omnium fructuosissima, & Dei com-
municatione præstanti vitium ipsi con-
trahant, fiatque sua ipsis culpa venenum,
quod præsens animæ est omnium morbo-
rum medicina. Solent enim quidam diffi-
cili admodum ingenio esse, & in propo-
sito obfirmati: ad quorum naturam, si oran-
di studium nudum accesserit, & meditan-
di tantum quædam assiduitas, absque mor-
tificatione, sui que vincendi cura, ita ca-
pite exiccatur interdum atq; obdurescunt,

ut dimoueri de sententia, flectique nō pos-
 sint. Sunt rursus qui quicquid in oratio-
 ne sentiunt, sibi à Deo immissum putent,
 sensumque suum, sensum esse Dei, à quo
 discedere nefas sit: itaque & sentiendi re-
 gulam & agendi, sensum quem habent in
 oratione certissimam statuentes, ad eam
 omnes vitæ actiones dirigunt. In quo fal-
 luntur sæpè. Ipsi enim non rarò iudicium
 sequuntur suum, atque animi impetum
 pro instinctu diuino habent: vitiumq; na-
 turæ speciosa quidem, sed falsa excusatio-
 ne tegunt: prolabunturque frequenter in
 maximos errores, quibus orationi rei præ-
 clarissimæ, ac mortalibus utilissimæ, infamiam
 inferunt apud imperitos, existiman-
 tes rei id esse, non personæ vitium. Neque
 enim ad sensum nostrum (quantūuis pius
 videatur ac diuinus) detorquere quæ cer-
 ta sunt, sed contra, sensus cogitationesq;
 nostras (tanquam dubias & fallaces) ad re-
 ctissimam fidei, & sanctorum patrum nor-
 mam, atque exploratissimam debemus
 exigere. Non enim dubijs perspicua
 tolli, sed illustrari perspicuis
 dubia & confirmari
 par est.

DE CARITATE ILLIUS
 erga proximos. Cap. 11.

EX ijs quæ hætenus diximus facile elucet, quibus diuini amoris facibus arderet Ignatius: quo erga proximos fraternæ dilectionis igne esset inflammatus. Vbiq; enim suæ caritatis argumenta, & cælestis incendij certa vestigia relinquebat. Cùm eius omnia consilia, studia, labores in Dei gloriam, & hominum salutem referrentur, & in eo vno consumerentur, vt vitia radicitus è Christiana Republica reuellerentur, virtutes insererentur, conseruarentur, augerentur. Sed hoc ijs exemplis fiet magis perspicuum, quæ hîc apponam.

Lutetiæ, cum quidam pellicis amore nefario teneretur, neque ab illo Ignatius hominem posset vlla omnino ratione diuellere, aliquândo rescivit, illum extra oppidum iturum, eo fortasse, vbi turpes eius delitiæ erant. Ignatius igitur in lacum frigidissimum viæ, qua transiturus erat, adiacentem sese coniicit: corporeque gelidis aquis immerso, capite tantû extans, ad illum

illum iam appropinquantem, Perge, inquit, miser, perge ad tuas foetidissimas voluptates: impendentem capiti tuo ruinam non vides? instantem pestem non perhorrescis? Hic ego pro te tam diu me macerabo, donec iustissimum Dei furorem in te paratum auertam. Exterritus homo, & hoc tam insigni caritatis exemplo percussus, resistit, pedem refert, familiaritatem illam scelere copulatam statim discindit.

Dicebat se, si quid ad animarum salutem pertineret, paratissimum esse, nudis pedibus, cornibusque onustum per plateas incedere: nullum denique recusare habitum, aut ridiculum, ac probrosum vestimenti genus, quod esse utile hominibus posset: quod re ipsa comprobauit, si quando sese occasio obtulit.

Ætate iam affecta nominatim rogatus, ut moribundum hominem iuaret, tamen corpore erat morbis fracto, peneque consumpto, essentque permulti, qui labore illum leuare possent: tamen operam suam ei, qui peteret, negandam non existimauit. Ergo totam noctem homini adfuit, in extrema illa pugna, & ancipiti contentione dimicanti. ¶ Religiosè, sanctèque morem

rem illum retinuit, ut nulli malū pro ma-
lo redderet, sed vinceret in bono malum,
& malefacta benefactis non tantum exæ-
quaret, sed etiam obrueret. Quae de causa
cum sæpius appetitus esset à multis, & ad
iustam indignationem prouocatus: ne mi-
nimam quidem commotionem animi signifi-
cationem dedit: neque eos à quibus graui-
ter est lacesitus, vel leuiter, cum facile
posset, est ultus: quod quidem ijs exemplis
quæ mox subiiciam, planum fiet. *Hic sup*

Romæ anno 1546. Religiosus quidam
eruditus, ex amico inimicus factus, inui-
dia extimulante, grauitè in Ignatiū exar-
sit: qui etiam iactare cæpit, omnes nostræ
Societatis homines, qui in Hispania es-
sent à Perpinniano Hispalim vsque, igni
se traditurum: idque Ignatio, qui suis ver-
bis renuntiaret, misit. Cui Ignatius per
eundem, scripto ita respondit. Tu quid es
quotquot nostri in Hispania sunt, creman-
dos te curaturum dicis: ego vero id dico,
& opto, ut, & tu caritate flagres, & amici
tui, ac necessarii, non solum qui in Hispa-
nia, sed qui in vniuerso orbe terrarū sunt,
Spiritus sancti igne inflammentur, & ar-
deant: ut perfectionis culmen adepti, di-
uina

VITÆ IGNATII

uinam gloriam augeant magis, & illustrent. Quod si quid, contra me, bone pater, habes, Iudices Romæ sunt, Gubernator, & Vicarius, qui nunc, Summi Pontificis imperio, res nostras cognoscunt, ut sententiam de illis ferant: ad illos referas, quæso, antequam sententiam pronuncient, ut ego, si quid debeo, solus exoluam, & corpore meo potius satisfaciam (quod mihi quidem erit iucundissimum) quàm alij, qui in Hispania sunt, nulla sua culpa, pœnas indebitas pendant. Romæ apud S. Mariam de Strata. 10. Augusti. 1546.

ib. 2. c. 1.

Lutetiæ contubernalem Ignatij quendam fuisse diximus, qui commissa sibi pecunia Ignatium defraudavit, & in eas angustias hominem coniecit, ut magno studiorum suorum incommodo, quotidie mendicare cogeretur. Huic igitur pecuniæ fraudatori gratiam hunc in modum Ignatius retulit. In Hispaniam ille Lutetia decedens, dum opportunam Rhotomagi navigationem expectat, in morbum periculosum incidit. Qui usque ad eum mitem Ignatium, ac singulari præditum caritate esse intelligebat, ut ad illum de sua aduersa valetudine amice scriberet: & quasi esset

esset beneficio à se aliquo affectus, openi
 ab illo sibi, auxiliumque postularet. Obla-
 tam occasionem Ignatij caritas auide arri-
 puit, vt libenter se impenderet, ac su-
 perimpenderetur ipse, pro anima illius, *2. Cor. 12*
 & carbones ignis non quidem vindictæ, *Rom. 12.*
 sed diuinæ caritatis in caput eius cõgere-
 ret. Rhotomagũ quærẽdi, iuuandiq; homi-
 nis causa confestim ire statuit, & magna
 spiritus alacritate, ac robore animi, tridui
 iter, nudis pedibus, atq; ita ieiunus percur-
 rit, vt ne aquã quidẽ gustaret. Porro in hac
 Ignatij deliberatione, & Rhotomagensi
 profectioe, eximia quedam acciderunt.
 Quorum aliqua, breuitatis studio in prio-
 ri editione prætermissa, nunc exponã. Pri-
 mum illud: deliberanti Ignatio profectio-
 nem, & eum in modũ quem diximus Rho-
 tomagum abire statuẽti, magnus repente
 metus, magnaque est iniecta religio, quasi
 hoc esset tentare Deum. Sed cum in
 templo Diui Dominici feruentius oras-
 set, Deumque esset precatus, vt vias suas
 dirigeret, timore illo atque anxietate li-
 beratus est: & nouo diuini spiritus robo-
 re, mirũ in modum animatus. Alterũ est,
 quod eo ipso, quo pfectus est die, cũ è lecto
 surge-

surgeret, & se in viam dare vellet, tanto subito horrore correptus est, vt neque satis pedibus consistere, neque vestimenta induere posse videretur: sed hanc percussif animi trepidationem diuina virtute vincit, & ante lucem ex vrbe Parisiensi egressus est: sic tamen vt tres ipsas leutas ad oppidum Argentuer vsque tam lente atq; grauate conficeret, ac si pedes haberet plumbecos. Sed hæc tentatio, & totius corporis grauitas eatenus durauit, quoad superato quodam collis iugo, & aspero ascensu, in planum atque spatiosum campum tandem euasit. Vbi mirificè à Domino recreatus est, & tanta, tamque noua & subita luce perfusus, & spiritus ardore incensus, vt omni prorsus molestia, corporisque grauitate depulsa, quasi cernuus quidam, per latam illam planiciem sic curreret, vt volare magis quam ambulare, magis rapi, quam se mouere videretur. Deumque suauissime alloquebatur, & tam validis clamoribus, ex vulnerato amore corde, interpellabat, vt satis liqueret, Deum ipsum, à quo ita tractabatur illius profectiois Ignatio fuisse autorem. Et quamuis demon impedire voluit hanc profectioem, & vano

21. 70 C. 2
 Rom. 12

metu discutere. Deus tamen, & Ignatium ad repugnandum illius conatibus virtute sua communit, & victoriæ premijs etiã in hac vita benignissimè affecit. Rhotomagi debilitatum hominem offendit, iacentem erigit, confirmatumque iam, ad primos illos suos socios in Hispaniã cum literis commendatitijs mittit, infidelitatẽ suam detestantem, admirantem Ignatij caritatem, gratias Deo agentem, quod in terris is vir esset, sibi que eum ostendisset, qui beneficijs maleficia vlcisceretur, officio cum offensa certaret.

Lutetiã item Parisiorum, quidam usque ad eum in Ignatium concitatus, ut scilicet iam ad eum occidendum ascenderet, vocẽ audit dicentem sibi: Infelix, quid facis? qua voce perterrefactus, à proposito destitit. Hic autem exsuscitator eius accusationis postea fuit, quæ contra Ignatium, eiusque socios Romæ primum conflata est. Quem ut beneficijs vinceret, ipsis Societatis inimicis deprecantibus, in Societatem admisit. Neque tamen in sancto proposito ille diu permãsit. Quoniã adulteri nã plãtationes, non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

Sap. 4.

Nn

Que

Quominus est mirandū, ita in suos fuisse beneuolum, qui alienorum etiam fuerit amantissimus. Nam cum frater quidam grauissimè agitatus tentationi in cōstantiæ succubisset, & Deum fontem aquæ viæ relinquere, & ad cisternas dissipatas quæ continere non valent aquam, redire omnino statuisset, neque huius mortiferi vulneris causas aperire vellet: Ignatius peccatum aliquod in sæculo admissum causam arbitratus, quod explicare frater verecundia prohiberetur, ipsum conuenit, & vitam suam quam degisset in vanitate sensus sui, familiarissimè exposuit, vt illum sui minus puderet, & de Deo sentire in bonitate disceret. Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam. Alias item, cum ex primis nouem socijs molestissima tentatione quidam, periculosissimaque laboraret, & cō res esset adducta, vt non multum ab extrema perniciæ abesse videretur, tres integros dies nihil omnino gustans, lacrymisque Deum pro illo assiduè orans, hominem in Societate seruauit. Acerbior item extitit alius quidam pater, impetu quodam animi abreptus in Ignatium ac

contu-

*Jer. 2.**Sap. 1.**Eccl. 4.*

contumacior: pro quo in Missa orās Ignatius instantius, & magnā vim lacrymarum profundēs, clamabat ad Dñm. Ignosce Domine: parce Dñe: cui Dñs, sine me, ego em̄ pro te vindictam sumā, ego (ni resipiscat) vltor existam. Accidit autē postea, vt ille pater in templo quodam, sanctorum reliquias aliquando venerabūdus intueretur: & inter beatissima ossa, quasi hominis aspectum videret, truci vultū flagellū intētantis, nisi Ignatio paruisset. Quod ille ipse Ignatio, Ignatius mihi narrauit. Eo viso quāquam homo tumore compressit, animosq; submisit, multis tñ postea magnisq; molestijs affectus est, vt verissimū fuisse constaret, quod Ignatio fuerat à Deo significatū.

Ex multis virtutibus quæ in vita illius eminent, iucundissima fuit acceptorum beneficiorū memoria, atq; remuneratio. Fait enim nō in Deū tantū, sed etiā in homines propter Deū re ipsa animoq; gratissimus. Nam cum Societatis per vniuersum orbem terrarum propagatæ vnum sit corpus, coagmentatum ex diuersis membris, & diuina caritate conglutinatū, cuius corporis ipse caput erat, quidquid beneficij in singula eius corporis membra vbiuis

VITÆ IGNATII

gentium conferre batur, id totum ad vni-
 uersum corpus pertinere iudicabat, suiq;
 muneris esse ducebat, id pro sua virili re-
 munerari, & parem, quoad posset, gratiam
 referre. Præsertim nascentis Societatis
 initio, quando neque tam nota erat homi-
 nibus, neque tam probata, quàm nunc est,
 nec ex suis in nostros beneficijs, vllam re-
 muneracionem, nisi à Deo sperare homi-
 nes poterant. Multa sunt, eaque præcla-
 ra, quæ à me afferri possunt ad virtutem
 hanc Ignatij declarandam, & grati ani-
 mi pietatem: sed ea pro meo instituto sum-
 matim attingam. In omnes de Societa-
 te benemeritos singulare eius erat stu-
 dium ac beneuolentia, in maiores ma-
 ior. Quos nostrorum orationibus vbique
 esse voluit quàm commendatissimos: de-
 felici nostrarum rerum successu singula-
 rim faciebat certiores: inuitabat, inuise-
 bat, consilio, opera, reque iuuabat per
 se & suos. Denique multa faciebat, sibi
 alioquin insuauia, atque etiam molesta,
 eam vnã ob causam, vt illis gratifica-
 retur. Et quamuis plura præstaret quàm ac-
 ciperet, & beneficia accepta gratissima
 vicissitudine exxquaret beneficijs, atque
 inter-

interdum etiam vinceret, tamen datorum immemor, memor acceptorum, in rependenda gratia, nunquam satis sibi fecisse videbatur.

Vt pacem cum omnibus caritatemque conseruaret, à litibus quantum licuit, & plus etiam fortasse quam per alios licuit, atque ab omni contentione forensi maxime abhorruit: multa multis de iure suo concedebat, immò verò iniuriam sæpè accipiebat, fraudemque patiebatur, ne litigare cogeretur. Dicebat enim non solum hoc liberale esse, & Christiano homine dignum, verum etiã fructuosum: quod rerum temporalium iacturam, si quam pro eius amore feceris, soleat Dominus abundanter compensare. Itaque cum refectorium Romanæ domus esset obscurum, neque vicinus in medio communiq̃ue pariete fenestram sine vlllo suo detrimento aperiri pateretur, quanquam ius nostrum erat perspicuum, ne tamen Ignatius iudicio contenderet, ac in ipso Societatis nascentis initio litigiosus videretur, cæcò potius ac perobsuro triclinio octo aut eò amplius annos vsus est, nullumque verbum cum homine commutauit, donec

VITÆ IGNATII

empta ea illius domo, quæ cœnaculo lumina
nibus officiebat, impedimentum subla-
tum est.

DE HUMILITATE.

Caput III.

Mirum sane est quam ardentem ac cu-
pide Ignatius humilitatem, ab ipso
suæ conuersionis initio, tanquam
virtutum omnium matrem, ac fundamen-
tum complexus sit. Itaque vilissimo habi-
tu ac seminudus incedebat, & tanquam
mendicus cū mēdicis hospitabatur: igno-
tus, abiectus, contemptus vivebat: lucem
honorem, hominumque æstimationem fu-
giebat: lacessitus iniurijs, calumnijs oppu-
gnatus, carcere & catenis pro Christo ve-
xatus, incredibili lætitia replebatur, vt
tota eius in vita videre est. Cui tanè vi-
tæ, doctrina etiam illius de humilita-
tis virtute, omni ex parte respondet.

Rom. 12.

Summa spectantibus ab imis censebat
incipiendum, ne alta saperent, sed humi-
libus contentirent. Itaque quos aliquo
primū mittebat ad vineam Domini, suis la-
boribus

boribus excolendam, eos sic instituebat, ut humilitate, ac contemptione sui viam sibi ad ardua atq; excelsa munirent: quod tum demum reliquum ædificium stare posse diceret, si humilitatis esset fundamento constitutum.

Sic Franciscum Xavier, & Simonem mittens in Lusitaniam, monuit ut ostium mendicarent, perque contemptione ac despicientiam sui, aditum sibi ad fructum animarum, & Dei gloriam patefacerent. Alfonso Salmeronem, Pascasiumq; Broctum in Hyberniam proficiscetes, ut Sedis Apostolicæ nomine Nuntiorum personam sustinerent (ut dictum est) pueros erudire, & Christianæ vitæ documenta rudibus populis tradere iussit. Et Iacobum Laynem atque eundem Salmeronem à Paulo III. Pont. Max. ad Concilium Tridentinum destinatos, ut sententias suas in theatro illo orbis terrarum gravissimo, atq; eruditissimo dicerent, ita instituit, ac commonefecit Ignatius, ut initio Xenodochia obiret, miseris hominibus ægotantibus in seruiret, egenorum haberet curam, pueros Christianis institutis prius imbueret, & tum demum vocati iussiq; maiora capesseret, & ad

Li. 3. c. 4.

VITÆ IGNATII

sententias dicendas aggredereetur. Quod
ita ut iussit factum est, & tam felici quàm
cimus successu.

Paupertatem, matrem nostram voca-
bat: ignominiosumque affirmabat esse at-
que indignum, si religiosi homines aut pe-
cuniosi essent, aut haberentur.

Illud Dei misericordia est consecutus,
ut per multos annos antequàm è vita de-
cederet, nullam inanis gloriæ cogitatio-
nem habuerit. Immo vero usque adeò erat
diuina luce perfusus, sui que perfectè co-
gnitor atque contemptor, ut nullum se
vitium diceret minus extimescere, quàm
vanitatis & gloriæ inanis: quæ ex igno-
ratione plerunque, & cæco amore sui
ortum habet, & vel cedros ipsas libani so-
let euertere.

Observaui aliquoties ego illum, cum de
propagatione Societatis vel fructu in ser-
mone familiari mentio incidisset, vel de
alia re quacumque, quæ cum virtute illius,
ac laude implicata videretur, colligètem
statim se, obortisq; lacrymis, pudore quo-
dam suffundi.

Cum P. Laines à quodâ ex nostris audi-
uisset, in tutelam Ignatium Archangelo à
Deo

Deodatū : ipsummet Patrē, verūne esset, familiariter interrogauit: à quo verbis responsum nullū accepit, sed vultus mutatione, ac rubore oris. Sic enim est verecūdatus (vt verbis Lainis vtar) sic expauit, vt virgo solet castissima, à viris sola deprehēsa. Idēq; sepe accidit, vt de ijs rogatus, quę cū eius laude cōiūcta essent, nō aliter quā verecundia, silentioque responderet.

Illum dicentem audiui domesticos omnes, exemplo sibi ad virtutem, atque incitamento esse, neque quenquam præter se vnum, sibi displicere.

Mihi aliquando dixit, illud sibi à Deo petendum esse, vt eius ipsius mortui cadauer volucris, & feris laniandum abijceretur. Nam cū ego, inquit, sterquilinum & detestabilis omnino sim, quid aliud meis criminibus dignum expectam?

Vbi perspicua res non esset, atque euidentis, facile aliorum iudicium sequebatur, & se, cum superior esset, inferioribus exæquabat.

Ludibrio omnibus se cupiebat esse: et si animo indulgere suo voluisset, nudus, despiciatus, & oppletus sordibus, vt insanus haberetur, per vicos ambulasset. Sed hūc

VITÆ IGNATII

humilitatis affectum proximorū utilitas reprimebat, & caritas: cui ut fructuosius deserviret, autoritatis etiam suæ, ac personæ rationem habuit.

De rebus suis raro loquebatur, idq; magna aliqua causa excitatus: vel ad sanandos eorum animos, & mœrore liberandos qui ab ipso consilium peterent, ac medicinam: vel ad acuendos socios, & aduersus omnes difficultates suo exemplo confirmandos, idque parce, & nascentis Societatis initio: qua iã constituta, mira tacitate sua omnia contexit.

Sed eius humilitas cùm in multis alijs se ostendit, quæ narrata à nobis sunt, tum maxime in illa honoris fuga elucet, & dignitatis recusatione, quã summa omnium consensione electus, ne vel Præpositus Generalis esset, adhibuit, vel cùm iam esset, vt honorem deponeret. Quod certe eo admirebilius est, quod Ignatius tam graviter & asseueranter se ex animo, & coram Deo, non esse idoneum ad regēdum alios testatus est, longissimeq; ab ijs virtutibus abesse, quæ in eo, qui cæteris præsit, necessariae sunt. Cùm tamē cōstet, omnibus virtutibus ita illum fuisse cumulatum, vt qui
ad

ad alios gubernandos accesserint, cum ijs præclare agatur, si sint eas virtutes, quas ille, consecuti.

Et quoniam Obedientia, humilitatis filia est, & custos religiosarum omnium, ac Regina virtutum, illique Ignatius in Societate primas deferebat (vt arbitror) non erit inutile, quid de Obedientia ille senserit, hoc loco exponere.

DE OBEDIENTIA QUID senserit. Cap. IIII.

Perfectæ obedientiæ Ignatij haud multa sane habemus exempla: neque enim obtemperare alijs Societatis Præpositis poterat, qui Societatis ipsius autor, & quoad vixit primus Præpositus Generalis fuit. Illa tamen aperte ostendunt, quàm excellenter omnes obedientiæ explester numeros Ignatius, si aliorum subditus fuisset imperio. Paruit confessario suo semper in rebus grauissimis. Dedit operam, quantû salua conscientia potuit, vt munus Præpositi Generalis, aut non susciperet, aut susceptum deponeret. Summo Pontifici obsequen-

quentissimum semper se præbuit, & in rebus arduis ac periculi plenissimis itidem se præbuisse. Admirabilem nobis de obedientiæ virtute atq; præstantia doctrinam reliquit. Deniq; multis argumētis docuit, hanc præclarissimam virtutem maxime sibi cordi esse, & intimis eius sensibus insertam penitus, atque infixam.

Optabat filios suos, cum omnibus virtutibus excellere, tum maxime obedientia, in eamque omnem operã, studiumque conferre. Hanc enim aiebat, præclarissimam esse virtutem, ac nobilissimam: omni victima, sacrificioque præstantiorem: humilitatis filiam, nutricem caritatis, iustitiæ comitem, religiosarum omniũ virtutum ducem ac magistram: inimicam propriæ voluntatis: fraternæ benevolentia, & concordia matrem, tranquillitatis portum, & securæ mentis iuge conuiuium. Dicebatq; vt nonnullæ Religiones, aliæ alijs rebus Societati præstant, sic optare se, vt hæc Societas, obedientiæ virtute, ceteris antecellere niteretur. Eius porrò dignitatem, atque præstantiam sic explicabat. Quemadmodum in hominũ vita, dux sunt hominibus propositæ ad beatitudinem viæ, altera

I. Reg. 15

peruulgata, & communis, quæ diuinis præceptis seruandis continetur: altera illorum tantum, qui Christi consilia toto pectore cōplectuntur, quæ via religionis est: sic in ipsa Religione duo sunt obediētię genera, quorum alterum imperfectum est, alterum perfectum, & omnibus absolutum numeris: in quo vis obediētię elucet, homini quæ Religiosi virtus maxime apparet. Imperfecta obediētia, male oculata est, perfecta, sapienter cæca: illa iudicium suum de imperatis rebus sibi seruat, hæc iudicium proprium non habet: illa in alteram popēdet partem, hæc in neutram potius mouetur: illa mandatis paret, iudicio repugnāte, hæc iudicium iudicio, volūtatē, superiorum suorum subiicit voluntati.

Quocirca docebat Ignatius eam obediētiā imperfectam esse, quæ præter executionem, non habet voluntatis, & iudicij consensum. Nam obediētia quæ in executione solum posita est, obediētię non meretur nomen: quæ vero ad actionem volūtatē adiungit, efficiatque ut ille qui obedit, id ipsum velit quod qui iubet, nondum perfecta est, si eo non progrediatur ut id ipsum non solum velit, sed etiam sentiat,

VITÆ IGNATI

riat, quod superior sentit, & quod iubetur bene iuberi existimet: sic, vt præter executionem, sit eiuidem volûtatis, & sententiæ, inter eum qui iubet, & qui obedit, consensio. Hæc obedientia rectissima est, & omnibus expleta numeris, maximeque excellens, qua veluti captiuamus intellectum in obsequium obedientiæ, & id rectum credimus, quod eunq̃ue sit, à superioribus nostris præscriptum: neque rationes præscripti exquirimus, aut sequimur, sed obedientiam auide arripimus, nulla alia de causa, nisi quia obedientia est. Tunc mortui nobis sumus, vt Deo viuamus: neque in vllâ partem impetu animi, atque inclinatione ferimur, sed indifferentes sumus, & vt mare, nullo vento mouente, tranquillissimi. Nam illi alii, quorum vel voluntas obmurmurat, vel ratio obstrepat, obedientiæque contradicit, nondum sunt illud consecuti, quod Dominus in Euâgelio ait, Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solû manet: si autê mortuum fuerit, multû fructum adfert. Isti enim adhuc moriuntur, nec dum plane mortui sunt: & quia cæci non sunt, peccatum interdum habent: & videntes cæci fiunt.

Aflir-

Gala. 2.

Ioan. 12.

Ioan. 9.

Affirmabatque Ignatius eos qui voluntate tantum obediunt, ratione repugnante, vñ tantummodo in religione pedem habere. Atque in magna plerunque incōmoda incidere, & grauissimis perturbata cōciētia molestijs implicari, multumque ab eo spiritu degenerare, quem in ipso Religio nis ingressu primū habuissent, qui nisi studiose teneatur, labitur sensim, & effluit. Quapropter omni contentione elaborandum esse dicebat, vt id quod sequimur, assequamur: & perfectionis viā ingressi, perueniamus ad id, quod in Religione perfectissimum est. Id adipisci haud fore difficile, ijs rationibus. Prima, si nos Deo totos, penitusque commiserimus, & diuinę illius prouidentię, vniuersum orbem terrarum gubernanti, habuerimus fidem: qua vnicuique dat gratiam secundum mēsuram donationis Christi: & superiori, vt regat: inferiori, vt obediat, facultatem tribuit. Altera, si vocationis nostrę ductum sequemur, ac spiritum, & non quis sit, sed cuius personam gerat, quicumque tandem sit, qui nos regit, perspexerimus. Tertia, si fallacibus argumentis, quę contra obedientiam obijciuntur, prudenter exclusis,

Ephes. 4.

VITÆ IGNATII

ea exquiremus diligenter, quæ sunt verif-
 sima, & pro superioris faciunt voluntate.
 Quarta si eorum exempla, qui in simplici,
 perfectaque obedientia, præter cæteros ex-
 celluerunt, ante oculos semper habueri-
 mus: maximeque illius, qui propter nos Pa-
 tri factus est obediens usque ad mortem,
 mortem autem crucis. Si denique oratio-
 ne instructi, humilitate ornati fuerimus:
 neque opinionibus inflati, neque amoris
 proprii, neque existimationis (quæ veræ
 obedientiæ pestes sunt) cupidi, sed demis-
 se de nobis sentientes, nostrique iudicii,
 atque ingenii agnoscentes infirmitatem,
 non plus sapiamus, quam oportet, sed sa-
 piamus ad sobrietatem. Hæc sunt Ignatii
 præcipua quædam de virtute obedientiæ
 præcepta, quibus erudiebat suos, & ad om-
 nem præclarissimæ virtutis excellentiam,
 splendoremque conformabat. Sed quoniã
 vno anno antequam moreretur, hac ipsa
 de re quid sentiret, expressit, illud mini-
 me prætermittendum videtur. Nam admi-
 rabili illa de Obedientia, atque diuina epis-
 tola non contentus, quã ad fratres nostros
 Lusitanos scripsit, scribere, qui exciperet, ad
 se accersito, scribe, inquit, quid egode obo-
 dien

Phili. 2.

Rom. 12.

dientia sentiam, vt hoc ipsum testatum Societati relinquam: vndecimque breuissimis capitibus rem vniuersam complexus est, quæ ego de Hispanico sermone in latinum ad verbum pene cõuersa, hic attexã: vt res vtilissima, maximeq; Religiosis hominibus necessaria, ex ore tanti viri planius intelligatur. Sic igitur habent.

1. In ingressu Religionis, vel post ingressum, resignatus (hoc est, propria exutus, atque ab aliena pendens voluntate) omnino esse debeo in cõspectu Dei, ac Domini nostri, eiusq; qui loco Dei mihi præest.

2. Optare debeo, vt ille me gubernet, ac regat, qui abnegationi mei propriij iudicij, & intellectus inuigilet.

3. In quibus rebus, peccatum non est, in ijs omnibus voluntatem illius sequi, non meam debeo.

4. Tres sunt obedientiæ gradus: primus est, cum fit obedientia, propterea quod aliquid in virtute sanctæ obedientiæ præcipitur, & hic quidem bonus est: alter, cum fit quod simpliciter mandatur, & melior est. Tertius est, cum obedientiam præuenimus, & id facimus, ad quod superiorem propensum cernimus: tametsi nihil ille

præcipiat: & hic quidē cæteris longe perfectior est.

5. Non debeo cogitare, qui me gubernat, summus nē, an medius, an infimus sit, sed de uotionē meam omnē in obedientia collocare, & illud magni pēdere, quod loco Dei Dñi nostri præsidet. Nā personarū si distinguas gradus, perit obedientiæ vis.

6. Si quando tempus inciderit, quo mihi videatur à Superiore meo quid præcipi, quod contra conscientiam meam sit, Superiori vero aliud videatur, illi potius quam mihi credam, si quidē aperta ratio non repugnat. Quod si hoc in animum inducere non possum, at certe meum iudicium, sensumq; relinquam, & ad vnius, aut duorū, triumvè iudicium rem totam reiiciam, ut quod ab illis iudicatum sit, id sequar. Hoc si recuso, longissime à perfectione absum, & ab ijs virtutum officijs, quæ veri Religiosi sunt maxime propria.

7. Denique meus esse nō debeo, sed eius, qui me creavit, quiq; illius locum tenet, ut me duci, tractariq; instar mollissimæ ceræ sinam, quæ sequitur fingentis manū. Ut in scribendis, accipiendis uè literis, & contra, in colloquio cum fratribus, aut silentio,

lento, id mihi salutare credam, quod iussus fuero, deuotionēque meā in eo quod præcipitur totam constituam.

8. Ita me instituam, quasi corpus mortuū, quod neque volūtatē, neque sensum habet. Secundo, non aliter quam paruulam quandam statuam, quam quocquouersum uelis, haud repugnantem uertas. Tertio, talem me fingam, ac præstabo, qualis baculus in manu senis est, ut me ad arbitrium suum utatur, ibiq; ponat, ubi cum adiuuare maxime possim: sic ego paratus ad omnia sim, ad quæ mea opera Religio uti uelit, nihilq; recusem, quod sit imperatum.

9. Neque petere, neque rogare, multo minus flagitare debeo à Superiore, ut me aliquo potissimum mittat, ut in hoc potius, quā in illo munere exerceat: sed cogitationes meas, siue desideria simpliciter exponere, atq; ad illi⁹ pedes abijcere: ut ille cōstituat, atq; imperet, ego, quod ab illo cōstitutū fuerit, atq; imperatū, id optimū putē.

10. In rebus tamē leuibus, ac bonis, facultas peti potest, ut ad stationes Urbis obeundas, ad spirituales gratias petēdas, & his similia: dum eo tamen animo sis, ut quod cōcessum, negatūue sit, id optimū credas.

II. In his præterea, quæ ad paupertatem spectant, nihil meum ducam: sed ita me comparem, ut quarum rerum usum habeo, earum me vestitu, cultuque ornatum, quasi statuam existimem, quæ ornatum detrahenti, nihil omnino aut resistit, aut repugnat. Hæc ille.

Neque vero nostrorum tantum obedientiam, ad hoc exemplum exigebat, verum etiam aliarum Religionum homines, si qui forte de obedientia superioribus præstanda, consilium ab Ignatio peterent. Ipse vero expletæ huius, cumulatæque obedientiæ magister, mordicus illam retinebat. Nam quo tempore, Societate nondum constituta, spes omnis Hierosolymam nauigandi, nostris patribus erepta est, P. Iacobus Laines Ignatio dixit, habere in votis se in Indiam, ad salutem syluestrium illorum hominum, atque effectorum proficisci. Cui Ignatius, Ast ego, inquit, nequaquam. Causam rogatus, nimirum, quia cum obedientiæ voto sumus obstricti, summoque Pontifici integros nos ad eius voluntatem obtulerimus, ut quocunque terrarum velit, suo nos arbitrio mittat, indifferentes esse debemus, ac medijs, & in neutram potius partem

partem pendere. Immo vero si me hoc tuū desiderium teneret, in contrariam partem flectere conarer animum: vt in ea æquabilitate tandem, statuque consislerem, qui ad obtinendam perfectam obedientiam, est necessarius.

Cum vero Præpositus esset Generalis, aliquoties dixit, si Sūmus Pontifex imperaret, vt ostio Tyberino scapham, vel nauigium quodcunq̄ue primum inuenisset, clauo, malo, velis, remis, cæterisque armamenti spoliatū conscenderet, & ita absq; vilo comineatu, mare traijceret, se id non solum equo, sed etiam libenti animo facturum. Cum autem quidam summus vir, hūc illius animum admirans, Ignatio diceret, quæ isthæc esset prudētia? Respondit Ignatius, Prudentia, Domine, non tam est parentis, quam imperantis.

*DE MORTIFICATIS
affectibus. Cap. V.*

Appetitus omnes sic Ignatius Dei gratia, studio, laboreque peruicerat, & obediētes rationi effecerat, vt non qui-

VITÆ IGNATII

deni *απαθής* & absque omni animi affectione esset (hoc enim hominis naturæ est alienum) sed certe, vt ab omni commotione animi, motuque turbulento vacuus videretur. Eratque id consecutus, vt cum calidus natura, corporisque constitutione biliosus esset: propter summam tamen lenitatem, quam in omni sermone, vitæque cōsuetudine adhibebat, frigidus ipsis medicis, lentusque potius videretur. Sed eo, quod in interiori affectu vitiosum erat, edomito, actio, vbi opus erat, vigebat: neque animi summa moderatio vim efficiendi vlla ex parte minuebat.

Vidimus persæpe illum affabiliter, hilareque, & magna animi æquitate colloquētem cum suis, accersere aliquem, quem obiurgare vellet: primoq; illius aspectu commutare vultum, ad seueritatem componere, & quasi iratus esset, grauiter hominem corripere, & castigare. Statim tamen atq; ille excesserat, ne puncto quidem tēporis interiecto, ad suam illam tranquillitatem, iucunditatemque sermonis, sereno vultu, explicata fronte, rediisse: perinde ac si nūquam aut ille interuenisset, aut quēquam ipse obiurgasset.

Itaque

Itaque apparebat nihil animo fuisse cō-
 motum, sed seuerā illā obiurgatoris perio-
 nam, & suscepisse cū vellet, & depoluisse.
 Quod in reliquis eius actionibus videre
 fuit, vt ex illis perluceret moderatio ani-
 mi, & trāquillissimus securæ mētis status.

Eundem tenorem semper tenuit in re-
 bus gerēdis, & perpetuitatem in omni vi-
 ta. Nam quāuis corpore aliter, atq; aliter
 affectus esset, & propter valetudinis varie-
 tatem, ad res tractandas vel magis, vel mi-
 nus aptus, animo tamē idem semper erat:
 vt ad aliquid ab eo impetrandū, aut confi-
 ciendum, obseruare tempus, & opportuni-
 tatem nihil esset necesse. Nam siue illum
 sanctissimo Missæ sacrificio peracto, siue
 prandio cōuenires, è lecto surgentē, aut
 ab oratione, perinde erat: siue res læta, si-
 ue tristiores essent: deniq; in nulla rerum
 dissimilitudine ac varietate, varius ipse,
 suiq; dissimilis fuit. Quæ animi æquabili-
 tas, perpetuaq; constātia in corpus etiam
 (vt paulò ante diximus) redundabat.

Cum in mēsa, aut in sermone aliquo fa-
 miliari cum Ignatio vnà essemus: si cui no-
 strum imprudenti verbum aliquod exci-
 disset: si quid factum, dictūue esset, quod

VITÆ IGNATII

minus probaret, statim colligebat animū, fingebatque vultum ad seueritatem, vt vel ipso Patris aspectu admoneretur, qui deliquerat. Quod in rebus sæpe leuissimis fecit, quatū culpa propter tenuitatē, sensus nostros, aciemq; fugiebat. Neq; enim solum apud se ipse erat, sed suos etiam volebat esse.

A consanguineorum molestissima cura, negotijsque longissime abfuit: & quasi esset sine patre, sine matre, sine Genealogia, vt Melchisedech, vel omnino mūdo, & omnibus mortuus quæ mundi sunt, nihil quod ad eorum carnem pertineret, & sanguinem, ad se attinere iudicabat. Spiritum fouebat quoad poterat, & vt in virtute maiores indies progressiones facerent, oratione, studio, opera curabat: omniaque quæ in eos conferebat officia, veræ caritatis, ac religiosi spiritus moderatione definiebat. Quocirca, cum eius fratris neptē Loiolæ familiæ hæredem, multi nobiles atque locupletes viri cuperent vxorem ducere: magni Principes atque clarissimi, quorum multa in Ignatium, Loioleamq; familiam beneficia extabāt, per literas rogant Ignatium, autoritatē suam vt interpo-

terponeret, & ad suos scriberet, cupere se
 ut fratris neptis, in honestissimo matrimo-
 nio collocaretur: & certo cuidam nobilif-
 simo viro, & necessitudine & vicinitate
 coniuncto, opibusque præstantinuberet,
 quem illi ipsi nominabant. Ad quos Igna-
 tius rescripsit, matrimonium illud sua ni-
 hil interesse, se iam tot ante annos sæculo
 mortuum, curis illius omnibus nuntium
 remisisse: non esse æquū id repetere, quod
 pridem omiserat, & aliena seque indigna
 tractantem, induere iterum tunicam quā
 exuerat, rursus inquinare pedes quos la-
 uerat.

Sed præstat ipsiusmet Ignatij epistolam
 de hac ipsa re ad Ducem Naiarę scriptam
 apponere: ut tanti patris verbis excite-
 mur ad perfectionem, & admirabili exem-
 plo magis etiā accendamus, sic enim ait:

Literas tuas 21. Februarij scriptas, heri
 mihi reddidit D. Ioannes Gueuara. Nulla
 autem excusatione utar, quam obrem ad
 te hætenus non scripserim. Est enim illa
 maxime idonea, & per se manifesta, quod
 quicumque sæculo renuntiant, ut Christū
 perfectius sequantur, omnia etiam, quæ
 sæculi sunt debent repudiare, atque obli-

VITÆ IGNATII

uisci, vt cœlestia studiosius meditari, at-
 que ardentius possint cōcupiscere. Itaque
 ista vrbauitatis officia fugiunt, vt quę Dei
 sunt impensè curent. Sed si vlla mihi sese
 obtulisset occasio, tibi, ad Dei gloriam, in-
 feruendi, eam verò libentissimè arripuis-
 sem: & pro mea tenuitate etiã ostendis-
 sem, quam me tibi, ac vniuersæ familiæ
 tuæ obstrictum putem: quotq; & quam ma-
 gnis maiorum tuorum beneficijs, me de-
 uinctum intelligam. Quod vnum mihi re-
 liquum fuit, vt te Deo commendare præ-
 stiti sanè hætenus, & præstabo diligenter:
 Deumque precabor, vt te tuaque omnia,
 quam felicissime conseruet, & singulari
 quadam gratiæ suæ protectione, ad ipsius
 nominis gloriam tueatur, ac gubernet.
 Quod ad matrimoniũ, de quo ad me scri-
 bis attinet, illud certè eiusmodi est, & à
 mea minima professione vsque adeò alie-
 num, vt ab eo quasi meis institutis, omni-
 no contrario, ac vehementer repugnantis,
 mihi temperandũ statuã. Possum enim tibi
 omni asseueratione affirmare, totos decẽ,
 vndecimue annos ad nullũ, ex Loiolea fa-
 milia, ne literam quidem me scripsisse. Per-
 suasi enim mihi, cũ sæculo vniuerso nun-
 tium

tium remisi, illam quoque propter Christum me semel reliquisse: neq; debere me eam repetere, aut vlllo modo propriã existimare, quam tam certo, tamque considerato iudicio reliqui. Sed si tu tamẽ ad maiorem Dei gloriam fore iudicas, vt duæ istæ familiæ & dominatus in vnum coeât, & coniungantur, & ad eum finẽ quẽ omnes semper ante oculos debemus habere in rem vtriusque futurum putas, Ozaetæ Dñm, & Martinũ Garziam cõsanguineos meos, ad te euocandos censeo, & cum ijs ipsis transigendum. Ab ijs enim duobus, res illius quidem partis p̄ndet, quod Ioãni Gueuaræ copiosius exposui. Itaq; rem totam sapientioti tuo iudicio relinquo: Deumque precor, vt nobis voluntatis suæ lumen ostendat, eamque perfectè adimplendi abundantem gratiam tribuat, Romæ 26. Augusti. 1552.

Si sensum animi sui, eamque voluptatẽ, atque ad eò vtilitatem, quam ex cantu magnam capiebat, sequi, suoque indulgere genio voluisset (mirificè enim recreabatur eius mēs musica, atque incitabatur in Deum) se chorum in Societate instituturum (me audiẽte) esse dicebat, sed illud

se prætermisisse, quod Deo magistro atq; autore didicisset, præclarum quidem in choro canendi esse munus, atque sanctissimum, sed minime ad illud nos à Deo esse vocatos. Aliam nostri instituti rationem, alia propria nostræ religionis esse munia.

DE MODESTIA ATQUE
efficacia Sermonis. Cap. VI.

Jacobi. 3. **S**I is, qui in verbo non offendit, perfectus est vir, potens etiam freno circumducere totum corpus, ut beatus Iacobus ait, merito sane in perfectis viris haberi Ignatius debet, qui linguæ suæ (quam nullus hominum domare potest) frenum iniecit, maximeq; excelluit moderatione verborum.

Ibidem.

Si quid audiret eorum, quæ ad iram, vel ad turbidiorem aliquem motum incitare homines solent, statim sese colligebat, iungebatque cum Deo: & quid responderet, accuratè meditabatur. Ex quo illud consequebatur, ut neque rationem inconfidentia vili præcuteret, neque non retineret animi tranquillitatem. Quanquã hoc
non

non in huiusmodi rebus seruauit solum, sed perpetuum illi in omni sermone fuit, ut nihil temere loqueretur, sed cogitato, & prudenter.

Vndecim annis antequàm moreretur, amicissimo cuidam viro, ac nobili suam operam in quodam negotio est pollicitus: postea se promississe pœnituit: & hac de re, me præsente agens, adiecit. Vndecim duodecimue sunt anni, ex quo nō memini me ita verbo lapsum, neque quippiam promississe, cuius postea me pœniteret.

Constat illū per triginta, & eo amplius annos, ne fatuum quidem, aut stupidum appellasse quenquam, alioque contumelioso verbo affecisse. Quod in obiurgationibus sæpè obseruauimus, ut sermonis grauitate adiuncta, acerbitas tamen omnis abesset: neque verbo morderet quenquā, sed rerum seuera explicatione compūgeret. Neque enim quenquam, cū asperius etiam obiurgaret, vocabat aut non obedientem, aut superbum, aut inertem, & pigrum: sed quid cuique inesset vitij, rei explanatione ostendebat.

In laudando parcus fuit, in vituperando parcissimus. Superlatiuus (ut vocant) vix
vte-

VITÆ IGNATII

vtebatur nominibus. De alijs nunquam
 detraxit: detrahentibus, aures nunquam
 patefecit. Alienorum vitia, etiam publi-
 ca, & quæ in ore omnium versarentur, in
 sermone quotidiano, ipse non vsurpabat:
 & in illa ne alij incurrerent, cauebat. Si
 quid tamen alijs excidisset, ipse vel eleua-
 bat, vel etiam excusabat factum, aut ani-
 mum certe, & voluntatem. Quod si rei
 atrocitas excusandi, minuendique omnes
 1. Reg. 16. aditus præcluderet, eo per fugiebat: Noli-
 te ante tempus iudicare. Deus solus intue-
 1. Cor. 4. tur cor. Domino quisq; suo stat, aut cadit:
 cum grauissime, ego quidē certe hoc non
 Rom. 14. fecissem. Vt illud Domini præceptum pe-
 nitus in eius animo infedissee videretur:
 Mat. 7. Nolite iudicare, & non iudicabimini: no-
 lite condēnare, & non condemnabimini.

De erratis verò domesticorum mirum
 silentium: neque, si quid minus decenter
 ab aliquo admissum esset, cuiquam ape-
 riebat, nisi forte vt emendaret: & tunc
 quidem tam modeste, ac mansuete, tam
 existimationi illius qui peccauerat ami-
 ce, vt si vnus testis satis esset ad remedium,
 duos non adhiberet: nudamque culpam
 poneret ante oculos, nulla adhibita con-
 tentione,

rentione, aut reprehensione verborum.

Audiui ego ex ipsomet Patre, Confessarium aliquando à se quæsitum, ut vnâ tantum culpam confiteretur. Ea erat, quod erratum cuiusdam tribus patribus aperuisset, cum duo ad remedium adhibendum sufficerent: & tamen is erat, qui deliquerat, ut vno illo errato diuulgato, nihil eius existimatio apud tertium illum patrem læderetur. Et ita loquebatur de omnibus, ut singuli bonam de ipsis opinionem illum habere intelligerent, seque illi cordi esse.

Eius autem sermo, sententiarum erat gravitate plenus, non verborum copia, simplexque potius, & aperta videbatur narratio, quam aut amplificatio, aut confirmatio rerum, & contentio. Res vterant, referebat: auditoribus, ut consequentia cernerent, rerumque momenta ponderarent, suum iudicium relinquebat. Atque hunc in modum, magnam habebat ad persuadendum vim eius oratio: & tamen propensionem animi sui neutram in partem aperiebat. Illud erat in sermone prudentiæ, quod quæ graua essent, & aliquid ponderis haberent, in ijs multum hærebat, eaque leuibus prætermisis, narratione ipsa ponderabat.

Tanta

Tanta eius erat in sermone grauitas atque efficacitas, vt non tam humana videretur, quàm diuina: quocunq; enim volebat impellebat homines, non verborum vtilitas vel copia, vel elegantia, sed vi sententiarum ac pōdere. Peruicaces ac ferreos etiā emollebat, flexibilesq; ad omnia reddebat & tractabiles, suoq; imperio sic obediētes, vt se ipsi, suamq; mutationē sēpē mirarentur. Neque solum nostri, sed etiam alieni: neque gregarij tantummodo homines, atque infimæ notæ, sed maximi etiam viri, ac præstantissimi, ita cum essent, aut alijs turbidioribus motibus cōcitati, ad lenitatem eius sermone, ac mentis tranquillitatem fleētebantur. In certamen verò, disputationemq; si quando cū illo descendissent, superiorem in ipso vim agnoscentes facile illi concedebant, animosq; submittebāt, Domino verbis eius dante virtutem. Quod quāuis multis exemplis illustrari possiet, duo tamen in præsentia adduxisse sufficiat. Quo tempore Romæ tam multa falsa in Ignatium à calūniatoribus, sociosq; coniecta sunt, Ioannes Dominicus de Cuppis, S. R. E. Cardinalis, factiq; Collegij Decanus, Quirinum

Garzonium, hominem nobilem, familia-
rem suum ac necessariū (qui Ignatium, so-
ciosque hospitio benignè exceperat in vi-
nea sua apud Cœnobiū Sanctę Trinitatis)
seuerè monuit, ne se cōsuetudine Ignatij
implicari, aut circumueniri pateretur: ni-
hil cum illo, illiusq; socijs haberet com-
mune, ne ex eorum coniunctione, aliquid
dedecoris in eius nomen, infamięq; redū-
daret. Quirinus contra, Ignatium, se, so-
ciosq; diligēter obseruasse, ait, nihilq; om-
nibus vestigijs indagantē, in eorū vita de-
prehēdere potuisse, quod sanctitatē nō sa-
peret, quod nō ad amulsim quadraret Ec-
clesiasticę disciplinę. Ad quē Cardinalis.
Falleris Quirine, falleris, nec mirū. Neq;
enim tā multa tu de istis hominibus audi-
re potuisti, quā ad me perlata sūt. Qui spe-
ciem quidē habēt pietatis, sed factis eius
abnegant veritatē. Lupū in specie lupi fa-
cile vites, lupū autē ouilla pelle indutū,
neque agnoscas facile, neq; declines. Per-
turbatus homo ad Ignatium venit, quid
nam à Cardinali audierit, narrat: quid sibi
faciēdum sit, consilium petit. Ignatius ve-
rò læto vultu hominis mœtorē abstergit,
& verbis bono animo esse iubet. Cardina-

lis, ait, erroris sum, optima ex meo & rerum ignorantia profectum, cognita veritate libenter deponet, offensionem meam in benevolentiam vertet. Neque existimes tantum virum, Quirino, solum in ea esse sententia, quae tamen non propria ipsius est, sed eorum qui vel malevolentia adducti, vel Zelo fortè Dei, sed non secundum scientiam, ea spargunt in vulgus, & in aures Principum etiam instillant, quae aut confinxerunt ipsi, aut conficta ab alijs vera putant. Quonia simulata & falsa, à sinceris & veris discernere, atque interno scire, haud proprium illorum officium est. Orabimus Dñm, in silentio & spe erit fortitudo nostra. Nos tacebimus, ille pro nobis loquetur. Cùm autem Cardinalis ea saepe repereret, atque inculcasset Quirino, rogatus ab ipso est, Ignatium ut alloqueretur, & ab ipso met rationem dictorum, factorumque omnium reposceret: & de certis atque exploratis ferret iudicium. Neque enim sapientis esse viri (qualis ipse esset) inauditum quae quae & indefensum condemnare. Audiã, inquit Cardinalis si veniat ad me, & ita tractabo, ut dignus est. In summa dies dicitur, Ignatius ad Cardinalem venit, remotis arbitris, ipso etiã Quirino pro foribus

tubiculi expectate, duas ferme horas Cardinalis Ignatiusq; colloquunt. Quo in colloquio, tanta spiritus Dñi, verborūq; Ignatij vis fuit, vt se Cardinalis ad eius pedes abijceret, suppliciter veniā peteret, ab euntem comiter, beneuoleq; prosequeretur: eleemosynā panis, viniq; certā ipsi in hebdomadas singulas focijsq; decerneret: quā etiam ad extremū vsq; vitæ diē per libera liter tribuit. Postremo ex inimico amicus, ex aduersario, eximius repente patronus factus est. Quod Quirinus, ex ipso tum Cardinali, ego ex Quirino postea accepi: qui non sine magna admiratione, & iucundissima recordatione, inter alia virtutis Ignatij documenta, hoc mihi solebat referre.

Huic persimile est illud. Compluti habitauit vir nobilitate atq; dignitate excel lens (cuius nomē de industria silentio pretereo) sed idem moribus dissolutis. Huius ex vita, hominis scilicet Ecclesiastica dignitate præstantis, magna offensio erat in populo. Multi fortè præeuntem illum sequebantur ruētē in præceps. Ignatius igitur sub vesperam domum illius ingredi tur, loquendi cum illo facultatem petit,

VITÆ IGNATII

quæ postquam facta est, in cubiculo, solus
 solum hominem aggreditur, suauiter ac
 fortiter admonet, arguit, obsecrat, incre-
 pat cū omni patientia, & à perditæ vitæ ra-
 tionibus, ad meliorē conatur mentem tra-
 ducere. Hic homo principio furere, & in-
 sanire, & magnis clamorib' se exturbaturū
 Ignatiū, & præcipitē eieciurum dicere. A
 quo imperterrito, cū seueritate vultus &
 trāquillitate, ac veritatis robore preme-
 tur, mitius agere capit: iracundiā deinde
 tēperauit, vocis contentionē remisit, au-
 res clausas aperuit veritati. Quid verbis
 opus est? Famuli qui initio Domini sui cla-
 mores minaces, ac iracundia plenos audie-
 rant (etenim Ignatij voces non exaudie-
 bantur) illud vnum expectabant & in id pa-
 rati erant, vt iussi hominem abriperent,
 ac deturbarent, & in malam crucem abi-
 re permitterent. Sed ita Ignatij sermo in
 Domini animū influxit, sic illum cōstrin-
 xit ac obligauit, vt ad cœnam etiam inui-
 taret, ipsiſque famulis, alijsq; qui aderant,
 & in extèriori cubiculo rei exitum oppe-
 riebantur, demirantibus, blandè, amicè,
 beneuolè, ac reuerenter Ignatium accipe-
 ret. Qui quo plus hominē demereretur,

cœnam etiam non recusauit: qua exacta, quod pluuiosum esset ac tenebrosum cœlum, mulam, famulosque cum facibus præsto esse Dominus iussit, ut Ignatium domum reducerent. Sed ille mula reiecta, quos vitare nulla ratione potuit famulos, vix domo egressus declinauit, & per angustum portum, & occultas vias digressus, præcuntes delusit: mirantesque quam Ignatius euauisset, ad Dñm iuum redire cōpulit. Qui magna deinde beneuolētia Ignatiū profecutus est.

In communi consuetudine, negocijsque cum alijs cōtrahendis, parce loquebatur, & considerate: prolixè, ac libenter vsque ad finē audiebat, sine interpellatione. Neque ex vna in aliam rem fortuito, & casu deuoluebatur, sed consulto transibat, transitionemque præmunitione mollebat.

Viros graues, autoritateque præstantes, nunquam autores proferebat nisi magnarum rerum, in quibus nihil aut dubitationis inesset, aut vanitatis.

In depellendis molestijs, animiq; perturbationibus sedandis, sermo illius familiaris valebat plurimū. Scimus quendē venisse ad Ignatiū, qui adhuc viuit in Socie

VITÆ IGNATII

cietate, ita perculsum animo, tam acerbo, coq; diuturno mœrore confectū, ut nunquam respiraret, aut tranquilla mente cōquiesceret. Et cum tristitiā animi sui aperuisset, vno Ignatij verbo, in hodiernum diem omni molestia liberatum.

Alium etiam in Societate superstitem nouimus, qui inani quodam terrore correptus, vel vmbra suam formidabat. Cui Ignatius paucissimis verbis, & vanū metum ademit, & mētis securitatē restituit.

Possē equidē alia hic exempla referre magis interiora ac ppria, quib' cōstaret, quāta verborū eius vis esset, ad aīos hominū immutādos, tranquillādas cōscientias perturbatas, egras sanādas, afflictas cōsolādas, roborādas, atq; erigēdas infirmas & abiectas: sed malo tacere, ne de me loqui videar. Hoc est certissimū, tā excellēti à Deo Ignatiū grā fuisse donatū, ut nō raro ad se venientiū, paucis verbis, nō solū presentē morbū depelleret, sed sanaret in perpetuū, neq; tantū ægritudinē animi, sed ægritudinis etiā quasi radices euelleret.

Antequā Catechumenorū domus Romæ esset instituta, domi nostræ etudiebantur, qui ex Hebræis sacrū baptisma petebāt: in

his

his quidam Isaac nomine, insanire ita cepit aliquando, & quasi furis agitari, ut è domo nostra se proripere statim vellet, & baptismi petitionem abijcere: neque aut retineri à nostris verbis, & blâditijs, aut vlla alia ratione posset ad sanitatem reuocari. Cui Ignatius ad se adducto, furenti quæ, illud tantum: Maneto nobiscum Isaac. Quibus verbis placatus omnino eius animus continuo est, sibi quæ restitutus, lætusque domi in sententia permansit, baptismumque suscepit.

Energumenum quendam sermone suo liberauit, qui (ut arbitror) in sanctissimo quodam cœnobio viuit adhuc, mihi familiariter notus, antequam à diabolo liberaretur, & post.

Energumenus hic de quo loquimur, iuuenis quidam fuit Cataber natione, Mattheus nomine, qui etiam si noster non fuit, cum nostris tamen Romæ habitauit. Qui anno Domini 1541. quo tempore in cœnobiū D. Petri de Mōtorio, se recepit Ignatius, ut diuinam voluntatem exquireret, deliberaretque, utrum onus Prepositi Generalis susciperet, an reijceret, à demone correptus est, grauiusque vexatus. Nam & se vehementer collidebat, & tanto pondere veluti defigebat, ut octo aut decem homines robusti illum humi-

VITÆ IGNATII

iacentem vix loco dimouere possent. Et cum esset omnino literarum rudis, & maternā tantū linguā callens, varijs tamē linguis tunc loquebatur expedite, sciēterq; Prætereā os primum inflabat, cui signum crucis à Sacerdote impressum, confestim tumorem ab ea parte depellebat: sed ita vt in inferiorem descenderet, gutturq; occuparet, quē idē crucis signū admotū veluti deprimebat: in pectus deinde, stomachum, ventrē defluebat. Nā oēs istæ corporis partes, alia alij succedens, repente turgabant, tumore (quasi crucis virtutē fugeret) delabente in inferiora mēbra. Hic igitur adolescēs, quē ego tunc obseruavi aliquoties, vel dē mō potius in adolescēte, cū à nobis audiret Ignatiū breui domū rediturū, & ipsum ex obsessi hominis corpore exturbaturū, valide sese decerpēs clamabat. Ne mihi nominetis Ignatiū, quem ego inimicissimū habeo, omniūq; hostē infelissimū. Reuertit domū Ignatius, quod ipso absente accidisset, à nobis didicit. Matthæum accersit, remotis arbitris alloquit, quid dixerit, feceritue, mihi cōpertū non est. Iuuenē certe illico sibi redditū cōstat, & ab illa dēmonis tyrānide liberatū. Qui

(vt puto) in sanctissima Italiae Camaldulensi Eremito adhuc viuit, & appellatur frater Basilius.

Et quoniã de dæmonis in Ignatiũ odio (quẽ ipse hostẽ suũ omniũ atrocissimũ nominabat) mentionẽ fecimus, non erit abs re, illud quoq; quod est persimile adscribere. Patauij miles fuit quidã Ital^o natione, homo simplicissimus, qui Ignatiũ de facie nõ nouerat, neq; eius (quod sciã) nomẽ audierat. Hũc dæmõ inuasit: qui sacris pre-cationibus dũ excãtaretur aliquãdo, de Ignatio loqui cepit, eũq; suis coloribus pingere, tã scitẽ & appositẽ, vt P. Laynes (de quo hæc audiui^o) vehemẽter miraretur: addebatq; diabolus frẽdẽs, ac stridẽs Ignatiũ omniũ qui viuerẽt, sibi esse inimicissimũ. Mortuo verò recẽs Ignatio, Drepani (quẽ ciuitas est in Sicilia) puella quẽdã virgo quæ à demone vexabatur, interrogata à quodã Sacerdote (multis magnisq; vitis præsentibus) Ignatiũne nosset, & vbi nam ille esset? respõdit, Ignatiũ inimicũ suũ, vita iã perfunctũ, in cælo esse inter alios sacratũ religionũ Fundatores. Quẽ tametsi, quòd à demone profecta sint, certã nõ habẽt fidẽ, tamẽ quoniã Dñs veritatẽ ab illo

sepe exprimit inuito, hæc quæ & veritatî,
 & Ignatij moribus cõsonant, nõ sunt quasi
 falla repudiada. Nã homo habēs dæmoniũ
 immundũ, exclamauit voce magna dicēs,
 sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? ve-
 nisti perdere nos? scio te quod sis sanctus
 Dei. Et alibi, exhibãt aut dæmonia à multis
 clamãtia & dicẽtia, quia tu es filius Dei.
 Voluit itaq; Dñs, vt dæmõ ipsum vel inui-
 tus agnosceret, & Dei filiũ esse testaretur.
 Atq; alia ijs similia legimus in sanctorũ vi-
 rorũ historijs, quæ ad eorũ laudẽ pertinet.

*SEVERITATEM QUO-
 modo cũ benignitate tẽperauerit.*

Cap. VII.

EX multis, quæ admirabilia Ignatius
 habuit, illud equidem haud postremo
 loco numero, quod difficilem illam
 seueritatis cum lenitate coniunctionem,
 tam perfecte obtinuerit. Formidabilis cõ-
 tumacibus, in obsequentes mitissimus:
 sponte tamen sua, ad lenitatem semper,
 quam ad seueritatem propensior.

Nouitium quendam vacillantẽ in pro-
 posito, ollasq; Aegypti suspirantẽ, vt ab ea
 mente

mente deduceret, ac firmiorem redderet, humanissime aliquando est allocutus, sed frustra: tum vt reliqui Patres idem præstarent, iussit. Ad quorum voces, cum aures illius obsurdesceret, & nihil animus lenissimis admonitionibus, salubribusq; consilijs flecteretur: renūtiatū est Ignatio, obfirmatū pertinacia illū esse, ac summo mane postridie (nox enim erat) cōstituisse discedere. Tum Ignatius, haud ita sane, neque enim apud nos ille pernoctabit: hominem que dimitti continuo iussit: vt cui inutilis benignitas extiterat, utilis eius exemplo, cæteris esset seueritas.

Autoritatem retinebat in primis omnium virtutum exēplo, deinde maxime prudētiae opinione, & rerū gerendarū vsu: tū in reb⁹ periculosis, quæq; vel exēplo inficiūt, vel contagione serpūt, seueritate. Qua magna præcipue in eos utebatur, qui vel obstinati & insanabiles, vel ceruicis in obediētia dure, vel seditiosi, & fraternæ pacis, cōcordiæq; perturbatores viderētur, vel opinionib⁹ certe turgidi, atq; inflati, & cedere nescij. Hos oēs in religiōe perniciosos cēsebat esse. Quocirca neq; illos, si tales sciret, in Societatē admittebat: neque cognitos postea
reti-

VITÆ IGNATII

retinebat: si illis curādis, nihil profecisset. Atque ut quisque doctissimus erat, ac nobilissimus, ita ioleritissimus erat Ignatius, si quid in illo esset vitiosum, quod aut doctrinæ, aut generis opinione cōmendatū, ad alios manare, & corrumpere illorum integritatem posset.

Illud etiam augebat autoritatem, quod in leuibus erratis, graua interdum exempla statuebat, Nam & in nonnullos qui ad afflictam valetudinē ex morbo confirmandam, in scio ipso, pila palmaria in vinea luserant grauiter animaduertit: & in quendam nouitium non Sacerdotem, manus interdum sapone lauātem: & in alios etiam, pro minimis delictis, magnas nōnunquam pœnas constituit. Ne videlicet, ex minimis, maxima fierent: etsi minus deformitate, ac magnitudine nocerent: imitatione certe serperent, atque exemplo. Magnumque Religioni detrimentum inferri existimabat, cum quarunlibet nouarum rerū inductione, tum vero illarum potissimū que ipsum Religionis statū immutare possunt, sensimque peruertere: & quidem maxime in ipso Religionis initio.

Beneuolentiā vero suorum multa Igna

tio conciliabant: ipsa eius sapientiæ in pri-
mis opinio, qua imbuti hominum animi,
ad amandum impelluntur: deinde amor,
qui naturaliter amorem procreat, & parit.
Sentiebāt enim omnes, se illi filios esse ca-
rissimos. Præterea, cum singulorum & ani-
mi, & corporis facultatem nosset, quantū
quisque oneris ferre poterat, tantū cuique
imponebat, vel aliquanto etiam minus: ne
ponderis magnitudine opprimeretur, sed
potius cum gaudio illud perferrent, & nō
gementes.

Si quid porro ab illo nostrorum aliquis
peteret, quod negandum statueret, nega-
bat: sed si rei, ac personæ ratio posceret,
cur negaret, causas proferebat. Sin conce-
deret, causas nihilominus addebat, cur ne-
gari posset: vt & qui non acciperet, minus
ferret moleste, & qui acciperet, gratius
quod dabatur haberet.

Cum maxime cuperet, vt indifferentes
sui essent, & in his rebus quæ ad obedi-
entiam pertinent, neutram in partem moue-
rentur: explorabat tamen diligenter, acur-
teque perspiciebat, quo quemque natura
duceret, quam in partem cuiusque propen-
deret animus: & ad illius se honesta cupie-
tis,

ris, inclinationem accommodabat. Cum
 id intelligeret, laboriosum esse, quod na-
 tura sit repugante: neque violentum quic-
 quam esse diuturnum. Itaque in eo, sapien-
 tia illius splendor erat maximus, quod ma-
 xime disuncta tam artificiose coniunge-
 ret: & indifferentiam cum propensione cu-
 iusque copularet: in alteroq; exigendo elu-
 cebat seueritas, in altero præstando emine-
 bat humanitas.

Si quid à quoquam esset commissum, quod
 pœna expiandum iudicaret, studiose da-
 bat operam, ut qui in culpa esset, culpam
 agnosceret: eamque non verbis, sed rerum
 pœdere exaggerabat. Tum ut pœna modum
 ipse sibi statueret, qui deliquerat: de qua
 tamen pœna, si grauis videretur, multum de-
 trahebat Ignatius: ita fiebat, ut, integra be-
 neuolentia, nihil tamen esset impunitum.
 Et certe admiratione dignum est, quod in
 hac parte, & vidimus, & obseruauimus, ut
 in tanta hominum multitudine, nemo fere
 ab Ignatio aut verbis castigatus, aut pœni-
 tentia aliqua grauiore affectus indignate-
 tur: nemo in obiurgantem, ira, vel aliqua
 perturbatione incitaretur, sed in seipsum
 exardesceret, quod deliquisset.

Se ab errore reuocantes, æque compie-
 debatur, ac suscipiebat, ac si nihil deliquis-
 sent: vt presenti beneuolentia, illorum mi-
 nueret verecundiam, & omnem errati me-
 moriã, sempiterna obliuione deleteret: nec
 vulneribus modo, sed cicatricibus etiam
 mederetur.

DE COMMISERATIONE

Cap. VIII.

AD eandem benignitatẽ pertinet sym-
 pathia illa, & misericordia, quam ex
 morbis suorum capiebat. Nam in eos præ-
 cipue, qui valitudinis imbecillitate ten-
 tarentur, aut grauius agrotarent, eximia
 erat illius & caritas, & sollicitudo. Ita-
 que iubebat, statim vt aliquis in morbum
 incidisset, ad se referri: ob onatorem do-
 mus bis quotidie sibi renunciare, num præ-
 fecto infirmorum emisset, quæ ad illorum
 ipse vsum postulasset. Quod si pecunia
 ad sumptus non suppeteret, stanneas lan-
 ces, vel quadras perpaucas, quæ in do-
 mestica supellectile forte reperiebantur,
 vendi primum, deinde lectorum stragula
 distrahi

distrahi iubebat. Et cum præclaros adoles-
centes summa ingenij spe, doctrinæq; præ-
ditos, aut laborum magnitudine debilita-
tos, aut etiam extinctos in ipso Societatis
nostræ exordio animaduerteret (quod spi-
ritus quodam impetu longius nostri pro-
grederentur, quam moderationis, & diu-
turnitatis ratio patiebatur) domū in remo-
to loco Romæ ex ædificandam curauit: in
qua, qui literarum studijs inuigilarent, in-
terdum laxarent animū, & aliquid de sum-
ma illa studendi, meditandi que contentio-
ne remitterent. Sed cum inopia pecuniæ
obstaret, nonnullique id dicerent, viuen-
di tum quidem tempus esse, non laboriose
ædificandi: nunquā de sententiā deduci Ig-
natus potuit, pluris sibi esse dicens quam
omnes thesauros, cuiusvis fratris salutem.
Illudque addebat, Cum homo ægrotat, ra-
ro aliquid boni potest in aliorum utilita-
tem facere: quando vero sanus est, potest
multa bona facere.

Cum grauissimè ipse langueret, & ad il-
lum subleuandum, patrum, qui Romæ tum
quidem eramus, precibus temporariū Vi-
cariū admittere cogeret: omnibus, quæ
domesticus Minister ad se referri ex præ-
scriptis

scripta

cripta sui officij regula deberet, in Vicarium reiectis: illa tamē excepit, quæ ad curam, salutemq; eorum qui agra essent vitudine pertinerent. Hæc enim ad se tum etiam referri volebat.

Patrem Iacobum Lainem cum Ignatio iter vna facientem, acerbissimus quidam dolor inuasit, quē vt leuaret, & mitigaret Ignatius, quem vnicum ex eleemosyna denarium acceperat, eo equum conduxit: in eum Lainem palliolo suo tenui attritoque inuolutum, imposuit: & vt magis hominē animaret, ipse, tanquam Helias alter, tanta animi alacritate, atque pedum velocitate antecedebat, vt Laines præeuntem illum equo vix consequi posset.

Dicam quod agrotanti mihi accidit. Cum de nocte sanguis mihi ex brachio esset missus, custodesque qui excubias agerent Ignatius apposuisset, reliqui quieti se dedissent, ad multam noctem, alijs dormientibus, bonus sollicitusque pater vigilabat. Bis, terue misit, qui brachium exploraret, circumligatum ne esset commode: ne forte, soluta vena, sanguis efflueret, & subitum (quod nonnullis euenit) interitum adferret.

VITÆ IGNATII

Mirabili Dei providentia factum esse dicebat, ut tot ipse morbis esset obnoxius, ut ex suis doloribus aliorum dolores æstimare disceret.

Et hoc quidem misericordix erat, & benignitatis. Illud tamen severitatis, quod ægros volebat omnem sui curam deponere: dicto audientes esse: patientes, tractabiles, minime querulos, aut morosos: cælum ad arbitrium suum non mutantem, neque ea de re medicum consulentes: denique qui scirent, se superioribus suis curæ esse, & nihil minus sibi, quam de se, curandum. Qui secus facerent, in eos ubi cõvaluissent graviter animadvertēbat. Si quem vero cerneret difficili, immoderatoque ingenio, & propter contumaciam carnis, robustamque naturam, minus se ad spiritus, mortificationisque legem accommodantem: illum vero, ut spiritus saluus fieret, facile patiebatur, supra vires etiam aliquando laborare: & si in morbum incidisset, haud ita gravate ferebat, adhibebatque eum medicinæ modum, quem & paternæ caritatis ratio, & illius spiritualis salutis poscebat.

DE

DE MAGNITUDINE

animi. Cap. IX.

Constantiã Ignatij, fortitudinẽ, magnitudinemq; animi multa declarãt.

Cum morbo sæpe tentaretur, & doloribus torqueretur, nullum vnquam gemitum edidit, nullum afflicti animi signũ: sed placide, vt remedia adhiberentur, admonebat: tulitque triduo aliquando sedatissime dentiũ dolorem grauissimum, neque vllam tamen doloris significationem dedit. Alias item, ad morbum, quo laborabat curandum, quidam ex nostris lineum panniculum ceruicibus Ignatij circumponens, & consuens, auriculam etiã illius incaute perforauit, acuq; traiecit. Ad quem Ignatius moderatissime illud tantum, Vide, inquit, frater quid facias. Quanquam quid mirum, tam patienter illum Christianæ iam militiæ ducem, ac sustulisse vulnus, qui vanitatis adhuc miles, secari crus sibi tam fortiter pertulit?

Romæ anno 1541. P. Petrus Codacius, magni vir animi, Christi q; paupertate diues, ac de vniuersa Societate optime meri-

rus (qui primis illis, difficillimiſque tem-
 poribus, ad ſubleuandam Societatis noſtrę
 tum naſcentis inopiam, ſingulari Dei be-
 neficio nobis donatus eſt) cum in condu-
 cta domo viueremus, extruere aliã, in qua
 nunc habitamus, eſt aggreſſus, magna po-
 tius diuinę prouidentię ſpe, quam præſen-
 ti pecunia fretus. Ad ædificationē cœmen-
 ta, calcem, reliquamque materiam compa-
 rauit. Sed cum ſoluere creditoribus non
 poſſet, illoſque diem ex die iuberet expe-
 ctare, miſſi tandem domum à magiſtratu
 apparitores ſunt, qui Codacium pignori-
 bus ablatis coercerent, & in domesticam
 ſupelleſtilem inuolarent. Ea erat tenuis
 ſane, ac peranguiſta, quęque noſtram pau-
 pertatem ſatis per ſe indicaret. Miniſter
 domus cum ſatellitum turbam irrumpen-
 tem aſpiceret, miſit repente, qui curriculo
 Ignatium moneret de noſtrę domus expo-
 liatione. Cui apud viros nobiles amiciffi-
 moſque ſedenti, qui miſſus erat cum rem
 ordine in aurem inſuſurratſet, nihil omni-
 no commotus: Bene, inquit Ignatius, ha-
 bet, ſat eſt, ſermonemque ſuum, quem fue-
 rat exorſus, pertexuit. Quo ſermone omni
 poſt horam confecto, placido vultu Igna-
 tius

tius ad amicos, An nescitis, inquit, quem paulo ante nūcium acceperim? quem? illi: cum rem subridens aperuisset, & (quasi nihil ad se pertineret) æquissimo esset animo, perturbātur illi, rem indignam dicūt, seque in omnes partes versant, vt tam graui malo remedium inueniant. Sed eadem tranquillitate Ignatius, eodemque vultu, nihil est, inquit, opus. Nam si lectos auferēt, terra nobis cubile erit: pauperes enim sumus, & vitam pauperibus dignā agemus. Quod si ego presens fuisset, nihil amplius ab illis certe postulauissem, quā vt scripta mihi quædam relinquerent, cætera suo arbitratu auferrent: id si negassent, næ ego haud magnopere contendissem. Quid plura? Hieronymus Stalla, homo nobilis, & vicinus, & amicus noster, suam auctoritatem interponit: res nostras eodē loco futuras, suam fidem obligat: Satellites nihil omnino de rebus nostris attingūt. Postridie amicus Societatis quidam sacre Theologiæ Doctor, cui Hieronymus Arzius nomen fuit, huius quidem rei omnis ignarus, sed diuino afflatus instinctu, Ignatium accersit, ducentos aureos coronatos in manum Codacio dat: illis æs alienum diluquit, &

VITÆ IGNATIÏ

hoc tam illustri exemplo discit, quam sit extremis etiam rebus ac desperatis, sperandum in Domino.

Atque in hac firmissima in Deum spe, pecuniæque despicientia, Ignatij altitudo animi multum excelluit. Erat enim voluntate, reque pauperrimus: animo, Deique fiducia opulentissimus. Quapropter nullum, qui ad institutum nostrum aptus, vocatusque à Deo videretur, à Societate unquam exclusit, propter nostrarum rerum tenuitatem. Illudque frequenter usurpabat. Nos quidem Deo seruiamus: ille certissime reget nos, & nihil nobis deerit. Iactemus cogitatum nostrum in Dominum, & ille nos enutriet. Speremus in Domino, & faciamus bonitatem, & pascemur in diuitijs eius. Et cum quidam non ex externis modo, sed etiam ex domesticis vehementer mirarentur, qua fretus spe, tam multos Ignatius nullis certis redditibus fultus Romæ haberet, quibus alendis magnæ facultates vix sufficerent, idque familiariter ex ipso quaererent: An nescitis (inquit) quantas vires spes in Deum habeat? vel ignoratis, parum illi esse loci, ubi omnia abunde suppetant? Quæ explorata si essent, & manu tenerentur,

Psal. 22.
Psal. 36.
Psal. 34

tur, vbi nostra esset in Deum spes? spes enim quæ videtur, non est spes. Nā quod quis videt, quid sperat?

Atque ita sane euenit sæpissime, vt nostra paupertas ex spe contra spem sustentaretur: eiusque rei multa sunt, eaque clarissima exempla, quæ si persequi omnia velim, longus nimis sum, pauca tantum subiiciam, ex quibus similia intelligantur.

Quo tempore bellum inter Paulū III. Pont. Max. & Philippum Regem Catholicum gestum est, magna erat in Vrbe annonæ caritas, & domi nostræ rerum omnium penuria: itaque nonnulli ex nostris suadebant Ignatio, vt familiam suam quæ Romæ erat, diuideret: & partē nostrorum ad alia Collegia, vbi commodius alii possent, amā daret. Ignatius verò hoc ipso tempore Antonium Labacum Architectū apprime nobilem atque excellentem, qui filium habebat in Societate, ad se accersiri iubet, cum eo, de solo eligendo ac designādo, & duobus Collegijs Romano & Germanico ædificandis agit diligēter, iubet vti formā exēplarq; delineet, rationes sūptuū subducatur, ac rē totā perscribat. Atq; hoc facto declarauit Ignatius, illa Dei opera altissimis

fixa est radicibus, & supra eam petram esse fundata, quæ neque imbrum vi, neque fluminum exundatione, & concursu obrui possunt, neque ventorum impetu labefactati.

Alias item, Romæ Petro Codacio nuper mortuo, & S. R. E. Cardinalibus propter obitum Pauli III. Pont. Max. in noui Pontificis electione occupatis, inopia nostri premebantur: quibus extremam etiam famem metuebant multi, humana ratione rem æstimâtes. Ignatius verò, eo ipso tempore, familiam suam auxit, & intra paucos dies, plurimos Societatis candidatos in Societatem admisit: multis eius animum admirantibus, quibus, quod consecutum est, admiratione noua admirationem ademit. Nam hoc ipso tempore cùm aliquândo Ioannes Crucius, domesticus obsonator, homo simplicissimus, & feruens spiritu ex Diui Ioannis Lateranensis templo, vesperi domum reuerteretur, ad amphitheatrum, quod vulgo Colosseum dicunt, in hominem incidit, qui in manum illi centum nummos aureos silentio tradidit. Eius aspectu plurimum Ioannes commotus est, & horrore quodam perfusus: tradita enim

homo

homo pecunia, ex oculis mirantis subito
evanuit.

Alias etiã, dum idẽ item Ioãnes summo
mane obsonatum it, obuiam illi factus est
quidam, qui marsupium aureis nũmis ple-
num in manum dedit. Et quod nondũ pla-
ne illuxisset, quis esset, agnosci nõ potuit.
Obsonator certe noster, dæmonem suspi-
catus, eiusque timens insidias, in templũ
Dixæ Mariæ supra Mineruam, quod pro-
ximum erat, se repente coniecit, precatus-
que Deum est, vt se dolo, & fraude omni
liberaret. Pecuniam domum allatam, adul-
terinam nonnulli suspicabantur, & à dia-
bolo, vt nobis imponeret, præstigijs qui-
busdam adumbratam. Sed tamen vera, &
recens, & aurea fuit: eaque debita soluta
sunt. Eodem pene tempore, in alia nostris
difficultate versantibus, dum in propatu-
lo loco, apertam arculam tomento, & scri-
tis vilissimis refertam, pater Ioannes Po-
lancus domi perscrutatur, & scripta quæ-
dam diligentius inquirat, recentes num-
mos aureos, fulgentesque in ea, casu repe-
rit, quibus subuentum præsentis necessita-
ti est. Nam illud diuinæ quidem prouiden-
tiæ signum, minus tamen mirandum est, in

summis rei familiaris angustijs fuisse, qui nostræ necessitatis inscij, pecuniam vltro offerrent, vel etiam benigne domum deferrent: qua ratione nostram sæpe inopiã subleuarunt.

Atque hac quotidiana experientia Ignatius confirmatior, & indies singulari in Deum spe erectior euadebat, cum tot argumentis disceret, se, suosque illi curæ esse: & vbi maiores rerum ad vitam necessariorum angustia timeri poterant, ibi diuinam prouidentiam largius omnia suppeditare, & benignius sibi præsto esse. Illud propter ea quod fuit maxime insigne, & Romæ nostris omnibus vulgatissimũ, addendũ puto, Anno salutis nostræ 1555. 16. Septẽbris, Ioãnes Polãcus pecuniã ad sumptus Collegij Romani necessarios, neque mutuã, neq; fœneratitiã, neq; vlla alia ratione diligentissime cõquisitã inuenerat. Rẽ ad Ignatiũ placidissimè detulit. Ille verò in cubiculũ se abdedit, orõni se dedit, Deũ precat⁹ est, vt præsentì subueniret inopiẽ. Post orationẽ Iacobũ Laynẽ, Christophorũ Madridiũ, ipsum deniq; Polancũ ad se vocat, ipsis quid à Polãco acceperit, exponit, seq; rem totã Deo cõmendasse ait, &

se quidē, neq; prophetā esse, neq; filiū prophetarū: sed tamē pro certo habere Deum rebus prouidētissime consulturū. Et ad Polancū cōuersus. Tu (inquit) Polāce in sex proximos mēses Collegij res curato, & illi lūptus necessarios suppeditato, ego te istarū rerū cura postea liberabo. Peimirū fuit eo ipso die, qui tñ iā vergebat in occasū, duobus ex locis, ab hominibus nēq; inopię atq; difficultatis ignaris, spōte pecunia missa est, qua ex illis tūc angustijs exire licuit. Profectus sum ego Octob. mēse proximo in Germaniā inferiorē, & mēse Martio in sequētis anni 1556. cū sex mēsiū spatiū ab Ignatio definitū, aut effluxisse iā, aut appetere videretur, Romā ad Martinū Olaiū scripsi, me vt de rei exitu faceret certiorē. Ille verò rescripsit, pridie eius diei, quā mē literas accepisset, magnā pecunię summā elemosynę noīe Romā nris allatā es alienū pene dissolutū, Polacū anxia illa rerū necessariatū cura liberatū, solutiore aīo esse, res oēs fluere, & supra opinionē oīum, quā vnquā antea copiosius abūdare. Itaq; verba Ignatij re ipsa & felicissimo successu ad eō esse cōprobata, vt ipse maiora miracula nō requireret ad habēdā fidē Ignatio:
 sed

sed cœleste tantum lumē, quo illustratus mentis oculis videret, quæ corporeis oculis cernobat.

Quid illud, quod ex superiori narratione perspicui potuit? quod antequam socios cogeret Ignatius se desertum ab omnibus, quam cuiusquam patrocinio defensum, in tot, tantisque contentionibus esse maluit? Socios autem cum haberet, coniectas in se calumnias iudicio est persecutus: hominumque vel imperitorum ignorantiam, vel perditorum amentiam, nihil contra veritatem valere passus est? Quorum alterum, robusti fuit animi, magnæque constantiæ: alterum etiã caritatis, eximiæque prudentiæ.

Illud etiam præstatis animi signum est, quod multi obseruarunt in Ignatio. Nam cum fracto corpore esset, morbisque confectus, & multis auxilijs necessario indigeret, ad tam multa, & magna negotia, tamque varia conficienda, quæ in constituenda Societate, ac propaganda, quotidie noua occurrerent: si tamen diuinæ gloriæ ratio, aliorumque id posceret maior utilitas, libentissime sane optimum quenque, sibi que maxime necessarium ab se dimittebat. Fecitque non semel, ut quibus in Societatis

administratione, plurimum Romæ vteretur, eos ferme omnes, alium alio mandaret, solusque remaneret, qui tantam rerum molem suis humeris sustineret.

Infirmissima valetudine, affectaque iam ætate, ac propemodum extrema ipsam ego Ignatium dicentem audiui, se quidem, si ex visu Ecclesiæ Christi futurum esset, ut Roma, vel in Hispaniã usque suis pedibus iret, non modo æquo, sed etiam libenti, ac magno animo, iter illud suscepturum, & ut sperabat, etiam confecturum. Hoc, inquit, baculo innixus, pedes abibo.

In aduersis sustinendis, & magnis difficultatibus explicandis, ita erat excelso animo, & erecto, ut morbo sepe oppressus, si quis nodus existeret, ad quem expediendum virtute illius esset, ac prudẽtia opus, statim quodammodo conualesceret: & animo corpus regente, sanus, fortisque videretur. Ex quo illud iam nostris tritum erat, quoties ex morbo decumberet, optandum esse, ut aliquid eiusmodi existeret, ad quod explicandum Ignatius è lecto surgere, & morbum depellere cogeretur.

Adijt aliquando Ignatius ad salutandum principem vicum nri studiosum, à quo mi-

nus officiose, quam par erat, exceptus est. Causam Ignatius arbitratus est, quod minus eius opera, ad res Societatis, atque patrocinio vteretur. Erat enim, aut videri volebat Societatis nostræ percupidus, molesteque forsitan ferebat, quod alios ad nostram defensionem, se prætermisso, potius adhiberemus. Tunc Ignatius mihi, dicam (inquit) illi, & apertè dicā, me ante 30. annos à Deo didicisse, vt in ijs efficiēdis quæ Dei sunt, omnia auxilia conquirā: sed ita, vt nō in externis adiumētis spē meā, sed in ipso Deo bonorū oīum effectore, cōstitutā patē. Quod si inter hæc subsidia efficiēdiq; instrumēta, se vnū esse vult, libēter eorum vtemur: sed ita demū, si intelligat nos ab vno Deo pēdere, Deo nō hominibui niti.

Erat autē vt in rebus arduis suscipiēdis strenuus, ita in susceptis retinēdis cōstantissimus, animiq; firmitate singulari: cuius constantiæ causæ multæ erant. Circumspiciebat enim omnia attentissime, animoq; collustrabat, antequā quicquā aggredere-tur. Orabat multum, flebat, gratiam flagitabat à Domino, cuius sæpe numero diuina luce perfusus, voluntatē intelligebat, neque se ab ea diuelli vllō modo patiebatur.

tur. Præterea adhibebat eos in consilium, quorum curæ commissa erant, eorumque exquirebat iudicium, quibus illa potissimum essent cognita, atque explorata: quæ in deliberatione versabantur. Atque hūc in modum prudenter susceptum negotiū, perseveranter urgebat.

Compluti aliquandiu habitavit in hospitali domo, quā vocāt Altozanæ, quæ quidem domus, id tēporis, lemuribus, nocturnisue larvis infamis vulgo ferebatur: eaq; pars Ignatio ad habitandum data, quæ maximè putabatur infesta. Ibi cū aliquando primis tenebris esset, horrore quodam perfusus est: quasi dæmonum truculentus aliquis, terrificusq; obijceretur aspectus. Sed cōtinuo se recepit, inanemq; terrōre animaduertēs, in genua procubuit, & magna animi, vocisq; cōtentione appellare, prouocareq; dæmones cæpit. Si tradita, inquit, à Dño, in me vobis potestas est, prestosum: potestatē datā in me, neq; repugnantē neq; vero recusantē cōuertite: sin potestatem nullā habetis, quid miseri atque imbecilles furitis, laruisq; umbratilibus, trepidos puerorū territatis animos, & iniecto vano terrore cōcutitis? An quibus re non

po-

potestis, falsa rerum imagine nocere, vultis? Quæ ea animi firmitate dixit, vt tunc omnem metum depelleret, & in posterum aduersus omnes diaboli impressiones, ac terricula, multo etiam esset erectior.

Dormientem Ignatium strangulare diabolum voluisse, Romæ anno Domini 1541. audiui. Guttur enim quasi manu iniecta stringere, præfocareque conatus est, tam fortiter, vt nullo conatu posset Ignatius Iesu sanctissimum nomen invocare. Sed cum neruos animi, corporisque omnes quantum maxime posset intenderet, vim vi repellens, in suauissimam tandem vocem erupit, Iesumque clamauit, qua voce diaboli conatus repulsus est. Porro ex cõtentione Ignatius (quod postea vidimus atque animaduertimus) per dies aliquot raucus omnino ac sine voce fuit. Huic affine est quod à Ioanne Paulo, qui diu comes Ignatij sociusque fuit, accepi. Dormiebat Ioannes in cubiculo apud Ignatium proximo, & nocte intempesta aliquando è somno excitatus, audire sibi vilis est plagarum crepitum, & valentissimorum hominum strepitum quasi Ignatium diuerberatum, ipsiusque Ignatij gemitus atque suspiria.

Ad Ignatium statim accurrit, in lecto sedentem offendit, stragulo ad pectus brachijs compresso, velut i erectum, atque inuictum, & ad verbera excipiēda paratum. Cui Ioannes, quid hoc inquit rei est pater? quid audio? quid video? Ad quem Ignatius. Et quid, inquit, audiuisti? cum narraffet, abi inquam dormi. Redijt in cubile Ioannes: paulò post audiuit rursus grauiter pulsari Ignatium, cædiq̄ue. Ad ipsum recurrit, immotum reperit, sed veluti ex magna lucta animiq̄ue contentione anhelantem, à quo denuo lectum repetere, somno se dedere, neque amplius surgere iussus est.

Otiosum esset persequi singula, quæ ad robur Ignatij, magnitudinemq̄ue animi pertinent. Etenim vir ille fuit in magnis cogitandis excelsus, in aggrediendis strenuus, in aduersis sustinendis inuictus, & perseuerans, nullis periculis animum submittens: nulla hominum potentia, aut autoritate, ab eo quod rectissimum duceret, statuq̄ue constantiæ discedens.

RE DE

VITÆ IGNATII
DE RERUM SPIRITUALIUM
prudentia. Cap. X.

Singulari conscientias perturbatas tranquillandi gratia, ac prudentia fuit: vsque adeò, vt saepe, qui medicinam ab illo peteret, cum morbum ipse suum explicare non posset, Ignatius tamen, quasi intima, & recondita illius cordis penetrasset, quæ in eius animo versarentur, clare, dilucideque exponeret. Deinde simili aliquo exemplo, quod sibi accidisset, remedioque quod expertus esset, breuiter explicato, facile afflictis animis omnem errorem, atque ægritudinem abstergebat. Exempla multa sunt, quæ, breuitatis causa, prætermitto. Certe liquet, initio ita fuisse à Deo exercitum Ignatium, ac probatum, vt probari eum oportuit, qui tot filiorum parens, qui dux tot militum futurus esset.

Luteriæ quidam Sacerdos dignitate, professione religiosus, vita prophanus ac perditus, Ignatio erat propter morum dissimilitudinem maxime infestus. Ad quem sanandum Ignatius, cum omnes sibi aditus videret

deret oclusos, hanc rationē excogitauit. Dominico quodam die, ad sacratissimum Christi copus sumendum de more profectus, quod propè templum habitaret, vbi Eucharistiam sumere volebat, bene mane ad hominē diuertit: rogauitq; , vt quoniā confessariū alium non haberet ad manū, sibi peccata sua cōfiteanti operā daret. Ille exhorruit primū Ignatij ingressu: deinde multo magis quod id peteret miratus est: postremo dedit inuitus, quod honestè negare nō poterat. In confelsione Ignatius, postquam quotidiana & leuiora errata exposuit, addidisse etiā quædā prateritę vitæ crimina, quorū stimulis maxime vrgeretur, aperire velle, vt eorū recordatione salubri pudore suffusus, veniam à Dño facilius impetraret. Hic cepit delicta iuuentutis suæ, & ignorantias recensere, tanto dolore ac gemitu, tam profusis lacrymis, vt suo fletu, flere hominem cogeret, vehementerq; cōpungeret. Expēdebat enim vero iudicio, ac magno verborū & sentētiarum pondere exaggerabat, quāta Dei esset quem offenderat maiestas, quāta vicissim sua ipsius vilitas atque abiectio: quanta illius in se liberalitas & mansuetudo, quāta

VITÆ IGNATII

ipsius ingrati animi obliuio, & in tam benignum Dominū scelus, prerumperebatque Ignatius in lacrymas, & intimum doloris sensum deficientibus verbis explicare nō poterat. Quid multa? cū in vita præterita Ignatii, Sacerdos vitā suā præsentē expressam, quasiq; suis coloribus expictā cerneret, & alieno ex dolore, eoq; grauissimo sibi propter maiorē causam vehementius etiā dolendū intelligeret, ita cōmotus est, atq; animo cōmutatus, vt quē prius detestabatur, admirari Ignatiū inciperet, vitāque suā detestari, cuius sordibus hætenus impensè oblectabatur. Itaq; nauigationis cursu in contraria mutato, vela vertit, funemq; reduxit: spiritualibus exercitationibus ab Ignatio eruditus, sacris peregrinationibus sese, ac pœnitentiæ asperitatibus penitus dedit, vitamq; & Sacerdote & religioso homine dignam ita instituit, ac persecutus est, vt sui ordinis viris admirationi & que esset atq; exemplo. Certè ipse quasi salutis suæ autorē Ignatium, ac vitæ parentem semper deinceps coluit, ac dilexit, idque apertè non destitit prædicare.

Alias itē, erat Ignatius Lutetiæ aliquando, vna cum assiduo quodam eius comite,

ac cælestis disciplinæ discipulo (ex quo ipso hæc audiui) hominem respicit quendam horridum, ac luridum per viam publicam transeuntē, præ grandi saxo onustum, ac veluti gementē sub pōdere. Diuinitus collustratus (sicut rei probauit euētus) de repente comitē suum simili se habitu induere, atque hominē subsequi iubet, facereq; simulate, quidquid illū verè facientem videret, se enim è vestigio vtrunq; consecuturū. Extra ciuitatē homo ille egreditur, insequitur Ignatij discipulus, in solitariū locū se confert. Quò postquàm ventū est, rogatus homo à nrō, quid sibi vellet? quid quæreret? suspendiū, inquit, volo, & acerbissimam mihi mortē cōsciscere. Crucior enim nimis, & tristissimis rebus ac perditissimis ad restim adigor. Nulla enim erit requies, nullus laborū ac dolorū finis, nisi mors, quæ meta malorū est. Hanc mihi inferre statui, & iccirco hūc veni. Cū autē alter se in eadē causa esse diceret, multisq; vitam suam obsessam esse molestijs, ex quibus exire ipsi non liceret nisi per mortem, Ignatius interuenit: & ad socium quasi ad ignotum conuersus, quis inquit tu? Vnde? quò? quid tibi vis? quorsum saxum, quorsum

Rr ; sum

VITÆ IGNATIÏ

sum sordidus atque incultus habitus? hic ille titubare, hærere, & supra modum afflictum se ac perditum dicere, nullumque desperatissimis rebus remedium esse præter laqueum. Quem blande consolatus Ignatius, sensim sermonis suauitate eo pellexit, vt se consilij sui pœnitere diceret, & ferro atque execrando mortis genere reiecto, spem suam magnam in Deo vitæ ac salutis parente, atque certissimam collocare. Tunc ad hominem (cuius causa omnia ex composito fiebant) quid, inquit, tibi videtur? Ego enim consilium huius boni viri (Ignatium indicans) sequi decerno: quando hanc mortem, quam mihi inferre parabam, breuem quidem, sed miserrimam, altera sempiterna & teterrima cõsequetur. Neq; enim hæc præsentium arûnarum mors finis, sed principium impendentium malorum, atque æternorum futura est. Quo exemplo animatus homo ille, & blandissimis verbis delinitus ab Ignatio, & confirmatus idem sibi placere dixit: & à detestabili illa, ditaque sese occidendi volûtate discessit, Deo gratias agens, quod miserix suæ socium inuenisset, & communis calamitatis depulsorem.

Vituperabat gubernatores aliorum & magistros, qui in spiritali vita ceteros omnes ex se metirentur, & ad eandem, quam vtilem ipsi sibi experirentur viuendi, orandiue rationem reuocarent. Hoc periculosum valde dicebat esse, & hominis multiformis gratiæ Dei dona, variaſq; Spiritus sancti distributiones ignorantis: neque satis diuisiones gratiarum, in eodem spiritu intelligentis. Vnusquisque enim proprium donum habet ex Deo, vnus qui dem sic, alius vero sic. 1. Cor. 7.

Ipse vero quantum in Dei via quisque profecisset, non fronte, ac vultu, sed animo, & fructu metiebatur: neque ex facilitate quadã & bonitate naturæ, sed ex contentione, & sui cuiusque victoria, virtutum momenta ponderabat: fecernebatq; acutissimè naturæ motus, & gratiæ.

Itaque adolescētem quendã ex nostris, acri ingenio, & vehementi natura incitatum monens Ignatius, & ad prauos animi motus cohibendos paterne cohortās, vince aiebat te. N. vince. Si enim te viceris, splendidiorē, quã alij qui mitiori sunt ingenio, habebis in cœlo coronam. Et cum hūc ipsum adolescentē Minister Romanæ

domus, me corā, graviter accusaret apud Ignatiū, & quasi minus quietū, morigerū ac tractabilem insectaretur: Ignatius non vulgī trutina, sed veritate, & ipiritalis prudentiæ statera rem æstimans, respondit ministro, mitius quæso & blandius. Equidem istum ipsum, quem tu tam acriter reprehēdendum putas, plus ego in Dei via paucis mensibus profecisse arbitror, quam duos illos integro anno. Nominavit autē duos, omnium ex fratribus candidissimos, & lenitate quadam ingenij, ac morum suavitate maxime amabiles. Ex quo apparet, non illum exteriorem tantum speciem respexisse, vt de virtutis solido fructu iudicaret, & blandam quandam mollemque naturam, qua illi duo præstabant, sed rem totam perpendisse vera ratione, & conatu, studio, sui que peruincendi labore definisse. Quæ nimirum in acriori natura perdomanda, maiorem conatum, contentionemque desiderant.

Simplicem hominem & Spiritu Dei atque amore plenum magis diligebat, quam eruditum, minusque perfectum. Huic tamen reliquisque, qui vel naturæ, vel fortunæ muneribus antecellerent, maiorem

curam adhibebat, propter eam, quæ ab illis in multos redundare potest utilitas.

Quæ religiones, nullis proprijs redditibus, sed quotidianis eleemolynis viuunt, eas dicebat, neque perpetuas, neque in suo instituto permanentes esse posse, nisi aut vitæ asperitate, aut insigni aliqua utilitate, hominum beneuolentiam in se allicerent, & benignitatē excitarent. Istæ enim duæ res hominum animos plurimum commouent, & vel admiratione, vel fructu ad liberaliter tribuendum inuitant.

Non temere quolibet utebatur, sed magno delectu, quid cuique committeret, prouidebat: & gubernandi quidem alios regendi que, aut duram aliquam prouinciam vix ulli tradebat, cuius spectata virtus, diuque probata antea non fuisset. Romæ tamen, ut periclitaretur ingenium, & vires aliquorum tentaret, eosque paulatim ad maiora exerceret, rudibus hominibus, atque inexercitatis in hoc genere officij interdum est usus,

Illud diligentissime cauit, ne quid nostris obreperet, quod candorem fidei quomodo inquinaret, & peregrinis omnino, aut nouis opinionibus inficeret. Itaque

VITÆ IGNATI

cum timeret, ne ex Hebraicæ lingue necessaria cognitione aliquid discerent, ex quo ad novas interpretationes perquirendas, nouosque sacre Scripturæ sensus delaberentur: statuit, vt nostri veterè, vulgatâq; editionem, longo tot seculorum vsu comprobatam omnino retinerent: & magno etiam studio tuerentur. Quod Concilium etiam Tridentinum, suis postea decretis eavit & sanxit. Adde eòdem, quod mali auctoris, aut certe dubij, ac suspecti, bonum etiam librum legi in Societate nolebat. Namque aiebat, dum mali auctoris bonus liber legitur, primo quidem placet ipse liber, paulatim deinde, qui librum scripsit: qui quidem probatus, blâde in animos teneros, atq; molles influit, & lectoribus iâ beneuolis, sui que amantibus doctrinam suam facile perluadet: vt quicquid scriptû ab illo sit, id etiam verum iudiceretur. Ita, quod infectum veneno est, id longissime etiam serpit, & dum principijs caute non obstititur, ægre vitantur extrema. Hoc de Erasmo Roterodamo, hoc de alijs eiusdè farine sentiebat scriptoribus: idq; multo ante quam Apostolicæ sedis censura notarentur. Oportet enim Monachum (vt præ-

clare

Sess. 5. sub
Paulo. 3.

clare scriptum est a Diuo Basilio) hæreticum hominem auersari, genuinos, ac probatos libros legere: reprobatos, & apocryphos penitus non contingere: nam sermo eorum, (ait Paulus) vt cancer serpit.

Basil sermone. 3. de exercitatione piet. 2. Tim. 2.

Eandem etiam diligentiam adhibuit, vt studium orationis ac mortificationis ex veritate in Societate (vt par est) æstimaretur: eiusque fructus, non falsis atque speciosis titulis (qui imprudentium oculos plerumque exæcant) sed spiritali profectu, & perfecta sui cuiusque victoria, tanquam certissima regula definiretur: vt ex ijs quæ mox subiiciam fiet manifestum.

Anno Domini. 1553. F. Reginaldus Dominicanæ familiæ monachus, vir grauis, & vita, ætate, atque prudentia inter sui ordinis viros apprime nobilis, nostrique per studiosus, Ignatium. 23. Maij officij gratia Romæ conuenit, & me, ac P. Benedicto Palmio præsentibus, inter alia, Bononiæ in Cænobio scæminarum suæ curæ commisso, virginem quandam esse dixit admirabilem, & orationis virtute præstantem: quæ se penumero alienaretur à sensibus, atque extra se ita poneretur, vt neque ad motum ignem, neque stimulos corpori adhibitos sensu

sensu perciperet: ad omnia denique mor-
 tua iacere similis, præter quã ad vnam obe-
 dientiã vocẽ. Excitabatur enim, ac veluti
 de leuissimò somno expergefacta surgebat
 ab oratione, simul atque vocem præfectæ
 monasterij se vocantis audiuiſſet. Hæc ea-
 dem virgo, Dñi nostri Iesu Christi crucia-
 tus ferebatur imitari, & quos ille in corpo-
 re suo pro nobis dolores pertulit, ipsa suis
 doloribus ita representabat interdum, vt
 in Christum ipsum amore transformata
 diceres. Nam stigmata habere in manibus
 videbatur, perfossum iatus, caput veluti
 compunctum spinis atque transfixum, gut-
 tatim distillans ac cruore madidum, & id
 genus alia quædã: eaque bonus pater suis
 ipse oculis se vidisse aiebat, suis tetigisse
 manibus, alienis oculis, atque manibus fi-
 dem negãtem. Hæc cum narraſſet, ex Igna-
 tio quæsiuit familiariter, quod eius eſſet
 de istius modi rebus iudiciũ? quas ipse nõ
 audebat vel probare omnino, vel improba-
 re. Cui Ignatius illud tantum: ex omnibus
 inquit, quæ narraſti pater, nihil minus ha-
 bet dubitationis, quàm illud promptę obe-
 dientiæ signum. Reginaldo à nobis digres-
 so, rogavi ego Ignatium solus solum, quæ
 cius

eius recondita esset de proposita quaestione sententia? Et ille, Proprium inquit Dei est Petre, animas hominum sanctificare, in eas influere, suis eas donis complere: id que tam copiose facit nonnunquam, ut animæ Dei gratia circumfluentis plenitudo, in corpus etiã derivetur, emineatq; foris quod intus est, sed id peritum est. Dæmō vero, quoniam vim ipsam non habet in animam, simulatis rerum atque adumbratis imaginibus, mortalium mentes vanitatis sectatrices, & novitatis avidas per corpus sæpe deludit. Idque exemplis etiam mihi notis confirmavit. Virginem autem illam Bononiensem, quam admiratione stupefacti homines intuebantur, pessimum exitum habuisse audio, fumumque ex fulgore dedisse.

Atque illud quoque perisimile est, anno opinor 1541. Martinus de Sancta Cruce (qui Conimbricensis postea Collegij Rector fuit, Romæque anno. 1547. feliciter obdormiuit in Domino) vir tunc novitius Societatis, ac feruens spiritu, cum sermonem aliquando cum Ignatio haberet (cui sermone ego quoque intererã) incidit mentio de scemina quadam Magdalena de la Cruz

VITÆ IGNATII

Cruz nomine, quæ per id tempus Cordubæ
 in Hispania, & Religionis professione, &
 opinione sanctitatis omnium ore celebraba-
 tur. Quæ cum magnopere Martinus lauda-
 ret, eamq; se vidisse, cū ea se collocutū di-
 ceret, ac multa cōtulisse, ex quib⁹ eius tum
 sanctitas, tū prudētia eluceret: Ignati⁹ gra-
 uiter hominē obiurgauit, quod fœminā il-
 lā eo loco poneret, quodq; tanti faceret ex-
 teriora quædā signa, & minime certa sancti-
 tatis inditia pro nō dubijs atq; exploratis
 haberet: opinionēq; illā deponere iussit fal-
 lacē, hominēq; nostræ religionis indignā.
 Quod Ignatij iudiciū, aliquot annis post,
 rei exitus cōprobauit. Illa enim quæ ab ip-
 sa infantia Deo sacrata fuerat, quæ pœnitē-
 tiæ asperitate præciara, orationis assidui-
 tate excellēs credebatur, prudētia laude
 singularis: à qua (tāquā futura præsentiret,
 & cōscia diuinæ volūtatis, mente præfaga
 vêtura prædiceret) respōsa multi petebāt:
 quæ deniq; omnium virtutum opinione flore-
 bat, & veluti de cælo delapsa virgo coleba-
 tur: certis vestigijs deprehēsa tandē est, co-
 gnitūq; est omnib⁹ ac cōpertū, fraude Dia-
 boli atq; artificio egregie illā hominibus
 imposuisse, eamq; deceptricē & leuē, & fal-

sa opinione errore hominū à pueritia con-
mendatā, animū vultu, vitā parietibus, fla-
gitia captiosis artibus dæmonis, præstigijs
que texisse. Sed hæc obstructio nec diutur-
na fuit, nec obducta, ita ut curiosis oculis
tandem perspicui non posset. Ficta enim fu-
cataq; omnia, celeriter decidunt.

Sacerdotē quendā ex nostris ad se (me co-
rā) accersitū acriter corripuit, quod cū no-
uitio de reb⁹ ab nostro alienis instituto lo-
queretur: exēplaq; virtutū longe posita po-
tiusquā domestica afferret: cuiq; hominis
spiritū mirarerur, & probaret maxime, cu-
ius sanctitas peregrino feruore, captib⁹, ac
revelationibus potissimū constare videba-
tur. Quæ quidem omnia protul esse à novi-
tjis debēt, quorum animi teneri adhuc &
molles certis, germanis, & in propria cuius
que vocatione, atq; instituto legitimis opi-
nionibus imbuēdi sunt: erroribusque, qui
fere incautis animis obrepunt, omni cura
atq; diligentia detractis, ad veras, solidas,
atq; expressas virtutes studiose effigēdi at-
que efformādi. Nā quo semel est imbuta re-
cens, seruabit odorē testa diu. Quæq; semi-
nauit tyro metet veteranus.

Bonos bene valere cupiebat, malos male

ut & illi integris ad Dei gloriã vteretur vi-
 ribus, & isti multiplicatis infirmitatibus
 accelerarent ad Dominũ, vel leuius certe
 remissiusque illum offenderet, iuxta illud
 Psal. 10. Prophetę, contere brachium peccatoris.
 Si quę ex ijs, qui in ipsius potestate essent,
 præfractiorem esset nactus, quęque à recta
 obedientię regula perturbatio aliqua ani-
 mi detorsisset (neque enim mirandum est in
 tanta multitudine eiusmodi aliquem repe-
 riri) cum hoc tam prudenter beneuolentia,
 patientiaque certabat, vt vel mitigaretur
 omnino, & Ignatii caritati succumberet,
 vel eò tandem erumperet, vt suam ipse con-
 tumaciam agnosceret, aut in excusabilem
 certe efficeret.

Dicebat à Diabolo, ita hominẽ aliquan-
 do tentari, atque opprimi quodammodo,
 vt de mentis exiisse potestate videatur: &
 interdum naturę adscribi, morbo nõnun-
 quam, quòd tentationi esset tribuendum.

Diabolum item, cum adoriri quempiã,
 exagitareque infestius cupit, nocturnũ tẽpus
 maximè obseruare, in quo ille, quẽ aggre-
 di parat, è somnò suscitatur vt experrecto,
 fœda, & impura statim obijciat, antequam
 à Deo sanctis cogitationibus occupetur.

Perutile sentiebat esse, cū quis grauius impugnatur, si semper aliquem habeat à quo recta audiens sustētetur, ac fulciatur: vt vbi oppugnantium Dæmonum adest copia, ibi etiam propugnantium non desit multitudo: & conatus conatu, quasi clauus clauo repellatur.

Proprium diuinæ bonitatis aiebat esse, ea vehementius defendere, quæ à Diabolo acrius oppugnantur: & firmiter cōmuni re, quæ hostis demoliri conatus est: laboris quæ quem repugnando ceperis magnitudinem, consequentis consolationis magnitudine compensare.

Sanandis morbis, qui ijdem videbantur omnino, diuersas, interdum etiam aduersas, & contrarias adhibebat medicinas. Nā alium blande curabat, ac suauiter, dure alium, & seuerè: exitus tamen ostendebat, semper eam curationē fuisse cuique adhibitam, quæ optima cuique esset, & accommodatissīma. Atque huius excellētis, diuinæque prudentiæ ratio nō vna erat, neque simplex, sed multiplex, & varia.

His vitijs curandis, quæ inueterauerāt, penitusque in animis insederāt, efficax in primis fuit. Sic enim in omnes partes ver-

VITÆ IGNATII

fabat hominem, quem sanare vellet: tam varia, multipliciaque remedia adhibebat, ut vix quippiam esset tam insitum, quod non euelleret. Modi autem, quibus utebatur, multi erant. In ijs, crebra examinatio sui ipsius, de era re, quã emédare quisque vellet: idq; stasis horis, & certis. Et ne examinatio memoria excideret, antequã cibum sumeret, lectumue peteret, fido alicui, certoque homini renunciare iubebat, an examinationem illam ex præscripto fecisset. Obseruare alios, qui in eodem vitio sint, illosque admonere. Obseruari ab alijs, & moneri. Pœnam certam constituere, quam sibi toties infligeret, quoties diliquisset. Ipse vero pater, initio suæ ad Deum conversionis cum ad risum hominum aspectu commoueretur, verberibus risum depulit, quibus se toties ad numerũ afficiebat, quoties vel leuiter risisset.

Dicebat innocentiam vitæ ac sanctimoniam multum quidem per se valere, & cæteris rebus omnibus longe præcellere, sed nisi cum prudentia, agendi que cum hominibus modo sit coniuncta, mancam fore atque infirmam, nec satis ad alios gubernandos idoneam: plusq; sæpe exquisitam prudentiam

dentia cum mediocri sanctitate in gubernatione efficere, quam cum minori prudentia maiorem sanctitatem. Et hoc quidem si de communi loquamur usu, ac lege. Nam priuilegia sanctorum extra ordinem sunt. Potest enim Deus, & solet amicis atque electis suis beneficia magna sæpe conferre, quæ tanquam extraordinaria, in communem reliquorum ordinem cogenda non sunt.

Præterea, non Dei tantummodo habendam esse rationem docebat, sed etiam hominum propter Deum. Quod sic explicabat. Ut quoniam in hac vita spectatorem non solum Deum habemus & agonothetam, sed etiam spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus: prouideamus bona, non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus: demusque operam ac conitamus, ut Deo nos quidem primum ac præcæteris omnibus probemus, (de cuius vultu prodit verum iudicium) sed deinceps etiam hominibus propter ipsum Deum. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. Item non tantum id respiciendum quod Dei zelus per se exposcit, sed hunc ipsum zelum ad proximorum utilitates exi-

1. Cor. 4

Rom. 12

Psal. 16

2. Cor. 6.

gendum, ac conformádum. Quod tunc de-
 mum verus Dei zelus ac secundum scien-
 tiam sit, si aliorum fructibus seruiat, & ad
 Dei gloriam, fratrum etiam salutem adiun-
 gat: eamque in Deo ipso intuens ac per-
 quirens, Deum ipsum in se, (vt ita dicá) pro-
 pter Deum in proximis aliquando relin-
 quat. Misericordiam (inquit) volo, & non
 sacrificium. Et si offers munus tuum an-
 te altare, & ibi recordatus fueris quia
 frater tuus habet aliquid aduersum te, re-
 linque ibi munus tuum ante altare, & vade
 reconciliari fratri tuo, & tunc veniens of-
 feres munus tuum. Ex quo multa facien-
 da, multa fugienda sunt, hominum non
 peruerso iudicio, vt eorum saluti consula-
 mus. Ipse autem Ignatius nonnulla se in
 nostra Societate instituturum fuisse di-
 cebat, Deum tantummodo spectantem:
 à quibus tamen abstinebat, propter hunc
 quem ad homines, Dei causa, habebat re-
 spectum.

Patrem Cornelium Brughelmam Flan-
 drum, in recitandis diuinis precibus, an-
 xie nimis laborantem, & totum ferme diem
 scrupulose collocantem, hac ratione sana-
 uit Ignatius. Iussit vt preces ad horolo-
 gium

gium arenarium recitaret: & in eis vniuersale recitandis non plus temporis poneret, quàm quantum alij patres consueuerant: quo tempore consumpto, si qua forte pars ad totum officium diuinũ explendum deesset, eam ille eo die prætermitteret. Cornelius vero, veritus ne quam partem omittere cogeretur, dabat operam diligenter ne sibi tẽpus deesset. Vehemẽtius enim angebatur, si quid omnino relinqueret, quàm si quid minus (vt sibi videbatur) attente ac deuote pronũciaret, Ita scrupulus minor, maiori scrupulo, quasi clauus clauo exemptus est.

Adolescens quidam Germanus nostræ Societatis nouitius, tam grauitè aliquando vexatus est, vt de mentis constantia deijceretur. Ad illum sanandum, nihil non tentatum ab Ignatio est, sed nullo successu. Sic enim obfirmato erat animo, vt omnibus consilijs aures occluderet, omnibus machinis impenetrabilis resisteret. Sed miserum adolescentem, fraudulenter circumuentum ab veteratore, humanique generis hoste, atque irretitum vidẽs, conatum Diaboli suo Ignatius conatu, pertinaciã constantia, calliditatem caritate vincen-

VITÆ IGNATIÏ

dam existimauit. Rogat nouitium vt aliquot dies domi adhuc maneat, ea conditione, vt Societatis omnibus solutus legibus, suo arbitratu viuat, dormiat, vigilet, edat, bibat, in otio denique, atque in negotio ad suam voluntatem sit: idque vt ita fieret, Ministro domus præcepit. Accepit conditionem adolescens, se sibi permisit, libere cœpit viuere, quasi exolutus regularum vinculis, quibus se dolebat constrictum. Sed hac remissione animi, hac Ignatij benignitate quasi respirauit, atque ita immutatus est, vt illum sui puderet, pigeretque, & pœnitentiæ suæ pœnitentiam agens, ab eius patris amplexibus deinceps nollet discedere, cuius tantam in se experiebatur caritatem.

Doctor erat quidã Lutetiæ egregius, quẽ Ignatius Christo cupiebat lucrifacere: multis rebus frustra tentatis, ipsum aliquando vno socio comitatus (à quo hæc accepim⁹) domi suæ conuenit. Animum relaxantem, & sese honesto quodam lusu oblectantem offendit. Erat autem lusus globulorũ, qui super mensam certa quadam ratione iaciuntur. Et ille, vt laxamento suo forte excusationem prætexeret, opportune inquit

Ignati

Ignati aduenis, vt vnâ mecū ludas. Negauit Ignatius se lusus illius consuetudinem habere, aut artem. Ille instare, vrgerere, efflagitare, vt vnâ ludat animi causa. Cū molestus esse pergeret, & vim prope modum afferret: ludam, ait Ignatius, tecū, sed serid, atque ea conditione, vt si vincar aliquid tua causa faciam, sin vincam, tu vicissim facias mea. Placuit conditio, & ita cōuenit inter illos, vt victus triginta dies victoris iussa faceret: & ad voluntatē illius honesta imperantis se accōmodaret. Lusit Ignatius rudis, nouus, inexpertus, neq; cū globulos vnquā in manus sumpserat, & ita lusit, vt Doctorē sursum, deorsum versaret: neq; vnquā in mensa pateretur consistere, vel vnā manū lucrari. Ad quē Ignatij sofocius identidem dicebat, Domine Doctor, digitus Dei est hic. Victus itaq; est, deditque manus, & Ignatij voluntati se ad omnia subiecit. Ignatius verò hominem hortatus est, vt se ad tempus colligeret, & per triginta dies vacaret sibi, exercitationibus spiritualibus (alijs curis abiectis) se penitus dederet: quod & fecit, magna vitæ mutatione, hominumque admiratione.

VITÆ IGNATII

Feruentes zelo religiosos, & dissoluta omnia reformare cupientes sic interdum reprimebat, vt diceret: Illud in huiusmodi rebus in primis cogitandum, quid à nobis Deus in iudicio exiget: quarumnam rerum rationem reposcet, vt ad Dei iudicium, non ad nostrum sensum vitam instituamus. Exiget nimirum à nobis Deus vitam nostræ vocationi consentientem, & religioso homine ac priuato dignam: vt verè contemptores mundi, spiritu feruentes, orationi instantes simus, & nostri instituti muneribus strenue vacantes. Reliqua quæ huc non pertinent, neq; in nostra potestate sunt, quibus Deus non commisit, eorum ab ijs rationem non poscet. Quamuis etiã desiderio diuini honoris ardere, & precibus instare, & si quando res ferat, homines, in quorum potestate illa sunt, etiam vrgeri debeamus,

Anno Domini 1554. venit Romam ex Oritentis Solis India Andreas Fernádez Lusitanus probatæ virtutis vir, à Francisco Xauier ad Ignatium missus, vt eum de rerum Indicarum statu plenius doceret: ostiumque magnum nostris, ad multarum gentium conuersionem, apertum esse diceret,

Rom. 12.

ceret, si qui forte Dei amore inflammati, ac diuinæ gratiæ robore, sui que contemp-
 ptione muniti in eas oras proficiscerentur.
 Fecit Andreas à Fráncisco quod fuerat ius-
 sus sane diligenter, mandata exposuit, au-
 xilia, nouosque milites postulauit ab Ig-
 natio, responsum tamen certum nullum
 retulit. Tum Andreas me adhibuit depre-
 catorem, orans, obsecransque eius vt cau-
 sam susciperem, quam Deo fore gratissi-
 mam sperabat. Negotium suscepi, egi cum
 Ignatio, qui me audito aliquantisper sese
 collegit, & graui se ueroque vultu hæc tan-
 tum. Non minus, inquit, Petre opus est bo-
 nis operarijs atque strenuis, ijs quidem ca-
 lamitosissimis temporibus, ad Christi fi-
 dem in Europa conseruandã, quam ad illã
 ferendam in remotissimis illis regioni-
 bus. Atque vtinam hæc Ignatij verba ve-
 ra esse, non tam nostro malo experiremur.
 Illo enim ex tempore, magnas Ecclesiæ Ca-
 tholicæ ruinas videmus, multas Prouin-
 cias hæreticorum furore conquassatas: ser-
 pere quotidie magis contagionis venenũ,
 & incorruptas atque integras etiam natio-
 nes inficere. Opprimat hanc flammã Do-
 mini misericordia, & Babylonicum incen-
 dium

dium nostris peccatis excitatum, vento ro-
ris gratiæ suæ flante, benigne restinguat.
¶ Atq; ex ijs tot tantisq; , quas Catholica
Ecclesia patitur calamitatibus, ac ruinis,
natum puto affectum illum pietatis in Ig-
natio, & incensum sanctæ Inquisitionis
tribunali omnibus in rebus obsequendi,
feruendiq; desiderium. Nam cum ani-
uerteret auitam religionem, & Catholi-
cam fidem, Christi sanguine, & Apostolo-
rum doctrina fundatam, à truculentis sa-
cilegisq; fidei hostibus nostra ætate, om-
nibus machinis pertinaciter oppugnari:
& grauissimos atque sapiētissimos viros,
qui consilio supremo fidei præsent, quasi
in vigilia quadam stare, luporum rabiem
arcere, & sanctissimæ fidei propugnatio-
nem suscipere: dabat operam, vt eius tri-
bunalis autoritatem ad fidem ipsam tuen-
dam apprimè necessariam, quam maxime
posset per se, & per suos conseruaret. Quã
obrem, quæcunque ipsi negotia sese offe-
rebant ad Inquisitionis officium pertinen-
tia, tametsi à Summo Pontifice ea impe-
trare minimo negotio poterat: semper ta-
men ad ipsos fidei quæsitores reiecit, per
eosq; confici voluit, quemadmodū mul-
tis

tis exemplis explicare non esset difficile, quæ breuitatis causa omitto.

Considerans varia, multiplicia, & grauissima nostri instituti ministeria, & quã plena difficultatibus ac periculis sit cû hominibus omnis generis atque ordinis tractatio, illos sentiebat ad Societatem nostram minus habiles, qui non satis essent sæculi officijs & negotijs idonei: illos verò aptos, & nostro instituto cõgruentes, qui industria, & dexteritate quadã etiam in sæculo florere possent, alijsque ingenij muneribus antecellere. Hæc enim illi siue adiumenta naturæ, siue ornamenta, à sæculi vanitate ad Christi veritatem transféreres, vtiliores religioni nostræ (quæ multũ in actione etiã sita est) atq; accommodatiores plerũque existunt. Idque ipsa experientia compertum est.

Vt nihil est quod tráquillũ religionis statũ magis labefactet atq; euertat, quam discordia, ita nihil est quod maiorẽ religiosi ipsis notã inurat, colq; vulgo magis despectos reddat, quã si discordes inter se sint, atq; esse intelligant. Nã caritas si absit, quæ vita est religionis, mortuæ virtutes omnes religiosæ, ac sine vita sint, necesse est.

Coadiu

VITÆ IGNATII

Coadiutorem quendam ex nostris, qui negligentior in re quapiam fuerat, me pręsente interrogauit Ignatius. Quid spectas? quid quęris in religione? quem ad finem actiones tuę referuntur? Ille Deum se spectare respondit, Deum se habere finem, cuius causa omnia faceret. Tum Ignatius, si Deus inquit propositus tibi finis est, grauius certe mulctaberis. Nam mūdo seruire ac vanitati indiligenter, haud magnū sane crimē est. Deum verò spectantē oſcitanter aliquid facere, atque ignaue intolerabile est. Maledictus, inquit, qui opus Dei facit negligenter.

Hiere. 48

Perpaucos, ac fortasse vix vllum esse dicebat, qui perfecte intelligat, quantū Deo volenti in eo operari, ipse impedimento sit: quantumque Deus in nobis efficeret, nisi à nobis ipsis impediretur.

Inter commoditates, quas multas ac peregregias deuotus augustissimum corpus Domini Iesu percipiendi, ac frequens vsus secum affert, illam esse eximiā, quod digne cōmunicantem ita virtute Sacramēti cōfirmat, vt ne in peccatum graue labatur, aut si humana imbecillitate victus cadat, breui certe à peccato resipiscat.

Tanti

Tanti æstimabat persecutiones ac vincula, quibus pro Christo fuerat vexatus atque constrictus, & eo numero ponebat, vt aperte diceret, si quæ à Deo creata sunt omnia, altera in parte stateræ collocarentur, in altera, carcer, catenæ, probra, vix illa omnia, præ istis, momētum vllum apud se habitura. Neque verò creatamvllam naturam posse lætitiā talem in anima procreare, quæ æquare possit gaudium illud Spiritus sancti, & purissimam alacritatē, quam eorum mentibus infundit Dominus, qui multa, magnaque pro eius amore pertulerunt. Ex quo interrogatus à patre quodam, quanam esset compendiosissima ad perfectionem via? respōdit, Si multa aduersa, magnaque pro Christi amore patiāre. Pete hanc gratiam à Deo. Nā cui Dominus hoc tribuit, multū tribuit: hoc enim vno beneficio, multa, magnaq; eius continētur beneficia. Ipse verò pater, hāc eandem gratiam & postulasse à Domino videtur, & impetrasse. Nam cum reliqui socij separati ab Ignatio essent, & quietissime sæpe viuerent, simul atque Ignatius ad eos veniebat, & cum ipsis agebat, tempestas aliqua contra omnes, & persecutio-

nis

nis procella repente excitabatur. Quod pater Iacobus Laynez sæpissimè obseruauit, & simul ex eo coniecturam se capere aiebat, quanta Ignatij vis animi atque cōstantia, quantum rursus & quam implacabile Dēmonis in Ignatium esset odium, atque inuidia.

Sed quoniam spiritalis prudētia Ignatij, in exercitiorum spiritaliū, & in cōstitutionū libris (de quibus antea diximus) maxime cernitur, è quibus peti possunt, quæ ad hunc locum pertinēt, hac omiſſa, quanta fuerit in illo rerum gerendarum prudētia, videamus.

*DE PRUDENTIA RE-
rum gerendarum. Cap. XI.*

Magnitudo illius animi cum summa erat prudentia, constantia cum egregia quadam moderatione coniūcta. Nam etsi in rebus magnis & arduis, agrè diuelli poterat ab eo quod semel rectum iudicasset, eratq; acer, & efficax in agendo, nō tamē propterea, aut nimias celeritates suscipiebat, aut tarditates: sed fe-
stina-

stinabat léte, opportunitateq; téporū ob-
servata, res maturabat, in omnibus excel-
lenti téperatione vtens. Ex quo vix vllus
eius labor irritus, vix vllū non perfectum
opus, in magnis etiā, atq; operosis fuit.

In rebus suscipiendis, sæpissime videba-
tur nulla humana prudentia vtī, sed diui-
na tantum niti prouidentia: in exequēdis
tamen, & ad finem perducendis omnes
vias tentabat, vt inchoata perficeret: ea ta-
men cautione, vt non in humanis subsi-
dijs (quæ tanquam efficiendi instrumenta
sumuntur) sed in Deo, bonorum omnium
effectore, spem efficiēdi defigeret: & vt vt
res cederet, lætissimo semper, trāquillissi-
moq; animo esset.

Multa instituebat, quorū consilia (quod
occulta essent) aut rationi parū consenta-
nea nonnullis, aut admirabilia certe vi-
debantur: sed tamen eorum exitus, exqui-
situm spiritum, reconditamq; pruden-
tiam declarabant Ignatij: qui ante languo-
rem adhibuisset medicinam, cuique fu-
tura tam solerter præuisa fuissent, & præ-
cauta. Atque hæc quidem admirabilis,
atque diuina prudentia, qua omnibus in
reb' utebatur Ignatius, ex copioso illo ac
cælesti

VITÆ IGNATII

cœlesti lumine deriuabatur, quo eius anima illustrata, non solum præsentia cernere, sed etiam futura prospicere videbatur. Apparet enim illi Deum ab initio vniuersæ Societatis pro gressum, cursumque diuinitus ostendisse: & quam suaues ac vberes fructus, ex arbore quam ipse Ignatius plantabat & rigabat, dante incrementum Domino, sancta Ecclesia perceptura esset. Idque tum ex alijs multis, tum ex ijs quæ subijciam, coniectare licet. Anno Domini 1540. cum Petrus Mascarenas Ioannis Tertij Lusitaniæ Regis apud Pontificem Maximum legatus Ignatium vrgeret, vt ex decem socijs, sex in Orientis solis Indiam, ad Regis sui voluntatem mitti peteretur: Ignatius (vt suprâ scripsimus) oratori respondit, si ex decem sex auferas, quotam obsecro partem reliquo orbi terrarû relinques? Quasi pro certo haberet, exiguum illud paucorum sociorum semē spargendum breui, & per vniuersum terrarû orbem disseminandum. Anno item 1549. mecum de Societatis nostræ statu, atq; incremento loquens, hæc eadem verba mihi dixit. Si decē annos viuemus Petre, mirabilē Societatis quasi cursum videbimus.

Li. 2. c. 16

viuemus dico? immò verò si tu viues, vi-
 debis, Ego enim me tandiu victurum non
 puto. Quod vt dixit ita certe factum est.
 Nam & ipse celerius vitæ laboribus defun-
 ctus est, & septem tantum postea nondum
 integros vixit annos: & nos intra decem
 illos ab Ignatio definitos, mirificam So-
 cietatis augescentis propagationem, fru-
 ctum, approbationem vidimus. Accedit
 eodem, quod me audiente anno Domini
 1555. dixit. Nam cum Collegium nostrum
 Romanum certas sedes non haberet, sed
 incertis, iisque conductitijs ædibus vaga-
 retur, & locus certus, & ad Collegium in
 vrbe constituendum idoneus quæreretur:
 monuit quidam eius familiaris Ignatium,
 vt ædes vicinorum professorum domo proxi-
 mas (quæ multæ erant atque amplæ) coe-
 mendas curaret, in quibus Collegiū ædifi-
 caretur: multasque attulit commoditates,
 quas ea res habitura videbatur. Sed Igna-
 tius totum illud spatium vni professorum do-
 mui necessarium esse dixit. Cùm ille in-
 staret, & ingentem locum multarum do-
 morum professorum capacem, & Collegio-
 rum esse diceret: Ignatius nunc quidem
 (ait) ita videtur, sed erit aliquando tempus
 Te cum

VITÆ IGNATII

cum hac vna domus ampliatur, & vniuersum istum ambitum complexa, plus etiam soli requirat: citiusque dixerim duos passus ad necessarios vsus adhuc defuturos, quam vnum pedem superfuturum.

Neque tamen mirum est, Ignatio Dominum præsignificasse felicem successum eius religionis, quam ipse, eodem Domino autore, atq; adiutore fundauit: quandoquidem multa alia ei præmonstrata videmus, quæ longo post tēpore futura erāt. Anno Domini 1527. quo tempore Ignatius egenus, abiectus, ac contemptus vivebat, quidam adolescens apprimè nobilis & copiosus, Ignatium intuens nudis pedibus, & vili habitu incedentem, iuuenili quadam leuitate commotus, procciter ipsum irridens atque insultans, ardeam, inquit, ego, & flammis incensus concidam, nisi hic qui flammis conflagret dignus est. Quod audiens Ignatius, placido ad eum vultu: caue (inquit) ne hoc ipsum quod imprecaris, tibi eueniat. Paucis post diebus in tormentarium puluerem, qui ad publicam lætitiā paratus erat in tarrī domus nobilis eiusdem adolescentis, ignis scintilla fortè illapsa, magnum

gnum repente excitauit incendium, quo miser adolescens ambustus, ac semiustulatus est: ardoremque nimium restinguere cupiens, in aquam se cō iecit, mortemque fugiens, in mortem incidit, breuique consumptus est. Anno verò 1541. cū ægrotantis Stephani Baroëli Itali, ac tunc nouitij nostri falus, esset à medicis omnibus desperata, pro illo in Diui Petri Montorij rem diuinā Ignatius fecit: qua peracta dum vterq; domū redimus, mihi dixit: nō morietur nunc quidē Stephanus. Quiquidem Stephanus & viuit adhuc, & vitam suam Ignatio planè acceptā fert. Et anno 1543. mihi secūdo grauissimè ægrotāti, in morbū me tertio relapsurū prædixit. Anno item 1555. mittens in Hispaniam Hieronymum Natalē, & Ludouicum Gonzalem, summa hyeme nauigaturos, nauim Genuę statim conscendere iussit, ac commodā ipsos nauigationē, & secundū habituros cursum Natali præsignificauit. Patri Iacobo Layni prænuntiauit, illum, se mortuo, futurum Societatis Præpositum Generalem, & alia ijs similia prædixit, antequam euenirent, quæ omnia, ita vt dixit, consecuta sunt.

VITÆ IGNATII

Cum pietatis opera, quæ ad proximorū utilitatem pertinent, complecti omnia nō posset, magno delectu, publica, priuaris: ijs quæ ad tempus fiunt, perpetua: certa, semper incertis prætulit, & secura, periculosis: neque tam spectabat, quantæ res ipsæ essent, quam quantū ipsei ad eas conficiendas ostenderetur.

In huiusmodi autē operibus beneficentia, ac pietatis, libetī animo operam suā, studiumque ponebat, dum in ordinem redacta, legibusque essent, ac ratione cōstituta: postea vigilia sua alijs tradita, sensim subtrahebat se, & ad alia instituenda trāsfererebat. Negabatque nostris, hisce finibus longius progrediendum: neque commitendum, vt se istiusmodi operum ordinaria administratione implicarent: quod à sodalitatibus ferè ijs, collegijsque gubernetur, quibus satisfacere (quod multorū sint capitum) sit perdifficile.

Pulcherrimū arbitratur esse munus, nostræque Societatis maximè propriū, versandi cum hominibus familiariter, & agēdi. Sed illud, quo plus habet utilitatis, si recte fiat: eo etiam plus periculi, si inepte. Nam vt moratus sermo, & modesti prudent-

dentisq̄ue hominis assiduus vsus alios ad Christum maxime allectat, & inuitat: ita præcipitis, atque inconsiderati, à sancto plerumque proposito auertit: & offensio contrahitur, ex quo quærebatur utilitas. Multas proinde cautiones censebat adhibendas, vt illud munus officij utiliter exerceretur: quas quidem exemplo magistra- debat, quam verbo. Eas enumerare omnes, longum nimis esset: nonnullas referre, commodum nostris, vtileq̄ue futurum puto.

Qui alijs igitur utilis esse cupit, in primis, aiebat, sibi vacare debere: & ardere ipsum caritate, si alios velit incendere: superare inanem metum: ambitionem tanquam pestem fugere: voluptatis illecebras, omniaq̄ue carnis blandimenta aspernari: & quicquid vitiosum est, à se repellere: vt omnibus turbidorum motuum radicibus euulsis, diuinos satus, & in se aptius accipiat, & in alios utilius effundat.

Cum omnia vitia declinanda esse, tum ea cuique potissimum, ad quæ procliuior cuiusque natura sit: ab ijs enim maximas impendere ruinas, nisi diligenter sibi quisque caueat.

VITÆ I'GNATI

Illis præcipuè, quibus corporis constitutio biliosa esset, ac feruentior, magno-
pere cauendum censebat, si cum alijs iracundis item hominibus, & natura biliosis versarentur: facile enim dissidia nasci. Proinde, qui talis est, ante se comparet, ac sæpissimè meditetur, qua ratione huic periculo resistat.

Neque tamen in præferuida, vehementique natura refrænanda, eiusmodi prouisione animi vtendum censebat solum: sed in reliquis item vitiis debellandis. Multum enim cohibet, & quasi vinculis quibusdã exultantem naturam constringit meditatio, & comparatio animi, & assidua, accurataque eorum quæ cogitaueris, dixeris, egeris commemoratio. Quod si socium habeas, quicum communicari hoc officij recte possit, vltro, & citro, & ab illo moneri libere, & illum monere placide velis.

Qui ita in se fuerit constitutus, & intelligentia necessaria instructus, & agendi modo, ad alios tum iuuandos, tanquam in puluerem, aiebat, & solem posse descendere. Sed cogitandum tamen, se non cum perfectis hominibus, planeq; sapientibus

Philip. 2.

tibus viuere, sed in medio nationis prauæ, atque peruersæ: animumque ita suum debere instituere, vt neque scelerum vlla, & flagitiorum immanitate perturbetur, neque vlla hominum, vel fatuitate, vel fraude, ipse non retineat, vel cum prudentia columbæ simplicitatem, vel serpentis cum simplicitate prudentiam.

Dicebat, quibus artibus diabolus ad perniciem hominum vteretur, iisdem nobis vtendum ad salutem. Nam vt ille cuiusque naturam explorâs, & animi propensionem pertentans, ad eam se attemperat: & ambitiosis splendida, vtilia cupidis, voluptuosis iucunda, pijs quæ speciem habent pietatis proponit: & non irrumpit subito, sed sensim irrepit, & in animæ se familiaritatem insinuat, penitusque tandem immergit: sic spiritalis, ac peritus artifex, vniuscuiusque naturæ conuenienter se debet gerere: & in principio multa dissimulare, in multis conuiuere, deinceps, parta beneuolentia, ipsos quibuscum agit, ipsorum armis expugnare. Ipse verò in mores hominum quibuscum versabatur, naturamque intrabat penitus, sagacitate quadam non tam

VITÆ IGNATII

humana, quam diuina. Nam vel ex vno cōgressu, aut vno sermone, ita intimos illorū sensus perspectos habebat, atque exploratos, vt modium salis cum eis comedisse, illoque intus, & in cute nosse videretur.

Omniū quidem mulierum familiaritatem, etiam earum, quæ spirituales aut sunt, aut videri volunt, vitandam esse dicebat: sed earum maxime, quæ ætate, conditione, statu periculosiores sunt. Quarū ex consuetudine, plerumque aut fumus sequitur, aut flamma. De vestimētis enim *Eccl. 42.* procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.

Factis liberaliorem, quam verbis esse oportere: vt quod in diem crastinū promiseris, id, si fieri potest, hodierno præstes.

In omni sermone, maximeque in pacificandis hominum animis ac reconciliandis, in controuersis rebus definiendis, tractandisque diuinis rebus, eam moderationem cautionemque adhibendam, vt nihil imprudenter excidat: sed verbum quodcunque nostrum cogitemus ad multorum aures peruenturum.

Concionatoribus, & ijs qui de loco superiore

periore populum docent, scribendum diligenter, & multo ante meditandum, quã dicerent: nil temere asserendum: à nouis, dubijsque rebus abstinendum: & modeste hominum vitia castiganda potius, quam plausibilia, & quæ aures delectant persequenda. Ipse verò conciones suas in detestatione vitiorum consumpsit, & in virtutum prædicatione: idque semper propositum habuit, vt præuaricatores ad cor redirent, & summum Dei, infinitumque in se amorem agnoscerent.

Si quis quid petat, quod tuæ personæ indecorum iudices, ab indignatione temperandum: & id curandum, vt & quod postulatur, neges, & amicū tamen eum, qui postulat, beneuolumque dimittas.

Religiosi hominis officium affirmabat esse, ab aulica vita (ad quam, tanquam ad Sirenum scopulos quidam adhærescunt) homines ad Christum potius abducere, quam in illam quemquam inducere. Ipse vero operam suam ad Principum gratiam aucupandam, vel in eorum aulas intrandum petentibus, respōdebat, Ego quidem, præstantiorem dominum nullum scio, quam eum quē mihi ipse delegi: ad hunc

VITÆ IGNATII

vos si applicare cupitis, libentissimè meū
omne studium præstabo.

Pauperibus, & egenis eleemosynam pe-
tentibus, facile tribuebat ex nostra pau-
perrate, quod poterat. Si quis tamen Apo-
stata vel religionis desertor esset (quod
diaboli conatibus aduersandum diceret,
non suffragandum) eum, ne obolo quidem
iuuandum putabat: nisi forte, vt ad sanita-
tem rediret. Nam in hoc genere officij, &
huiusmodi perfugis ad Christi castra reuo-
candis, magna voluntate, & suam, & suo-
rum collocabat industriam.

Si quis otiosus ad illum veniret, quicū
tempus inutiliter terendū esset, vbi semel
illū, atque iterum admiserat, si cōgressum
ille suū sæpius requireret, quoties vētita-
bat, toties ipse aut de morte, aut de extre-
mo iudicio, aut de sempiterno supplicio
impijs parato, sermonē instituebat. Sic em̄
aiebat fieri, vt ille vel molestus esse desine-
ret, vel certè si perseueraret, eiusmodi ser-
monibus aliquid in pietate proficeret.

Dicebat præterea in rebus gerendis illud
in primis tenendum, vt te rebus, non res
tibi submittas: hoc est, vt rei gerendæ,
non tuæ cōmoditatis rationē ducas, nego-
ciorumque

eiorumque utilitati diligenter seruias, & tempori.

Denique tam congruenter omnibus, ut omnes lucrifaciat, sapientem hominum piscatorem, Christique ministrum se attemperare debere, ut omnia omnibus fiat, & non sibi, sed fratribus uiuat in Christo.

1. Cor. 9

2. Cor. 5.

Si quid tamen efficere in hominum salutem cupiat, vel si quem ab exitio studeat ad salutem reuocare: ubi diligenter suo perfunctus sit munere, quoquomodo res cedat, exquisitissime sibi ferendum statuat. Neque si ille, ad quem iuuandum incubuerit, respuat medicinam, demittat iecirco animam: Angelorum tutelarium exemplo (nam & hac utebatur Ignatius similitudine) qui, quos a Deo suae fidei commissos acceperunt, movent quoad possunt, defendunt, regunt, urgent, ad bonum iuuant: sed si voluntatis libertate abutantur illi, & inobsequentes, atque obstinati sint, propterea tamen nullo anguntur mœrore, nulla afficiuntur molestia: curauimus, inquiunt, Babylonem, & non est sanata.

Hiere. 51

Hæc, & ijs similia erant Ignatij documenta, quibus suos informabat, ut ad spirituales nundinas, animarumque copiosam

mer-

VITÆ IGNATII

mercaturam mitteret, sed factis, quam ver-
bis illustris. Neque enim (quod de Na-
zianzeno Gregorio scriptum legimus) dis-
cipulis aliquid imperabat, quod nō prius
iple fecisset. Et cum singularis in eo pru-
dentia fuerit, idem tamen sentiebat, in di-
uinis rebus, qui nimis prudentes esse vo-
lunt, haud sæpe magna præstare. Nūquam
enim se, ad ea, quæ pulcherrima sunt ad-
mouebit is, qui eorum difficultates, & an-
cipites euentus scrupulose cogitat, aut an-
xie nimis reformidat. Vnde & Sapiens,
Prudētia tua, inquit, pone modum: neq;
enim decet, sine modo eam virtutem esse,
quæ reliquarum virtutum modus, & men-
sura est.

DE VIGILANTIA, ET solicitudine. Cap. XII.

Mirifica in illo sollicitudo ad res cō-
ficiendas, atque vigilantia fuit. Nō
enim solum efficiendi adiumenta
excogitabat sapientissime, sed magna etiā
efficacitate utebatur inuentis: ré cœptam
perseueranter vrgens: alios, quibus uteba-

tur administris, rebus agendis indormire
haud quaquam sinens, sed impigros red-
dens, atque attentos.

Cum ad Principē virum aliquando adi-
re vellet, eiūque conueniendi copia non
fieret, quattuordecim horas ieiunus expe-
ctauit, ne bene gerendæ rei occasio efflue-
ret. Constatque per triginta quattuor, &
eo amplius annos, nunquam illum quod
in Dei gloriam facere statuisset, propter vl-
las temporis, cœlique iniurias, ex præstitu-
ta vel die, vel hora, in alium diem, aliam-
ue horam reiecit.

DE MIRACULIS PER eum factis. Cap. XIII.

EXposita nobis hætenus est Ignatij vi-
ta: ex qua sumere quisque ad imitan-
dum possit, quod cuique maxime con-
uenit. Sed dicat aliquis, si hæc vera sunt,
vt profecto sunt, quid causæ est, quam ob-
rem illius sanctitas, minus est testata mira-
culis? &, vt multorū sanctorum vita, signis
declarata, virtutūque operationibus insi-
gnita? Cui ego. Quis cognouit sensum Do-
mini,

VITÆ IGNATII

mini, aut quis consiliarius eius fuit? Ille enim est, qui facit mirabilia magna solus, propterea quod illius tantūmodo infinita virtute fieri possunt, quæcunq̄ue aut naturæ vim, aut modum excedūt. Et vt solus ille hæc potest efficere, ita ille solus nouit, quo loco, quo tempore miracula, & quorū precibus facienda sint. Sed tamen, neque omnes sancti viri miraculis excelluerunt: neque qui illorum aut magnitudine præstiterunt, aut copia, iccirco reliquos sanctitate superarunt. Non enim sanctitas cuiusq̄ue signis, sed caritate æstimanda est. Quod docet D. Gregorius his verbis. Probatio sanctitatis non est signa facere, sed vnūquēque vt se diligere: de Deo autē vera cognoscere, de proximo vero meliora quā de semetipso sentire. Nā quia vera virtus in amore est, nō autē in ostēsiōne miraculi, veritas demōstrat, quæ ait. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionē habueritis ad inuicē. Qui enim non ait, in hoc cognoscent, quia discipuli mei estis si signa feceritis, sed ait, si dilectionem habueritis ad inuicem, aperte indicat quia veros Dei famulos, non miracula, sed sola caritas probat. Testimonium
 ergo

lib. 20. Mo
 ra. c. 9.

Iohn. 13

ergo superni discipulatus est, donū frater
 ne dilectionis. Et iccirco paulo ante idem
 sanctissimus doctor dixerat, in hominibus
 caritatis humilitatē, non autē signa virtu-
 tum, esse venerandā. Itaq; & Ioānes Baptis-
 ta, quo inter natos mulierum maior non
 surrexit, signum (vt ait Euangelista) fecit
 nullum: & permulti alij sanctissimi viri, lu-
 mina Catholicæ Ecclesiæ, & ornāmēta, in
 hominum ignoratione iacuissent, & tene-
 bris, si miraculorū lux, ad illorum gloriā
 illustandā, necessaria fuisset: quorū tamen
 vita, & doctrina mundum vniuersum illu-
 minat. Et contra, in extremo die multi di-
 cent: Domine, Domine, nonne in nomi-
 ne tuo prophetauimus? & in nomine tuo
 Dæmonia eiecimus? & in nomine tuo vir-
 tutes multas fecimus? & tunc confitebor
 illis, quia nunquam noui vos. Et ne illos
 forte mentiri credamus: ipse Dominus (vt
 notat Augustinus) ait: Surgent pseudo-
 christi, & pseudoprophetæ, & dabunt sig-
 na magna, & prodigia: ita vt in errorem in-
 ducātur (si fieri potest) etiam electi. D. Hic
 tony. sic ait. Prophetare, & virtutes facere,
 & dæmonia eicere, interdū non eius meri-
 ti est qui operatur, sed vel inuocatione no-
 minis

*Ioan. 10.**Matt. 7**Mat. 24**In Math.
c. 7. uerba*

VITÆ IGNATI

minis Christi hoc agit: vel ob conde-
 mationem eorū qui vident & audiunt conce-
 ditur, vt licet homines despiciant signa fa-
 cientes, tamen Deum honorent, ad cuius
 inuocationem fiunt miracula. Nam & Saul
 & Baalam & Cayphas prophetauerunt nes-
 cientes quid dicerent: & Pharao & Nabu-
 chodonosor somnijs futura cognoscunt.
 Et in actibus Apostolorum filij Scæuæ vi-
 debantur eijcere daemona. Sed & Iudas
 Apostolus eū animo proditoris multa signa
 inter cæteros Apostolos fecisse narratur.
 Certe ex Paulo constat, & prophetiæ donū,
 & omnis scientiæ cognitionem haberi, &
 montes transferri etiā sine caritate posse.
 Non ergo ita exigēda miracula sunt, quasi
 ab illis sanctimonia cuiusque necessario
 pēdeat, sed ad verā rationem res tota reuo-
 canda. Nam etsi sæpenumero Deus seruo-
 rum suorum declarat sanctitatem signis,
 atque miraculis: nō tamen id sempiternū
 (vt diximus) est, neque necessarium. Quæ
 enim miracula Diui Augustini, quæ Chry-
 sostomi, Athanasijque legimus: quæ vtrius-
 que Gregorij Nazianzeni, & Nisseni? sane
 pauca: quibus tamen propterea non aude-
 remus Gregorium illum anteponere, qui
 Thau-

1. Cor. 13

Thaumaturgus, hoc est, miraculorū patra-
 tor appellatus est. Vnde D. August. scribens *Epist. 137*
 Clero, senioribus, & vniuersæ plebi Eccle-
 siæ Hipponēnsis, & docens, neminem posse
 Dei consilium perferutari, quare in alijs
 locis miracula fiant, in alijs non fiant: pos-
 tremo concludit. Sicut enim quod Apo-
 stolus dicit. Non omnes sancti habent do-
 na curationum, nec omnes habent dijudi- *I. Cor. 12.*
 cationem spirituum: ita nec in omnibus
 memorijs sanctorum, ista fieri voluit il-
 le, qui diuidit propria vnicuique prout
 vult. Hæc dixerim, non vt miraculorum
 vim eleuem, sed vt prudens lector intelli-
 gat, rem totam Deo cōmittendam: qui do-
 na sua vnicuique distribuit, prout vult.
 Potuit ille, pro sua occulta sapientia, no-
 stræ hoc imbecillitati dare, ne miracula
 vnquam iactare possemus. Potuit utilita-
 ri, vt autore instituti nostri minus illustri,
 à I E S V potius, quam ab illo, nomen tra-
 heremus: & nostra nos appellatio sacra mo-
 neret, ne ab illo oculos vnquam dimoue-
 remus: quem non solum, vt communem
 humani generis liberatorem, ac Principē,
 sed etiam, vt præcipuum ducem colere,
 atque imitari debemus, minimam hanc So-

VITÆ IGNATII

cietatem sui nominis glorioso titulo decorantem. Potuit hoc etiam tribuere temporibus, quibus hæc miracula necessaria non sunt. Mihi vero tantum abest, ut ad vitam Ignatij illustrandam, miracula deesse videantur: ut multa, eaque præstantissima iudicem in media luce versari. Quod item videri credo, non plebi imperitæ, res populariter æstimanti, sed graui cuius homini, & certo iudicio eas ponderanti. Nam siue initia huius Societatis, siue institutum spectemus, siue propagationem, cõsecutasque ex ea utilitates, miracula certe nulla desiderabimus: cum tam multa ijs rebus miracula inesse deprehendamus, per quæ Deus, & hoc opus suum esse, & radicis naturam, ex trunco ostendit, & fructu. Quid enim admirabilius, quam militarem hominem, ferro, & castris assuetum, à spiritu Dei alienum, ita immutatum, ut non solum ipse Christo militaret, sed sacre militiæ antesignanus esset, & princeps? Quid inusitatus, quam tot homines ingenio, studio, ætate florentes, ab Ignatio egeno, ac despiciato, nulla magna vel literarum scientia, vel sermonis elegantia, & copia, huc adduci potuisse: institutum ut

vitz

vitæ cursum abrumperent, spes suas prodi-
gerent, paupertatis, dedecoris, atque igno-
minia sese telis objicerent, & tot laborū,
periculorūque offerrent incurſibus? Illud
vero, & nouum, & mirum plane videatur
neceſſe eſt, niſi ab eo factum intelligatur,
cuius virtute, credentium multitudo, erat
cor vnū, & anima vna: Hispanos, Galloſq;
homines, ita inter ſe conueniſſe, atque tri-
ſtiſſimo tempore, & inter ipſos Hispaniæ,
Galliæque Reges, bellis infeſtiſſimo, tam
amice conſociatos fuiſſe: vt quorum an-
tea tanta fuiſſet nationum, volūtatumque
diſſenſio, tam ſingularis repente exiſteret
ſtūdiolorum, animorumque cōſenſio: vt diſ-
ſimilium morum tanta eſſet ſimilitudo, &
vitæ concors, atque perpetua coniunctio.
Nam inſtitutum ipſum ſatis aperte auto-
rem ſuum indicat: quod neque ſubtilitate
excogitari, neque prudentia humana con-
ſtitui, neq; industria gubernari tam ſapienter
vnquā potuiſſet: niſi ille, qui ſapientie
omnis fons eſt, Ignatij mētem afflatu ſuo,
inſtinctuque diuino, & ad Societatem ſta-
biliendam inſpiraiſſet, & ad tam ſalutares
leges, quibus ipſam temperauit, conſcribē-
das impuliſſet. Neq; vero hoc dubitationē

VITÆ IGNATII

*Sessio. 25.
cap. 16.*

ullam habet, aut habere fas est, cum institutum ipsum, & à Summis Pontificibus multis confirmatum, & ab œcumenico, sacro-
que Concilio Tridentino, tam luculenter comprobatū videamus. Quod quidem cū finito tēpore nouitiatus, vt superiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profectendum admittant, aut è monasterio eos eijciāt iussisset, statim adiecit. Per hæc tamen sancta synodus, non intendit aliquid innouare, aut prohibere, quin Religio clericorum Societatis Iesu, iuxta pium eorū institutum, à sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiæ inservire possint. Nam quid ego de propagatione dicam? quæ tanta est, vt & admirationem omnibus recte considerantibus moueat, & digitum Dei hic esse ostendat, sine quo nullo modo fieri res tanta potuisset? Etenim ab eo tempore, quo Societas à Paulo. III. Ponti. Max. anno. 1540. confirmata primum est, pauci anni fluxerūt: quo quidem tempore, non solum per vniuersa Christiani orbis regna disseminata est, verum etiam his finibus egressa, disiectissimas prouincias, regiones incultas, barbaras, immanesque nationes peragravit: & apud
illas

illas domicilia etiã constituit. Nam vt Hy
 berniam, Angliam, Scotiam, Cyprum, Ale
 xandriam, Mauritaniam, Insulas Fortuna
 ras, ad Christianam religionem pro virili
 portione dilatandã, à nostris aditas, præte
 reã: vt de Italia, Sicilia, Sardinia, Corsica,
 Gallia, Hispania, superiori atque inferiori
 Germania, nihildicã: vt Austriã, Bohemiã,
 Poloniã, Lituaniã, omittam (in quibus ita
 hæc Societas hætenus creuit, vt octode
 cim prouincias, præter quatuor alias, ultra
 oceanũ cõstitutas habeat.) Certe videmus,
 & in oriētis Solis Indiã penetrasse nostros,
 & in extremis regionibus apud Malacam
 (quæ Aurea Chersonesus est) Maluccasq;
 Insulas, sedes suas collocasse: & in Occidē
 tis item Indiã, quæ Hispaniarũ Regi patet,
 esse delatos: & in Brasilea terra, latissima
 quidem atque salubri, sed hominum an
 thropophagorum feritate formidabili, ma
 gna passim cum vtilitate versari. Nam in
 Japonem, vastissimam regionẽ, & per mul
 tis insulis distinctam, nostraque ætate pri
 mum à Lusitanis patefactam, & repertam,
 nostri omnium Christianorum (quod qui
 dem ex veterum scriptorum monumentis
 constet) primi lustrarunt: & impotentis
 simum,

VITÆ IGNATI

mum, latissimumque Sinarum regnum, ut
 in illud vnus, verique Dei nomen inue-
 herent, sunt ingressi. Ad Meridiem vero,
 Æthiopiam, Congum, Angolam, Mono-
 motapam, aliasque exterioris Africæ oras,
 remotissimasque prouincias obiērunt, ac
 percurfarūt. Et in hodiernū vsque diem,
 in illarum quibusdam ita peregrinantur,
 & viuunt: ut neque maris interiecti im-
 mensitas, neque terrarum asperitas, ne-
 que vel syluestris cultus, victusque ino-
 pia, neque barbaras linguas, atque horri-
 das intelligendi, discendi que difficultas,
 neque indigenarum agrestis natura, & tru-
 culenta, innataque crudelitas, neque intē-
 rata supplicia, sociorumque ante oculos
 profusus sanguis, ab Euangelij prædicatio-
 ne, quicquam eos deterreat. Ita que tantus
 est vbi que terrarum ex nostrorum hominū
 consuetudine, atque vsu fructus consecu-
 tus, ut minime pœnitendus videatur. Nam
 ut de India primum loquar, Certe, quibus
 non est narratum de eo, viderunt: & qui
 non audierunt, contemplati sunt. Scissæ
 sunt enim in deserto aquæ, & torrentes in
 solitudine: & quæ erat arida, est in stagnū,
 & sitiens in fontes aquarum. In cubilibus,
 in

Esa. 52.

Rom. 15.

Esa. 35.

in quibus prius dracones habitabant, ortus est viror calami, & iusci. Et idolorum multitudo sublata, atq; illudentium demonum prestigijs extinctis, vnus iam Dei cultus efflorescit: Crucisq; trophæum in vrbibus, in vijs, in desertis etiâ, atq; asperis locis collocatum, dæmones aspectu suo terret, homines recreat, pios consolatur, impios ad salutem inuitat. Deniq; habitatibus in regione vmbrae mortis veritatis lumē ortū est. Ac tot miracula, & tanta per Ignatij filios edita sunt (quippe, ad plantandam, in nouo, atque inculto solo fidem, apprime necessaria) vt neq; maiora, neque illustriora requiramus. Siquidē & dæmonia multa, Christi tantum nomine inuocato, ab humanis corporibus eiecta, illuminatos cæcos: leprosos mūdatos: omni propemodum morborum genere, multos mortales liberatos: mortuos denique constat reuocatos ad vitā: fontes diuinitus repertos ad Christianorum sitim sedādam: & contra, arefactos amnes, ad infidelium damnandam perfidiam. Apud Malucas verò insulas, cum ab ea fide, veraq; religione, quam semel susceperant, ad superstitionem multi, atq; impietatem defecis-

VITÆ IGNATII

Sap. 5.

Psal 106.

Lib. 2. c. 3

sent, cœlum & terram, omnemque creaturam armatam, icimus cœtra insensatos: & ignitis lapidibus, fulgure, fulmine, tonitru, turbine, & fragore ingenti perterrefactos infidelium animos: arbores radicitus reuulsas: disturbatas domos: animalia passim extincta: posita flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim. Terram fructiferam in saluginem, à malitia inhabitantium in ea. Et quod omnium maximum, ac prestantissimum est, multa (vt modestissimè dicam) hominum millia, qui in summa barbaria, & feritate nati, atque educati sunt, importuna illa morum feritate deposita, iugum suaue Christi subierunt: & Christianæ disciplinæ legibus eruditi, ad mansuetudinem se, ac humanitati propiorem cultum reuocarunt. Vt autem nemini dubium esse possit, hoc Dei opus esse, in memoriam reuocemus illa verbera, ignominiosum illud supplicium, quod in collegio D. Barbaræ à Goueano Doctore in Ignatium fuit constitutum: & intelligamus ex seruilis, probrosa que illa ignominia, Ignatio magno eius desiderio flagranti parata, summam Dei Opt. Max. gloriam, cum incredibili innumerabilium populorum salute

salute

salute coniunctam diuinitus effloruisse. Sed quid mirum, si Deus se in omnibus Deum ostendit? cuius etiam proprium infinitæ bonitatis est, quod se quisq; propter ipsius amorem magis summittit, atque abijcit, eò magis illum extollere, atq; ornare. Quamobrem Deo Optimo Maximo, maximas gratias agere omnes, & habere in commune debemus, qui præsentis Ecclesiæ Catholicæ ruinas, sua benignitate refarcit: & nostrum, ex continuis illius calamitatibus dolorem, & iuctum magna hac consolatione leuat: quod exeuntium hæreticorum iacturam, intrantium in Ecclesiam gentium reparat multitudine: estque hoc in tanto mœrore solatij, quod plus nobis Dei bonitas adiecit, quam diaboli ademit inuidia. Sed vt ad ea veniamus, quæ collocata in omnium oculis sunt: videmus certe, & apud hæreticos, non parùm per huius Societatis homines, in fide, veraque doctrina profectum esse: & apud Catholicos multum, in religione, ac pietate. Nam & in Germania, & in Gallia, & in reliquis prouincijs, quibus hæresis, certissima pestis animorum liberius grassatur, multi, nocte falsitatis depulsa, se ad ve-

ritatis lumen ab errore reuocarūt: multos
 nostrorum prædicatio, & doctrina nutan-
 tes in fide, cōfirmavit: labantes sustinuit:
 iacentes erexit: deuios, atque præcipites
 reduxit in viam: & à diluuij (quibus suffo-
 cabantur) aquis, in sacrosanctæ Romanæ
 Ecclesiæ (qua vna salus continetur) arcã,
 fidemque traduxit. Et optimorum adoles-
 centium, qui errorem cum ipso nutricis
 lacte suxerunt, in nostris Collegijs institu-
 tio, & ad pietatem informatio, maiora
 nos etiam sperare in posterum iubet: &
 quotidiana Catholicorum cum hæreticis
 altercatio satis ostendit, multis locis, illo-
 rum vel languere animos, vel debilitatos
 esse impetus, atque compressos. Nec mi-
 rum sane. Nam cum aliquorum Ecclesiast-
 icorum vel ignorantia, vel peruersitate,
 vel negligentia (cùm enim dormirent ho-
 mines, inimicus homo superseminauit zi-
 zania) non suis lacertis, & viribus fortes
 illi hætenus fuerint: & dum quorundam
 hominum vitam nobis obijciunt, dum in-
 scitiam exprobrant, dum funestas sacrile-
 gasque faces, veris interdum criminatio-
 nibus contactas in nos contorquent, in-
 cautos simplicium animos, nescientes dis-
 cernere

cernere doctrinam à vita, fidem à persona, potestatem à moribus, venenis suis inferint: quid mirum est, si hoc tempore veritas, inculpatae vitae, exquisitaque doctrinae stipata studiis, in falsitatis castra inuadere, & percurrere importunam eius audaciam, atque temeritatem valeat, quae vel sola, & nuda, tantam semper vim & potestatem habet, ut facile se per seipsam defendat, & gloriosam reportet de hoste victoriam? Cum praesertim, & qui dormiebant, sint excitati: & qui vigilabant, facti sint etiam acriores. Itaque hoc unum Ecclesiae hostes propositum habent, ut iidem IESUITARVM hostes sint: & bellum aduersus eos gerant, quos bellum à se Catholicae Ecclesiae indictum, non ignave propulsare animaduertunt. Quorum inflammatum in nos odium, non obscurum arbitramur diuinæ in nos benevolentiae signum: vituperationem, laudem: insectationem, gloriam, & triumphum nostrum ducimus. Quos tamen diligimus, ut proximos: amamus, ut nostros aliquando fratres: ut pretioso sanguine quasi agni immaculati, & incontaminati Iesu Christi conspersos benevolentia prosequimur. Praetermitto eas utilitates, quas Catholici,

inter-

integri quæ populi, filiorum Ignatij opera,
& industria perceperunt: tum quod sint in
pròptu, & magis sit animaduerfione opus,
quam explicatione: tum verò quod à me
fine pudore commemorari non poffint,
quæ in hoc genere diuina bonitas, per mi
nimam hanc Societatem effecit. Ipfi foli
(cuius sunt) honor, & gloria.

Et hæc quidem ad alienos. Quid illa,
quæ ad domesticos, hoc est, ad nos perti
nent, & interiora quidem magis sunt, non
minus tamen certa diuinæ virtutis funt
figna? Primum (vobis fratres, quibus hæc
nota funt, loquor) quam multæ, quam va
riæ, quam eximie vocationes, ex omni
pene natione in noftra Societate funt eo
rum, qui fingulari quodam, diuinoque af
flatu excitati, omnium externarum rerum
amputata vanitate, ad Chrifti crucem in
hac Societate complectendam, adducti
funf? Quod item de reliquis fanctiffimis
religionibus credo. Deinde, quàm præcla
ra eft illa, quæ apud nos floret, difsimiliũ
rerum fimilitudo? Quam eximia hominũ
difparium, & vel natura, vel fortuna, vel
industria, & confuetudine inæqualium
æqualitas? Quam conspirans, & plane con
flatus

flatus inter se diuersarum nationum consensus? Quam copulata omnium inter ipsos caritatis beneuolentia? Quid mirifica illa scientiæ & humilitatis, prudentiæ & obedientiæ, adolescentiæ coniunctio & castitatis? grauitatis in superioribus, comitatisque societas? quanta alienæ salutis cura? Quantum publicæ utilitatis studiū? quanta sollicitudo, ac procuratio? Quam læti peregre venientium nostrorum fratrum congressus? quam iucundi eorūdem digressus abeuntium? vt siue manendum in aliquo sit loco diutius, siue longe gentium abeundum, latissimo semper animo sint, & terrarum affectu, locorumque posito, eorumque, quibuscum viuunt, intemperato amore reiecto, Dei tantum gloriā, & salutem proximorum spectare videantur. Agnoscamus Dei gratiam fratres, & grati simus: atque hosce mores in Societate hætenus fuisse gaudeamus: & futuros semper speremus: & vt sint, quantum possumus animo connitamur.

Hæc mihi magna miracula, & certissima sunt, quæ cum attentius considero, neque plura, neque maiora ad virtutē Ignacij declarandam requiro. Nam si ex fru-

VITÆ IGNATII

Mat. 7.
Iacob. 3.
 Et arbor agnoscitur, ut ait Dominus, si neque de spinis colligi vix possunt, neque de tribulis ficus: si fons de eodem foramine, dulcem simul, & amarum aquam manare nequit: certe fateamur necesse est, & truncum, ex quo tam suaves, tantiq; fructus percipiuntur, optimum, ac suavissimum esse, & fontem nobilissimum, ex quo, commoda in Christi Ecclesiam tam multa redundarunt. Præsertim si attendamus, quibus temporibus hæc, & locis gesta, & à quibus personis sint, quam acerbè prætereà, & grauitèr impugnata. Gesta sunt enim nostris temporibus, hoc est, hæreseon numero, errorumq; nouitate, calamitosis: morum leuitate, perditis: Ecclesiasticæ disciplinæ perturbatione, infelicissimis. Ex quo hæc Societas, odiosa hæreticis semper visa est: Catholicis quibusdam minus interdum necessaria: nonnullis forte & suspecta etiam, & inuisa. Gesta sunt autem non in angulis, non in deserto loco, sed in omnium gentium oculis, in celeberrimis vrbibus, clarissimis academijs, in ore, atque luce hominum, vel potentia, & autoritate, vel prudentia, & consilio, vel doctrina, vitæq;

inte-

integritate sine controuersia principum. Effecta sunt autem ab Ignatio, primilque socijs illius, ac filijs. In quos si animum paulum intendas, magna te admiratio capiet perspicientem, nihil illos ex se attulisse, quod intuentium posset in se oculos, sua specie conuertere. Neq; enim illi aut stirpis, ac generis opinione commendati, aut amicorum copia fulti, aut excellentis doctrinae praesidio subnixi, primum ad nos venerunt: sed abiecti, pannosi, obscuri, & ad speciem contemnendi, & ad sensum, cogitationemque viles. Quid de persecutionibus dicam, grauissimisque tempestatibus, quas haec Societas nondum nata, in parente suo pertulit? ut verò exijt in lucem, ac primum emerfit, ab omni pene hominum genere, ad hunc vsque diem passa est? Quibus iactata procellis non haecenus est? quibus non telis appetita? ut mihi quidem (quod Diuus Hieronymus de Catholica Ecclesia scribit) persecutionibus etiam creuisse videatur. Ex quibus omnibus eam Deus eripuit: & victoriam dedit per Dominum nostrum Iesum Christum. Accidit enim illi, quod reliquis fere sanctissimis religionibus usu venit,

Ioa. 16. venit, quibus donatum est, ut in mundo
Phi. 1. pressuram habeant, & non solum in Chri-
 stum credant, sed etiam, ut pro illo patian-
 tur. Sed ut modum huic meæ narrationi
 ponam, ijs miraculis, magnis, conspicuis,
 utilissimis, nulla alia Ignatij (meo quidē
 iudicio) sunt comparanda. Itaque, quæ nar-
 rata suprā à nobis sunt, quanquam sine mi-
 raculo fieri multa non potuerunt, & tot
 dierum ieiunatio, viribus nihil omnino
 debilitatis: octo dierum raptus, & à sensi-
 bus destitutio: tot tantæque diuinarū re-
 rum illustrationes: P. Simonis periculose
 laborantis sanatio, & sanitatis futuræ prædi-
 ctio: dæmonis expulsio, & alia quædā vim
 nature, modumq; exuperat: & illa etiā quæ
 addi possunt, quorundam, qui vel magnis
 periculis, vel morbis grauissimis expedi-
 ti ac liberati sunt, ad vestiū illius aliquan-
 do contactum: omnia hæc tamen quanquā
 magna, certa atque admirabilia sunt, supe-
 rioribus illis cum proximorum utilitate,
 et cūpurissima atq; sanctissima Ignatij vi-
 ta coniunctis, inferiora multis partibus iu-
Aug. ser. dico, & minora miracula ad sanctitatem
44. de ver Ignatij declatandam. Idque sanctissimis
tis Dñi. Augustino atque Gregorio Magno auto-
 ribus,

ribus. Ex quibus D. Aug. sic ait. Dñi nostri *Serm. 44.*
 & saluatoris Christi Iesu miracula omnes *de verb. D.*
 quidē audientes & credentes mouent, sed
 alios atq; alios, aliter & aliter. Quidam
 enim corporalia eius miracula stupentes,
 maiora intueri non norunt. Quidam vero
 ea quæ gesta audiunt in corporibus, nunc
 amplius in animis mirantur. Nemo ergo
 dubitet qui Christianus est, etiã nunc mor-
 tuos suscitari: sed omnis homo habet ocu-
 los, quibus videre potest mortuos resurge-
 re, ita vt resurrexit filius huius viduę, qui
 modo ex Euangelio recitatus est. Vnde au-
 tem videant homines resurgere mortuos
 in corde, non omnes habent, nisi qui iã re-
 surrexerunt in corde. Amplius est resusci-
 tare semper victurum, quam resuscitare
 iterum moriturum. Hęc Augustinus.

Gregorius verò Augustinum secutus in
 lib. dialog. Cũ Petrus Diaconus dixisset.
 Quid alij sentiant ignoro. Ego autem præ-
 cunctis miraculis hoc potius existimo esse
 miraculum, quoad vitam mortui redeunt,
 eorumq; animę ad carnē ex occulto reuo-
 cantur. Respondet Gregorius. Si visibilia
 attendimus ita necesse est, vt credamus: si
 vero inuisibilia pensamus, nimirum con-

*li. 3. dialo.
c. 17.*

VITÆ IGNATI

constat, quia maius est miraculum prædicationis verbo, atq; orationis solatio peccatorem conuertere, quam carne mortuū resuscitare. In isto enim resuscitatur caro iterū moritura, in illo vero anima in æternum victura. Cum enim propono duos, in quo horum existimas maiori factum virtute miraculum? Lazarum quippe quem iam fidelem credimus fuisse, carne Dominus suscitauit. Saulū vero resuscitauit in mente. Minus est ergo quempiam in carne suscitare: nisi forte per viuificationē carnis, ad vitam reducatur mentis, vt ei hoc agatur per exterius miraculum quatenus conuertiatur interiorius viuificetur. Et homil. 29. tractās illa Dñi verba. Signa autē eos qui crediderint, hæc sequūtur, &c. docēsq; sanctam Ecclesiam quotidie spiritualiter facere, quod tūc per Apostolos corporaliter faciebat, subdit. Quæ nimirū miracula tāto maiora sunt, quāto spiritualia: tāto maiora sunt, quanto per hæc nō corpora, sed animæ suscitātur. Nā corporalia illa miracula ostēdūt aliquādo sanctitatē, nō autē faciūt. Hæc vero spiritualia quæ agūtur in mente, virtutē vitæ nō ostēdūt, sed faciūt. Illa habere & mali possunt: istis autē perfrui,

Homil. 29.
in die As-
sens.

frui, nisi boni nō possunt. Nolite ergo fratres carissimè amare signa quę sunt cū reprobis hominibus communia: sed hæc quę modo diximus caritatis atque pietatis miracula amate, quę tãto securiora sunt, quãto & occulta, & de quibus apud Dñm eò maior fiet retributio, quo apud homines minor est gloria. Hactenus Gregorius. Divus Eulogius martyr Cordubēsis, libro primo memorialis sanctorum late profequitur hanc quęstionem, & respondens nonnullis tepidis ac mollib⁹ Christianis, qui Martyres non putabant eos qui a Sarracenis pro Christi fide eo tempore interfecti sunt, propterea quod nulla e debāt miracula, post multa sic ait. Miracula deniq; dū aut propter fidē credentiū, aut propter futurā credulitatē astantium Dei providentia operatur, non tã nos in eorū admiratione debem⁹ stupere, quã provida cōpēsatione intueri, si eorū dē effectores signorū, expulsi vitijs, morū honestate præcellāt: si seculo mortui, Deo vivāt, si propter illā verā caritatē quę cuncta charismatū dona exuperat, oēs affectiones mūdi p̄ nihilo p̄sāt, si acceptā virtutē non ad suā gloriā, sed ad bñficiū referūt collatoris, si attētis aurib⁹

cordis, veri magistri admonitione percepta, non quia demonia eis subiiciatur tripudiant, sed quia nomina sua scripta sunt in caelis exultant. Et idcirco haec dinumeratio virtutum in illis prodigiorum autoribus, potius quam ipse signorum effectus est admirandus, & quod sit magis praerium specimen eundi ad regnum querendum, non vero quod signiferos ac notabiles nos ostendet. Quia sanctitas & timor Domini, cultusque regni caelestis non nisi ab idoneis & perfectis procedunt. Signa vero atque prodigia & sancti & reprobi faciunt. Quae nihil aliud quam notitiam vanam etiam aliquando hominum conferunt. Hinc provenit, ut qui fuerit hominibus notus, nisi fuerit iustus, ad aeterna supplicia perveniat condemnandus. Ille autem qui caelesti gratia illustratus, sub notitia sui creatoris vixerit sanctus, etsi mortalibus sit ignotus, in futuris tamen sanctorum gaudijs erit annumerandus. Huc usque Beatus Eulogius.

Haec habui maxime, quae de Ignatij vita moribusque conscriberem: tum ne parentis nostri (quod in omnibus humanis rebus fere fit) paulatim memoria consenesceret,

tum etiam vt in perpetuum haberent nostri homines, vnde omnium domestica peterent documenta virtutum. Quod ego si affecutus fuero, erit cur Deo gratulemur auctori bonorum omnium: sin minus, nostros certe qualescunq; labores, vobis, fratres carissimi, quorum precipue gratia suscepti sunt, non ingratos fore confido.

FINIS.

Xx 3

HVIVS

H V I V S O P E R I S

C A P I T A,

L I B R I P R I M I,

Ortus Ignatii, antequam a seculi uanitate conuerteretur. cap. i. folio. 1

Quaratione a seculi uanitate ad Deum conuersus sit. c. ii. f. 3

Ex patria in motu Serrata proficiscitur. c. iii. f. 6.

In Serrato Monte uestitum mutat. c. iiii. f. 9

De uita ab eo Manresa instituta. c. v. f. 10.

Scrupulis angitur, & probatur a Deo. c. vi. f. 11

Post tentationes illustratur. c. vii. f. 15.

De Exercitiorum spiritualium libro. c. viii. f. 20

In grauem morbum incidit. c. ix. f. 23

Nauigat Hierosolymam. c. x. f. 24.

Hierosolymis loca sancta perlustrat. c. xi. f. 28.

Reuertitur in Hispaniam. c. xii. fol. 30

Studia literarum aggreditur. c. xiii. f. 32

Compluti in carcerem coniecitur, & absoluitur.

cap. xiiii. fol. 34

Salmanticae rursus comprehenditur, & liberatur.

cap. xv. f. 38.

In Parisiensem Academiam studiorum causa con-

tendit c. xvj. f. 42.

L I B R I S E C U N D I

Capita.

Studiorum illius labor, & fructus. c. j. f. 43

Ex

Ex caritatis officijs in inuidiã uecatur. cap. ij. f. 48.
 Virgarum periculo liberatur. c. iij. fol. 51.
 Quos socios sibi afciuerit. c. iij. f. 53
 Lutetia in Hispaniam, inde in Italiam discedit.
 cap. v. fol. 55
 Venetijs accusatur, et innocēs declaratur. cap. vj.
 fol. 59
 Socij Lutetia in Italiam ad Ignatiũ ueniunt.
 cap. vij. f. 60.
 In Veneta ditione passim operantur. c. viij. f. 63.
 Aeger Ignatius aduentu suo Simonẽ sanat Aegrotũ
 cap. ix. fo. 65.
 Academias Italiae inter se distribuunt, et aduunt.
 cap. x. fol. 66.
 Ignatio Dñs Iesus apparet, et unde societatis no-
 men inditum sit. cap. xj. f. 68
 Urbem ingreditur: in Casinate monte animã socij
 cælum intrantem uidet. cap. xij. f. 70
 Romæ simul omnes de societate constituenda deli-
 berant. c. xij. f. 72
 Magna Romæ in nostros tempestas exoritur, et
 sedatur. c. xiiij. fol. 74.
 Ignatius, socijque partim in Vrbe, partim foris Ee-
 clesie nauant operam. c. xv. fo. 78.
 Mag. Franciscus Nauier, et Mag. Simon in Indiã
 destinantur. c. xvj. f. 80.
 Societas a Paulo. III. Pontif. Max. confirmatur.
 cap. xvij. f. 82.

Dei in societate instituenda consilium exquiri-
tur. cap. 18. fol. 84

De fidei Christianæ apud Indos propagatione.
cap. 19 f. 100

LIBRI TERTII

Capita.

Ignatius præpositus generalis eligitur. c. i. f. 110

Ignatij Generalatus initia. cap. ij. f. 114.

Franciscus Xavier in Indiam proficiscitur: Simon
in Lusitania remanet cap. iij. f. 116

Alfonsus Salm. on, & Paschasius Broet, in Hi-
berniam legantur. c. iij. f. 117

De Collegijs Conimbricēsi, & Goensi, ac Romana
domo. c. v. f. 118

Pataunum Collegium. cap. vj. f. 121.

Confirmatur denuo à Pōtifice Max. Societas, &
augendi numeri fit potestas. c. vij. f. 123

Collegium Complutense. c. viij. f. 124.

Ignatius in Vrbe pietatis opera instituenda curat.
cap. ix. fol. 125

Varijs locis Collegia instituuntur. c. x. f. 129

De morte Petri Fabri. c. xj. f. 131

Vniuersi ordinis Carthusiensis erga Societatē ca-
ritas & beneuolentia c. xij. f. 134

Ignatius beneficiens malefactā recipit. c. xij. f. 136

Ignatius Societatem fœminarum cura liberat.
cap. xiiij. fol. 138

Ne ad Ecclesiasticos honores aditus nostris homini-
bus

bus pateat, Ignatius summa vi apud Pontificem
nititur c. xv. f. 140

Varia Collegia. c. xvj. f. 146

Magistri Generalis ordinis Prædicatorū de Socie
tate publicū testimoniū. c. xvij. f. 148

In varias Africæ regiones penetrant nostri. cap.
xviiij. fol. 150.

Sicilia Societatem complectitur. c. xix. f. 151.

Nostri in Brasileā nauigant: & pro Christo Anto
nius criminalis occiditur. c. xx. f. 154

A Iulio. Pōt. Max. Societas cōfirmatur. cap. xxi.
fol. 156

Societatis Iesu institutum & forma describitur.
cap. xxij. fol. 169

Noua Gregorij. XIII. constitutio, & instituti So
cietatis Iesu cōfirmatio. c. 23. f. 184

Collegia cur habeat Societas ad instituendam iuuen
tutem. c. xxiiiij. f. 199.

LIBRI QVARTI

Capita.

Abdicare se Generalatu conantem Ignatium Socij
prohibent. c. j. f. 223.

Constitutiones ab Ignatio perscribuntur. c. ij. f. 224

Romani collegij institutio. c. iiij. f. 226

Collegia aliquot in Hispania nostri instituunt: ab
Archiepiscopo Toletano uexantur. c. iiij. f. 228

Prouincialis in Italia declaratur Laynes. Viennæ
moritur Iaius. c. v. f. 231.

Collegij

Collegij Germanici instituendi initium, & cause.	fol. 232
cap. vj.	
Francisci Nauier obitus.	c. vij. f. 234
Corfica lustratur à nostris.	c. viij. f. 242
In exercitia spiritalia inquiritur, in Hispanijs di-	
str. buuntur prouincie.	c. ix. f. 244.
Vearia Collegia.	c. x. f. 245.
Sorbonensis Collegij in Societatem decretum.	
c. xj.	fol. 247
Petrus Correa, & Ioannes Sossa a Barbaris tru-	
cidantur.	c. xij. f. 249
Ioannes Nugnetius Aethiopiæ patriarcha creatur,	
& in Indiam mittitur.	c. xij. f. 250
Cesaraugustæ seditione ab aduersarijs concitata,	
nostris Vrbe cedunt: mox honorifice reuocantur.	
cap. xiiij.	fol. 251
In Belgica nostris patefit aditus, varijs Collegijs	
Societas augetur.	c. xv. f. 257
Ignatius obdormit in Domino.	c. xvj. f. 259
De Ignatio uiri grauissimi quid senserint.	c. xvij.
fol. 262	
De statura corporis eius.	c. xvij. f. 268

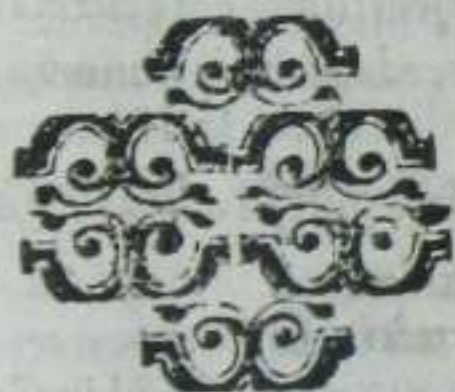
LIBRI QVINTI

Capita.

De orationis spiritu Ignatij	c. i. f. 270
De caritate illius.	c. ij. f. 278
De	

<i>De humilitate.</i>	c. iij. f. 283
<i>De obedientia quid senserit</i>	c. iij. f. 286
<i>De mortificatis affectibus.</i>	c. v. f. 291
<i>De modestia, atq; efficacia sermonis. cap. vj</i>	f. 294
<i>Seueritatem quomodo cum benignitate temperauit.</i>	fol. 301
cap. vij.	
<i>De commiseratione</i>	c. viij. f. 304
<i>De magnitudine animi.</i>	c. ix. f. 306
<i>De rerum spiritualium prudentia</i>	c. x. f. 313
<i>De prudentia rerum gerendarum.</i>	c. xi. f. 327
<i>De uigilantia & solitudine.</i>	c. xij. f. 334
<i>De miraculis per eum factis.</i>	c. xij. f. 335

R E R U M M E-
morabilium Index.

A

Ab aula auocare homines religiosi officium est, non in aula inducere. 333. Abdicare se se magistratu conatur Ignatius. 223 Abstinentia Ignatij. II. 14 Abundantiam nostris falso obiecta Cæsare agustani deprehendunt. 255. b Accusatorum Ignatij quis finis. 78. b Admonitor generalis. 182. b Adriani, VI. benedictionem accipit Ignat. 26 Aegrotorum curandorum in Ignat. sollicitudo. 304 Aethiopum religio qua. 250 In Aethiopia nostri mittuntur. 251 Affectuum Ignatij mortificatio. 291 Albertus dux Bauariae duo collegia nostris constituit. 154 Albinus Bedae in schola succedit. 211 Alexander Magnus Aristotelem praceptorum habet. 205	Leonidis vitia imitatur. 206 Alexander Farnesius Cardin. templum nostris Romae aedificat. 120. Collegium Montis Regalis alit. 246. b Alphonfus Fonseca Archiep. Tolet. Ignatium viatico benigne iuuat. 38. Alphosus Salmeron Ignatium sequitur. 54 In Hiberniam mittitur. 117. Angliae Regis manus effugit ibid. b. Pedes in Italiam rediens Lugduni in carcerem conijcitur, ibid. in Conc. Trid. 133. Ingolstadii docet. 153. b Neapolitanum collegium pro mouet. 230. b. in Poloniam ex societate primus proficiscitur. 258. b Andreas Lipomanus Patavinum collegium fundat. 121. b. & domum Venetam. 153. Andreas Quietus Episcopus creatur, & in Aethio mitti-

INDEX

- mittitur. 251
- Angli adolescentes in cœnobijs a. D. Gregorio aluntur 210.b
- Angolæ Rex nostros humaniter accipit & in carcerem trudit. 151
- Antonius Araoz Pintia. 130.b. Barcinone. 146.b
- Prouintialis in Hispania 147. Prouintialis Castellæ. 245.b
- Antonius à Corduba collegium Cordubæ institui curat. 244.b
- Antonij Criminalis mors & virtutes. 155
- Antonius eremita Bassani. 65. De Ignatio humiliter sentiens à Deo castigatur. 66.
- Apostatas pecunia non iuuandos, sed ad religionem reuocandos censet Ignatius. 333.b
- Apostoli propter Dei verbum, viduarum curam in Diaconos reijciunt. 172.b
- Aristot. de puerorū educatione. 205
- Autoritatē Ignatio, quæ concilient. 302
- Archiep. Maguntinus & Treuerēnsis collegiorū nostrorū fūdatores. 221
- Assistētes Generalis qui, & quod eorum officiū. 182.b
- Augustin⁹ à Castello Cæsaraugustæ nostros defendit. 256.b
- Augustinus Pedamontanus hæreticus Romæ à nostris refutatur. 75. Posita larua se prodit. 78.b
- Augustiniani publicum gymnasium Ticini habent. 211.b
- B**
- Bartholomæ⁹ Bustamantius nouitiorum moderator. 246.b
- Bartholomæus Guidicinius Card. principio Societatis cōfirmationi repugnat, postea fauet. 82.b
- Basilius monachos puerorū magistros esse vult 210. eosq; in Cœnobijs educari ibid. 211.
- Beda scholā habet. 211
- In Belgicam Prouinciam qua ratione nostri primū ingressi. 123. nostris in ea constituendi collegia sit potestas. 258
- Bene-

I N D E X.

- S. Benedict⁹ pueros suis in
 cœnobijs instituit 210. b
- Benedict⁹ ni monachi do-
 cendo florent. 211
- Bernardus Iaponius Ro-
 mam ad Ignatium ve-
 nit. 241. de Franc sco Xa-
 uier testimoniũ ibid b
- Bernardus Oliverius infe-
 rioris Germaniæ prim⁹
 Prouincialis moritur.
 258.
- Beneuolentiã suorũ Igna-
 tio quæ cõciliabat. 303
- S. Bonauẽtura opportuno
 tempore datus Ecclesię
 185.
- In Brasileam nostri nauig-
 ant. 154. b
- In Brasilea nostrorum do-
 micilia. 249. b
- Brasileę Emanuel Nobre-
 ga Prouincialis. 250.
- C.
- Cæsaragustę magna in
 Societatem tẽpestas ex-
 citatur. 251. b
- Cæsaragusta nostri ex-
 tedũt & reuocantur. 256
- Cæsaragustana tempe-
 state Societas crescit, ibi-
 dem. b
- Cæsaragustanus Archie-
 pisc. edicta sua in Societa-
 tem reuocat. 256
- Caluinistę orbis terrarũ
 incendium 98.
- Cardinalib⁹ tribus Socie-
 tatis confirmandę nego-
 rium datur. 82. b
- Carolus Archidux Au-
 striæ Græcięsis Collegij
 autor. 220. b
- Carolus Borromeus Car-
 din. Mediolanensis Col-
 legij fundator. 221.
- Carolus Lotoringus Car-
 din. Põtemosonij Colle-
 gium constituit ibid. b
- Carolus Quintus Augu-
 stus Panormitanum col-
 legium stabiluit. 153. 200
- Carthusianorum in no-
 stros caritas. 135
- Castellanorũ in Indiam
 nauigatio. 103
- Castellanorum nauis to-
 rum orbem circundedit
 104.
- Castitas votum Ignatij.
 fol 9.
- Catharina Fernandez a
 Corduba Pliegij marchio
 Montillæ collegium ædi-
 ficat. 259. b
- Cathecumenonũ domus
 Romæ Ignatij, opera
 edificata, 126. b. S. Mar-
 thæ

I N D E X

- thæ. item. 128. & S. Catharina de Funarijs 129
- Catholicorum Regum in noui orbis inuentione felicitas. 103. b
- Caritas Ignatij eiusq; exēpla. 278. erga peccatores ibid. aduersus inimicos. 279. erga tentatos. 281. b in homines de se benemeritos. 282. in ægrotos 304. in omnes fugiendo lites. 283.
- Caritas vera proximi etiam propter Deum rationem habet. 52. & 322.
- Chorus ad constituendam religionem non necessarius. 172
- Chorum non habuit ordo S. Dñici suo principio. 172
- Chorum non habet Societas & quare. 172. copiose.
- Chorum instituisset Ignatius si animo suo indulgere voluisset. 294
- Christus Dominus Ignatio apparet. 27. & 30. & 68.
- Christus Ignatio se fore propitium spondet. 69
- Christi Ascensionis vestigia in monte Oliueti. 29. b
- Claudius Iaius Ignatij socius. 54. b. Brixia. 79. Ingolstadij. 153. Viennæ. 231. moritur eiusq; virtutes. ibid.
- Clemens Alexandrinus Catechista. 209
- Coadiutores Societates. 179. b
- Cocū agit Ignatius. 114. b
- Cogitationum Dei & mundi differentia. 3. b.
- Collegia Ignatio viuente erecta. Abulense. 244. b. Barcinonense. 146. Bihonense. 258. b. Billomiense 247. Bononiense. 146 Burgesse. 228. b. Cclaragustanū. 146. Catinense. 259. Coloniense. 257 Cōplutense. 125. Cōchense. 246. Conimbricense. 118. Cordubense. 244. Eborense. ibid. Ferrariense. 230. Florētino. ibid. Gadiense. 130. Genuense. 246. b. Germanicū. 232. Goense. 119 Granatense. 245. b. Hispalense ibid. Ingolstadiense. 154. Lauretanū. 246. b. Louaniense. 257. b. Lutetianū. 247. Messanense. 152. Metinense. 229. Mōtillanū 257. b. Montis Regij in Gal

INDEX

- Gallecia ibid. Mōtis Re
 galis in Sicilia. 246. Mur
 cianum. 257. b. Mutinen
 se. 242. b. Neapolitanum
 230. Ocaniense. 257. b. Og
 natense. 228. Panormita
 nū. 152. Parisiēse. 247. Pa
 tauinū. 121. Perusinum.
 243. Pintianū. 130. b. Pla
 centinum. 246. Pragense
 248. b. Romanū. 226. Sal
 mantinum. 147. Senense
 258. b. Syracusanū. 246.
 Tyburtinum. 153. Tor
 nacense. 258. Valentinū
 130. Viennense. 231. Vly
 sipponense. 244
Collegia alia. Auinionen
 se, Bransbergense, Cha
 meritanum, Claudiopo
 litanum, Dilingēse, Græ
 ciense, Hallense, Legionē
 se, Maguntinum, Mala
 cense, Mantuanum, Ma
 terense, Mediolanense
 Monachiēse, Plosciense,
 Pontemessotatum. Ri
 gense, Talabricēse, Tau
 rinense, Tercerense, To
 letanū, Treuerense, Tur
 nonense, Villagarcienne.
 Villaretanū. 220. b. &. 221
**Collegij Germanici insti
 tuendi causæ.** 232. b
Collegium Marchetanū.
 250. b
**Collegiū Romanū mul
 torum collegiorum qua
 si fons est.** 227. b
**Collegia ad instituendā
 iuventutem cur habeat
 Societas.** 200. latissime,
 eorum fructus. 212. cau
 sæ huius fructus. 213
**Collegia Societatis reddi
 tus in communi habēt
 & quatē.** 180. b. &. 218. b
**Collegiorum Societatis
 fundatores.** 219. & dein
 ceps,
**Collegiorū fundatoribus
 quam gratiam Societas
 referat.** 222
**Collegia Societatis fun
 dare ytilissimū & Deo
 gratum.** 219
**Collegia seminaria olim
 à cōcilijs instituta.** 208. b
 et nouissime a Concil.
 Trid. 209.
**Colloquium Ignatij cū
 Sum. Pont.** 141. cū quo
 dam Cardinali, 297. b.
 cū ecclesiastico viro. 298
**Compendiosa ad perfe
 ctionem via quæ.** 327
**Concionator quidam hæ
 reticus Romæ tempesta
 tem**

I N D E X

- tem in nros commouet. 75.
 Parmę societatis amicos
 vexat. 224.
 Concio prima Ignatij. 56. b
 Cōciones Ignatij quales. 64.
 b. 115.
 Concionatoribus quid tenē
 dum ex Ignatio. 333.
 Concordia nihil valenti⁹ ad
 res arduas. 73. b
 Constitutiones cōdendi au
 toritas. 160 b
 Constitutiones Ignatius scri
 bens mirifice illustratur a
 Deo. 225.
 Cōstitutionū præcipua diui
 nit⁹ Ignatius accipit. 272. b
 Cōstitutiones Ignatij in pri
 mo generali cōuentu com
 probantur. 226. a sede Apo
 stolica confirmantur. 194
 Consuetudinis nostrorū cū
 externis præcepta ex Igna
 tio. 331
 Conuersio Ignatij ad Deum
 exlectione bonorum libro
 rum ortum habet. 3. b.
 Corsicam lustrant nostri &
 vexantur. 243.
 Crucis Christi thesauri. 41.
 327.
- D**
- Decretalis Innocentij. 3. cū
 infirmitas Ignatij opera re
 nouata. 126
- Decretum Sorbonicū in So
 cietatē. 247. euanescit, 249.
 ab Inquisitoribus Hispat. i⁹
 damnatur. ibidem.
 Defectus suos Ignatius quo
 modo deploret. 275. b. 314
 Demō Ignatium terrere co
 natur. 312. suffocare itē ibid.
 b. verberat. 313
 Demō Ignatio apparet & qua
 specie. 17. b. illustrationes
 falsas immittit, & repellitur
 .23. 33. & .45.
 Demō ignatiū timet, & quid
 de illo dicat. 301.
 Demō qua hora maxime in
 festus. 320. b
 Demō verbo Ignatij expul
 sus. 300. b
 Demō cum Luthero dispu
 tat 97. b
 Demō se nosse ait Luthe
 rus. ibidem.
 Demonis arte quomodo ad
 salutē aliorū vtēdū. 332
 Deus Ecclesię suę defēsores
 semper mittit. 86. copiose.
 Deus hæreticorū iniurias in
 terdum dissimulat, & qua
 re. 93.
 Dei prouidētia in religionib⁹
 instituendis maxime elu
 cet. 85
 Dei in Societate insti:uenda
 consilium. 84

De' vehemēti' defendit, quē
diabolus acius oppugnat
321.

Discordia religiosum statum
euerit. 26

Doctrinæ Christianæ expli-
candæ votū. 113

Doctrinā Christianā in pa-
tria tradit Ignat. 56. & Ro-
mæ. 115

Doctrinæ nouitas vitāda no-
stris ex Ignat. 317. b

Dominicani patres chorum
initio non habēt. 172. pue-
ros instituit. 211. b

Dūicani ordinis Magistri Ge-
neralis de Societate testimo-
nium. 148.

Domus nouitiorum & pro-
fessorum. 180

Domus probationis prima
Messanæ. 152.

Domus probationis Conim-
bricę. 244. b. Simācæ. 246. b

Domus professorum Roma-
na mater Societatis. 120.

Domus professorum Pincię
130. Toleti. 230. Venetijs.
153. Vlyssipone. 119. & 244. b

E

Eucharistiæ sumēde frequē-
ter vsus a nostris reuocatur
72

Eucharistiā percipiēdi cre-
bri vtilitas maxima ex Ig-
natio. 326. b

Edmundus Campianus So-
cietatis martyr. 109

Elemosynā ad Hierosoly-
mitanum iter acceptam in
tegrā nostrī restituunt. 73

Elemosynam sepe nostrī di-
uinitus accipiunt. 308. b. &
309

Elemosynis conquisitis in
gentē egenorum turbā Ro-
mæ nostrī alunt. 72. b

Elisabetha Angliæ Regina.
95.

Elisabetha Rosella Ignat. in
templo refulgentem videt.
25. victu benigne alit. 32. b.
Romam venit. 138. b

Epistola Ignat. ad Ducē Na-
iargē. 293. ad Elisabetham
Rosellam. 139. ad patres
Societatis. 223. b. ad reli-
giosum quendam minas in-
tentantem. 279. de obe-
dientia. 288. b

Epistolas ex patria allatas Ig-
natijs in ignē cōijcit. 275. b

Epistola P. Fabri ad Iacobū
Laynem. 95. Ioannis Vege-
de morte Ignatij. 266.

Epistolas scribit xaueri' ad
Ignatiū in genua procum-
bens 264. b

Eraf-

I N D E X

Brasini Rhoterodami libros
 reijcit Ignat. & in Societa-
 te legi vetat. 34. & 317.
 Euerardus Mercurianus Pe-
 rusia. 242
 Examen conscientie Ignat.
 272. b
 Exercitiorum spiritualium li-
 ber. 20. eius approbatio
 per Sedem Apostolicam. 23.
 examinatio Salmaticæ. 40
 b. descriptio ab inquisitore
 Dominicano. 49. b. ventila-
 tio in Hispania. 244.
 Exercitia spiritualia ad eli-
 gendum statum maxime
 utilia. 21. b. & quare
 Ex malo corruptio qua ratio
 ne mala incorrupta possint
 nasci. 206. b

F

Fœminarum curam a Societate
 depellit Ignat. 138
 Fœminarum familiaritas peri-
 culosa ex Ignat. 332. b
 Ferdinadus Imperator Clau-
 dium Iaium Episcopum Tergestinum
 creari studet. 140. & Petrum
 Canisium Viennensem. 144. col-
 legium Oenipontanum, &
 Pragense & Viennense con-
 stituit. 220
 Fiducia Ignatij in Deum. 24. b
 27. & 307

Franciscanæ familiæ in So-
 cietatem beneuolentia.
 149. b

Franciscus Blancus Archiep.
 Compostellanus, Compostel-
 lanum & Malacense colle-
 gia constituit. 221

Franciscus Borgia Dux Gar-
 dia collegium ædificat. 130
 Societatem ingreditur, ac
 Fabio succedit. 134. multos
 ad Societatem adducit. 228. b
 collegium Romæ inchoat. 226.
 b. Hispalentem. 245. b. Com-
 missarius in Hispania, ibid.
 præpositus tertio Generalis
 226. de Ignat. quid sentiat.
 264.

Franciscus Mendoza Card.
 41. 147. 228. 258. b

Franciscus Michaeli⁹ vi bis
 præfectus nostros caluniam
 liberat. 137.

Franciscus Roineus prædi-
 catorij ordinis Magister Ge-
 neralis societatem suis com-
 mendat. 148. b

Franciscus Strata Burgis.
 229. Louanij. 123. Salmanti-
 cæ. 147. b. Aragonie provin-
 cialis. 245. b

Franciscus Villanoua Com-
 pluti. 125. Cordubæ. 244. b

Franciscus xauen⁹ Ignat. sequi-
 tur. 54. in Indiam destinatur.

INDEX

- S**rex Lusitania in Indiã soluit. 16. &. 235. de Ignatio quid sentiat. 264. b. epistolas genib⁹ fixis ad Ignatiũ scribit ibidem.
- F**rancisci Xaverij cõmendatio ex Bernardo Iaponio. 241. b. corioris incorruptio & translatio. 242. labor res. 235. miracula. 241. b. mors. 239. obedientia. 81. Prophetiæ spiritus. 242. Virtutes. 239. per somnum visio. 81. b.
- F**ulvius Corneus Card. Perusini collegij fundator. 221
- F**undatores collegiorum Societatis qui sint. 219. b. quã gratiã eis referat Societas. 222. oēs nři pro illis apud Deũ sũt deprecatores, ibi. b.
- ## G
- G**aspar Conaren⁹ Card. Societatis institutũ Põr. Max. Ignatij nomine pponit. 82.
- G**aspar Quiroga Card. Toletan. Talabricę & Toleri collegia fundat. 221. de Ignatio quid sentiat. 265. b.
- G**eneralis Præpositi prima electio. 111.
- G**erman. cũ collegiũ, eiusq; instituendi causa. 232. laborat, & sustetatur ab Ignat. 233. b. excitatur & stabilitur
- a Greg. XIII. 234. de collegio Germanico Ignatij vaticiniũ ibidem.
- G**omezus Figueroa Dux Ferriæ Societate fouet. 258.
- G**ratia sua ministeria Societas impedit. 160. & quare. 171.
- D.** Gregorius Magn⁹ pueros canetes corrigit. 217.
- A**nglos adolescentes alit in cœnobijs. 210. b. ne Diaconicatores eligant statuit. 172. b.
- D.** Gregori⁹ Nazianzen⁹ versus ad pueros docendos scribit 247. Constantinopoli excedit. 254. b. nihil precipiebat quod prius nõ fecisset 334. b.
- G**reg. xiiij. Pont. Max. seminaria, passim edificat. 219. b. collegiũ Rom. fundat ibid. &. 228. in Iapone alterum inchoat. 220.
- S**ocietatis institutũ declarat & cõfirmat noua cõstitutione. 185.
- G**ubernatio Societatis quę 181. b. ex Monarchia & Aristocratia cõstat. 183.
- G**uilielmus Dux Bauarię Catholicę fidei propugnator. 153.
- G**uilielmus à Prato ep̄s Clara montanus collegiũ Billiomense ac Lutetianũ nostris fundat. 247.

I N D E X

- Gutierius Carauaius Placentinus** Episcopus collegiū nostris edificat. 246
Gymnasia literarum in cœnobijs habentur. 210. b
H
Habitum peculiarē cur non sumpsit **Societas Iesu**. 171
Hæretici nostri tēporis quędana nobis intulerint. 89. 90. & deinceps copiose
Hæreticorum lectæ variæ, & inter se pugnantes. 90
Hæreticorū crudelitas. 91. im pietas. 92. rebelliones. 94. & cōspiraciones in Principes catholicos. ibidem.
Hæretici Turcas in christianos sollicitāt. ibid.
Hæretici Sutorē Regē creāt 96. naturā peruertūt. 97
Hæreticorum spiritus est Satanæ spiritus. ibid.
Hæreticorum præteritorum **Lutherus** teterrimus. 97. b
Hæreticorum in Societatem odium. 342.
Henricus Car. Eborense collegium constituit. 244
Henricus Lusitanie Regis filius primus nauigationem in Indiam tētauit. 102
Hieronymus Domenech Valētīnū collegiū instituit. 130. in Belgio. 123. in Sicilia. 152. b
Siciliae Prouincialis. 247
Hieronymus Natalis Messanę. 152. ei⁹ naufragiū 231. Cōmillarius Gñialis in Hispania. 245.
Hieronymo Natali prædicit Ignatius tutam nauigationem in Hispaniam. 330
Hieronymus Veralus Nūci⁹ Apostolic⁹ innocētiā Ignatij Venetijs defendit. 60. b. vota nostrorum patrū excipit. 63
Hieronym⁹ de infantulę educationē præcepta tradit. 205. b. puellæ se magistruū & nutritiū spōdet. 218. sacrā scripturam passim tractari ab imperitis cōqueritur. 88. b
Hierosolymis loca sancta pulstrat Ignatius. 29
Hierosolymitanā profectiōnē Ignatius & socij vouent 54. b. ab ea diuinitus excluduntur. 65. b
Hispaniarum ex conseruata religione scēlicitas. 98
Honores Ecclesiasticos nři quos reiecerint. 140. vel admiserint. 251
Hozī⁹ Hispanus Venetijs Ignatio se adiungit. 59. Patauij in carcerem truditur. 68 eius mortui animā calos intrantē Ignatius videt. 72

I N D E X

Humilitas Ignatij. 283. b. co-
prose, in eius morte resplē-
det. 260. b. in Generalatus
recusatione. 285. b
Humilitate aditū ad excelsa
muniēdum ex Ignatio. 284

I

Iacobus Goueanus verbera
Ignatio parat. 51. Nostros
in Indiam mittēdi Regi Lu-
sitaniæ autor est. 80
Iacobus Laines Ignatio adiū-
gitur. 54. Viceus ægrotat.
65. Romæ Theologia profi-
tetur. 71. Parmæ ac Placen-
tiæ. 79. Venetijs. 124. Triden-
ti in Concilio. 133. Genuæ
246. b. Perusij. 243. i Sicilia
152. b. in Africa. 230. b. Italiae
prouincialis. ibid.
Iacobus Laines de Ignatio
quid inserit. 262
Iacobum Lainem præposi-
tum Generalem Societatis
futurum Ignatius præci-
cit ibidem. b. & 230. Dolore
corruptum quomodo Igna-
tius tractauerit 305
Iacobus Mironus Conim-
briæ & Valentie. 130. Lusitaniæ
prouincialis 244. b
Iaponij iuuenes obedientia
Gregorio pont. Romæ offe-

rūt. 103. ab. eo benigne accē-
piunt. ibid. a Sixto. V. hono-
ribus & muneribus aucti.
dimittuntur. 220.
Iesus Dominus Ignatio ap-
paret. 69.
Ignatij abstinentia. 11. & 14. b
admiratione. 274. b. adolescē-
tia. 1. & 2. æquabilitas & cō-
stantia. 275. ætas. 261. b. ca-
stitatis votum. 9. caritas er-
ga proximum 278. commi-
seratio in egrotos 304. con-
ciones. 64. b. & 115. conscien-
tiæ examinatio. 277. b. de-
uotio. 271. exercitiorum li-
ber. 20. b. fiducia in Deum.
24. b. & 307. b. gen^o. 1. grati-
tudo. 282. Hierosolymita-
na nauigatio. 24. humili-
tas. 260. b. 283. b. illustratio-
nes diuinæ. 15. 64. 225 lacry-
mæ. 64. b. 274. b. 271. 274.
magnitudo animi. 306. mā-
suetudo. 301. b. miracula.
337. b. 344. morbi, & in eis
patientia. 2. 3. 23. 306. obe-
dientia. 14. b. 112. 291. de obe-
dientia religiosa iudicium.
287. obitus. 260. b. oratio.
271. orandi modus. 275. or-
tus. 1. parētes & patria ibid.
paupertatis studium. 25. b
pœnitētia. 10. b. persecutio-
nes. 31. 36. b. 40. & 51. b. 60.

I N D E X

75. 136

Ignatij præcepta de consue-
tudine cū externis. 331. pro-
fectio in Serratum mon-
tem. 7. b. profectus in spiri-
tu quotidianus. 273. b. pru-
dentia spiritualis. 313. b. pru-
dentia rerum gerandarum
327. b. recius in Hispan-
niam. 30. 55. b. scrupuli. 13.
sermonis modestia & effi-
cacitas. 294. b. seueritas &
suauitas in disciplina. 301. b.
socij. 35. 53. statura. 268. stu-
dia. 33. 35. 45. b. tentationes.
12. 31. vestitus mutatio. 10.
vestitus. 9. 30. 36. 268. b. vi-
ctus ibidem. vigilantia. 334
b. vocatio ad Deum. 3. b. vo-
cationis tempus. 86. 261.
Ignatij gesta Barcinone. 25.
32. Bononiæ. 59. Complui
35. in Casinate monte. 71.
Ferrariæ. 31. Hierosolymis.
28. b. Lutetiæ. 43. Manresæ.
10. b. Patauij. 27. in patria &
Hispania reliqua. 56. Rotho-
magi. 50. 281. Romæ. 26. 71
Salmanticæ. 38. in Serrato
monte. 9. Venetijs. 28. 31. 59
Vicetiæ. 64
Ignatio Petrus Apost. sanita-
tem affert. 2
Ignatio B. Maria apparet. 5. 6
&. 16. b

Ignatio dominus Iesus se of-
tendit. 69

Ignatio Societatis cursus sig-
nificatus a Deo. 328. b

Ignatius Luthero a Deo op-
positus. 86. 99. 261

Ignatij iudices ijdem inno-
centij testes. 76. b

Ignatius ex cæli aspectu ex-
citatur in Deum. 6. b.

Ignatium desertum Christi
consolatur. 27

Ignatio orante cubiculum
concutitur 5

Ignatiū terrere conatur Dia-
bolus. 312. suffocare item

ibid. verberat. 313

Ignatius Lutetiæ multos ad
religionem adducit. 48. b

Cornelium Fladrum in re-
citandis precibus scrupulo-
se hærentem explicat. 322. b

Doctorem Theologum lu-
dens Christo adiungit. 323.

b. hominem a suspensio
diuinitus liberat. 315. Noui-
tium Germanum domo

abire parantem retinet. 323

Religiosum quendam per-
ditum mirabili artificio ad
sanitatem reducit. 314

Ignatius aduersus mortem
qualis. 23. b. 58. b. 224. b.

259. 274. b.

Yy 4

igna-

I N D E E X

- Ignatij liber cōstitutionum**
 224. b. exercitiorum. 20 .b
 de Trinitate, 16
- Ignatij de vero ac spirituali**
 profectu iudicium. 316. de
 Religiosa quadam scēmi-
 na stigmata habēte. 318. de
 Magdalena item de la cruz
 Cordubensi. 319
- Illustratio insignis Ignatij.**
 17. 18.
- Imago Ignatij nulla perfecta**
 & quare. 269. quæ maxime
 ad veritatē accedat. ibid.
- Inquisitori Lutetiæ bis se si-**
 stit Ignatius. 49. & 50
- Inquisitionis Romanæ ini-**
 tiū. 124. b. & Hispanæ. 98. b
 ei⁹ necessitas. 99. Ignatij ad
 Inquisitionē respect⁹. 325. b
- Instituti Societatis formula.**
 159. b
- Institutum Societatis a mul-**
 tis Pont. Max. confirmatū,
 & à Conc. Trid. Laudatū.
 186. a Gregorio. xij. defen-
 sum 190. copiose explicatur
 169. b. 186
- Instituti Societatis firmamē**
 ta diuinitus accipit Ignati⁹
 272. b.
- Ioānes Auila de Ignatio quid**
 sentiat. 267. b
- Ioannes Codurius Ignatij so-**
 cui⁹ 54. eius patria obitus,
 virtutes, gloria. 114
- Ioannes a Corduba nostros**
 explorat, & collegium insti-
 tuit. 245
- Ioannes Crucius noster ob-**
 sonator pecuniam diuini-
 tus accipit. 308. b, 309.
- Ioannis Dominici de Cupis**
 Card. cum Ignatio collo-
 quium 297
- Ioannes Moronus Card. in-**
 stituēdi collegij Germanici
 autor. 232
- Ioannes Nuñez in Maurita-**
 nia. 150. Aethiopię Patriar-
 cha de signatur: Goæ mo-
 ritur. 151
- Ioannes Sosa pro Christo oc-**
 ciditur 249
- Ioannes Siliceus Archiep. To-**
 let. nostros exercet. 229
- Ioannes Tertius Lusitanix**
 Rex nostros in indiam mit-
 tēdos curat. 80. & 118. in Bra-
 fileam item. 154. b. Conim-
 bricense & Goense collegiū
 cōstituit. 118. & 119. patriar-
 chā Aethiopiæ in indiā mit-
 tit. 251. Ignatij res diligēter
 inuestigat 265.
- Ioannes Vega in Sicilia Socie-**
 -tatis collegia institui curat
 152. Aphrodisium expug-
 nat. 231. de Ignatio quid sen-
 tiat. 266

I N D E X

Iulius tertius. Pont. Max. Societatem confirmat. 256. b

L

Lacrymæ primæ Ignatij. 10. copiosæ. 64. b. præ mortis desiderio. 224. b. in regulari scriptione. 271

Lacrymas Ignatius ad arbitrium suum regit. 274.

Leonora Mascharenas. 36. b. 259. b. 276.

Liber Ignatij de Trinitate. 16

Librum bonum suspecti auctoris in Societate legiveat Ignatius, & quare. 317

Libellum de imitatione Christi probat Ignatius, & moribus exprimit ibidem.

Litium fugitans Ignatius. 283

Loiolarum familia 1

Ludouicus Calataius Ocaniensis collegij fundator. 257. b

Ludouicus Gózalet in Mauritania. 150. de Ignatio quid sentiat. 265

In Lusitaniam nostri proficiscuntur. 81. & 119.

Lusitanorum nauigatio. 102

Lusitanorum Regum in Societatem beneficentia. 118. & 220. in Christiana Religione amplificanda felicitas. 102

Luteriæ Societas vexatur. 248.

M

Magdalena Austriaca Hallensis collegij fundatrix. 220

Magdalensæ Villoæ in Deum pietas et in nostros beneficentia 221. b

Magistri aliorum quales ex Ignatio 316

Marcelli. 2. Pót. Max. de Ignatio iudiciũ. 145. 265.

Maria virgo Ignatio apparet 5. b. 16. b

Mariæ virginis patrociniũ 9. 10. & 68. b

S. Maria a Strata templum nostrum Romæ 120

Maria Manri iue Barcinonensis collegij fundatrix. 221. b

Maria Mendocia Cõplutense collegium redditibus stabiluit ibidem.

Maria a Toletõ Arci dux Marchensæ collegium ædificat. 257. b

Martini Garziæ fratris ad Ignatium oratio. 7

Martinus Lutherus quo tempore, & vbi natus. 86. eius hæresis origo & progressus. 87. & deinceps.

Martinus Lutherus omnium hæreticorũ teterrimus. 97. b

Martino Luthero Ignatius a Deo oppositus. 86. 261

Martinus Olavius Ignatio electe-

I N D E X

- Anonymi tribuit. 34. Romanum collegium illustrat. 227. cum Marco llo 2. de dignitatibus in Societate in non admittendis disputat. 145
 Martyres Societatis septuaginta septem. 107. Ignatij familia Dei familia esse ostendit. 109
 Mathæus Ori quaesitor Dominicanus. 49. & 76. b.
 Mendicitas impedimentum afferi studijs. 46.
 Meretriculas ab impuritate auocat Ignatius. 128.
 Michael Hispanus Romæ nos accusat. 75. exilio mulctatur ibid. b. Ignatium occidere volens diuinitus terretur. 281. in Societatem ab Ignatio admittitur & discedit ibidem.
 Michael Torrens Salmanticæ; 147. Bethicæ Provincialis. 245.
 Minorum in publico conuentu decretum de Societate. 145. b.
 Miracula non necessario sanctitati coniuncta. 335. b. copiose
 Miracula Ignatij multa & magna quæ sint. 337. b.
 Miracula per Ignatij filios apud fideles. 340
 Missæ sacrificium primum Ignatij. 68. b.
 Missam qua deuotione Ignatius faciat. 273. b.
 Modestiae regulas scribit Ignatius. 271. illis promulgandis mirum quid accidit ibidem.
 Mores nouos induci in Societatem Ignatius non patitur. 307. b.
 Mores Societatis. 342. b.
 Mortificatio perfecta Ignatij que. 277.
 Mortificatio quantitati facienda ex Ignatio. 276. b. honoris difficillima. 277.
 Mystera fidei Christianæ quam fixa in mente Ignatij. 16. b.

N

 Negligentem in quodam ministerio quendam quomodo arguit Ignatius. 326. b.
 Nicolaus Bobadilla Ignatij ductum sequitur. 54. in Calabria. 79. in Germania. 117. b. a protectione indicis schiade impeditur. 81.
 Nouicij Societatis duos annos probantur. 174. & quaere ibidem, quibus preceptis erudiuntur. 176. qua cautione tractandi. 320.
 Nouitium quendam Ignatius abire volentem qua arte retinet. 223. alterum eijcit. 303

I N D E X

O

De Obedientiæ voto Patrū
consultatio. 73. b

Obedientiæ laudes ex Ignat.
286. b eius gradus & perfe-
ctio. 287. eius adipiscendæ
adiumenta. 288. obediētia
perfecta Ignatij 291

Obedientiam ab egrotis exi-
git Ignatius. 305

De obediētia xaverius quid
senserit 241

Obedit Ignatij apprime co-
fessario. 14. 112. Pont. Max.
219.

Oratio Ignatij. II. 271. magis
passiva quam activa. 275.
quotidiana pro principib⁹
Christianis. 276. assidua.
273. intensa ibid. tranquil-
la. 275

Orat Ignat. semper antequā
res graues decernat. 271. stu-
diosius cum scribit regulas
ibid.

Orandi modus Ignatij cum
de rebus grauioribus deli-
berat. 272.

Orantis exterior compofi-
tio. 275

Orantis Ignatij cubiculum
contremisit. 275

Oratio & mortificatio con-
iunctæ esse debent. 277

Oratio prolixa absq; discre-
tione periculosa, ibidem.

Orbis nouus diuinitus pa-
refactus. 104. multis mira-
culis illustrat⁹. 105. ab alijs
religiosis vnis diligenter
excolitur. 107

Orbis noui inditia quadam
apud veteres. 101

In Orbe nouo quam late pro-
pagata fides. 103. & 104. 339

Ordines SS. Dñici & Francis
quo tempore institut. 36. b

Orphanorum domus Ro-
mæ ab Ignatio constitutæ
128. b

Othomanici imperij ortus,
& amplificatio 85. b

Otho Truffles Card. Augu-
stanus. 132. 220. b

P

Paschasius Broet Ignatij so-
cius. 54. Nūci⁹ Apostolicas
Hiberniæ. 117. Galliæ Pro-
uincialis. 247.

Patres grauissimi Socie-
tatis pueros doceat. 216. b

Paulus Iaponius qua ratio-
ne ad Christum conuersus
238.

Paulus tertius Pontifex Ma-
ximus Societatem primus
confirmat. 82. 120

Pau

INDEX

- Paupertas mater nostra ab ignatio appellatur.** 284. b
Paupertatis studium in Ignatio. 25. b. 26. b
De Paupertate societatis mul precib⁹ statuit Ignati⁹. 225.
Paupertatis conseruandæ in Societate peculiare votum 181. b
Peregrinã di nforũ rõ. 118. b
Peruigilium armorum ignatij. 10
Petrus Apostolus ignatio affert sanitatem. 2. b
Petrus Augustinus Oscensis Episc. Societatem defendit 253. b. 256.
Petrus Canisius ex Germanis ad Societatem primus se adiungit. 132. Ingolstadij. 153. b. Pragæ. 258 b. Prouincialis in Germania. ibid.
Petrus Correa pro Christo occiditur. 249
Petrus Faber Ignatiũ sequitur. 53. in Italiam cũ socijs venit. 61. Vicetiæ cũ ignatio. 64. Romam cum eodẽ proficiscitur. 68. b. in gymnasio sapietiæ docet. 71. Parmam mittitur. 79. in Germaniam. 110. b. in Hispaniã 117. Romæ moritur. 131. eius pueritia, vita, illustrationes & virtutes ibid. de ignatio, quid sentiat. 263. b
Petrus Guerrerius Granatensis Archiepisc. Societati fauet. 245 b. & collegium fundat ibid. & 221.
Petrus Marchina collegium Conchense promouet. 246
Petrus Mascharenas orator Regis Lusitaniæ. 80. b
Petrus Ortizius Lutetiæ ignatium suspectum habet. 49. Socios eius Romæ fouet. 62. exercitijs spiritualibus ab ignatio eruditur. 71. Societatis amicissim⁹ ibid.
Petrus Quadratus collegij Metimnensis fundator 229
Petrus Ribadeneyra in inferiore Germaniam ab ignatio mittitur. 258
Philippus Hispaniarũ Rex Catholicæ religionis acerrimus propugnator. 98.
Philippus Archintus vrbis vicarius de Societate bene meritus 120. b. pietatis opera quaten⁹ cuiã da nostris. 330. b
Prædictiones ignatij quædã. 329.
Præpositus Generalis Societatis perpetuus. 74, b. 182. eius autoritas. 163. 182.
Probationes & experimenta societatis decernuntur. 74. b

I N D E X.

**profectus in spiritu vnde me-
 tiendus ex Ignatio.** 316
professi Societatis. 181
professio prima patrū. 112
propagatio societatis. 338 b
**protogenes scribēdi ludum
 aperit, & miraculis claret.**
 210.b
**prouinciales primi ab Igna-
 tio designantur** 147
**prudentiæ spiritualis Ignatij
 exempla.** 213.b.
prudencia rerum gerendarū
 327.b
**prudencia quanto opere ad gu-
 bernationem necessaria.** 322
**prudencia suum modum ha-
 beat** 334
**puerorum institutio quan-
 ti faciendā.** 201.b
**pueros de prauare studēt hæ-
 retici.** 208.
**pueros Christi odio conatur
 imbuere Maximinus impe-
 rator.** 207

R

**Regulas quomodo scribit
 Ignatius.** 271
**F. Reginaldi Dominicanī de
 Virgine quadam interroga-
 tio, & Ignatij responsio.** 318
**Religiōes a Deo opportuno
 tempore semper institutæ.**
 87
Religiones ex eleemosynis

**eleemosynis viuētes qua ra-
 tione excitare hominū be-
 nignitatem possint.** 317
Reuelationis veræ & falsæ.
 13.b

**Reuelationes diuinas cur
 Ignatius adhuc tyro tam
 multas accepit.** 19

**Risus tentationē initio ver-
 beribus depellit Ignat.** 321.b

**Rodolphus Pius Carpenfis
 Card. Societatis protector.**
 151.b. 246.b

**Romana domus mater to-
 tius Societatis.** 120

**Romani collegij initiū, pro-
 gressus, fructus.** 226. multo-
 rum collegiorum quasi fōs
 227.b

S

Salmanticę nostri vexantur
 147

**Sententia qua Ignatius socij
 que innocentes declaratur.**
 77.

**Simon Rodericus Ignatij so-
 cius** 54. in Indiam destina-
 tur. 81. in Lusitania rema-
 net. 116. b. Lusitanię prouin-
 cialis. 147

Societas Iesu cur dicatur. 69
Religio clericorum est. 169
 b. 183.b

**Societas ad defensionē ac pro-
 pagationē fidei potissimū
 insti**

I N D E X

- Instituta. 99
 Societatis admonitor gene-
 ralis quis. 187. b. asperitates
 171. b. Assistentes, eorūq; offi-
 cium. 182. b. chorū. 172. co-
 piose. Coadjutores spiritua-
 les & temporales. 179. b. Col-
 legia. 180. 200. Domus No-
 vitiōū & professorum. 180
 finis. 170. fructus. 340. b. &
 deinceps, gradus. 172. b. gu-
 bernatio. 181. b. habitus. 171.
 ministeria. 160. 170. &. 187.
 miracula. 337. b. 340. mores
 342. b. novitiat⁹. 174. b. pau-
 pertas. 186. persecutiones.
 344. personæ quæ admittū-
 tur, vel excluduntur. 174.
 præcepta ad suos instituen-
 dos. 176. præpositus Genera-
 lis. 181. propagatio. 338. b.
 scholastici 180. vota simpli-
 cia ante professionē. 176. b.
 copiose. vota solēnia p^rfes-
 sorum. 181. & alia vota sim-
 plicia. ibid. b.
 Ad Societatis ministeria qui
 sint apti ex Ignat. 326. b.
 Sorbonēsis collegij in Socie-
 tatem decretum. 247.
 Stanisla⁹ Osius Card. Bras-
 bergēsis collegij fundator.
 221.
 Spiritus Dei cum spiritu mū-
 di in Ignat. pugna. 4
 Statura Ignatij. 272. b.
 Stephanus Almeida Episc.
 Mucicæ collegium instituit
 257. b.
 Stephanus Baroelius sana-
 tur Ignatij precibus. 330.
 Stephaus Bariorus Poloniæ
 Rex tria collegia nostris in-
 stituit. 220. b.
 Stadia Ignatij. 44. quibus
 incommodis ad nostram
 vtilitatē affecta fuerint. 46
 Stult⁹ haberi cupit Igna. 285

T

 Tentationes Ignatij. 12. 31. b.
 33. 45
 Theatini qui. 60
 Theatinorum nomen vnde
 nostris ibid.
 Thomas Cottanus mar-
 tyr. 109
 De Trinitate liber Ignatij. 16
 Trinitatis mysterium Igna-
 tio diuinitus innotescit. 15.
 b. 225. b.
 Turnonensis Card. Turno-
 nense collegiū nostris do-
 nat. 220. b.
 D. Thomas Aquinas in Ca-
 sinensi cœnobio educatur.
 250. b. quo tempore a Deo
 datus ecclesiæ. 185

V

 Vanā gloriā initio timet Ig-
 nat. 14. 26. postea vincit. 254. b.
Ve-

I N D E X.

- Venetijs cum Ignatio Socij
se coniungunt. 61. b
- Venetus Senatus re explora
ta nostros probat. 122. b
- Venetus Senator diuino in
stinctu Ignatium cōquirit,
27. b
- Verba Ignatij ignita. 113. b.
impolita, sed fortia. 115. con
siderata. 295. in laudando
parca, in vituperando parci
fima ibi. simplicia. 296. ad
persuadendū efficacia ibi.
- Verbera Lutetiæ Ignatio pa
rantur. 51. b. multum eccle
siæ utilitatis afferunt. 80. &
340. b.
- Vestitum Ignat. mutat. 9. b.
vestitus Ignatij. 268. b
- Victoriæ Tolkæ in Societa
tem liberalitas. 227
- Victoria nauis. 104.
- Vigilantia Ignatij. 334. b
- Virginum pudicitæ Romæ
consultum ab Ignat. 130.
- Visionibus diuinis illustra
tur Ignatius. 15, copiose. 69.
225.
- Viso horribili cōfirmatur in
proposito vacillans quidā
pater. 66.
- Voto se deuinciunt Parisijs
Ignatius se ceteris. 54. b Vo
tū idem renouat. 55
- Vota castitatis, & paupertas
tis nostri nuncupant Vene
tjis. 63
- Vota simplicia nostrorum
qualia ante professionem,
176. copiose
- Vota solēnia professorū. 181,
& alia vota simplicia. ibi. b
- Votum quartū solēne pro
prium Societatis. 162, 181. vñ
de originē habeat. 54. b
- Voto se obstringit Ignat. nō
admittēdi dignitatē extra
Societatē, vt fallam suspi
cionem depellat 146
- X
- xenodochij ministerijs pro
bandi Nouitij. 74. b
- xenodochijs ministrādi pro
batio vñde initium habuit
in Societate. 68
- xistus. V. Pont Max. collegiū
nobis in Iapone perpetuis
redditibus stabiluit. 220
- Z
- Zelo seruētes quomodo Ig
nat. reprimat 224. b

F I N I S

ERRATA S

Folio. 20. pagina. 2. linea. penultima. stabilitatē lege. stabilitā
 f. 21. p. 1. lin. 2. ex parte. l. ex parte. f. 25. p. 1. lin. 9. cōfirmavit. l. cō
 firmavit. f. 28. p. 1. lin. 10. eo, ipso. l. eo ipso. ibid. ac, l. ac. l. 12. mag
 na. l. magnam. f. 31. p. 2. lin. 2. corpo. l. cor. f. 32. p. 1. lin. 14. meote
 l. mentem. f. 42. p. 2. lin. 4. alioq; sibi eiude. l. aliosq; sibi eiudē
 f. 68. p. 2. lin. 17. quā. l. quem. fol. 85. p. 1. li. fi. atrocissimas. l.
 atrocissimas. fol. 88. p. 1. lin. 11. Ante Christum. l. antichristum
 fol. 91. p. 2. lin. 8. frustra. l. frustra. fol. 96. p. 1. lin. 12. proflagatas. l.
 profligatas. fol. 103. p. 1. li. 2. conuincti. l. coniuncti. fol. 105. p. 1.
 lin. 7. reuocatos. l. reuocatas. fol. 109. p. 1. lin. 13. Patres. l. Petrus
 fol. 114. p. 2. li. 5. Monotorij. l. Montorij. fol. 128. p. 2. lin. 11. caluif
 sent. l. calluissent. lin. 13. vitæ. l. vitæ. fol. 130. p. 2. lin. 11. iacerunt
 l. iecerunt. fol. 141. p. 1. l. 2. steat. l. deat. fol. 153. p. 1. lin. 17. incertis
 l. in. certis. f. 155. p. 1. l. 1. Anno. 1449. lege. Anno. 1549. f. 155. p. 2. l.
 8. vçteris, vt, cæteris. fol. 159. p. 1. lin. 10. honoerm. l. honorem
 fol. 168. p. 1. lin. 13. p̄sido. l. p̄sidio. fol. 172. p. 2. li. 13. nedum. l.
 ne dum. lin. antep. minus ne. l. minus. fol. 173. pag. 2. lin. penul.
 tamen si. l. tamen si. fol. 177. pag. 2. lin. vlt. obeundē. l. obeunda
 fol. 195. pag. 1. lin. 1. communiri. l. communire. fol. 206. pag. 2. li.
 10. adhunc. l. adhuc. fol. 220. pag. 1. lin. 6. rea. l. terea. lin. 8. profi
 cif. lege proficiscun- fol. 227. pag. 1. lin. antep. testamato. l. te
 stamento. ibid. paraueret. l. parauerat. fol. 242. pag. 1. lin. 3. cu
 la. l. culta. fol. 242. pag. 1. lin. 24. liberari. l. liberati. fol. 252. p. 2. li.
 3. stigmat, a compertum. l. stigmata, compertum. fol. 254. p. 1. lin.
 19. esse. l. esset. fol. 265. p. 2. lin. 21. omnia. l. omni. fol. 269. p. 1. li. 14
 quæ. l. qui. fol. 271. pag. 1. lin. 2. ac. l. ad. fol. 281. pag. 2. li. 1. Quo
 minus. l. Quo minus. fol. 287. pag. 1. lin. 13. popendet. l. propen
 det. fol. 299. pag. 1. lin. 22. dubi. l. dubita. lin. pen. quendam. l.
 quendam. fol. 320. p. 1. lin. 23. effigendi. l. effingendi. fol. 321. p. 2.
 lin. 6. era. l. ea. lin. 15. diliquisset. l. deliquisset. folio. 324. pag. 1.
 lin. 17. Ignatij so. l. Ignatij. fol. 324. pag. 2. li. 22. Oritētis. l. Oriē
 tis. fol. 325. pag. 2. lin. 8. an. l. animad. fol. 329. pag. 2. lin. 1. hac.
 l. hxc. fol. 339. pag. 1. lin. vlt. impotentif. l. in potentif. fol. 345.
 pag. 2. lin. 17. sequuntur. l. sequentur.

Iuan Vazquez
del Marmol.

A049

